

σε φθορεν ο θεος με ανατατα ε

Καί ἓνα παράδειγμα τρίτου ἤχου κατὰ τὸ διαπασῶν

Ἰσχυρος τῶν τῶν τῶν τῶν

ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου

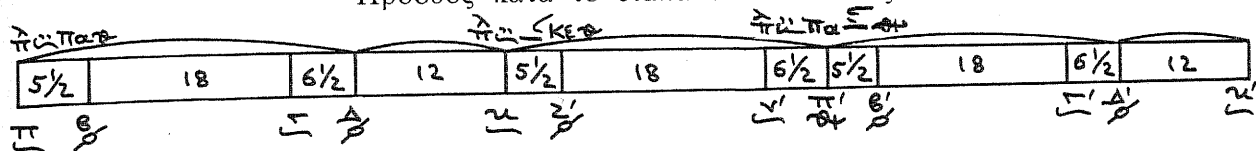
Πρόοδος κατὰ τὸ διὰ τεσσάρων ἐπὶ τὸ ὀξύ

ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου
 ὁ οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου ὡς οὐρανός σου

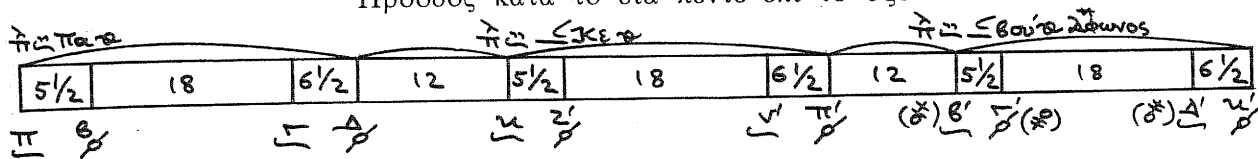
Ἐάν καὶ ἡ κατὰ τετράχορδον πορεία —ἐπὶ τὸ ὀξύ— συναντᾶται, ὥς ἐλέχθη, περισσό-
 τερον εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου καὶ τοὺς τρίτους ἤχους.

Ἴδου καὶ παράδειγμα ἤχου πλαγίου πρώτου, πλαγιάζοντος κατὰ τὸ 4χορδον σύστημα
 ἐπὶ τὸ βαρὺ· δῆλα δὲ συνημμένως καὶ οὐχὶ διεζευγμένως :

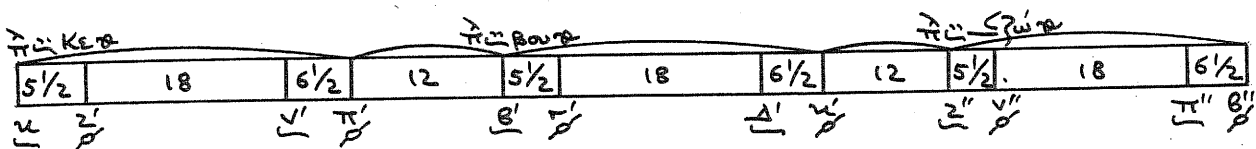
Πρόοδος κατὰ τὸ διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὀξύ

Πρόοδος κατὰ τὸ διὰ πέντε ἐπὶ τὸ ὀξύ

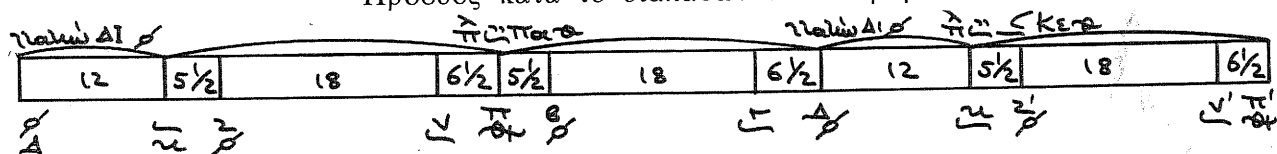
Ἐτι περαιτέρω πρόοδος κατὰ τὸ δις διὰ πέντε,

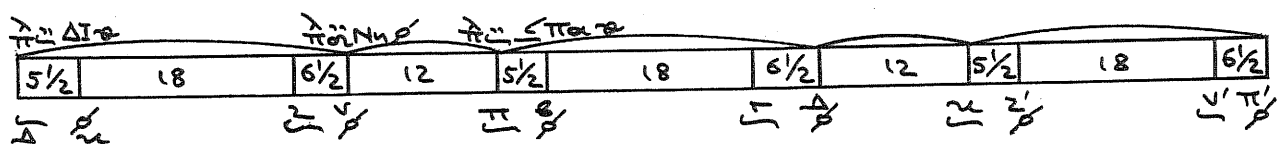
παρέχει τὸν ἐκ τῆς θεωρητικῆς τοῦ βάσεως $\frac{9}{8}$ (= $\frac{9}{8}$) πλάγιον τοῦ Δευτέρου τῶν βυζαντινῶν, ταυτιζόντων τὸν τρίφωνον αὐτοῦ νενανῶ ($\frac{9}{8}$ $\frac{4}{3}$ $\frac{2}{1}$) πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ Κε Ἔξω πρῶτον ἦχον ($\frac{9}{8}$ $\frac{4}{3}$ $\frac{2}{1}$), καὶ τὸν ἦχον δεύτερον θεωροῦντες ἀπὸ τοῦ ζώ ($\frac{9}{8}$ $\frac{4}{3}$ $\frac{2}{1}$)

Ἀντιθέτως : Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ κατὰ τὸ 5χορδον πορεία, σημειοῦται διὰ τῆς ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ πλ. Β' θέσεως τῆς φθορᾶς τοῦ κυρίου (4φώνου) του. Ὅποτε, ὁ μὲν πλάγιος τοῦ δευτέρου γίνεται κύριος (4φωνος) $\frac{9}{8}$ $\frac{4}{3}$ $\frac{2}{1}$ καὶ ἡ ἀντιφωνία τῆς τριφωνίας του νενανῶ $\frac{9}{8}$ γίνεται πλάγιος τοῦ πλαγίου δευτέρου $\frac{9}{8}$ $\frac{4}{3}$ $\frac{2}{1}$ · ὁ δὲ μετὰ τὸν νενανῶ τόνος $\frac{9}{8}$ - $\frac{4}{3}$ γίνεται ἡμίτονον, μετὰ τὸν Κε ἐν ὑφέσει $\frac{9}{8}$ - $\frac{4}{3}$.

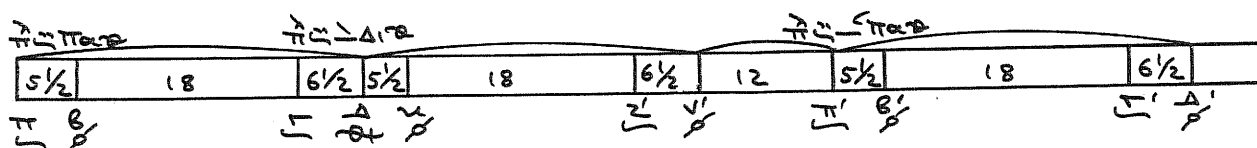
Πρόοδος κατὰ τὸ διαπασῶν ἐπὶ τὸ βαρὺ

Πρόοδος κατὰ τὸ διὰ πέντε ἐπὶ τὸ βαρὺ

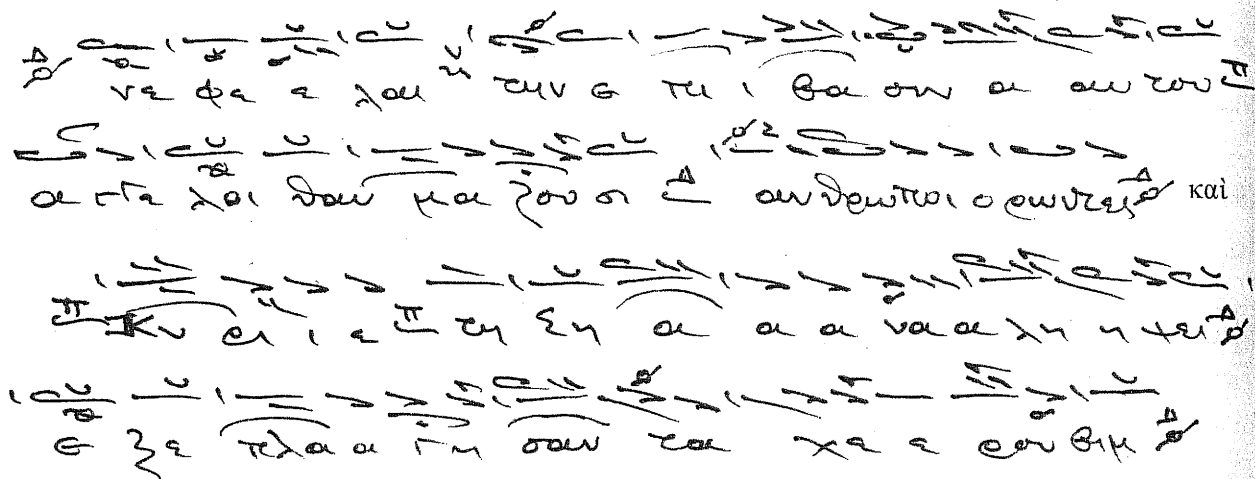

Πορεία κατὰ τὸ 4χορδον ἐπὶ τὸ ὀξύ, σπανίζει,

ἐκτὸς ἂν ὑπαγορεύῃ τοῦτο ἢ ἀπόδοσις τοῦ νοήματος τοῦ ποιητικοῦ κειμένου· καὶ τοῦτο πάλιν, εἰς συνθέσεις νεωτέρων, ὡς ἡ «Κυψέλη» τῶν Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Δομεστίκου :

Τῇ Πέμπτῃ τῆς Ἀναλήψεως — Ἰδιόμελον «Ὁ Κύριος ἀνελήφθη»

Ὅ,τι ἰσχύει ἐπὶ τοῦ σκληροῦ χρώματος — κλίμακες τοῦ $\pi \acute{\alpha} \theta$ — ἰσχύει κι' ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ — κλίμακες τοῦ ἤχου $\pi \acute{\alpha} \theta$.

Πορεία εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ διὰ πέντε ἐπὶ τὸ ὀξύ, τὸν κύριον καθιστᾷ πλάγιον ($\pi \acute{\alpha} \Delta \iota \theta$) κύριον δὲ τὸν τετράφωνον αὐτοῦ ($\pi \acute{\alpha} \kappa \alpha \theta$).

ἤχοι $\pi \acute{\alpha} \mu \theta$ καὶ $\pi \acute{\alpha} \Delta \iota \theta$

Κατὰ τὸ διαπασῶν

$\pi \acute{\alpha} \mu \theta$		$\pi \acute{\alpha} \Delta \iota \theta$				θ					
7½	16	6½	12	7½	16	6½	7½	16	6½	12	
γ'	π'	β'	δ'	Δ'	ν'	ξ'	ζ'	θ'	π'	β'	δ'

Κατὰ τὸ πεντάχορδον

$\pi \acute{\alpha} \mu \theta$			$\pi \acute{\alpha} \Delta \iota \theta$				$\pi \acute{\alpha} \kappa \alpha \theta$				
12	7½	16	6½	12	7½	16	6½	12	7½	16	
γ'	π'	β'	δ'	Δ'	ν'	ξ'	ζ'	θ'	π'	β'	δ'

ἐνῷ τὸ διάστημα ἄνω δι' -κε' ἀπὸ ἐλαχίστου καθιστᾷ τόνον μείζονα Δ' - π' καὶ βάσιν νέου χρωματικοῦ τετραχόρδου ἐπὶ τὸ ὀξύ π' - π' .

Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἔσω $\pi \acute{\alpha} \kappa \alpha \theta$ (= θ) τῶν εἰρμολογικῶν μελωδιῶν τοῦ Β' ἤχου· ὁ αὐτὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ξ (= ξ) ἂν ὁ Β' ἤχος ληφθῇ ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς του βάσεως χ' (= ξ') τῶν βυζαντινῶν ($\pi \acute{\alpha} \zeta \theta$),

Ἰσχυρός χαλκός βουζούκι

χαλκός βουζούκι (πρώτος)

8	12	10	12	8	12	10
$\frac{8}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{10}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{8}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{10}{9}$

Ἰσχυρός ἔσω ἀπὸ βουζούκι

ἔσω βουζούκι

$7\frac{1}{2}$	16	$6\frac{1}{2}$	12	$7\frac{1}{2}$	16	$6\frac{1}{2}$
$\frac{8}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{10}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{8}{9}$	$\frac{12}{11}$	$\frac{10}{9}$

μόνον ὅπου οἱ Βου καὶ ζώ ἐδῶ δὲν εἶναι οἱ τοῦ σκληροῦ διατόνου καὶ χρώματος ($\frac{8}{9} = \frac{8}{9}$ καὶ $\frac{12}{11} = \frac{12}{11}$), ἀλλὰ οἱ μαλακοὶ διατονικοὶ $\frac{8}{9}$ καὶ $\frac{12}{11}$ (χαμηλότεροι) τοῦ λεγέτου, μετὰ τὸν $\frac{10}{9}$ ὡσαύτως χαμηλωμένον ($\frac{10}{9} = \frac{10}{9}$), τριφωνίαν τοῦ λεγέτου.

§ ρκγ' Περὶ Κλιτοῦ $\frac{8}{9}$ Ζυγοῦ $\frac{12}{11}$ καὶ Σπάθης $\frac{10}{9}$ (Εἰσαγωγικά)

Οἱ τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς 3 Διδάσκαλοι μας, ἀφαιροῦντες χειρονομίας δηλωτικὰς θέσεων καὶ σχηματισμῶν μελικῶν· ἀφαιροῦντες ἀκόμη — πρὸς ἀπλοποίησιν τῆς μουσικῆς γραφῆς — καὶ φωνητικοὺς χαρακτῆρας, ὅποιοι ἢ ὀξεῖα $\frac{8}{9}$, τὸ πεταστὸν $\frac{12}{11}$ καὶ τὸ κούφισμα $\frac{10}{9}$, ἢ διπλῇ ἀπόστροφος (μιᾶς φωνῆς κατάβασις μετὰ συνδέσμου τῶν φωνῶν καὶ ἀργίας) $\frac{8}{9}$ καὶ τὸ κρατημοῦπόρροον (διπλῇ καὶ πεταστῇ μεθ' ὑπορρόης) $\frac{12}{11}$, τὸ μὲν περιεχόμενον τῶν τριῶν τελευταίων παρέστησαν ἀναλυτικῶς εἰς τὴν νέαν γραφήν· ἐνῶ τὸ πεταστὸν $\frac{12}{11}$ ὑποκατέστησαν διὰ τῆς πεταστῆς $\frac{12}{11}$ καὶ τὴν ὀξεῖαν $\frac{8}{9}$ διὰ τοῦ ὑπογραφομένου ὀλίγου $\frac{8}{9}$ κ.τ.λ.

Ἀκόμη καὶ τὴν δύο ἡμίχρονα ἐν τριφώνῳ καταβάσει ἐνοῦσαν διπλὴν βαρεῖαν ἢ πίεσμα ἀφήρουν ἢ ὑπεκατέστησαν εἰς θέσεις ὡς: $\frac{8}{9}$ (= $\frac{8}{9}$) $\frac{12}{11}$ (= $\frac{12}{11}$)

Οὕτω καὶ διὰ τὸ θέμα ἀπλοῦν $\frac{10}{9}$: ἢ ἀνέλυσαν τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς Πρώτους ἤχους, ἢ ὥρισαν ὑποκατάστατον αὐτοῦ, διὰ τὴν παράστασιν του ὡς φθορικοῦ σημείου, τὴν φθορὰν τοῦ Β' ἤχου μετὰ κεραίας $\frac{10}{9}$ · ἐνδειξίς ὅτι καὶ τὸ $\frac{10}{9}$ εἶναι — ἔστω καὶ μερικῶς — σημεῖον κλίμακος τοῦ μαλακοῦ χρώματος δηλωτικόν.

Διὰ τὸ χρῶμα τοῦ λεγέτου, καθώρισαν ὡς φθορὰν, τὸ σημεῖον τοῦ Νενανῶ μετὰ κεραίας $\frac{8}{9}$ πρὸς τὰ κάτω· καὶ

Διὰ τὴν παράστασιν τῆς χροᾶς τοῦ ἐναρμονίου $\frac{12}{11}$ ἢ τρίτου ἤχου $\frac{8}{9}$, τὸν ὁποῖον — παρ' ὅτι τὰ παλαιότερα χειρόγραφα ἀναφέρουν ἀπλῶς ὡς $\frac{12}{11}$ $\frac{8}{9}$ — στοχασθέντες ὡς ἀπόχρωσιν τοῦ Νενανῶ, ὥρισαν τούτου τὴν φθορὰν μετ' ἀγκύλης $\frac{8}{9}$.

Τὰ περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος τρία καινοφανῆ σημεῖα $\frac{8}{9}$, $\frac{12}{11}$ καὶ $\frac{10}{9}$ τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς, οἱ νεώτεροι — ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν των καὶ ἐντυπωσιαζόμενοι ἐκ τοῦ σχήματος ἐκάστου ἐξ αὐτῶν — ὠνόμασαν, ἐπὶ τὸ λογιώτερον: ζυγό ν, κλιτό ν καὶ σπάθη ν· πράγματα κινούμενα μὲν πρὸς θυμηδίαν, πλὴν ἄγνωστα τέως εἰς τὴν παράδοσιν καὶ πρᾶξιν τῆς μουσικῆς μας.

Ἐπειδὴ ὁμως, οὕτως ἢ ἄλλως, τὰ σημάδια αὐτὰ ἔχουν εἰσέλθει εἰς τὴν μουσικὴν γραφὴν μας, καλὸν ἔστιν αὐτὰ χρησιμοποιήσωμεν, ἀναπληροῦντες διαφοροὺς γραφικὰς ἐλλείψεις δι' αὐτῶν. Καί :

α) Ἐπαναφέρομεν τὸ $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$ διὰ τὰς χρωματικὰς διφωνίας τῶν ἤχων Α' καὶ Πλ. Α'. ($\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$ καὶ $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$ ἢ $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$).

β) Τὴν μετὰ κεραίας φθορὰν τοῦ Β' ἤχου θ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν $\kappa \alpha \tau \acute{\alpha} \sigma \upsilon \nu \alpha \phi \eta \nu$ (διαπασῶν) πορείαν τῶν μαλακῶν χρωματικῶν κλιμάκων τοῦ ἤχου τούτου, ὀρίζοντες ἀντιστοίχως τὴν μετὰ κεραίας φθορὰν τοῦ Πλ.Β' θ διὰ τὴν $\kappa \alpha \tau \acute{\alpha} \sigma \upsilon \nu \alpha \phi \eta \nu$ (διαπασῶν) πορείαν τῶν σκληρῶν τοιούτων.

γ) Τὴν μετὰ κεραίας ἀνάστροφον φθορὰν τοῦ μαλακοῦ Νενανῶ θ κρατοῦμεν πρὸς παράστασιν τοῦ $\chi \rho \omega \mu \alpha \tau \iota \kappa \omicron \upsilon$ Λεγέτου Βου θ καὶ

δ) Τὴν περὶ τῆς ὁποίας ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος $\acute{\epsilon} \nu \alpha \rho \mu \acute{\omicron} \nu \iota \omicron \nu$ φθορὰν τοῦ ἑπταφώνου σκληροῦ διατονικοῦ θ (τρίτου κατὰ συναφὴν), ὀρίζομεν ὀρθότερον ὡς τοιαύτην μετὰ κεραίας θ , με ἀντιστοίχους τὴν θ διὰ τὸ σκληρόν, καὶ τὴν θ διὰ τὸ μαλακὸν διάτονον Γένος.

Ἡ χρῆσις καὶ προβολὴ τῶν τριῶν, ὡς ἄνω, «χροῶν» —ὡς τὰς ἀπεκάλεσε, κατὰ παρεξήγησιν τοῦ ὅρου, ἡ Μ. Ἐπιτροπὴ τοῦ 1881-83— ἐγένετο μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς τοῦ 1815, ἀφ' ἧς οἱ τότε μουσικοὶ μας ἠθέλησαν ἔτι διατυπώσουν δι' αὐτῶν καὶ μελωδίας Κωνσταντινουπολιτικάς, τύπου, εἴτε ἀνατολικοῦ, εἴτε ῥωμαϊκοῦ, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἤχων ἐδραζομένας, ἀναφέροντες —ὡς καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ— τὰς «χρόας» αὐτὰς καὶ δι' ὀνομασιῶν καὶ ὀρων τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς, ὡς: «χισὰρ» θ «νισαμποῦρ» θ καὶ «μουσταὰρ» θ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος ἀκολούθως.

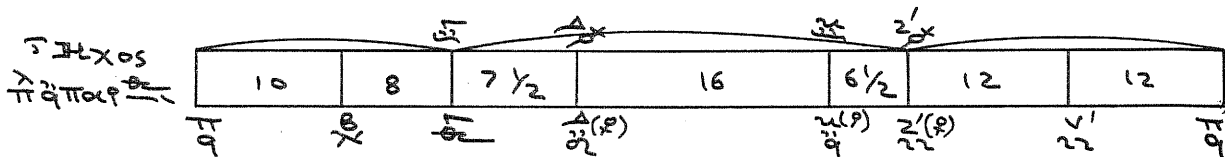
Ἦχος θ θ θ θ θ — Μακάμ Νισαμποῦρ

Τὸ «Νισαμποῦρ» (Κλιτὸν θ τῆς Ἐπιτροπῆς) ὅπως καὶ τὸ Νενανῶ, οὔτε ἐναρμόνιοι ἤχοι εἶναι, οὔτε τί τὸ κοινὸν — πλὴν τῆς βάσεως Δι — ἔχουσι μεταξύ των. Τὸ νισαμποῦρ ἀπὸ τοῦ Δι ἔχει ὡς πρῶτον διάστημα ἐπὶ τὸ βαρὺ ἡμίτονον διατονικὸν (τμ. $5 \frac{1}{2}$) καὶ μετ' αὐτὸ δίτονον τοῦ σκληροῦ διατόνου — ὡς πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς — κατὰ τὸν τύπον: $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$ · ἐνῶ μετὰ τὸ Νενανῶ θ ἀκολουθεῖ ἡμίτονον καὶ τριημίτονον τοῦ πλ. Β' $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$.

Οἱ παλαιότεροι διδάσκαλοί μας, ἐθεώρουν τὴν φθορὰν θ , ὡς τοιαύτην τοῦ τετραφώνου τρίτου ἤχου ($\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$) μετ' ἀγκύλης ἢ πλαγίου τρίτου ἑπταφώνου ($\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$) μετὰ κεραίας· διότι αὐτὸς ἔχει, τῷ ὄντι, μετὰ τὸν θ ἢ θ — 'που εἶναι καὶ αὐτὸς νανᾶ θ — ἐν κατιούσῃ φορᾷ λείμμα καὶ δίτονον, καὶ πάλιν λείμμα καὶ τρίτονον, κατὰ τὸν τύπον: $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$, καὶ εὐκολος ἐντεῦθεν ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐναρμονίου τρίτου, τῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ μετατροπῆς τῶν διατονικῶν ἡμιτόνων (τμ. $5 \frac{1}{2}$) εἰς ἐναρμονίους διέσεις (τμ. 4): $\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu \theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$.

Ἄρα τὸ νισαμποῦρ, ὡς ἐκτίθεται καὶ ἐν τῇ ἀκολουθῇ ρκδ' παραγράφῳ, εἶναι ἦχος νανᾶ, ἥτοι Τρίτος Τετράφωνος τοῦ σκληροῦ διατόνου με φυσικωτέραν θέσιν ἐπὶ τοῦ ἄνω νη' ($\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$), κατὰ μετάθεσιν δὲ συνημμένως κι' ἐπὶ τοῦ Δι ($\theta \acute{\epsilon} \mu \alpha \acute{\alpha} \pi \lambda \omicron \upsilon \nu$), ἀπ' ὅπου τὸν θέλουν καὶ οἱ Ἀνατολικοί.

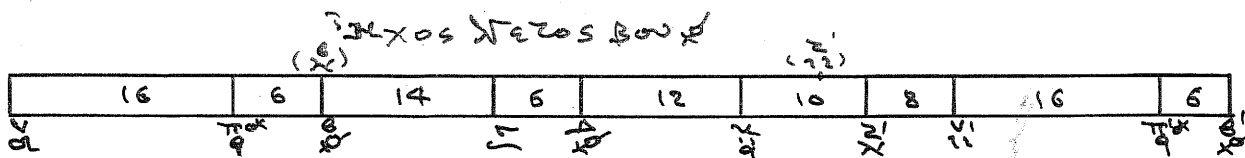
Ἀκόμη οὔτε καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ διφώνου $\pi^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ («νάου» τῶν βυζαντινῶν — «σαμπάχ» μακαμί τῶν ἀνατολικῶν) εἶναι κατάλληλος ἡ «σπάθη». Καθ' ὅσον, διὰ τὸν δίφωνον Πλ. Α' ὑπάρχει ἐκ τῶν παλαιῶν τὸ «θέμα ἀπλοῦν» δηλωτικόν, ὃχι μόνον τοῦ μαλακοῦ χρώματος τοῦ τετραχόρδου $\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha'}$ ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ιδιοτήτων τοῦ ἤχου τούτου. (Ἴδε τὰ εἰς τὸν $\pi^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ σχετικά).

Εἶναι ἄρα τὸ διὰ τῆς «σπάθης» ἐπὶ τοῦ α^{α} σημαίνονμενον παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1881 «Χισάρ», ἤχος Χρωματικὸς καὶ ὃχι Ἐναρμόνιος.

Ἦχος $\lambda \epsilon \tau \omicron \varsigma \beta \omicron \alpha$ χρωματικὸς — Μακάμ Μουσταὰρ

Τέλος, τὸ «Μουσταὰρ» (Ζυγὸς α^{α} τῆς Ἐπιτροπῆς) δὲν εἶναι, εἰ μὴ χρωματικὴ παραλλαγή τοῦ διατονικοῦ Λεγέτου Βου α^{α} , μετὰ τὸν α^{α} (= α^{α}) σταθερόν, τὸν ζώ' πότε σταθερόν $\alpha^{\alpha'}$ καὶ πότε ἐν ὑφέσει $\alpha^{\alpha'}$ ὡς κι' ἐν τῷ Λεγέτῳ, καὶ τοὺς Γα α^{α} καὶ Πα α^{α} ἐν διέσει — ἂν καὶ ὁ Γα ἐν περιστροφικῇ περὶ τὸν α^{α} καταλήξει γίνεσθαι φυσικὸς: $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ (τοῦτ' αὐτὸ καὶ διὰ τὸν ἄνω νη' $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$) καὶ τὰ $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ καὶ $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ καθὼς καὶ τὸ $\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha'}$ (ζώ' ἐν ὑφέσει) εἰς μέγεθος ἡμιτόνου, κατὰ τοὺς ἀνατολικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμετέρους. — Ἴδε τὸν α^{α} τοῦ πλ. Β' εἰς τὸ ἀκολουθοῦν «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον» τοῦ Χουρμουζίου.

Ἐπειδὴ ὅμως, ἐν τῇ μουσικῇ πρακτικῇ, ἀκολουθοῦσι καὶ περαιτέρω ἑλξεις τῶν α^{α} καὶ $\alpha^{\alpha'}$, μετὰ τὰ διαστήματα $\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha}$ καὶ $\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha'}$ ἐναρμονίους διέσεις, δεχόμεθα καὶ τὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐναρμόνιον ἐν τῇ μουσικῇ πρακτικῇ. ὁπότε ἡ παρ' αὐτῆς προτεινομένη ἀνάστροφος φθορὰ τοῦ μαλακοῦ χρώματος α^{α} δεόν' νὰ λάβῃ μίαν εἰσέτι κεραίαν, δηλωτικὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δύο διέσεων τοῦ ἐναρμονίου α^{α} .

Τοῦ χρωματικοῦ λεγέτου, γίνεται συνήθως χρῆσις, οὐχὶ καθολικὴ ἀλλὰ μερικὴ, πρὸς χρῶσιν τῶν διατονικῶν ἤχων $\lambda \epsilon \tau \omicron \varsigma \beta \omicron \alpha$ ($\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha}$), $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ ($\alpha^{\alpha} - \alpha^{\alpha'}$) ὡς καὶ $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ καὶ $\alpha^{\alpha} \alpha^{\alpha}$ κατὰ τοὺς αὐτοὺς φθόγγους· τόσον ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἐκκλησιαστικούς μουσικούς, ὅσον καὶ —πρακτικῶς— ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς ὀργανοπαίκτας μας, κατὰ τὰς καλοφωνίας (sola) αὐτῶν.

Καὶ μόνον, οἱ τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς Διδάσκαλοι Γρηγόριος καὶ Χουρμούζιος, ἐπεχείρησαν τὴν σύνθεσιν «Τυπικῶν» (εἰσαγωγικῶν ψαλμῶν τῆς Θ. Λειτουργίας), κατὰ τὸν ἤχον αὐτόν. Ἴδου παραδείγματα :

Κεφ. I

ΧΡΟΑ ΓΕΝΟΥΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΥ

§ ρκδ' Ἦχος Τρίτος Τετράφωνος Ἐναρμόνιος

Ηχος λαλα νή φ

Εἰς τὰ ἐν § πζ', καὶ § πη' περὶ Ἑσώ τρίτου τοῦ μαλακοῦ διατόνου $\eta\eta$ Γα ρ (ἢ $\pi\alpha$ Γα ρ κατὰ τοὺς Ἑκκλησιαστικούς), ἐσημειώσαμεν ὡς φυσικὴν τοῦ βάσιν τὸν ἄνω η' , τετραφωνίαν μὲν τοῦ ἐκ τοῦ Γα βαρέος ἤχου ($\pi\alpha \leq \eta\eta'$), ἐπταφωνίαν δὲ τοῦ πλαγίου τετάρτου ($\pi\alpha \leq \eta\eta'$), ἐπὶ τῆς συναφῆς δύο ὁμοίων 4χόρδων $\eta\eta' - \eta' - \eta'$.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου γ_2' ἔχει τὴν βάσιν του καὶ ὁ τοῦ σκληροῦ διατόνου τρίτος ἤχος τετράφωνος $\gamma_2 \gamma_2 \gamma_2 \gamma_2$ νή β , ἐπτάφωνος τοῦ ἐκ τοῦ κάτω γ_2 σκληροῦ διατονικοῦ πλαγίου τετάρτου (ἄλλως $\gamma_2 \gamma_2 \gamma_2 \gamma_2$ γα α) ἐκ διτόνου καὶ λείμματος κατὰ τετράχορδον, ἐκ τοῦ μαλακοῦ $\gamma_2 \gamma_2 \gamma_2 \gamma_2$ παραγόμενος, διέσει τῶν φθόγγων γ_2 καὶ γ_2' ὡς γ_2 καὶ γ_2' (Πρόοδος κατὰ τὸ πεντάχορδον ἐπὶ τὸ ὀξύ).

Καί, καθ' ἣ προελέχθη, τούτου παραλλαγὴν ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως, σημειοῦμεν ἥδη, ἤχον τρίτον τετράφωνον ἐναρμόνιον $\text{la} \text{la}$ νή b , προελθόντα δι' ἔτι περαιτέρω διέσεων τῶν αὐτῶν φθόγγων la καὶ la τοῦ σκληροῦ διατόνου, εἰς τὸν ὅποιον τρίτον ἐναρμόνιον, καὶ γίνονται αἱ ἔμμελεῖς ἀπαγγελίαι τῶν ἀπ' ἐκκλησίας ἱερῶν ἀναγνωσμάτων.

Παρατιθενται, ἐνταῦθα, τὰ διαγράμματα παραγωγῆς, ἐκ τῆς χροᾶς τοῦ μαλακοῦ διατόνου, ἐκείνης τοῦ σκληροῦ, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐναρμονίου, μὲ τὴν πληροφορίαν ὅτι, τόσον οἱ δεσμοὶ τῶν σκληρῶν διατονικῶν φθόγγων α καὶ β ὅσον καὶ ἐκεῖνοι τῶν (ἐναρμονίων) διέσεων αὐτῶν α' καὶ β' ὑπάρχουσιν εἰς τὴν θαμπούραν μὲ βάσιν τὸν α τοῦ πλ. Δ'.

ἤχος *zaz* νη ε μαλακοῦ διατόνου

12	10	8	12	12	10	8
7 ⁵	F ⁶	B⁷	L ⁷	A ⁷	G ⁷	F⁷
⁷ Ηχος λαλει νη δ σκληροῦ διατόνου						
12	12	6	12	12	12	6
7 ⁵	F ⁶	G⁷	L ⁷	A ⁷	G ⁷	F⁷
⁷ Ηχος λαλει νη δ ἐναρμόνιος						
12	14	4	12	12	14	4
7 ⁵	F ⁶	G⁷	L ⁷	A ⁷	G ⁷	F⁷

Ἐξ ἄλλου :

Δι' ἔτι περαιτέρω ὑφέσεως τῶν φθόγγων $\gamma_2^1 \rho$ καὶ $\gamma_1^{\theta \rho}$ τοῦ σκληροῦ διατόνου (Πρό-
οδος κατὰ τὸ διὰ πέντε ἐπὶ τὸ βαρὺ), φθάνομεν εἰς τὴν ἑναρμόνιον χροάν τῶν Πρώτων
ἤχων, μετὰ τὰ διαστήματα $\gamma - \gamma_2$ καὶ $\gamma_1 - \gamma_2$ ἑναρμονίους διέσεις (τμ. 4), τῶν
ὁποίων οἱ ἐν ὑφέσει δεσμοί, ὑφίστανται, ὡσαύτως, εἰς τὴν θαμπούραν. Ἐπεσημάναμεν δὲ
ἐν § ρβ' ἤχον $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ πεντάφωνον φθορικὸν (γ_2^1) κατὰ τὸ ἄνω τετράχορδον
αὐτοῦ· ἐνίοτε δὲ καὶ ἑναρμόνιον $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ (γ_2^1).

Ἦχος $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ τοῦ μαλακοῦ διατόνου

10	8	12	12	10	8	12
γ_1	γ_2	α	φ	γ_2^1	γ_1	γ_2^1
Ἦχος $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ τοῦ σκληροῦ διατόνου						
6	12	12	12	6	12	12
γ_1	γ_2	α	φ	γ_2^1	γ_1	γ_2^1
Ἦχος $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ ἑναρμόνιος						
4	14	12	12	4	14	12
γ_1	γ_2	α	φ	γ_2^1	γ_1	γ_2^1

Ἡ χροά τοῦ ἑναρμονίου, εἶναι μονοειδής· παρίσταται δὲ —ὡς εἶδομεν— ὡς ἔτι
περαιτέρω χρῶσις τῶν σκληρῶν διατονικῶν καὶ χρωματικῶν κλιμάκων, μετὰ διαστήματα,
μεγαλύτερα τῶν μεγαλυτέρων καὶ μικρότερα τῶν μικροτέρων (διφωνιῶν καὶ ἡμιτόνων), μετὰ
κύρια χαρακτηριστικά :

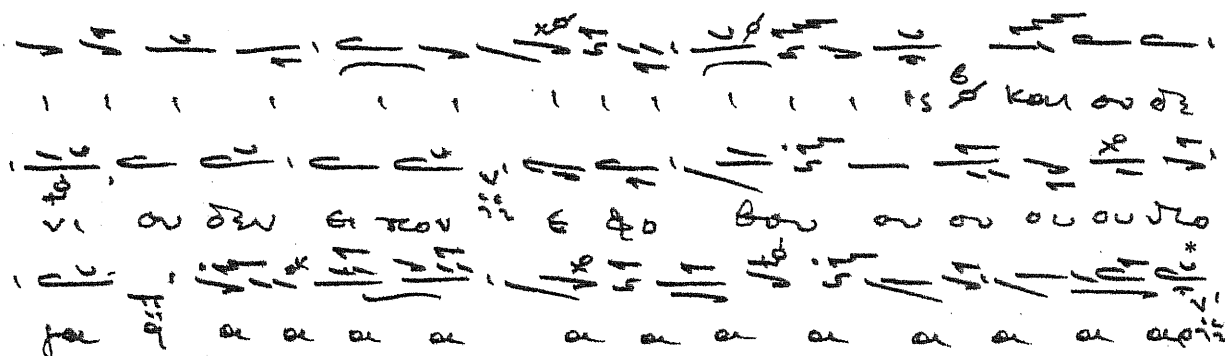
Ἐναρμόνιον διέσιν (τμ. 4) καὶ

Ἐναρμονίους τρίτας (διφωνίας): Μείζονα (τμ. 26) καὶ Ἐλάσσονα (τμ. 16), ἅπαντα
διάφωνα μελωδικὰ διαστήματα, καὶ ὄχι συμφωνικά .

Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν τετράφωνον $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ ἑναρμόνιον :

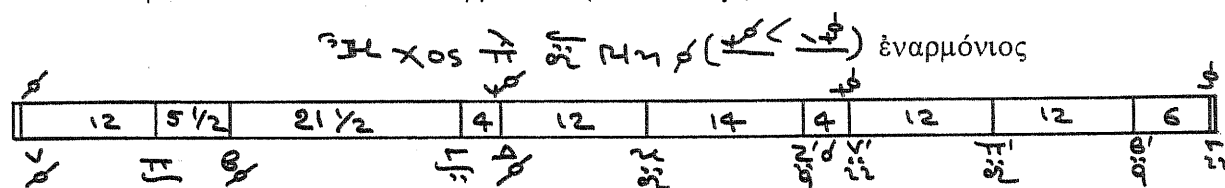
Ἡ κλίμαξ τοῦ πλ. Γ' ἤχου ($\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$) εἰς τὴν φυσικὴν τῆς κατάστασιν, ἄνευ μετα-
βολῆς τινος τῶν μουσικῶν διαστημάτων, εἶναι (ὡς καὶ ἡ τοῦ Νενανῶ Διρ) φύσει ἡρμο-
σμένη· κατὰ προσλαμβανόμενον καὶ δύο ὅμοια τετράχορδα ὀξύπυκνα σηνημμένα:
 $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ καὶ $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$, εἰς τὴν συναφὴν τῶν ὁποίων ὁ τετράφωνος
τρίτος ($\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$)· εἴτε μαλακὸς νη' β ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν μορφήν, εἴτε σκλη-
ρὸς νη' β : $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ καὶ $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ εἴτε καὶ ἑναρμόνιος νη' β περὶ
οὗ ὁ λόγος.

Ὡς ἑναρμόνιος φέρει φθορὰν τοῦ —ἐκ τοῦ ὁποίου παρήχθη— σκληροῦ διατόνι-
κου τρίτου ἤχου $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ μετὰ κεραίας β , ἐμφαινούσης τὸ ἑναρμόνιον αὐτοῦ,
βαίνων —ἐκ λόγων φωνητικῆς ἐκτάσεως— ἀπὸ τῆς ἀντιφωνίας αὐτοῦ κάτω γ_1 ἐπὶ τὸ
ὀξύ, κατὰ προσλαμβανόμενον $\gamma_1 - \gamma_2$ καὶ δύο τετράχορδα τρίτου ἤχου ἑναρμονίου
σηνημμένα $\gamma_1 - \gamma_2$ καὶ $\gamma_1 - \gamma_2$ ἐκ τόνων μείζονος, ὑπερμείζονος, καὶ διέσεως ἑναρ-
μονίου ἑκαστον, κατὰ τὸν τύπον $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$ $\gamma_1 \gamma_2 \alpha \varphi$ $\leq \rho$.

Καὶ μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν εἶναι δεκτὰ τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, φθορὰ σ καὶ μαρτυρία Δ τοῦ ἀπὸ τοῦ Δι ἑναρμονίου Νενανῶ (Δ Δι σ).

Σημειωτέον δὲ ὅτι, ὅπως ἑπταφωνία τόσον τοῦ διατονικοῦ ὅσον καὶ τοῦ χρωματικοῦ πλαγίου τετάρτου $\pi \Delta \eta \sigma$ εἶναι νανὰ διατονικὸν ($\pi \Delta \eta \sigma$), οὕτω καὶ τοῦ ἑναρμονίου ἑπταφωνία εἶναι νανὰ ἑναρμόνιον ($\pi \Delta \eta \sigma$). Ἴδου καὶ τὸ διάγραμμα αὐτοῦ :

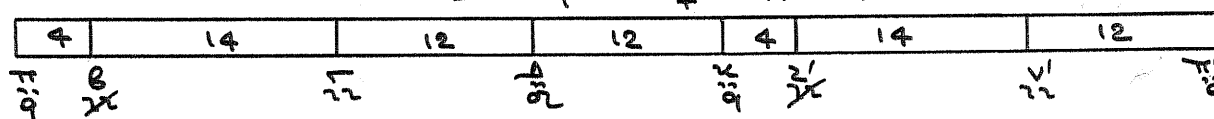
§ ρκστ' Κλίμακες καθ' ὅλου ἑναρμόνιοι, κατὰ Πτολεμαῖον - Ἦχοι Πλ. Α' καὶ Πλ. Β' ἑναρμόνιοι

Ἡ χ ο ς $\pi \Delta \eta \sigma$ ἑναρμόνιος

Ἐν § ρβ' ἐπεσημάναμεν ἤχον Πλάγιον τοῦ Πρώτου πεντάφωνον φθορικὸν σ (π) ἐνίστε καὶ ἑναρμόνιον σ (π).

Ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κάτω τετραχόρδου τοῦ σκληροῦ διατονικοῦ $\pi \Delta \eta \sigma$ ἐπεκταθῇ τὸ ἑναρμόνιον, διὰ μιᾶς εἰσέτι ὑφέσεως τοῦ σ εἰς π , τότε ἔχομεν, καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν, κλίμακα ἑναρμονίου $\pi \Delta \eta \sigma$, με τοὺς σ καὶ π ἑναρμονίους διέσεις.

Ἡ χ ο ς $\pi \Delta \eta \sigma$ ἑναρμόνιος

Ἐάν, τώρα, ἐπεκταθῇ ἡ τοιαύτη ἁρμογή κι' ἐπὶ τοῦ Πλ. Β', εὐρίσκόμεθα εἰς ἤχον $\pi \Delta \eta \sigma$ καθ' ὅλου ἑναρμόνιον, με ἑναρμονίους διέσεις $\pi - \sigma$, $\pi - \Delta$, $\sigma - \pi$, καὶ $\pi - \Delta$. Κι' ἐὰν αἱ διέσεις αὗται ἦναι τῆς τάξεως τῶν 30/31 καὶ 31/32

* Ἴδε, διὰ τὸ ἄκουσμα τῆς ἐμμελοῦς ἀπαγγελίας τοῦ ἤχου τρίτου ἑναρμονίου, τόσον τὸ Ἑωθινὸν τοῦτο τῆς Ἀναστάσεως, εἰς δίσκον τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου πασχαλινόν, ὅσον καὶ τὰ στοιχεῖα Α, Β, Ψ, Ω, εἰς δίσκον τοῦ Ἀκαθίστου. Διδάσκαλοι δὲ εἰς τοῦτο οἱ ἀείμνηστοι: ἱερεὺς Εὐστ. Λαμπρινόπουλος ὁ μουσικώτατος πρω-
 θιερεὺς τῆς Μητροπόλεως Χριστιανουπόλεως ἐν Ἀρκαδιᾷ (Κυπαρισσίᾳ) — ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος τὰ μουσικά —, ὁ ἄλλοτε Μητροπολίτης Καστορίας Νικηφόρος Παπασιδέρης, δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν διακόνων κατὰ τὴν περὶ τὸ 1918 περίοδον, μετέπειτα δέ, Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐφημέριος τοῦ ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Κηφισσίας Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Πτωχοκομείου, ὅπου ὁ Μουσικὸς Σύλλογος

(15/16:2) τμ. 3 1/4 ἐκάστη, τότε δικαιώνεται καὶ τῶν Ἀριστοξένου, Διδύμου καὶ Πτολεμαίου («Ἀρμονικὰ» ἔκδ. Ig. Düring (Goteborg 1930 σ. 20) ἢ ἄποψις, καθ' ἣν, τρίτος ὅρος τῶν ἁρμονικῶν τετραχόρδων —ὡς οἱ μέσοι $\frac{9}{8}$ — $\frac{5}{4}$ καὶ $\frac{3}{2}$ — $\frac{4}{3}$ — ἐν προκειμένῳ— εἶναι ἡ μείζων (χρωματική) διφωνία τῶν 4/5 καὶ ὅτι αἱ παραφωνίαι τῶν 4/5 (τμ. 23 1/2) καὶ 5/6 (τμ. 18 1/2) χρησιμεύουσι καὶ ὡς μελωδικὰ διαστήματα : ἡ μὲν μείζων (4/5), τῶν ἑναρμονίων τετραχόρδων· ἡ δὲ ἐλάσσων (5/6) τῶν χρωματικῶν.

Ἡ χοῖ Πλ. Β' καὶ Νενανῶ ἑναρμόνιοι

Ἰδοὺ ἡ κλίμαξ τοῦ $\text{Πα} \text{τα} \text{τα}$ καθ' ὅλου ἑναρμόνιος:

Πλ. Χοῖ $\frac{3}{4}$ $\frac{23}{12}$ $\frac{3}{4}$ 12 $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$

$\frac{\pi}{30/31}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$

μὲ τὰς ἐπαλλήλους διέσεις $\frac{4}{5}$ - $\frac{31}{32}$ - $\frac{4}{5}$ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἑπταφωνίας συναφήν, εἰς τὰς ὁποίας καὶ τὸν δι' αὐτῶν χαρακτηριζόμενον ἑναρμόνιον Νενανῶ, ἀναφέρεται καὶ τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα μουσικόν.

Πλ. Χοῖ $\frac{3}{4}$ $\frac{23}{12}$ $\frac{3}{4}$ 12 $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $23 \frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$

$\frac{\pi}{30/31}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{31}{32}$

Πες μου ου ου θρα χαρε $\frac{\pi}{30/31}$ πες με θρα χαρε

να α χα α ρης $\frac{4}{5}$ α καν α μα αν ωχα

μα αν $\frac{\pi}{30/31}$

α καν α μα αν α μα νι $\frac{\pi}{30/31}$ το μαυρο σε

ου ου τα δι $\frac{4}{5}$

Τέλος: Ἐὰν «ἁρμονία», ἐν τῇ ὁρολογίᾳ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, σημαίνει ἐκάστη μουσικὴν κλίμακα καὶ τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐδραζόμενον τρόπον —ῆχον— μουσικόν (ἁρμονία δωριστί, φρυγιστί, λυδιστί), ἔνεκα τῆς κατ' ἰδιαιτέρον σύστημα, γένος, χροᾶν καὶ διαδοχὴν διαστημάτων ἁρμογῆς τῆς, τοῦτο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γένος ὠνομάσθη ἰδιαιτέρως «ἑναρμόνιον», διότι εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἰδιάζον εἰς τε τὰ διαστήματα καὶ τὸν τρόπον

εἶχεν ἐκκλησιαστικὴν χορῳδίαν τὰ ἔτη 1932 καὶ 1933. Ἀκόμῃ καὶ ὁ παπὰ Παναγιώτης, Χιώτης, ἄλλοτ' ἱερεὺς τοῦ ἐν τῇ ὁδῷ Ἀστυδάμαντος τοῦ Παγκρατίου Ἀγιοταφικοῦ Παρεκκλησίου τῆς Παναγίας ὁπου-ψάλλοντος τοῦ ἐκ τῶν ἡμετέρων κ. Ἀντωνίου Δημητρίου—ἐκκλησιαζόμεθα ἐπὶ ἔτη ἄρκετά, τὸ πρῶτον ὑπηρετήσας ὡς κληρικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἴσως εἰς τὸν ἐν Πέραν Ναὸν τοῦ «Ἀγίου Ἰωάννου τῶν Χίων» :-

Τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ χορευτικῶν τραγουδιῶν· με πρόσθετον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς, τοῦ εἴδους τοῦ χοροῦ εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται τὸ τραγούδι π.χ.

Ἦχος ᾠδὴν ε' Σουρτὸ τσακιχτὸ Πελοποννήσου

Πι το να ε ζη χαι ει βαρηνκ ᾠ ε

το ο να ζη χαι κευαι ᾠ

ει το ο να ζη χαι κευαι ᾠ

τον τη η χον τον αι α λαντρα

— Πάντηλόν τόν αἰτρα = καὶ τόν ἀνακαίτη

Βίβλος μουσικὴ καλουμένη «Εἰρμολόγιον», περιέχει, κυρίως, μελικά πρότυπα συνθέσεως, κατ' ἤχον διατεταγμένα, τοὺς καλουμένους «προλόγους», (καθισμάτων, κοντακίων, εἰρμῶν, ἐξαποστειλαρίων, καὶ προλόγους στιχερῶν προσομοίων), ἐπὶ τῶν ὁποίων ψάλλονται ἄλλα «προσόμοια» καλούμενα τροπάρια, πρὸς τὸν αὐτὸν ἦχον καὶ τὸ αὐτὸ ποιητικὸν πρότυπον συντεθειμένα.

Εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς μελοποιίας ἀνήκουσι τροπάρια, ἀπολυτικά*, κοντάκια, καθίσματα, εἰρμοί, ἐξαποστειλάρια καὶ στιχερὰ προσόμοια τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, καθὼς καὶ σύντομα μέλη ψαλμῶν τῆς παπαδικῆς συνθέσεως. Τραγούδια δὲ χορευτικά : συρτοὶ καὶ μπάλλοι, κασάπικα, πηδηκτά, σύντομοι ἀντικρυστοὶ χοροὶ (καρσιλαμάδες) καὶ ἄλλα ὅπως π.χ. τὸ «φυσοῦνι» τὸ ἡπειρώτικο.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰρμολογικὰ μέλη, διακρίνονται εἰς σύντομα καὶ ἀργά· ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀργά, δὲν εἶναι παρὰ «εἰς διπλοῦν — ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ — χρόνον» ἀργή ἀπόδοσις τῆς συντόμου μελωδίας, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐνιαίου μουσικοῦ κειμένου παραλαμβανόμενη τὸν παλαιὸν καιρόν. Π.χ.

Εἰρμοί = σύντομα πρότυπα τροπάρια τῶν Κανόνων.

Καταβασία = ἀργή ἀπόδοσις τῶν εἰρμῶν, ἐν τέλει ἐκάστης τῶν Κανόνων ᾠδῆς.

* Ὑπάρχουν προσέτι: σύντομα καθίσματα καὶ ἀργά, σύντομα στιχερὰ τροπάρια καὶ ἀργά.

Ἦχος ᾠδὴ Παρ' ε' σύντομον (Εἰρμός)

Σου η τερ και ου χος δε ζι α ᾠ δε ο πεα

πως ου σχυι' δε δο ζα ο ται ᾠ

* Γ' ἀναστάσιμα ἀπολυτικά εἶναι πρόλογοι διαφόρων μετ' αὐτὰ καθισμάτων τοῦ ὁρθρου.

«ιδιόμελα»*. Διακρίνονται δὲ εἰς :

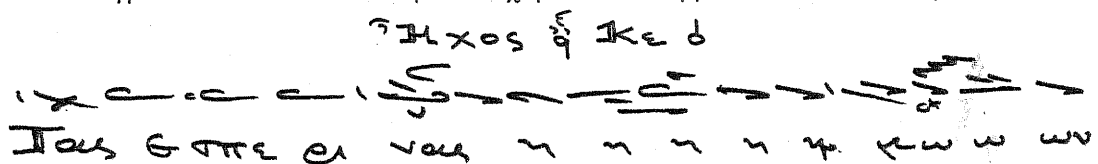
«Στιχερά ιδιόμελα» τῶν ὁποίων προτάσσονται στίχοι ψαλμικοί, καὶ εἰς «Δοξαστικά», τῶν ὁποίων προτάσσεται ὡς στίχος ἡ μικρὰ δοξολογία «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι»· τὰ τελευταῖα ψαλλόμενα —ὡς καὶ τὰ πρὸ τῶν στιχερῶν Κεκραγάρια καὶ Πασαπνοάρια— κατὰ τι βραδύτερον τῶν στιχερῶν ιδιομέλων.

Αἱ καταβασίαι, τὰ ἄργα καθίσματα, τὰ ἄργα στιχερά προσόμοια καὶ τὰ ἄργα εὐλογητάρια τοῦ Εἰρμολογίου, ὡς καὶ ψαλμοὶ τῆς Παπαδικῆς, κατὰ τὸ ὕφος τοῦτο μελοποιημένοι, οἷον ἀνοιξαντάρια, πολυέλεοι, ἄργαὶ δοξολογίαι καὶ προκείμενα τῆς Θ. Λειτουργίας, ἀνήκουσιν ἢ εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὸ εἶδος τὸ στιχεραρικόν. Βίβλος δὲ μουσική, ἢ τὰ στιχερά ιδιόμελα περιλαμβάνουσα, καθ' ἑορτὰς ἐνιαυτοῦ, τριωδίου καὶ πεντηκοσταρίου, καλεῖται «Σ τ ι χ ε ρ ἄ ρ ι ο ν». Τοῦ Στιχεραρίου σημερινῇ ἔκφρασις εἶναι τὰ διάφορα «Ἀναστασιματάρια», «Δοξαστάρια» καὶ «Κυψέλαι».

Καὶ τὸ στιχεράριον —ὅπως καὶ τὸ εἰρμολόγιον— διεκρίνετο εἰς σ ύ ν τ ο μ ο ν καὶ ἄ ρ γ ο ν παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν. Καὶ τὸ μὲν σ ύ ν τ ο μ ο ν εἶναι τὸ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἐκτὸς τῶν ἀρχικῶν ποιητῶν καὶ μελοποιῶν καὶ παρ' ἄλλων μεταγενεστέρων μελικῶς τροποποιηθέν· τὸ δὲ ἄ ρ γ ο ν, τῶν μεταβυζαντινῶν, ἴσως, χρόνων ἐφεύρημα ἀργῆς ἀποδόσεως τοῦ μέλους ἰδίᾳ τῶν Δοξαστικῶν ιδιομέλων, εἰς πανηγυρικὰς ἀκολουθίας διαφόρων ἑορτῶν, ἀναλόγου πρὸς ἐκείνην τῶν καταβασιῶν ἔναντι τῶν εἰρμῶν ἐν τῷ εἰρμολογίῳ· διότι τὸ ἄνᾳ ἐψάλλοντο ἅπαντα τὰ στιχερά ιδιόμελα εἰς δρόμον ἄργον, ὡς τὰ μετέφρασαν οἱ 3 Διδάσκαλοι —κυρίως ὁ Χουρμούζιος— τῆς Μουσικῆς Σχολῆς τοῦ 1815, εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδιανόητον**.

Φαίνεται μᾶλλον ὅτι ἅπαντα τὰ παλαιὰ στιχεράρια ἦσαν εἰς δρόμον σύντομον στιχεραρικόν ὡς τὰ σημερινά***, μετὰ διαφόρων κατὰ θέσεις καλοφωνιῶν καὶ ἐπεκτάσεων κατὰ τὰς καταλήξεις, ἐξ οὗ καὶ «καλόφωνα» ἐκλήθησαν, ἰδίᾳ τῶν μεταβυζαντινῶν μελοποιῶν τὰ στιχεράρια τῶν Χρυσάφου τοῦ Νέου καὶ Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν (αἱ. ιζ').

Ἰδοὺ δεῖγμα ἀπὸ τὰ ἀναστάσιμα στιχερά τοῦ Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν :

* Παρὰ τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα, καὶ στιχερά τινα ιδιόμελα, ὡς π.χ. τὰ: «Οἶκος τοῦ Εὐφραθά» καὶ «Ποίοις εὐφημιῶν» ἤχου Β' «Ὅσιε Πάτερ θεοφόρε Θεοδόσιε» ἤχου πλ. Α', «Τριήμερος ἀνέστης Χριστὲ» καὶ «Ἡ ἀπεγνωσμένη» ἤχου πλ. Β' ὡς καὶ «Κύριε εἰ καὶ κριτηρίῳ» ἤχου πλ. Δ' χρησιμεύουσιν ὡς πρόλογοι ἄλλων στιχερῶν ιδιομέλων.

** Εἰς τὸ ἡμέτερον «Ἡ μουσικὴ παλαιογραφικὴ ἔρευνα» καὶ ἐν πίνακι ιβ' ἐπεσημάναμεν ἀνακολουθίαν τῶν τριῶν Ἑξηγητῶν, ὡς πρὸς θέσεις τινὰς μουσικὰς τὰς ὁποίας συντόμως μὲν ἐξηγοῦσιν ἐν τῷ Εἰρμολογίῳ, ἀργῶς δὲ εἰς τὸ Στιχεράριον.

Ἀκόμη ὁ Χουρμούζιος, ἐνῶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἰακώβου τὸ Δοξαστάριον ἐξηγεῖ ἀργῶς (συντόμως ἄραγε, ἀπὸ ποῦ ἔψαλλεν ὁ Ἰάκωβος;) τὰ ιδιόμελα «Ποίοις εὐφημιῶν» ἐξηγεῖ συντόμως, ἐνῶ παρίστανται διὰ τῆς ἰδίας γραφῆς, διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὰ λοιπὰ στιχερά τοῦ Δοξασταρίου. (Ἴδε σχετικῶς τὸ ἐντυπον Δοξαστάριον καὶ εἰς ἡμέτερον «Γένη καὶ διαστήματα» πίνακα Α', ΙΑ', ΙΒ', ΙΓ', ὡς πρὸς τὸ «Ποίοις εὐφημιῶν» εἰς γραφὰς διαφόρων αἰώνων).

*** Ἴδε τὸ δοξαστικὸν «Αὐγούστου μοναρχήσαντος» τῆς Κασσιανῆς, εἰς φωνογραφικὸν δίσκον, ὕμνων τῶν Χριστουγέννων, τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, μὴ διαφέρον κατὰ τὰς θέσεις τῶν σημερινῶν στιχερῶν τοῦ πλ. Β'.

Τέλος :

Παπαδική μελοποιία καλεῖται, ἡ μὴ ἐπὶ χριστιανικῶν ὕμνογραφικῶν κειμένων, γνωστῶν ἢ ἀγνώστων ποιητῶν βασιζομένη, ἀλλ' ἡ ἐλευθέρα μελοποιία ἐπὶ στίχων ψαλμικῶν, τῶν μὴ σωζόντων ἴδιον μέλος εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ψαλμῶν τοῦ Ψαλτηρίου, παρὰ τῶν Ὁ' Ἑρμηνευτῶν τῆς ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς.

Ἐλευθέρα μελοποιία, καθ' ὅσον, τὸν αὐτὸν ψαλμὸν ἢ τοὺς ψαλμικοὺς στίχους, ἕκαστος μελοποιὸς δύναται —βάσει πάντοτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς παραδόσεως καὶ ὄχι αὐθαρέτως— ἵνα τοὺς μελοποιήσῃ εἰς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ἦχον, διαφόρως ἕκαστος κατὰ τρόπον σύντομον εἰρμολογικόν, στιχεραρικὸν ἢ καὶ παπαδικόν (ἄργον)· ἀκόμη παρεμβάλλων —ὡς οἱ βυζαντινοὶ καὶ μεταβυζαντινοὶ ὁμότεχνοί μας τὸν παλαιὸν καιρὸν— εἰς αὐτοὺς καὶ ὁλόκληρα στιχουργήματα εἰς στίχους πολιτικούς 15συλλάβους, 12συλλάβους καὶ ἄλλους, εἰς δόξαν τῆς Θεότητος καὶ τῆς Θεοτόκου ἢ καὶ σχετικὰ πρὸς τὴν ἀγομένην ἐορτὴν, εἴτε καὶ μὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. (Ἴδε καὶ σημερινὰς παρεμβολὰς, κατὰ στίχον, εἰς «Ἀνοιξαντάρια» καὶ «Πολυελέους»).

Ἐλάχιστα χριστιανικὰ ποιήματα εἶναι εἰς τὸ εἶδος τῆς παπαδικῆς συνθέσεως μελοποιημένα· ὡς τὸ ἀρχαιοτρόπον «Φῶς ἱλαρόν», τὸ ἐπίσης ἀρχαιοτρόπον Χερουβικὸν τοῦ Μ. Σαββάτου «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία», τὸ τῆς Μ. Πέμπτης «Τοῦ δείπνου Σου τοῦ μυστικοῦ», τὸ «Νῦν αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν» τῆς Προηγιασμένης, καὶ τὸ σύνηθες «Οἱ τὰ Χερουβίμ»· ἐνῶ τὰ ἀλληλουϊάρια, τὰ ἀργὰ πασαπνοάρια ἢ κεκραγάρια καὶ τὰ κοινωνικά, βασίζονται ἐπὶ στίχων τοῦ ψαλτηρίου.

Ἀκολουθοῦν μαθήματα τοῦ Μαθηματαρίου καὶ τοῦ Κρατηματαρίου, συνθέσεις ἐκτεταμέναι τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μελοποιῶν.

Τὰ ἐπὶ τῶν ψαλμῶν παπαδικὰ μελωδήματα, διακρίνονται εἰς σύντομα, ἄργοςύντομα καὶ ἀργά.

Τὰ σύντομα παπαδικὰ μέλη, ψάλλονται εἰς χρόνον γοργὸν εἰρμολογικόν.

Τὰ ἀργοςύντομα, εἰς χρόνον μέτριον στιχεραρικόν καὶ

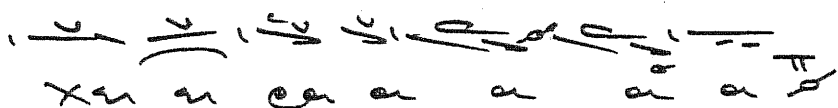
Τὰ ἀργά, ὡς τὰ χερουβικά, κοινωνικά, ἄργον «Τῇ Ὑπερμάχῳ» κ.ἄ. εἰς χρόνον ἄργον· ἢ καὶ συντομώτερον, ὅπως τὰ λειτουργικά τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου, τὰ μέλη τῶν παλαιῶν στιχεραρίων —ἂν κανεῖς ἤθελε τὰ ψάλλῃ ἀργῶς— καὶ τὰ ἐκτεταμένα μαθήματα τοῦ Μαθηματαρίου.

Παραδείγματα σχετικὰ :

α) Εἰς δρόμον σύντομον εἰρμολογικόν

Ἰσχυος ὡς ζωξ ἡμέτ.

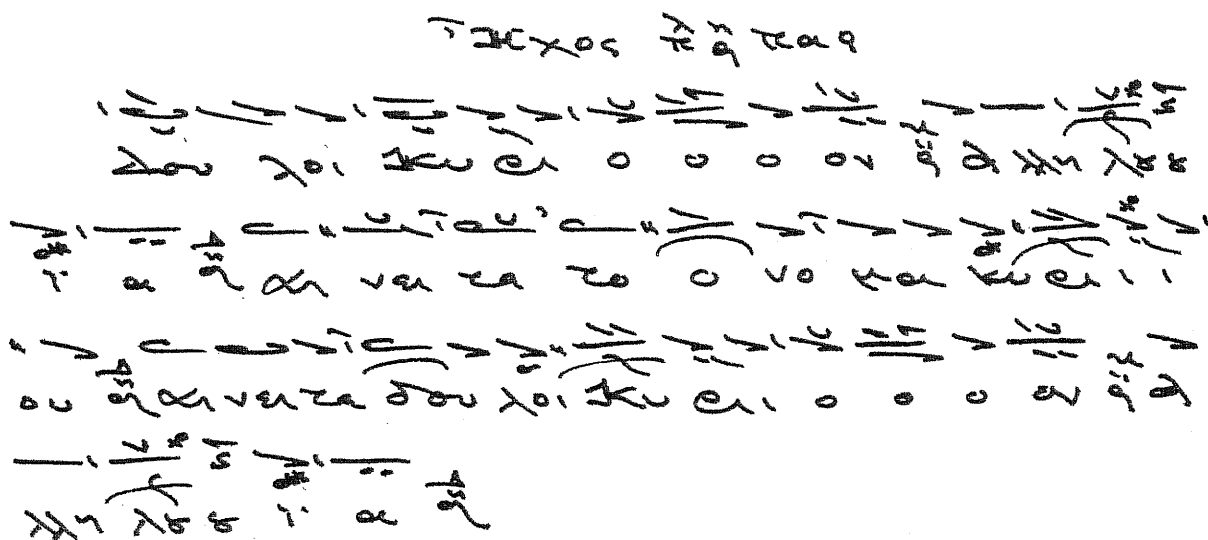
—————
 δια πα οι ος α νη ρ ῖ ος ο κ ε ε π ο ε
 —————
 ε ε δ η ῖ ο ν β ο υ λ η η α σ ε β ω ὡ ς ο
 —————
 δ ω α κ α ρ τ ω χ ω ω ν ο κ ε ε ρ η ῖ ος ε τ ι πα

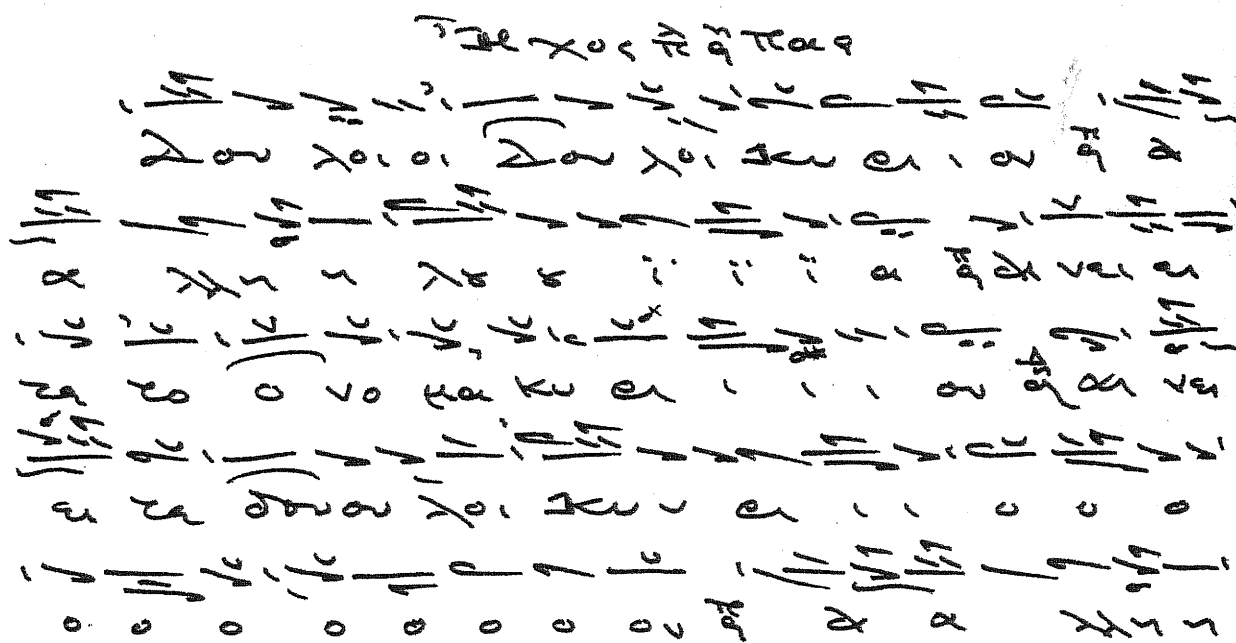
καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς ἕκαστος στίχος ἐκτείνεται ἐπὶ μήκιστον.

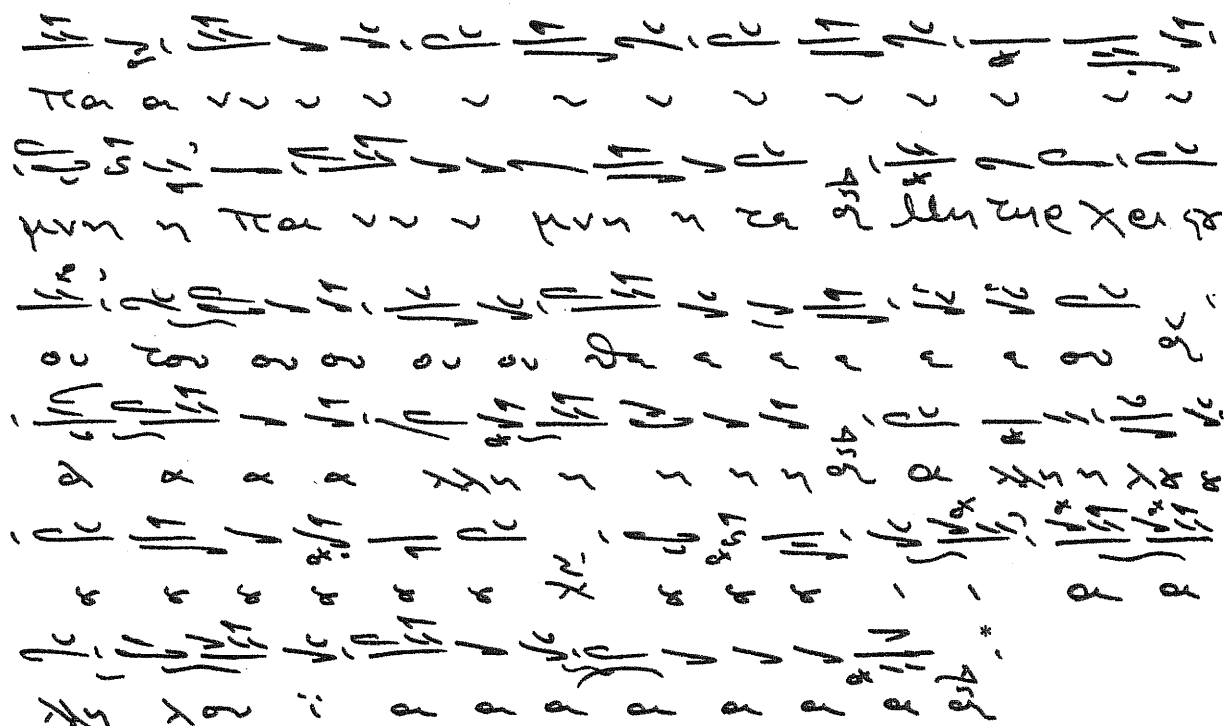
Ἐκ τῶν Πολυελέων

α) Εἰς δρόμον σύντομον — ἡμέτερον

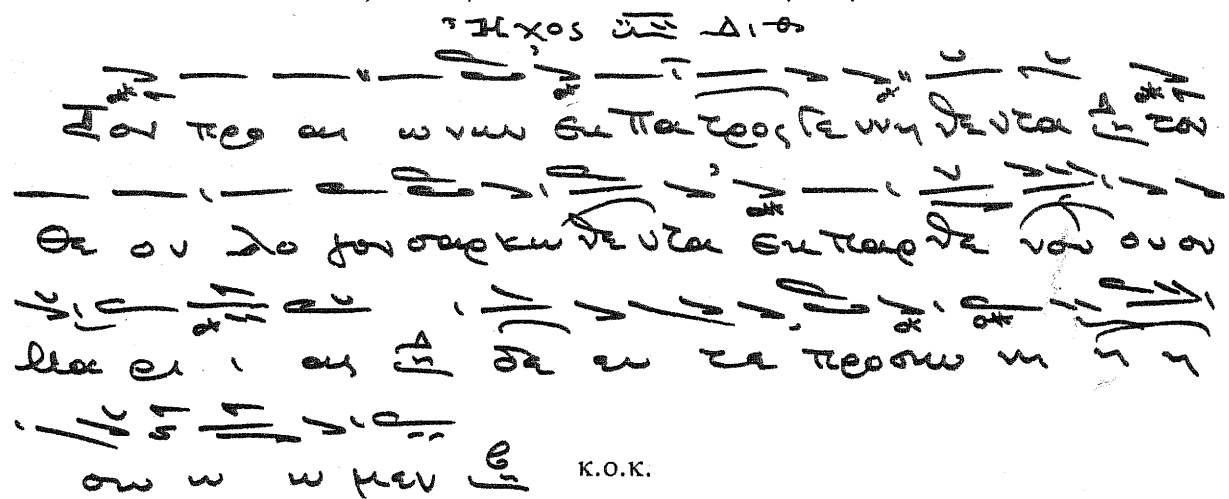
β) Εἰς δρόμον στιχαραρικὸν — Τοῦ Λαμπαδαρίου

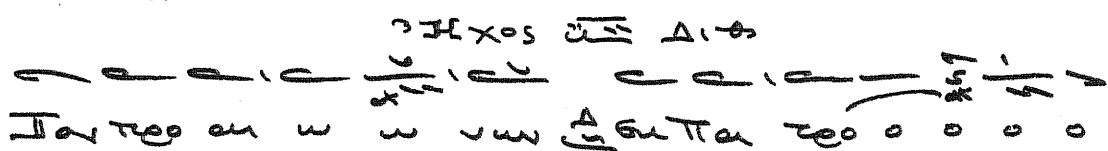

Ἐκ τοῦ Στιχεραρίου

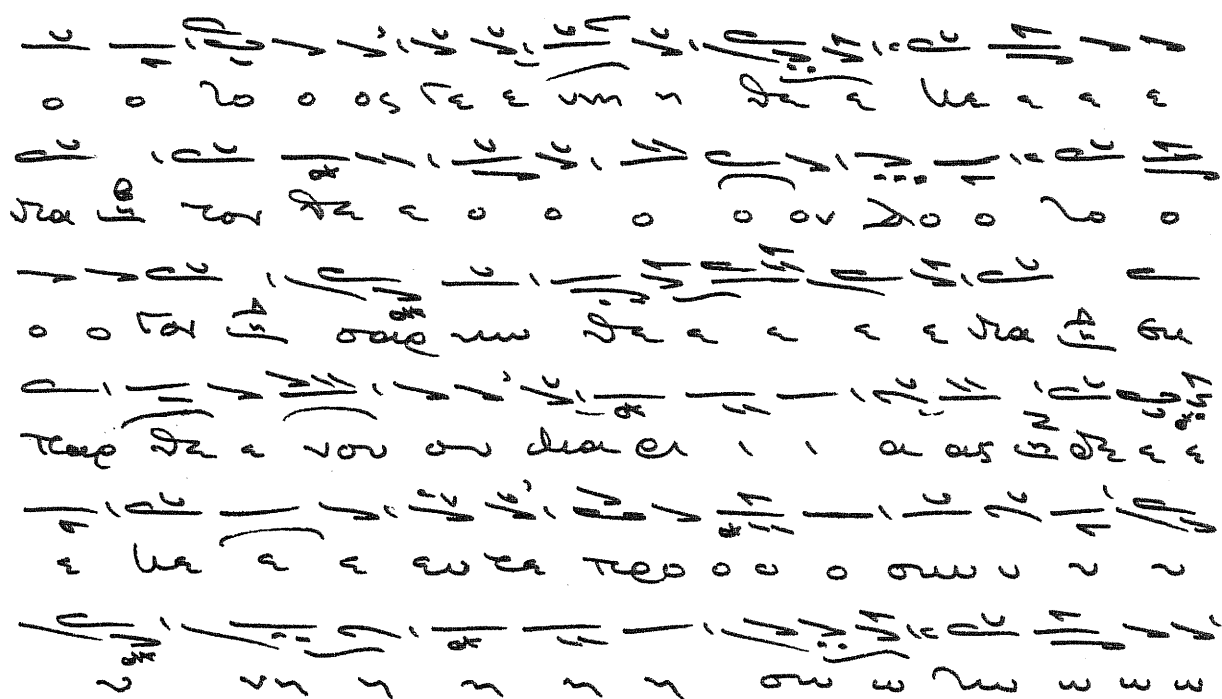
α) Σύντομον ἐκ τοῦ Ἀναστασιματαρίου

β) Ἐκ τοῦ ἀργοῦ στιχεραρίου — Τοῦ Κρητὸς ἀναστάσιμα

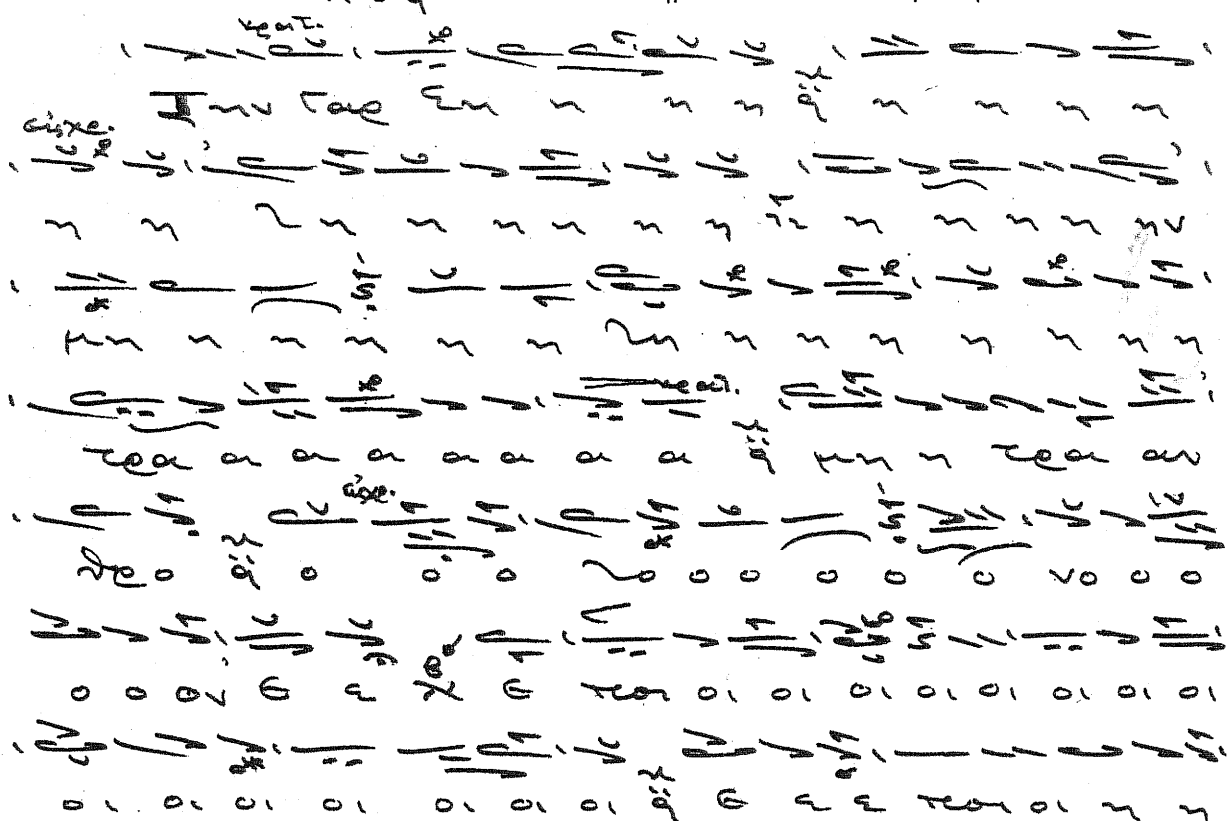
* Ἰδε εἰς ἡμέτερον «Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ Παλαιογραφικὴ Ἔρευνα» Ἀθῆναι 1976 πίν. ιδ' σύντομον ἐξήγησιν τοῦ στίχου τούτου τοῦ Μπερεκέτη.

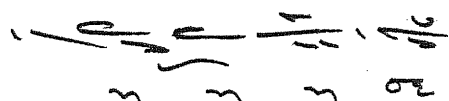

Κ.Ο.Κ.
ΜΕΝ

Ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου

Ἦχος ^{β'} ρη' κε δ' κινημένον — τοῦ Κορώνη

K.O.K.

Κοινωνικόν Ἀναλήψεως — Τοῦ Λαμπαδαρίου

ἡχος Δ' α μετρίως

Handwritten musical score for the hymn "Κοινωνικόν Ἀναλήψεως — Τοῦ Λαμπαδαρίου". The score is written in a single system with multiple staves. The notation is in a traditional Greek style, using a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The lyrics are written in Greek characters below the notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines.

K.O.K.

Ἡ βραδύτης ὅθεν ἢ τὸ τάχος τῶν παπαδικῶν συνθέσεων, ἐξαρτᾶται, κυρίως, ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ἐπὶ τῶν ψαλμικῶν στίχων μελοποιΐας :

Τὰ εἰς εἰρμολογικὸν ὕφος, ψάλλονται εἰς σύντομον ἀγωγήν χρόνου Σ .

Τὰ εἰς στιχηρarikόν, εἰς μέσσην ἢ μετρίαν Σ ἢ Σ' · καὶ

Τὰ εἰς ἀργὸν παπαδικόν, εἰς ἀργὴν Σ · ἐνῷ ὠρισμένα ἐκτεταμένα ἐξ αὐτῶν, εἰς ἀργὴν ἀγωγήν, κάπως κεκινημένην, μετρίως Σ' .

Περαίνοντες τὸν περὶ εἰδῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελοποιΐας λόγον, παρέχομεν ἀκολουθῶς μέρος τοῦ Δοξαστικοῦ Θεοτοκίου «Ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ» Χρυσάφου τοῦ Νέου, μετὰ τῆς ἀντιστοίχου ἐξηγήσεώς του. Σύντομου μὲν παρ' ἡμῶν, ἀργῆς δὲ παρὰ τῶν 3 Διδασκάλων τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς, μετὰ τὴν παράκλησιν πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν βυζαντινομουσικολογούντας, ὅπως :

Οἱ μὲν παραδεχόμενοι ὡς βασικὸν μέλος τὴν εἰς ἀργὸν δρόμον ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου τῶν παλαιῶν στιχηρῶν (καὶ τῶν εἰρμολογικῶν μελῶν ἀκόμη), δηλώσουν εἰς ποῖα φωνητικὰ σημάδια καὶ ποίας τῶν χειρονομιῶν, τοῦ ἀνωτέρω στιχεροῦ, ἀνταποκρίνεται, κατὰ φράσεις, τὸ κείμενον τῆς ἀργῆς ἐξηγήσεως τῶν 3 Διδασκάλων καὶ διατί; Ἀκόμη :

Ἄν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα διὰ τὰ παλαιὰ στιχερά, πόθεν εὖρον καὶ ἔψαλλον τὸ σύνθημα ἐν χρήσει σύντομον εἶδος τῶν στιχερῶν, οἱ τοῦτο ἀποτυπώσαντες εἰς νεωτέραν γραφὴν πατριαρχικοὶ μουσικοὶ τοῦ 17 αἰῶνος; Δὲν θὰ ἦτο τοῦτο, ἀντίθετος πρὸς τὴν πρὸ αὐτῶν μουσικὴν παράδοσιν καὶ πρᾶξιν καινοτομία, ἀνεπίτρεπτος παρὰ τῆς Ἐκκλησίας;

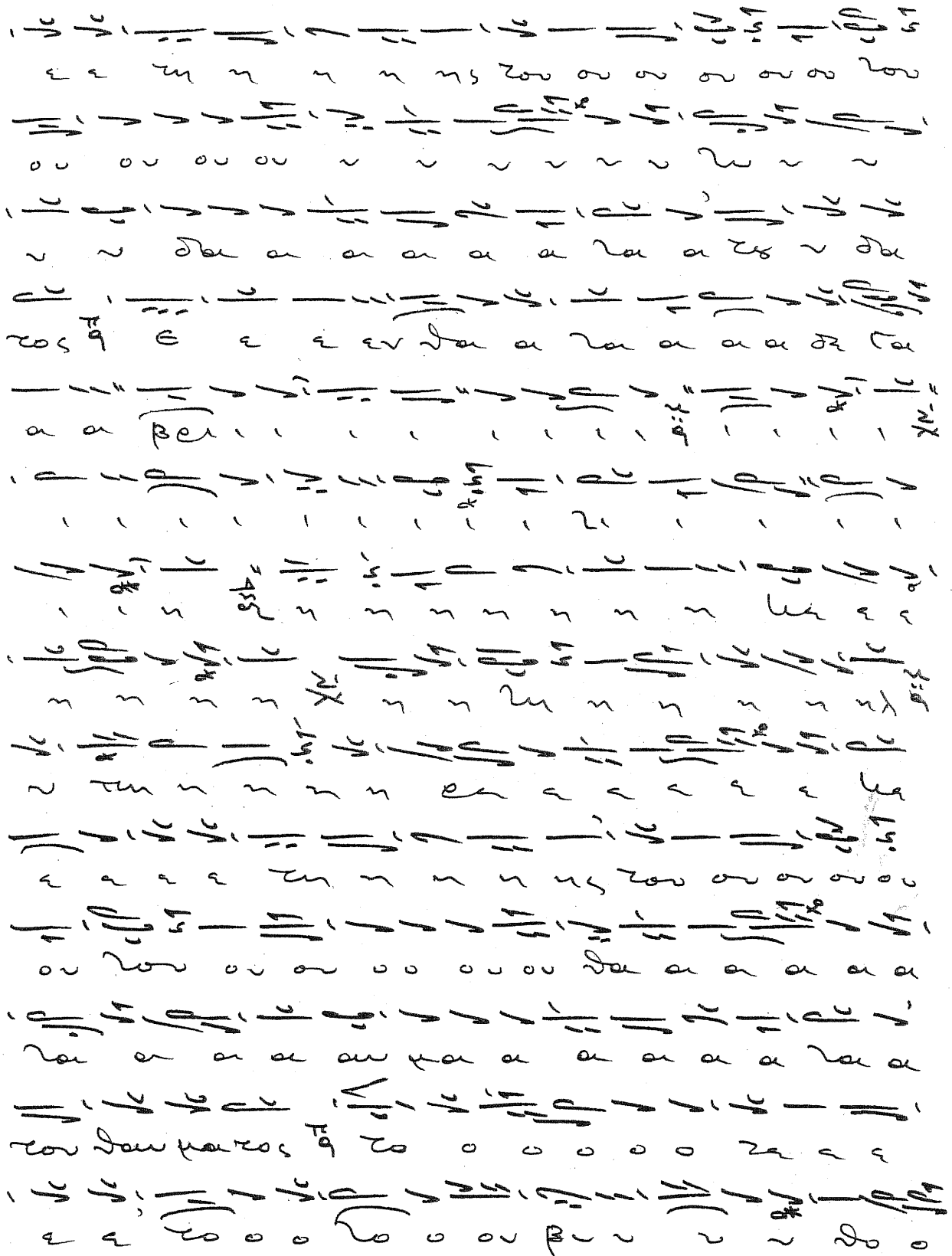
Οἱ δὲ τὰς ἐπὶ τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν συνθέσεων μετροφωνίας τῆς Δύσεως ἀκολουθοῦντες καὶ τὰς χειρονομικὰς ἐνεργείας ἀγνοοῦντες ἢ ἀπορρίπτοντες, ὡς νεωτέρων —δῆθεν— νοθείαν τῆς παλαιᾶς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἂν πιστεύουν ὅτι, αἱ ἀντίθετοι πρὸς τὰ βυζαντινὰ μουσικὰ συγγράμματα καὶ ψαλτικά παιδαγωγικὰ ἐγχειρίδια, τὴν καθ' ὅλου θεωρίαν καὶ συγκρότησιν τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς, τὰ ἀπ' αἰώνων ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν μουσικὰ ὄργανα (ὡς πρὸς τὰ διαστήματα) ὡς καὶ τὴν ἀδιάκοπον φωνητικὴν μουσικὴν λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας ἄτονοι καὶ ἄρρυθμοι μετροφωνοὶ καὶ (ὄχι μελικάι καὶ μουσικάι) ἐρμηνεῖαι τῆς Δύσεως, ἀποτελοῦν τῆς ἄνω συνθέσεως τὸ μελικὸν περιεχόμενον, καὶ ποία ἢ κατ' αὐτοὺς (τοὺς ἡμετέρους) πιστὴ ἐρμηνεία αὐτοῦ;* Ταῦτα δημοσίως καὶ ὄχι εἰς κατ' ἰδίαν συζητήσεις καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ καὶ ὄχι ξένων ἀγνοούντων τὰ καθ' ἡμᾶς.

* Ἴδε σχετικῶς ἡμέτερα :

α) «Ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία καὶ μεταγραφὴ τῶν βυζαντινῶν μουσικῶν χειρογράφων» —ἐκ τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1953 Θ' Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου— εἰς περιοδικὸν «Ἑλληνικά» παραρτ. ἀρ. 9 τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1955.

β) «Γέννη καὶ διαστήματα εἰς τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν», ἀνακοίνωσιν εἰς τὸ ἐν τῇ παρὰ τὴν Ρώμην Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Κρυπτοφέρρης τῷ 1968 Διεθνῆς Συνέδριον Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθῆναι 1970, καὶ

γ) «Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ παλαιογραφικὴ ἔρευνα ἐν Ἑλλάδι» διάλεξιν γενομένην ἐν Λονδίνῳ τῷ 1975, Ἀθῆναι 1976, ὅπου ὑπάρχουν παλαιὰ Τροπάρια καὶ θέσεις (φράσεις) μουσικάι, παριστώμενα εἰς διαφόρους παλαιὰς μουσικὰς γραφάς, μετ' ἐξηγήσεις εἰς τὴν σημερινήν.

Handwritten musical notation on a page, featuring various notes, rests, and clefs. The notation is written in a cursive style, typical of early manuscript notation. The page includes several staves of music, with some staves containing multiple lines of notes. The notation is dense and covers most of the page area.

At the bottom right of the page, the initials "K.O.K." are visible.

Κεφ. ΙΑ' ΟΡΓΑΝΙΚΑ— ΣΥΜΦΩΝΙΚΑ

§ ρκη' Εὔρεσις καὶ χρήσις τῶν διαστημάτων ἐπὶ τῆς θαμπούρας

Ὁ Διδάσκαλος Χρῦσανθος ὁμιλῶν ἐν § 431 τοῦ «Θεωρητικοῦ» του περὶ παραλλαγῆς, ἐπάγεται: ...«διότι ἂν εἶναι λάθος κανένας τόνος ἐπὶ τὸ βαρὺ ἢ τὸ ὀξύ, διὰ τῆς παραλλαγῆς εὐρίσκεται. Πλὴν καλλιωτέρα καὶ βασιμωτέρα δοκιμὴ γίνεται διὰ τινος ὄργανου μουσικοῦ· διότι τότε εὐρίσκεται καὶ λάθος ἡμιτονίου καὶ τεταρτημορίου τόνου».

Ἀνάγκη, λοιπόν, οὐσιαστική, ἢ γνῶσις καὶ ἢ χρήσις ὄργανου μουσικοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ἵνα δύναται κανεῖς ἵνα αἰσθητοποιῇ διὰ τε τῆς ἀκοῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ὁράσεως τὰς ποικίλας διαφορὰς τῶν μουσικῶν ἤχων καὶ διαστημάτων· καὶ τοιοῦτον ὄργανον, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, κατάλληλον εἶναι ἢ **θ α μ π ο ὕ ρ α**.

Ἡ θαμπούρα —τῶν παλαιῶν ὁ «Πυθαγόρειος Κανὼν»— ἀπὸ ὄργανον τῆς διὰ μαθηματικῶν λόγων εὐρέσεως καὶ καταμετρήσεως τῶν διαστημάτων, ἐγένετο συνάμα καὶ ὄργανον ἐκτελέσεως μουσικόν, ταῦτιζομένη πρὸς τὴν ἀρχαιοελληνικὴν «πανδουρίδα» καὶ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν —μὴ δυναμένων ἵνα προφέρωσι τὸ **θ**— «ταμπούρα» προφερομένη.

Ὁργανον κατ' ἐξοχὴν βυζαντινόν, ὅχι μόνον ὡς ἐπιχωριάζον κυρίως εἰς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τὴν περιοχὴν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρούμενον —ὅπως καὶ ἡ κιθάρα (οὔτι) καὶ τὸ λαοῦτο— κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ ἀκριτικὸν ἔπος διὰ στίχων πλείστων, ὡς οἱ ἀκόλουθοι :

«Τὶ κρούεις τὴν θαμπούραν σου, ἐν τῇ παρουσίᾳ ὧρα (νύκτα)»; ἢ

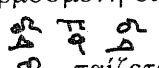

«Κι' ἀφ' ὅτου ἀποδείπνησεν, ἐμπαίνει εἰς τὸ κουβούκλιν

καὶ ἐπῆρεν τὸ θαμπούριν του (ταμπουράν), κι' ἀποκατέστησέν (ἐχόρδισέν) το

ὄφιων δερμάτια ἔσχισεν, καὶ ἐποίησεν του τὰς κόρδας

[ἐποῖκεν] καὶ τὰ δόντια των (τῶν ὄφρων) πανέμνοστα τρυπάρια (στριφτάρια)»

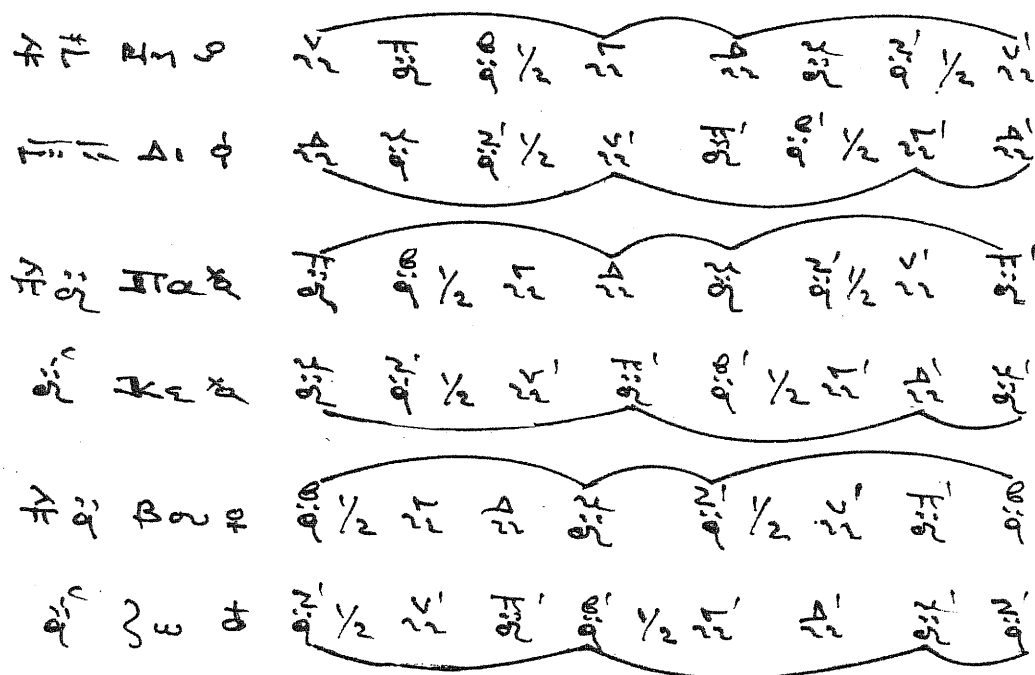
Ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὸ μέτρον· ὑπάρχουσι δὲ καὶ παρ' ἡμῖν θαμπούραι διαφόρων μεγεθῶν.

Εἶναι τρίχορδος, φέρουσα δηλὰ δὴ τρεῖς συστοιχίας χορδῶν μὲ δύο τέλια ἐκάστην καὶ εἶναι ἡρμωσμένη εἴτε κατὰ τὸ διὰ τεσσάρων καὶ τὸ διὰ πέντε ἀπὸ τοῦ ὀξέος πρὸς τὸ βαρὺ, ἥτοι : ὥστε ἵνα ἔχη σύμφωνον ὑπόβαθρον 4ης καὶ 5ης, ὅταν διὰ τῆς πρώτης χορδῆς παίζεται μελωδία μὲ βάσιν τὸν ἢ τὸν , εἴτε κατὰ τὸ διὰ πέντε καὶ διὰ τεσσάρων ὥστε ἵνα ἔχη σύμφωνον ὑπόβαθρον 5ης καὶ 4ης, ὅταν διὰ τῆς πρώτης χορδῆς παίζεται μελωδία μὲ βάσιν τὸν ἢ τὸν .

Ἄν ὅμως ἁρμοσθῇ κατὰ πέμπτας ἐπὶ τὸ βαρὺ ἥτοι   ὑπόβαθρον συμφωνικὸν μόνιμον δὲν ἔχει· παρέχει ὅμως τὴν εὐχέρειαν συμφωνικῆς ὑποκρούσεως διὰ συγχορδιῶν ὅπως καὶ ὁ ταμπουράς, περὶ τῶν ὁποίων ἴδε ἀκολούθως εἰς παράγραφον σχετικὴν*.

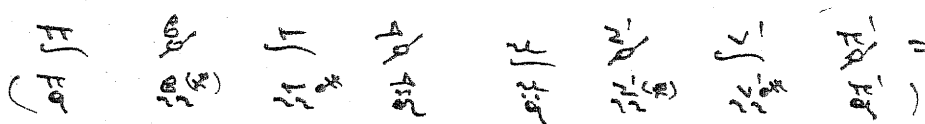
* Ἀσάφεια καὶ πολυγνωμία ἐπικρατεῖ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἁρμοσίαν (τὸ χόρδισμα) τῆς θαμπούρας. Οὕτω : Ὁ μὲν Χρῦσανθος —Θεωρητ. σ. 194 § 436— ὀρίζει : «καὶ ἢ μὲν πρώτη χορδὴ βομβεῖ τὸν ἢ δὲ δευτέρα τὸν

κι' ἐκεῖνας τῶν αὐτῶν ἤχων, ἐν πορείᾳ διὰ διέσεων*:

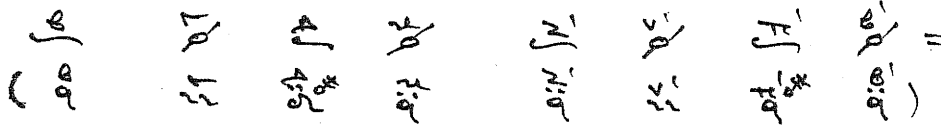

ἀκόμη, καὶ τὰς σκληρὰς χρωματικὰς τῆς ὁμοταξίας τοῦ $\Pi \alpha \rho$ ἤχου, ἐξ ἡμιτόνων καὶ τριημιτόνων κατὰ τετράχορδον π.χ.

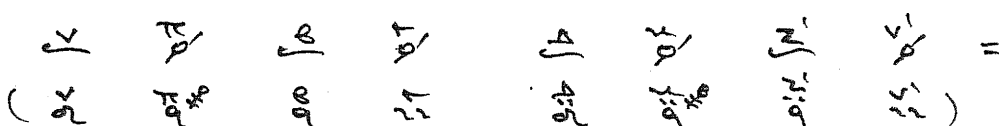
Πλ. Β' ἐκ τοῦ Πα ρ

Πλ. Β' ἐκ τοῦ Βου ρ

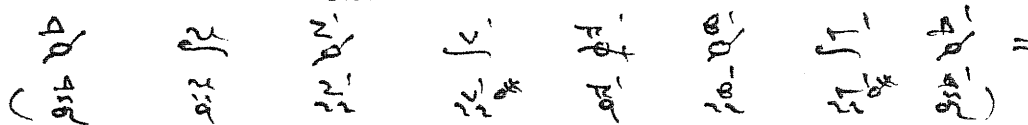

Πλ. Β' ἐκ τοῦ Νη ρ

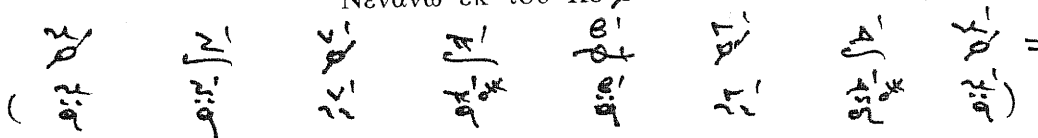

* Αἱ ὑφесо-διέσεις νοοῦνται ἀπὸ τῶν φθόγγων τῶν μαλακῶν διατονικῶν, *που εἶναι καὶ οἱ βασικοὶ φθόγγοι τῆς θαμπούρας (π.χ. $\Pi = \Pi^{\flat}$, $\rho = \rho^{\flat}$, $\kappa = \kappa^{\flat}$ κ.ο.κ.), καὶ τῆς ἐκκλ. ὀκτωηχίας.

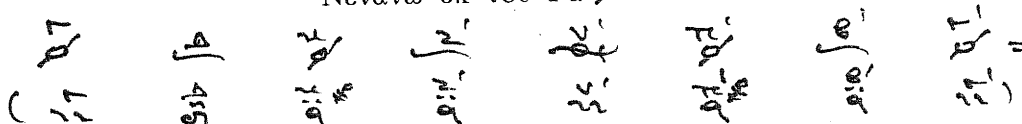
Νενανὼ ἐκ τοῦ Δι

Νενανὼ ἐκ τοῦ Κε

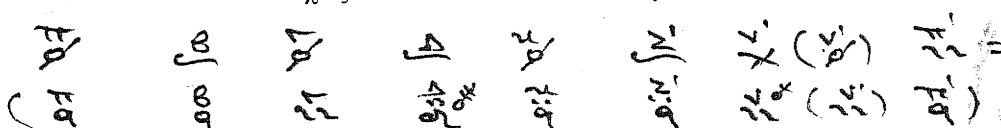
Νενανὼ ἐκ τοῦ Γα

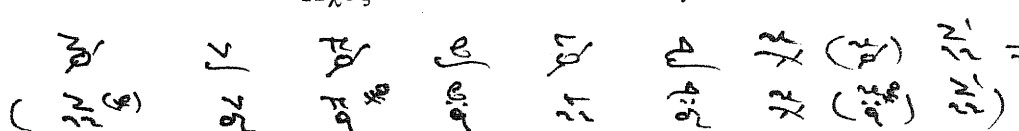
Ἦχος Πλ. Δ' ἐκ τοῦ Νη

Ἦχος Πλ. Δ' ἐκ τοῦ Πα

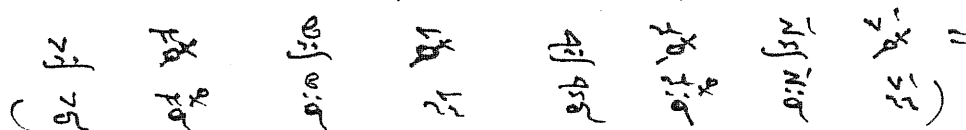
Ἦχος Πλ. Δ' ἐκ τοῦ Ζω

Ἔχει ἀκόμη καὶ —εἰς ὠρισμένα τετράχορδα— ἄνω τῶν ἡμιτόνων (λειμμάτων) καὶ δεσμοὺς ἐλαχίστου τόνου, ὥστε 'να ᾔηται δυνατόν, δι' αὐτῶν καὶ τῶν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν 4 χορδῶν τούτων ἡμιφωνιῶν, 'να σχηματισθῶσι κλίμακες τῆς ὁμοταξίας τοῦ $\alpha\beta\gamma\delta$ μαλακοῦ χρωματικοῦ ἤχου, μὲ ἐλάχιστον (τμ. $7 \frac{1}{2}$) διφωνίαν ἐλάσσονα ἐναρμόνιον (τμ. 16) καὶ ἡμίτονον χρωματικὸν (τμ. $6 \frac{1}{2}$) κατὰ τετράχορδον, οἷον φθόγγους :

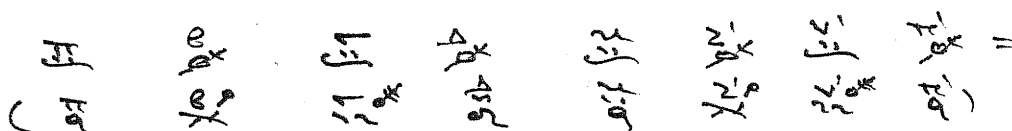
α) Νη και Δι δια τὰς ἀπὸ τῶν Νη καὶ Δι κλίμακας τῶν "Εσω Νη και "Εξω Δι ἤχων.

"Εσω Β' ἢ Πλ. Β' ἐκ τοῦ Νη

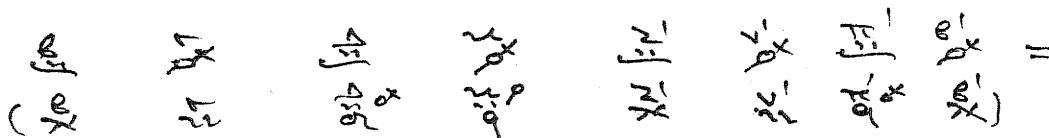
β) Πα και Κε δια τὰς ἀπὸ τῶν Πα καὶ Κε κλίμακας τῶν "Εσω Πα και "Εξω Κε ἤχων.

Πλ. Β' ἐκ τοῦ Πα

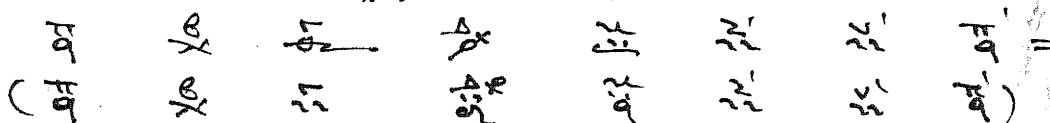
γ) Βου (= Ζη) και Ζω (= $\text{Ζη}'$), δια τὰς ἀπὸ τοῦ Βου (λεγέτου) κλίμακας τῶν "Εσω Βου και "Εξω Ζω ἤχων.

Πλ. Β' ἐκ τοῦ Βου

δ) Ἀκόμη και $\text{Α}'$ (= $\text{Α}'$) δια τὴν ἐπὶ τοῦ $\text{Α}'$ κλίμακα τοῦ διφώνου πλ. Α' Πα .

Ἦχος Πλ. Α' Πα φ

Ἔχει, τέλος, καὶ ἐναρμονίους διέσεις —ἐδῶ-ἐκεῖ— δια τῶν ὁποίων ἀντιμετωπίζονται, ὡς ἀποχρώσεις διαφόρων ἤχων, διάφοροι ἐναρμονίονι ποικιλίαι*.

* Τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἐναρμονίων διέσεων, ἐκτὸς τῶν ὀργάνων ὅπως ἡ θαμπούρα, μαρτυροῦσι καὶ τὰ βυζαντινὰ ψαλτικά ἐγχειρίδια, μέχρι καὶ τοῦ Χρυσάνθου.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 968 χειρ/φον τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, φέρον ἐν φ. 181 τὸ εἰς σχῆμα ψαλτῆρος διάγραμμα τοῦ πλ. Α' ἤχου, γράφει σχετικῶς :

«Ἐτερον κανόνιον τοῦ αὐτοῦ πλ. Α' : λέγεται οὖν πεντάφωνον ἤχου πέντε ἀπάνω ἀπὸ τὸν πλαγίου πρώτου (Ζη — $\text{Ζη}'$) καὶ φθεῖρουν τὸ ἴσον μὲ φθορὰν Νενανῶ Νη ὅχι τὸ ἐδικόν μας νενανῶ [ὅχι δῆλα δὴ τὸ εἰς ἑκτασιν ἡμιτόνου σύνηθες διάστημα Νη — $\text{Νη}'$ τοῦ νενανῶ ἢ χρωματικοῦ Νη Δι Νη ἤχου], ἀλλὰ ἄλλο λεπτότερον [μικρότερον], τὸ ὅποιον λέγεται ἐθνικόν· καὶ περιπατεῖ τὸ κανόνι ἄλλο μὲ τὴν λεπτὴν ἐκείνην φθορὰν καὶ ἀναπαύεται, κατασκευάζουσα ἢ φωνὴ ταῖς πέντε εἰς τοῦ πλ. Α' [Νη] τὸ μέλος».

Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ὑστερεῖ ἡ θαμπούρα, εἶναι τὸ ὅτι δὲν εὐκολύνει, κατὰ πάντα, τὴν ἐξ οἰασδῆποτε βάσεως εἰς ἄλλην βάσιν μεθαρμογὴν (μεταφορὰν) τῶν μουσικῶν κλιμάκων, (ὅπως τὸ λαοῦτο, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ λόγος κατωτέρω), καὶ τῶν μελωδιῶν, ἀλλ' ἀποδίδει κυρίως τοὺς ἤχους ἕκαστον ἀπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ βάσεως καὶ τινος κατὰ μεθαρμογὴν. Ὑπερέχει ὅμως τοῦ λαοῦτου, κατὰ τὸ ὅτι ἀποδίδει τὰ διαστήματα ἀκριβῆ, ἐνῶ τὸ λαοῦτο, ὡς συγκερασμένον κατὰ τὰ ἡμίτονα, σχετικῶς. Ἡ ἑκτασις τῆς θαμπούρας φθάνει μέχρι τοῦ δις διαπασῶν καὶ διὰ πέντε ($\text{♭} - \text{♮} - \text{♯} - \text{♭}''$), ἐξ ὧν τὸ δις διαπασῶν ἐπὶ τοῦ πῆχεος, ἡ δὲ πέμπτη ($\text{♯} - \text{♭}''$) ἐπὶ τοῦ σκάφους τοῦ ὄργανου.

Δύσχρηστον ὄργανον ἡ θαμπούρα (ὁ πυθαγόρειος κανὼν), λόγῳ τοῦ μήκους τοῦ πῆχεος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν διευκολύνει —εἰς ταχὺν χρόνον— τὰ τῆς χειρὸς πηδήματα λίαν ἀφεστώτων διαστημάτων, οὔτε ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν διὰ τὴν κροῦσιν κατὰ Πτολεμαῖον*.

Ἀντιθέτως, τὸ τρίγωνον ψαλτήριον (κανονάκι), μετὰ τὴν ταχεῖαν ὕψωσιν ἢ κατάβασιν τῶν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτοῦ πῆχεος μεταλλικῶν ἐλασμάτων, ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν πρὸς κροῦσιν τοῦ ὄργανου. Εἶναι δέ, ὡς φαίνεται, τὰ μεταλλικὰ ἐλάσματα (μανταλάκια) ἐφεύρημα βυζαντινὸν —παλαιὸν ἢ μεταγενέστερον— διότι ὅπως φαίνεται εἰς τὰς εἰκόνας τῆς «Μουσικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας» τοῦ Lavignac, οἱ παλαιοὶ ἄραβες —ἴσως καὶ νεώτεροι— τὰς ὑποδιαιρέσεις τοῦ τόνου ἐπάτων ἐπὶ τῶν χορδῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, παίζοντες τὸ ὄργανον διὰ μόνης τῆς δεξιᾶς.

§ ρκθ' Τὰ μουσικὰ διαστήματα ἐπὶ τοῦ ταμπούρα

Κλάσμα $1/2$ τῆς θαμπούρας εἶναι ὁ πατροπαράδοτος «τ α μ π ο υ ρ ᾶ ς» τῶν προγόνων μας καὶ τῶν ἀρματωλῶν καὶ κλεφτῶν τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων· τοῦτου δὲ δείγματα καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον ὁ ταμπούρας τοῦ ἀειμνήστου Μακρυγιάννη.

Ἡ θαμπούρα ἔχει μῆκος περὶ τὰ 108 ἐκ., ὁ ταμπούρας 54 ἢ 55· ἀνάλογον δὲ πρὸς αὐτὰ εἶναι τὸ περσικὸν «σάζι»: διαφέροντα μεταξύ των κατὰ τὸ ὅτι, εἰς μὲν τὸ σάζι —ιδίως τὸ μεγάλο— τὸ στέλεχος τῶν στροφίγγων, τῶν εἰς σχῆμα T δι' ἀμφοτέρα, εἶναι ἐπικλινές, σχεδὸν κάθετον ἐπὶ τοῦ πῆχεος τῶν δεσμῶν (περδέδων), ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν κιθάραν (οὔτι), εἰς δὲ τὸν ταμπούραν καὶ τὴν θαμπούραν εἶναι εὐθύ, συνέχεια τοῦ πῆχεός των.

Ἀκόμη —ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ταμπούραν— ὅτι τὸ κάλυμμα τοῦ σκάφους εἰς τὸ σάζι εἶναι χωρὶς ὀπὴν εἰς τὸ κέντρον, ἐνῶ εἰς τὸν ταμπούραν φέρει, ἐνίοτε, μικρὰς ὀπάς, ἐπὶ τοῦ σκάφους ἢ τῶν πλαγίων αὐτοῦ. Σάζι καὶ ταμπούρας ἔχουσι σκάφος ἀπιοειδές· ἐνῶ ἡ θαμπούρα, εἰς σχῆμα ἡμισφαίρας.

Εἰς τοῦτον τὸν ἦχον τὸν πεντάφωνον πλάγιον τοῦ πρώτου ἐναρμόνιον εἶναι καὶ τὸ εἰς κώδικας τῆς παπαδικῆς κράτημα «ἐθνικὸν» ὀνομαζόμενον τοῦ Μπερεκέτη.

Τὴν ἐναρμόνιον δίδουν καθώρισαν ἐκ τῶν παλαιῶν: οἱ μὲν πυθαγορικοὶ διὰ τοῦ λόγου 27:28 (τμ. 4) τὸ ἐλάχιστον τῶν μελωδουμένων, οἱ δὲ Ἀριστοξενικοὶ πρακτικῶς εἰς τέταρτον τοῦ μείζονος τόνου (τμ. 3).

* Ἴδε εἰς τὸ ἡμέτερον «Γένη καὶ διαστήματα», τὴν ἐπὶ τῆς θαμπούρας (φωτότυπον εἰς ἑκτασιν τοῦ τριημιτόνου $\text{♭} - \text{♮}$) ποικιλίαν τῶν μουσικῶν διαστημάτων.

* Πτολεμαῖου «Ἀρμονικά» ἐνθ' ἀνωτέρω σσ. 66-67.

Ἀξιοσημείωτον τὸ ὅτι οἱ παλαιοὶ ταμπουράδες τῆς Ὑπαίθρου —τῶν χωριῶν μας— μὲ σκάφος μονοκόμματον σκαλισμένον εἰς τεμάχιον κορμοῦ δένδρου, κατασκευῆς πρακτικῶν τεχνιτῶν, δὲν εἶχον τὴν ποικιλίαν τῶν διαστημάτων τῆς θαμπούρας, ἀλλὰ μόνον τοὺς 13 δεσμοὺς ἐν τῷ διαπασῶν, ἐξ ὧν οἱ τοῦ Z^{\flat} καὶ B^{\flat} χαμηλωμένοι ἐπ' αὐτῶν δὲ καὶ διὰ τῶν A^{\flat} καὶ D^{\flat} ἐν διέσει ἀπέδιδον καὶ τὸ μαλακὸν χρῶμα ἤχων C^{\flat} F^{\flat} καὶ B^{\flat} .

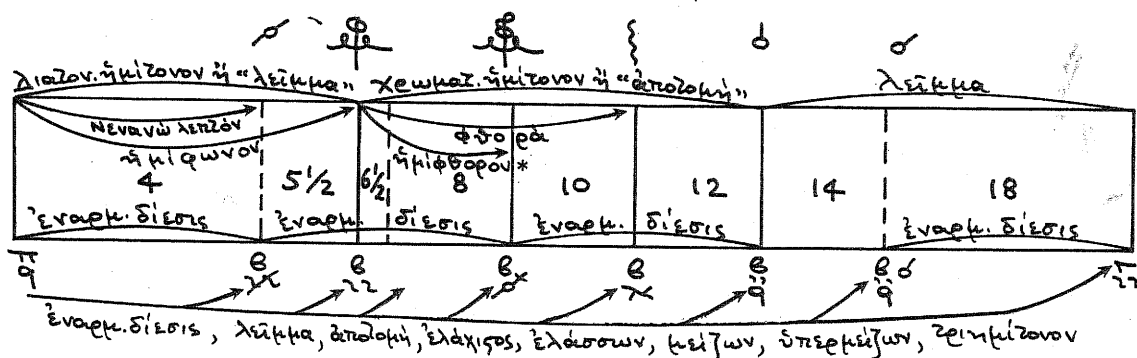
Κι' ἐὰν ἠθέλομεν καθορίσει ἐπὶ τοῦ ταμπουρά τὰς διαστηματικὰς ποικιλίας τῆς θαμπούρας, (ὡς ἐν φωτοτύπῳ τοῦ πῆχεος αὐτῆς εἰς ἑκτασίν τοῦ τριημιτόνου F^{\flat} - C^{\flat}) ἐξετέθησαν αὐταὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Γένη καὶ διαστήματα» σ. 19 ἥτοι :

ἐναρμόνιον διέσειν	B^{\flat}	τμ. 4	βυζαντινῶν νενανῶ ἕτερον	B^{\flat}
ἡμίτονον ἔλασσον	B^{\flat}	» 5 1/2 (6)	» ἡμίφωνον	B^{\flat}
ἐλάχιστον τόνον	B^{\flat}	» 8	» ἡμίφθορον	B^{\flat} *
ἐλάσσονα	»	» 10	» λέγετον	B^{\flat}
μείζονα	»	» 12	» ἀνανές	B^{\flat}
ὑπερμείζονα	»	» 14		

μὲ κατάλοιπον ἐν τῷ τριημιτόνῳ διέσειν ἐναρμόνιον B^{\flat} - C^{\flat} (τμ. 4), καὶ πάλιν λόγῳ τῆς πυκνότητος τῶν σχετικῶν δεσμῶν, εἴμεθα ἠναγκασμένοι ἵνα θυσιάσωμεν τοὺς δεσμοὺς τῶν ἐναρμονίων διέσεων ἀναπληροῦντες αὐτοὺς :

Τὸν μὲν ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ νενανῶ (B^{\flat} ἐν προκειμένῳ) διὰ μεταθέσεως τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἡμιτόνου (ἡμιφώνου) C^{\flat} ἐπὶ τὸ βαρὺ, εἰς σπανίας περιπτώσεις ἤχων π.χ. ὡς ὁ C^{\flat} F^{\flat} πεντάφωνος ἐναρμόνιος, διὰ τὸ B^{\flat} - Z^{\flat} .

Τὸν δὲ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ τριημιτόνου δεσμὸν τοῦ ὑπερμείζονος τόνου (B^{\flat} ἐν προκειμένῳ) διὰ μεταθέσεως τοῦ δεσμοῦ τοῦ μείζονος τόνου C^{\flat} ἐπὶ τὸ ὀξὺ εἰς περιπτώσεις ἤχων ὀξυπύκνων, ὡς οἱ τρίτοι C^{\flat} νῆ B^{\flat} ἢ Γα B^{\flat} τοῦ ἐναρμονίου.

* Ἡ «φθορά» C^{\flat} ἢ «ἡμίφωνον» B^{\flat} λογίζεται ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος τόνου (B^{\flat} ἐν προκειμένῳ) ὅστις θεωρεῖται εἰς τὴν περίπτωσίν μας ὡς βασικὸς ἀκέραιος φθόγγος τοῦ μαλακοῦ διατόνου, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ὀκτωηχία. «Φθορά» δέ, καθ' ὅσον ὁ τὸν βασικὸν τοῦτον φθόγγον καταλείπων καὶ πατὼν τοὺς μετ' αὐτὸν ἐν ὑφέσει δεσμοὺς, «φθεῖρει» τὸ τονιαῖον διάστημα, ἥτοι τὴν ἀκεραίαν φωνήν (C^{\flat} - B^{\flat} ἐν προκειμένῳ).

Τούτων δοθέντων εὐνόητον ὅτι, ὀρθῶς, ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς φθορᾶς C^{\flat} καὶ τοῦ B^{\flat} τοῦ λεγέτου δεσμοῦ τοῦ ἐλάχιστου τόνου C^{\flat} - B^{\flat} ἐκλήθη «ἡμίφθορον» (6-8-10: C^{\flat} - B^{\flat} - C^{\flat}) παρὰ τῶν βυζαντινῶν :-

B^{\flat}

Ὁ ταμπουράς καὶ τὸ σάζι, ἔχουσι τρεῖς συστοιχίας χορδῶν ἐκ δύο χορδῶν ἐκάστην μὲ τέλεια κοινά· ἐνῶ ἡ βαρεῖα, ἔχει καὶ μίαν χορδὴν μπάσαν, τὴν «μπουργάναν».

Χορδίζεται δὲ κατὰ 4ην καὶ 5ην ἀπὸ τοῦ ὀξέος πρὸς τὸ βαρὺ ἥτοι $\text{D} \text{ } \text{B} \text{ } \text{A}$ διὰ ἵνα ὑπάρχη διπλὸν ἴσον $\text{D} - \text{B}$ εἰς τὴν ἀντιφωνίαν τῆς πρώτης χορδῆς D ἐπὶ τῆς ὁποίας παίζεται ἡ μελωδία.

Ἐὰν ὅμως χορδισθῇ κατὰ πέμπτας $\text{D} \text{ } \text{B} \text{ } \text{A}$, ἴσον μὲν εἰς τὴν ἀντιφωνίαν τῆς πρώτης χορδῆς D δὲν θὰ ἔχη· εἶναι ὅμως δυνατὴ ἐπὶ τῶν τριῶν χορδῶν τοῦ ἡ θεμελίωσις συγχορδιῶν ἀπὸ τοῦ D μέχρι καὶ τοῦ A πρὸς συμφωνικὴν συνοδείαν.

Ἡ ἑκτασις τοῦ ταμπουρά φθάνει μέχρι τοῦ διὰ πασῶν καὶ διὰ τεσσάρων ἥτοι :

τῆς χορδῆς τοῦ D μέχρι τοῦ ἄνω D
 » » » B » » » B καὶ
 » » » A » » » A

αἱ δὲ μετὰ τὸ διαπασῶν πέμπται B , A καὶ D πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ σκάφους.

Καὶ ὁ ταμπουράς, πάλιν, δύσχρηστον ὄργανον ὅπως καὶ ἡ θαμπούρα. Ἐκείνη μὲν λόγῳ μήκους, διὰ τὸ λίαν ἀφεστῶς τῶν διαστημάτων· οὗτος δὲ λόγῳ μικρότητος, διὰ τὴν πυκνότητά των.

Εἶναι ὅμως ὄργανον εὐμεταχείριστον καὶ παρέχει εἰκόνα σαφῇ τῶν ποικίλων διαστηματικῶν διαιρέσεων, ἀπαραίτητον διὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ τοὺς μελετητάς, ὅχι μόνον τῆς ἰδικῆς μας, ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου ἀνατολικῆς μουσικῆς.

§ ρλ' Πρακτικὴ εὕρεσις καὶ χρήσις τῶν μουσικῶν διαστημάτων ἐπὶ τοῦ λαοῦτο

Ὅργανα εὕρεσεως τῶν μουσικῶν διαστημάτων παρ' ἡμῖν, ἦσαν καὶ εἶναι· ἄφ' ἐνὸς ἡ «θαμπούρα» —ὁ πυθαγόρειος κανὼν— ἐπὶ τῆς ὁποίας γίνεται καὶ ὁ κατὰ μαθηματικοὺς λόγους καθορισμός των, καὶ ἄφ' ἑτέρου τὸ πολὺχορδον «ψαλτήριον» ἢ «κανὼν», τὸ κοινῶς καλούμενον «κανονάκι»*.

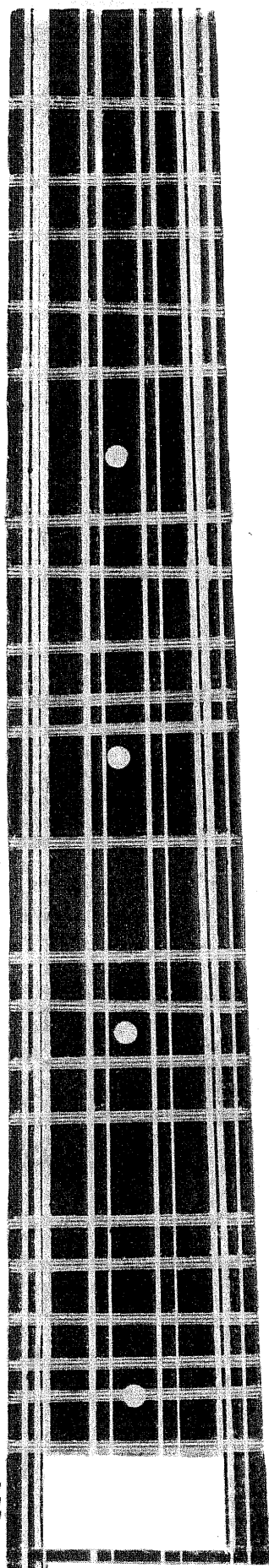
Εἰς τὴν θαμπούραν —ὡς ἐλέχθη— διὰ τῶν πολλῶν τῆς δεσμῶν (περδέδων) καὶ εἰς τὸ ψαλτήριον, διὰ τῶν κατὰ χορδὴν (φθόγγον) μεταλλικῶν τοῦ ἐλασμάτων (μανταλιῶν), καθορίζεται τὸ πλῆθος τῶν κατὰ γένη καὶ χροᾶς μουσικῶν διαστημάτων.

Καὶ τὰ δύο ὄργανα, δὲν προσφέρονται διὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν εὐχερῇ ἐκτέλεσιν τῶν μελωδιῶν, καὶ μάλιστα δι' ἀρχαρίους· ἀπαιτοῦν μελέτην καὶ ἄσκησιν πολυχρόνιον.

Ἀπλούστερον δὲ μέσον πρακτικῆς εὕρεσεως καὶ ὀπτικῆς θεωρήσεως τῶν μουσικῶν διαστημάτων εἶναι τὸ λαοῦτο.

Εἶναι ὄργανον μὲ συγκερασμένα κατὰ τὸ σκληρὸν διάτονον (καὶ ὅχι μαλακὰ) διαστήματα· ἥτοι 12 ἡμίτονα, οὔτε λείμματα (τμ. $5 \frac{1}{2}$) οὔτε ἀποτομὰς (τμ. $6 \frac{1}{2}$) ἀλλὰ ἡμίτονα

* Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ —καὶ μάλιστα οἱ παλαιοὶ θεωρητικοὶ των— προβάλλουσιν ὡς ὄργανον θεωρητικῆς διδασκαλίας τὴν ἄνευ δεσμῶν κιθάραν (οὔτι). Ἄλλ' ἀκριβῶς, ἡ ἑλλειψὶς τῶν δεσμῶν, στερεῖ τὸν μαθητευόμενον τῆς καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν θεωρήσεως τῶν διαστημάτων. Δι' ὃ καὶ οἱ Τοῦρκοι —εἰσελθόντες εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ— μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο τὴν ἀρχαιοελληνικὴν καὶ βυζαντινὴν θαμπούραν :-

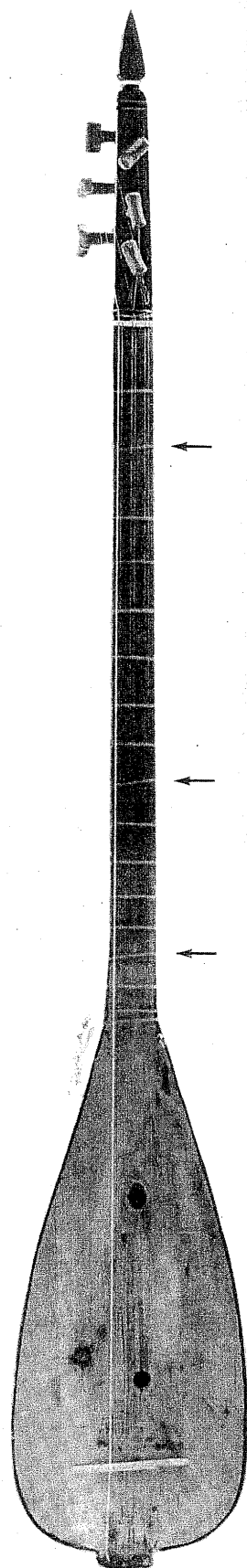
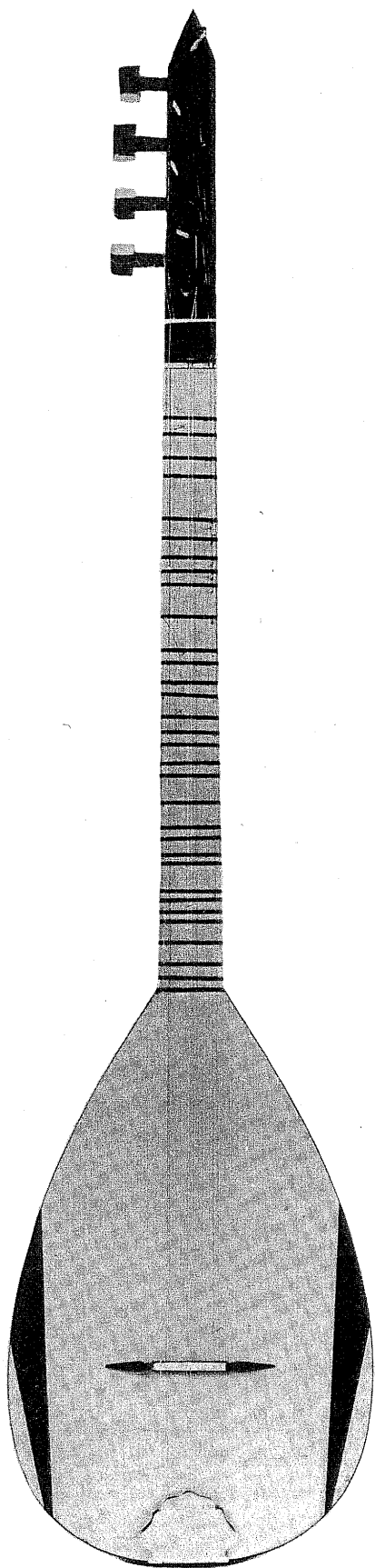
5785714	Β	27:28	Έναρμόνιος διέσεις	τμ. 4
5695312	Β	243:256	Λείμμα	τμ. 5 1/2
56	Β	14:15	Έλάχιστος	τμ. 7 1/2
549999 (Χρυσ.)	Β	11:12	Έλάσσων Χρυσάνθου	τμ. 9 1/2
5444444	Β	49:54	Έλάσσων	τμ. 10
54 (Φυσ.)	Β	9:10	Έλάσσων χρωματ.	τμ. 11 1/2
5333332	Β	8:9	Μείζων	τμ. 12
525	Β	7:8	Υπερμείζων	τμ. 14
5142856	Β	6:7	Τρίτη έλάσ. έναρμ.	τμ. 16
50625	Β	27:32	Τριημίτονον	τμ. 18
4977777	Β	112:135	Τρίτη έλάσ. μαλ. χρωμ.	τμ. 19
4839505	Β	196:243	Τρίτη μείζ. μαλ. διατ.	τμ. 22
48	Β	4:5	Τρίτη μείζ. χρωμ.	τμ. 23
4740740	Β	64:81	Τρίτη μείζ. σκλ. διατ.	τμ. 24
4666666	Β	7:9	Τρίτη μείζ. έναρμ.	τμ. 26
45	Β	3:4	Τριφωνία	τμ. 30
4271484	Β			
42	Β			
408333	Β			
3999993	Β			
3796875	Β			
3733333	Β			
3629629	Β			
3555552	Β			
3375	Β			
3203613	Β			
30	Β			

Διάγραμμα εις σχήμα πήχεος λαούτου ή θαμ-
πούρας (μήκος χορδών 60 εκ.) με τὰ μουσικά δια-
στήματα εις χιλιοστά και βάσιν τὸν τοῦ βα-
ρέος διὰ πασῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ ή κατὰ
μαθηματικούς λόγους κατατομή τοῦ κανόνος.

Οἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν, μὴ ὑπάρχοντες ἐν τῷ ὀργά-
νῳ δεσμοί: διατονικῶν < >, χρωματικῶν () ή
ἐναρμονίων [] φθόγγων, ἐσημειώθησαν ἐν τῷ
διαγράμματι, ἀπλῶς ὅπως λάβη γνῶσιν τῆς θέσεως
αὐτῶν ὁ μελετητής. Διτηρηθήσαν δὲ μόνον ἐκ
τῶν ἐναρμονίων δεσμῶν :

α) Ὁ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πήχεος τοῦ ὀργάνου
δεσμός τῆς ἐναρμονίου διέσεως τῶν 27/28, διὰ τὴν
ἐναρμόνιον πενταφωνίαν τοῦ $\frac{27}{28}$ ($\frac{27}{28}$)

ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ $\frac{27}{28}$. Ἀκόμη
β) Ἡ διέσεις τῶν φθόγγων καὶ τῶν
ἐναρμονίων διέσεων καὶ τῶν
ή πρώτη τῶν ὁποίων καθορίζει καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Γα
μαλακὴν χρωματικὴν κλίμακα τῆς διφωνίας τοῦ
ἤχου $\frac{27}{28}$.

Ταμπουράς με τὰ ἴδια διαστήματα τῆς προηγηθείσης εἰκόνος λαούτου, καὶ ταμπουράς παλαιὸς τῶν 12 ἡμιτόνων ἐν τῷ διαπασῶν, ἔχων — με βάσιν τὴν ἐπὶ τοῦ α' πρώτην χορδὴν — τοὺς φθόγγους β_2 καὶ γ_2' χαμηλωμένους (\leftarrow), τοὺς τόνους $\alpha_2 - \beta_2$ καὶ $\gamma_2 - \gamma_2'$ ἐλάσσονας καὶ τοὺς $\beta_2 - \gamma_2$ καὶ $\gamma_2' - \gamma_2$ ἐλαχίστους.

ἴσα, κατ' Ἀριστόξενον* , (τμ. 6) ἐν τῷ διαπασῶν, ὅπου ὑφέσεις καὶ διέσεις συμπίπτουν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου π.χ. Νη ♯ καὶ Πα ♯ , Πα ♯ καὶ Βου ♯ Γα ♯ καὶ Δι ♯ , Δι ♯ καὶ Κε ♯ , Κε ♯ καὶ ζω ♯ εἶναι τὰ αὐτά.

Ὡς ἐκ τῶν ὀλίγων δεσμῶν του ἐν τῷ διαπασῶν, παρέχει εὐχέρειαν εἰς τὴν ὀργανοχρησίαν (τὸ παίξιμο)· λόγῳ ὅμως τῶν ἡμιτόνων του, ἀποδίδει, κατὰ μεγίστην προσέγγισιν, κλίμακας μόνον ἤχων τοῦ σκληροῦ διατόνου ἢ χρώματος, μὲ διαστήματα ἐξ ἡμιτόνων (τμ. 6), τόνων (τμ. 12), τριημιτόνων (τμ. 18), καὶ διτόνων (τμ. 24), ἥτοι κλίμακας ἤχων : $\text{Πα} \text{♯}$ καὶ $\text{Ζω} \text{♯}$, $\text{Δι} \text{♯}$ καὶ $\text{Ρα} \text{♯}$, $\text{Κε} \text{♯}$ καὶ $\text{Πα} \text{♯}$ τοῦ σκληροῦ διατόνου καὶ ἄλλων ἐξηρητημένων ἐξ αὐτῶν, καὶ ἤχων $\text{Πα} \text{♯}$ καὶ $\text{Ζω} \text{♯}$, $\text{Δι} \text{♯}$ καὶ $\text{Ρα} \text{♯}$ τοῦ σκληροῦ χρώματος, καὶ ἄλλων ἐξηρητημένων ἐξ αὐτῶν.

Ἐκ δὲ τῶν μαλακῶν διατονικῶν καὶ χρωματικῶν διαστημάτων: ἐλάσσονος (τμ. 10), καὶ ἐλαχίστου (τμ. 8) ἢ ἐναρμονίων, οἷον ἐναρμονίου διέσεως (τμ. 4), ἐναρμονίου τρίτης ἐλάσσονος (τμ. 16) —τῆς ὁποίας κάμει χρῆσιν καὶ ὁ Β' ἤχος χρωματικὸς— καὶ ἐναρμονίου τρίτης μείζονος (τμ. 26), οὐδὲν ἀποδίδει.

Τὸ λαοῦτο εἶναι ἡρμοσμένον (χορδισμένον) κατὰ 4φωνίαν —κατὰ πέμπτας— $\text{Πα} \text{♯}$, $\text{Ζω} \text{♯}$, $\text{Δι} \text{♯}$, καὶ $\text{Ρα} \text{♯}$) συμφωνοῦσιν ἀνὰ δύο κατὰ τὸ διαπασῶν, «μαγαδίζοντα» ἐξ οὗ ἐπιτρέπουν ἵνα ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ λαοῦτο, ἴσως ἦναι ἡ ἀρχαία «μάγαδις» τῶν παλαιῶν : ἔχει δὲ δεσμοὺς ὄχι μεταλλικούς, ὅπως τὰ μαντολίνα καὶ αἱ κιθάραι, ἀλλὰ ἐξ ἐντέρων, δυναμένους ἵνα μετακινήθωσιν ὀλίγον ἄνω ἢ κάτω ἐκάστου τῶν ἡμιτόνων του καὶ ἵνα δώσουν, πρακτικῶς, τὰ ἐκάστοτε κατὰ γένη καὶ χρώας ἀναγκαιοῦντα διαστήματα τοῦ μαλακοῦ διατόνου καὶ χρώματος καὶ τοῦ ἐναρμονίου, ἥτοι κλίμακας ἤχων : $\text{Κε} \text{♯}$ καὶ $\text{Πα} \text{♯}$, $\text{Ζω} \text{♯}$ καὶ $\text{Βου} \text{♯}$, $\text{Δι} \text{♯}$ καὶ $\text{Ρα} \text{♯}$ μαλακῶν διατονικῶν καὶ $\text{Δι} \text{♯}$, Ἐσω ♯ ἢ $\text{Ρα} \text{♯}$ καὶ $\text{Δι} \text{♯}$ μαλακῶν χρωματικῶν καὶ τῶν ἐξηρητημένων ἐξ αὐτῶν· καὶ ἐναρμονίων, οἷον : $\text{Πα} \text{♯}$, $\text{Ζω} \text{♯}$ καὶ $\text{Πα} \text{♯}$, Νενανῶ $\text{Δι} \text{♯}$ καὶ Νενανῶ 4φωνον $\text{Πα} \text{♯}$ ἐναρμόνια.

Οὕτω, —κατὰ μέθοδον τὴν ὁποίαν ἐφήρμοζον καὶ οἱ παλαιότεροι πρακτικοὶ μουσικοὶ μας, εἰς λαοῦτα καὶ ταμπουράδες— θεωροῦντες ἕκαστον ἡμίτονον τοῦ λαοῦτου εἰς τρία —ἐκ δύο κομμάτων ἕκαστον— διηρημένον, καὶ τὸν τόνον (τὰ δύο ἡμίτονα) εἰς ἕξ :

* Ὁ ἐξ 71 μουσικῶν κομμάτων ἀπαρτισμὸς τοῦ διαπασῶν —ὡς εἶδομεν εἰς τὰς ἐκ τόνων (τμ. 12) καὶ λειψμάτων (τμ. 5 1/2) κλίμακας τοῦ σκληροῦ διατόνου— ὡς καὶ ἡ ὑπαρξίς ἐν τῷ μαλακῷ διατόνῳ ἐλασσόνων καὶ ἐλαχίστων τόνων, ἢ μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν εὐχερῇ μεθαρμογὴν (μεταφορὰν) τῶν μουσικῶν κλιμάκων, ἐπροβλημάτισε τὸν Ἀριστόξενον, κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα, ὅστις καὶ προέβη —αἰῶνας πρὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς— εἰς τὴν κρᾶσιν (τὸν συγκερασμὸν) τῶν μουσικῶν διαστημάτων πρακτικῶς, διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ διαπασῶν εἰς 12 ἡμίτονα, ἴσα ἀκουστικῶς (ὄχι γεωμετρικῶς) ἐπὶ τῶν ὀργάνων, ἕκαστον τῶν ὁποίων θεωρεῖται, πλέον, οὔτε μείζον (τμ. 6 1/2) οὔτε ἐλασσον (τμ. 5 1/2) ἀλλ' ἔχον τμήματα ἢ κόμματα 6 καὶ ἡ ὅλη κλίμαξ 72.

Εἰς τὰ ἡμίτονα ταῦτα ἔδωκεν ὁ Ἀριστόξενος καὶ ἴδια ὀνόματα, ἐκ τῆς ἀρχαίας πολυηχίας εἰλημμένα: Ὑποδώριος, Ὑποιάστιος, Ὑποφρύγιος, Ὑποαιόλιος κ.τ.λ. κατ' ἀνιούσαν φορὰν ἀπὸ τοῦ κάτω $\text{Ρα} \text{♯}$ μέχρι τοῦ $\text{Πα} \text{♯}$ τῆς μέσης, ὅπου καὶ αἱ βάσεις τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. (Ἴδε καὶ ἡμέτερον «Γιὰ ν' ἀγαπήσωμε τὴν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν» σ. 52) :-

ἔχομεν, ἐκατέρωθεν μὲν τοῦ $\text{Πλ.Γ}'$ διέσεις ἐναρμονίους $\frac{\text{Β}'}{\text{Α}'} - \frac{\text{Πλ.Γ}'}{\text{Πλ.Δ}'} - \frac{\text{Σ}'}{\text{Β}'}$ καὶ τὰ διαστήματα : $\frac{\text{Β}'}{\text{Α}'} - \frac{\text{Σ}'}{\text{Β}'}$ δίτονον ἑλασσον μαλακὸν (τμ. 20) καὶ $\frac{\text{Σ}'}{\text{Β}'} - \frac{\text{Πλ.Δ}'}{\text{Πλ.Γ}'}$ ὡσαύτως : καὶ διφωνίαν μείζονα ἐναρμόνιον $\frac{\text{Σ}'}{\text{Β}'} - \frac{\text{Πλ.Δ}'}{\text{Πλ.Γ}'}$ (26).

Τὰς θέσεις τῶν φθόγγων $\text{Β}'$ καὶ $\frac{\text{Β}'}{\text{Α}'} - \frac{\text{Πλ.Γ}'}{\text{Πλ.Δ}'} - \frac{\text{Σ}'}{\text{Β}'}$, ἴδε εἰς τὸ ἀνωτέρω διάγραμμα

Διὰ τῆς ἀνωτέρω μεθόδου, ἃν δὲν ᾔηται εὐχερῆς κατὰ πάντα ἢ ὀργανοχρησία (τὸ παίξιμο τοῦ ὄργανου), εἶναι ὅμως ἀκριβές, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ ἄκουσμα τῶν κατὰ γένη διαστημάτων, καὶ διευκολύνουν τὸν διὰ τῆς φωνῆς διδάσκοντα εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν παρ' αὐτοῦ —ὡς πρὸς τὰ διαστήματα— διδασκομένων.

Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ τὸ λαοῦτο, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ὄργανον μελικῆς ἐκτελέσεως, εἶναι συνάμα καὶ ὄργανον συνοδείας τῶν μελωδιῶν : συμφωνικῆς (μὲ τῆς πιασιῆς) καὶ ρυθμικῆς (μὲ τῆς πεννιῆς), κρίνεται ὡς ἀπαραίτητον ὄργανον σπουδῆς καὶ διδασκαλίας παρ' ἡμῖν.

§ ρλα' Κλίμαξ Συγκερασμένη (Gamme Temperée)

Ἐκ τοῦ σκληροῦ διατόνου (ἤχων $\text{Πλ.Γ}'$ καὶ $\text{Πλ.Γ}'$ ἢ $\text{Πλ.Γ}'$ καὶ $\text{Πλ.Γ}'$) ἐπληροφορήθημεν ἤδη κατὰ τρόπον πρακτικόν, ὅτι ἡ μουσικὴ κλίμαξ ἔχει τόνους μείζονας πέντε, μὲ τμήματα 12 κατὰ τόνον, καὶ δύο «λείμματα», ἥτοι ἡμίτονα διατονικὰ ἑλλειπῇ, μὲ τμήματα $5 \frac{1}{2}$ καθ' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν· καὶ τοῦτο, διότι ὁ μείζων τόνος ἀπαρτίζεται ἐκ δύο λειμμάτων, καὶ τοῦ «πυθαγορείου» καλουμένου «κόμματος», παριστωμένου διὰ τῆς μονάδος ($12 = 5 \frac{1}{2} + 1 + 5 \frac{1}{2}$).

Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ὅλη κλίμαξ ἀπαρτίζεται ἐκ τμημάτων $12 \times 5 = 60 + 5 \frac{1}{2} \times 2 = 71$ καὶ ὅχι ἐξ 72, ὅπως, διὰ τὴν ἀρτιότητα τοῦ ἀριθμοῦ, ἀναφέρεται συμβατικῶς, κατὰ τὴν μουσικὴν μας διδασκαλίαν.

Ὡς ἐκ τοῦ φυσικοῦ τούτου γεγονότος, τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ διετύπωσαν προβληματικῶς, ὡς: «τὸ διαπασῶν, ἑλαττον ἐστὶν ἢ ἐξ τόνων» —διότι τὰ δύο λείμματα $5 \frac{1}{2} + 5 \frac{1}{2} = 11$ δὲν συνιστῶσι μείζονα τόνον— ἔπεται ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ καὶ ἀκριβὴς ἡ κατὰ τὰ γνωστά, πλην τοῦ διαπασῶν, συστήματα τοῦ διὰ τεσσάρων καὶ διὰ πέντε (τριφωνίας καὶ τετραφωνίας) μεταφορὰ ὁπουδήποτε ἐπὶ τοῦ ὄργανου —θαμπούρας π.χ.— εἴτε ἐπὶ τὸ ὀξύ, εἴτε ἐπὶ τὸ βαρὺ, τῆς βάσεως τῶν διαφορῶν τρόπων ἢ ἤχων μουσικῶν· τῶν ἐν τῇ μουσικῇ ὁρολογίᾳ καλουμένων κατ' ἤχους «μεθαρμογῶν».

Τὸ τοιοῦτον, ὅπως καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ παρόντος ἀνεγράφη, ἐπροβλημάτισε κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα τὸν Ἀριστόξενον, ὅστις ἐσκέφθη 'να συγκεράσῃ πρακτικῶς ἐπὶ τοῦ πήχεος ὀργάνων ὡς τὰ λαοῦτα, τὰ 71 τμήματα τῆς κλίμακος, ὥστε, εἰς τὴν αὐτὴν ἑκτασιν τοῦ διαπασῶν τῶν 71 τμημάτων, 'να δημιουργηθοῦν 12 ἡμίτονα τῆς μουσικῆς κλίμακος, ἴσα σχετικῶς, κατ' ἐλάχιστον ἑλλειπῇ.

Καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἕκαστος μείζων τόνος, λόγῳ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἀτμήτου πυθαγορείου κόμματος, δὲν δύναται μαθηματικῶς 'να χωρισθῇ εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐν τούτοις πρακτικῶς ἐλαττοῦντες κατ' ἐλάχιστον, ἕκαστον τῶν τοὺς ἀρχικοὺς 5 τόνους συνιστάντων ἡμιτόνων· ἥτοι κατὰ $1/12$ πυθαγορείου κόμματος, καθ' ὃ ὕστεροῦσι τὰ δύο τῆς κλίμακος λείμματα, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ προστίθεται τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης μικροαφαιρέσεως παρακράτημα, ἔχομεν πλέον τὴν ἐκ τοῦ Νη κλίμακα τοῦ Πλ.Γ' ἤχου $\text{Πλ.Γ}'$ Νη Νη (τὴν ἀπὸ τοῦ Do μείζονα κλίμακα τῶν Δυτικῶν), κατὰ πρακτικὸν λόγον κατανεμημένην εἰς τμήματα, οὐχί

Ἡ «φυσικὴ» κλίμαξ τῆς Δύσεως καὶ τῶν ὠδειακῶν Σχολῶν Βυζαντινῆς Μουσικῆς, καὶ ἡ διαφορὰ τῆς πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ σκληροῦ διατόνου καὶ τὴν συγκερασμένην.

Πολλάκις ἀκούει κανεὶς περὶ «συγκερασμένης» μουσικῆς κλίμακος καὶ περὶ «φυσικῆς», ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν, μουσικοὶ δυτικοσπουδασμένοι.

Διατείνονται, ἀκόμη, διάφοροι μουσικολογοῦντες, ὅτι ἔχουν τὴν ἰκανότητα ἵνα διακρίνουν τὴν διαφορὰν ἣν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλιμάκων.

Κι' ἐπειδὴ πολλὰ λέγονται, ἐνῶ ἐλάχιστα κατανοοῦνται, ἐντυπωσιάζοντα τοὺς ἡμετέρους, ὀφείλομεν ἵνα σημειώσωμεν ὅτι :

Ἡ μὲν «συγκερασμένη» κλίμαξ, εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ κλίμαξ τοῦ σκληροῦ διατόνου ἐκ τόνων καὶ λειμμάτων, ἣτις κατὰ συγκερασμὸν παρίσταται, ὡς εἶδομεν, ἔχουσα 12 ἡμίτονα ἴσα (τῶν 6 τμημάτων) κατὰ τι ὑπολειπόμενα ἕκαστον τοῦ πραγματικοῦ ἡμιτόνου.

Ἡ δὲ «φυσικὴ» —ὡσὰν αἱ λοιπαὶ πλήθουσαι κατὰ γένη καὶ χροὰς κλίμακές μας ἵνα ἦσαν ἀφύσικοι— δὲν εἶναι ἡ κλίμαξ τοῦ μαλακοῦ διατόνου ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζονται τὸ πλεῖστον τῶν ἤχων τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς, ἐκ τοῦ Βασ. Στεφανίδου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1881-83 φωτισθέντες, πιστεύουν οἱ ὠδειακοὶ βυζαντινοὶ μουσικοδιδάσκαλοι καὶ ψάλται, ἀλλ' ἡ ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν χρησιμοποιουμένη καὶ καλουμένη Gamme des Physiciens, ἥτοι κλίμαξ τῶν Φυσικῶν (φυσικομαθηματικῶν), στηριζόντων ταύτην μόνον εἰς τὰς μέχρι τῆς πεντάδος —διατὶ ὅχι καὶ τὰς μετ' αὐτήν;— σχέσεις τῶν τῆς δεκάδος ἀριθμῶν, μὲ κύριον χαρακτηριστικὸν, πλὴν τριῶν —γνωστῶν κι' ἐκ τοῦ σκληροῦ διατόνου— μειζόνων τόνων ἐν λόγῳ 8:9 (τμ. 12), ἐλάσσονας δύο ἐν λόγῳ 9:10 (τμ. 11 1/2) καὶ δύο μείζονα ἢ χρωματικὰ ἡμίτονα, ἐν λόγῳ 15:16 (τμ. 6 1/2) ἕκαστον.

Οὕτω, ἡ ἀπὸ τοῦ Νη ἢ Do τοιαύτη διατονοχρωματικὴ «φυσικὴ» κλίμαξ, θὰ ἔχη ὡς ἀκολουθῶς, μὲ βάσιν συμβατικὴν κλίμακα τῶν 72 τμημάτων :

α	β	γ	δ	ε	ς	ζ	η
12	11 1/2	6 1/2	12	12	11 1/2	6 1/2	

Ἄν δὲ παραβάλωμεν καὶ γραφικῶς τὰς τρεῖς κλίμακας : τοῦ σκληροῦ διατόνου, πρὸς τὴν συγκερασμένην καὶ τὴν «φυσικὴν», θὰ ἔχωμεν τ' ἀκόλουθα σχήματα καὶ διαφοράς, μὲ βάσιν τὴν κλίμακα τῶν 72 τμημάτων :

Κλίμακες: Σκληροῦ διατόνου, Συγκερασμένη καὶ «Φυσικὴ» εἰς ἕκτασιν διαπασῶν

λ	12	12	5 1/2	12	12	12	5 1/2
μ	11 1/2	11 1/2	5 1/2	11 1/2	11 1/2	11 1/2	5 1/2
ν	12	12	6 1/2	12	12	12	6 1/2
ξ	11 1/2	11 1/2	5 1/2	11 1/2	11 1/2	11 1/2	5 1/2
φ	12	12	6 1/2	12	12	12	6 1/2

Οὕτω, ἡ «φυσικὴ» λεγομένη παρ' ἡμῖν κλίμαξ τῶν Δυτικῶν καὶ τῶν τούτους ἀκολουθουσῶν καὶ διὰ τῶν πιάνων διδασκουσῶν ὠδειακῶν Βυζαντινῶν Μουσικῶν Σχολῶν — ἄν καὶ ἀμφίβολον ἂν συζητῶνται θέματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἰς αὐτὰς τὰς Σχολὰς — διαφέρει, τῆς μὲν σκληρᾶς διατονικῆς κλίμακος κατὰ 1/2 τμήμα εἰς τὰ μεταξὺ διφωνίας καὶ τριφωνίας $\alpha' - \gamma'$ καὶ ἑξαφωνίας καὶ ἑπταφωνίας $\alpha' - \gamma'$ διατονικὰ ἡμίτονα (τμ. 5 1/2) ἀντὶ τῶν τῆς «φυσικῆς» χρωματικῶν τοιούτων (τμ. 6 1/2).

Ἐπίσης αἱ μείζονες διφωνίαι $\alpha' - \beta'$ καὶ $\gamma' - \delta'$ ἐν λόγῳ 4:5 (τμ. 23 1/2) διαφέρουσι τῶν πυθαγορείων διτόνων $\gamma' - \alpha'$ καὶ $\delta' - \beta'$ ἐν λόγῳ 64:81 (τμ. 24), κατὰ 1/2 κόμματος ἐκάστη· ἐνῷ ἡ διαφορὰ τῶν διφωνιῶν τῆς «φυσικῆς» πρὸς ἐκείνας τῆς συγκεκρισμένης, μόλις φθάνει τὸ ἥμισυ τῆς προηγουμένης, ἥτοι 1/4 κόμματος ἢ τμήματος μουσικοῦ. Συνεπῶς, τὸ ὅτι ἐμποροῦν 'να ἐκτελέσουν ἢ καὶ ν' ἀντιληφθοῦν καὶ μόνον αὐτὰς τὰς διαφορὰς — ἐκτὸς ἐὰν τὰς ἀκούσουν ταυτοχρόνως ἀπὸ δύο χορδῶν ἢ δύο ὀργάνων ἀναλόγως πρὸς τοῦτο ἡρμοσμένων — οἱ τοιαῦτα ἰσχυρίζομενοι, ὀφείλεται εἰς τὴν φαντασίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν αἴσθησιν αὐτῶν.

Ἐδῶ, δὲν ἐμποροῦσε ὁ πολὺν θόρυβον ἐγείρων ἄλλοτε περὶ μουσικῶν διαστημάτων δυτικοσπουδασμένος φυσικομαθηματικὸς Σταματιάδης (Ἐλισσαῖος Γιαννίδης) ν' ἀκούσῃ τὸ ἐναρμόνιον διάστημα τῆς διέσεως τοῦ Βου δ' πρὸς τὸν Γα τοῦ τρίτου ἤχου (τμ. 4), καὶ θ' ἀκούσουν οἱ ὁμόφρονές του ἡμίσεος καὶ τετάρτου κόμματος διαφορὰν*;

Ἀκούουν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ τούτους ἀκολουθοῦντες Ἀνατολικοὶ τοιαύτας διαφορὰς· ἀλλὰ κάμουν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὴν κλίμακά των τοῦ μαλακοῦ διατόνου, τῆς ὁποίας οἱ ἐλάσσονες τόνοι ὡς κι' αἱ μείζονες διφωνίαι $\alpha' - \beta'$ καὶ $\gamma' - \delta'$ διαφέρουσι τῶν ἀναλόγων τοῦ σκληροῦ διατόνου $\gamma' - \alpha'$ καὶ $\delta' - \beta'$ ὅχι κατὰ 1/2 κόμματος, ἀλλὰ κατὰ κόμματα δύο ὡς 10:12 κι' αἱ διφωνίαι ὡς 22:24· κατὰ δὲ τὸν τῷ Πτολεμαίῳ ἐπόμενον Χρύσανθον, ἀκόμη χαμηλότερον κατὰ κόμματα τρία ὡς 9:12 καὶ ἰδοὺ τὰ διαγράμματα αὐτῶν :

Σκληρὸν διάτονον καὶ Μαλακὸν

γ'	δ'	ϵ'	ζ'	η'	θ'	ι'	κ'
9	12	12	5 1/2	12	12	12	5 1/2
		κενσ.				κενσ.	
2	12	10	8	12	12	10	8
α'	β'	$(\gamma')\gamma'$	δ'	ϵ'	ζ'	$(\eta')\eta'$	ι'

* Ἐλισσαίου Γιαννίδη «Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ καὶ ἡ ἐναρμόνισή της» (!) Ἀθῆναι Ἐκδόσεις Γκοβόστη σ. 29.

«Ἡ ὑποδιαίρεση τοῦ ἡμιτόνιου δὲν ὑπάρχει σήμερα στὴ βυζαντινὴ μουσικὴ. Ὑπάρχει μόνο στὴ φαντασία μερικῶν ἀνθρώπων μὲ τὴ βοήθεια τῆς αὐθυποβολῆς».

Παρὰ ταῦτα ἴδε τὸν δεσμὸν $\epsilon' - \delta'$ καὶ τὴν ἐναρμόνιον διέσιν $\gamma' - \delta'$ τμ. 4 (ὡς δ' καὶ γ') ἐπὶ τοῦ πῆχεος τῆς θαμπούρας, εἰς φωτότυπον σχῆμα ἐν σ. 19 τοῦ ἡμετέρου «Γένη καὶ διαστήματα», διαψεῦδον τοῦ Σταματιάδῃ τοὺς ἰσχυρισμούς :-

§ ρλβ' Περὶ Συγχορδιῶν

Συγχορδία εἶναι ἡ διὰ φωνῶν ἢ δι' ὀργάνων ταυτόχρονος ἤχησις τῶν δεσποζόντων φθόγγων ἤχου τινός, ἢ μουσικῆς θέσεως καὶ φράσεως ἀνηκούσης εἰς τυχόντα ἤχον· συνήθως 1ης, 3ης, 5ης καὶ 8ης βαθμίδος τῆς κλίμακος αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη βαθμὶς εἶναι ἡ βάσις αὐτοῦ· ἡ τῆς πέμπτης, —ἂν ᾦναι πλάγιος— ἡ βάσις τοῦ κυρίου του ἢ— ἂν ᾦναι κύριος— ἡ βάσις τοῦ τετραφώνου του. Τέλος : ἡ τῆς τρίτης, βάσις τοῦ μέσου μὲν τοῦ κυρίου, διφώνου δὲ τοῦ πλαγίου. Π.χ. τοῦ πλ. Α' ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) ἐνῶ τοῦ Α' ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$)

Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ ὀγδόη δὲν εἶναι παρὰ ἐπανάληψις ἐπὶ τὸ ὄξυ τῆς πρώτης βαθμίδος, ἡ βασικὴ ἔννοια τῶν συγχορδιῶν ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν τριῶν πρώτων δεσποζόντων φθόγγων ἐκάστης μουσικῆς κλίμακος· π.χ.

Ἡ συγχορδία τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἤχου, ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν φθόγγων ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) ἐκ τῶν ὁποίων :

ὁ $\overline{\text{α}}$ εἶναι ἡ βάσις τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἤχου

ὁ $\overline{\text{β}}$ ἡ βάσις τοῦ κυρίου του $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ καὶ

ὁ $\overline{\text{γ}}$ ἡ βάσις τοῦ μέσου μὲν τοῦ κυρίου, διφώνου δὲ τοῦ πλαγίου, ἤχου λεγέτου Βου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$.

Ἡ συγχορδία τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν φθόγγων ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) ἢ τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἤχου, ἐκ τῶν ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$), ἐνῶ ἡ τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἐκ τῶν ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$).

Ἐξ ἄλλου :

Ἡ συγχορδία τοῦ χρωματικοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ εἶναι ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) καὶ τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) ἐνῶ τοῦ τετραφώνου του $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$).

Τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ χρωματικοῦ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) καὶ τοῦ Νενανῶ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$).

Τοῦ λεγέτου Βου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) καὶ τοῦ βαρέος τοῦ μαλακοῦ διατόνου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$), ἐνῶ τοῦ αὐτοῦ βαρέος $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) τετραφώνου ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$).

Τοῦ μέσου δευτέρου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) καὶ

Τοῦ χρωματικοῦ λεγέτου Βου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$) τμ. 42

ἀντὶ τοῦ ἀσυμφώνου $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ » 44

Τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ τοῦ σκληροῦ διατόνου ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$)

ἡ δὲ τοῦ πλαγίου του, $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$)

Τέλος, ἡ τοῦ ἐναρμονίου διάφωνος ὡς πρὸς τὴν διφωνίαν π.χ. τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ($\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$).

Αἱ τρίφωνοι συγχορδαί, φέρουσι τοὺς φθόγγους τῶν ἀπέχοντας κατὰ διφωνίας (τρίτας)· ἐκ τῶν τριῶν δὲ φθόγγων αὐτῶν, ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος, ὁ καὶ βαρύτερος καλεῖται πρώτη βαθμὶς καὶ βάσις καὶ θεμέλιος τῆς συγχορδίας· ὁ δεύτερος τρίτη ἢ μέση, καὶ ὁ τρίτος πέμπτη καὶ δεσπόζουσα καὶ κορυφή.

Αἱ τρίφωνοι συγχορδαί, προσλαμβανομένης καὶ τῆς ὀγδότης (διαπασῶν), ἐπαναλήψεως τῆς βάσεως, γίνονται τετράφωνοι· π.χ. $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ τετράφωνος συγχορδία τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ ἢ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ τετράφωνος συγχορδία τοῦ $\overline{\text{α}} \ \overline{\text{β}} \ \overline{\text{γ}} \ \overline{\text{δ}}$ κ.ο.κ.

Μεΐζονες καὶ ἐλάσσονες συγχορδίαι

Αἱ κατ' ἤχους συγχορδίαι, διακρίνονται εἰς:

α) μεΐζονας καὶ ἐλάσσονας καὶ

β) ἠϋξημένας καὶ ἠλαττωμένας.

Καὶ τὸ μὲν μεΐζον ἢ ἔλασσον τῶν συγχορδιῶν, καθορίζεται ἐκ τοῦ εἶδους τῆς μεταξὺ βασικοῦ καὶ μέσου φθόγγου διφωνίας. Ἐὰν δὴ ὁλον ὅτι ἡ διφωνία ἦναι μεΐζων ($\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$ τμ. 22 ἢ $\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$ καὶ $\text{π}-\text{ζ}$ ἢ $\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$ τμ. 24 καὶ 23 ἀντιστοίχως), μεΐζων καλεῖται καὶ ἡ συγχορδία· ἐὰν δὲ ἐλάσσων ($\text{β}-\text{γ}$ ἢ $\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$ τμ. 18 καὶ $\text{ε}-\text{δ}^{\flat}$ καὶ $\text{ε}^{\flat}-\text{δ}$ τμ. 20 καὶ 19 ἀντιστοίχως), ἐλάσσων καλεῖται καὶ ἡ συγχορδία.

Τὸ δὲ ἠϋξημένον ἢ ἠλαττωμένον τῶν συγχορδιῶν, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ μεταξὺ βασικοῦ ἤχου καὶ τῆς 4φωνίας αὐτοῦ διαστήματος πέμπτης. Ἐὰν δὴ ὁλον ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς τριφώνου συγχορδίας πέμπτη (4φωνία) ἦναι ἠϋξημένη, ἠϋξημένη θὰ καλεῖται καὶ ἡ συγχορδία· ἐὰν δὲ ἠλαττωμένη, ἠλαττωμένη θὰ καλεῖται καὶ ἡ συγχορδία, ὥς π.χ.

ἡ μεταξὺ τῶν φθόγγων $\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$ τοῦ Νενανῶ συγχορδία (τμ. 24 + 23 = 47. ἀντὶ 42) εἶναι ἠϋξημένη· ἐνῶ ἡ τοῦ βαρέος τοῦ μαλακοῦ διατόνου $\text{β}^{\flat}(\text{ε})-\text{γ}$ (τμ. 20 + 18 = 38 ἀντὶ 42) εἶναι ἠλαττωμένη. Οὕτω :

α) Ὡς πρὸς μὲν τὰς διφωνίας (τρίτας), αἱ συγχορδίαι εἶναι :

$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 22) μεΐζων:	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	μεΐζων 3η μαλακοῦ διατόνου
$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(» ») » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » » »
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	(τμ. 24) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	» » σκληροῦ διατόνου
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 23½) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » μαλακοῦ χρώματος
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	(» ») » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	» » σκληροῦ χρώματος
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 26) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » ἐναρμόνιος

$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 20) ἐλάσσων:	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	ἐλάσσων 3η μαλακοῦ διατόνου
$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 18) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » σκληροῦ διατόνου
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	(» ») » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	» » » »
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(» ») » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » » »

ἀλλὰ καί:

$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(τμ. 18½) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	» » σκληροῦ χρώματος
$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	(» ») » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	» » μαλακοῦ χρώματος
$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}^{\flat}$	$\text{γ}^{\flat}-\text{δ}^{\flat}$	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	(τμ. 17½) » :	$\text{δ}^{\flat}-\text{ε}$	» ὥς τοῦ σκλ. διατόνου

ἀκόμη καί:

$\sigma\acute{\iota} - \sigma$ $\sigma\acute{\iota}$ $\gamma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ (τμ. 16) ἐλάσσων: $\sigma\acute{\iota} - \gamma\acute{\iota}$ ἐλάσσων 3η ἐναρμόνιος.

Ἄς σημειωθῇ ὅτι αἱ ἐναρμόνιαι τρίται: μείζων (τμ. 26) καὶ ἐλάσσων (τμ. 16) ὡς διάφωνοι, εἶναι μᾶλλον μελωδικά, παρὰ συμφωνικά διαστήματα.

β) Ὡς πρὸς δὲ τὰς τετραφωνίας (πέμπτας), καθ' ὃ δῆλα δὴ αὗται θὰ ἦναι οὐχὶ καθαραὶ (τμ. 42) ἀλλ' ἠϋξημέναι ἢ ἡλαττωμέναι (ἄνω ἢ κάτω τῶν 42 τμημάτων), αἱ συγχορδαὶ εἶναι :

$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	ἡλαττωμένη	$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	5η ἡλαττωμένη (τμ. 35½)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \gamma\acute{\iota}$	» » (» 37½)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	» » (τμ. 40)

Ἡ ἑβδόμη βαθμὶς πάντων τῶν ὀξύπικνα τετράχορδα ἀκολουθούντων ἤχων, ἔχει συγχορδίαν ἡλαττωμένην :

$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	ἡλαττωμένη	$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	5η ἡλαττωμένη (τμ. 38)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \gamma\acute{\iota}$	» » (τμ. 38)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	» » (τμ. 36)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \gamma\acute{\iota}$	» » (τμ. 36)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \sigma$	» » (τμ. 36½)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\gamma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \gamma\acute{\iota}$	» » (τμ. 36½)

Τὰ τελευταῖα, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς χρωματικούς Δευτέρους βαίνοντας κατὰ τὸ διαπασῶν $\sigma\acute{\iota}$ καὶ $\sigma\acute{\iota}$ · διότι, ἂν βαίνωσι κατὰ τὸ διὰ πέντε, τότε ἑβδόμη τῶν εἶναι οἱ φθόγγοι $\sigma\acute{\iota}$ καὶ $\sigma\acute{\iota}$ διὰ τῶν ἐλασσόνων συγχορδιῶν τῶν ὁποίων $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ καὶ $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ βαίνομεν πρὸς τὴν τονικὴν ἐκάστου: $\sigma\acute{\iota}$ διὰ τὸν δεύτερον καὶ $\sigma\acute{\iota}$ διὰ τὸν πλάγιον τοῦ δευτέρου.

Ἡϋξημέναι, τέλος, εἶναι, αἱ ἐπὶ τῆς ἑκτῆς βαθμίδος τῶν χρωματικῶν κλιμάκων Ἔσω $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ καὶ $\sigma\acute{\iota}$ $\sigma\acute{\iota}$ συγχορδαὶ :

$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	ἠϋξημένη	$\sigma\acute{\iota} - \sigma\acute{\iota}$	5η ἠϋξημένη (τμ. 46)
$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	$\sigma\acute{\iota}$	»	$\sigma\acute{\iota} - \sigma\acute{\iota}$	» » (τμ. 48)

ἀντὶ τῆς καθαρᾶς πέμπτης (τετραφωνίας) τῶν 42 τμημάτων.

Μεταβολαὶ τῶν συγχορδιῶν

Ὡς καὶ εἰς τὰ περὶ διαστημάτων συμβαίνει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν συγχορδιῶν :

Συγχορδαὶ μείζονες γίνονται ἐλάσσονες, δι' ὑφέσεως τῆς διφωνίας (τρίτης) —παρά-

μεσος δάκτυλος ἐπὶ τῆς τρίτης χορδῆς τοῦ λαοῦτου— π.χ. $\alpha_2 - \beta_2$ τρίτη μείζων τοῦ μαλακοῦ διατόνου, εἰς $\alpha_2 - \beta_2$ τρίτην ἐλάσσονα τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἐν τῷ σκληρῷ διατόνῳ· καὶ $\alpha_2 - \beta_2$ τρίτη μείζων χρωματική τοῦ $\alpha_2 - \beta_2$ εἰς $\alpha_2 - \beta_2$ τρίτην ἐλάσσονα τῶν Πρώτων ἤχων διατονικήν· καὶ ἀντιθέτως :

Συγχορδίαὶ ἐλάσσονες γίνονται μείζονες, διέσει τῆς διφωνίας (τρίτης) —μικρὸς δάκτυλος, ἐπὶ τῆς τρίτης χορδῆς τοῦ λαοῦτου— π.χ. $\alpha_2 - \beta_2$ τρίτη ἐλάσσων τοῦ $\alpha_2 - \beta_2$ τοῦ σκληροῦ διατόνου εἰς τρίτην μείζονα, εἴτε τοῦ μαλακοῦ διατονικοῦ $\alpha_2 - \beta_2$ ἤχου $\alpha_2 - \beta_2$ εἴτε τοῦ $\alpha_2 - \beta_2$ ἤχου $\alpha_2 - \beta_2$ χρωματικήν : ἡ τρίτη ἐλάσσων $\alpha_2 - \beta_2$ τοῦ $\alpha_2 - \beta_2$ τοῦ σκληροῦ διατόνου, εἰς τρίτην μείζονα τοῦ αὐτοῦ ἤχου $\alpha_2 - \beta_2$ ἐν τῷ μαλακῷ διατόνῳ.

Αἱ ἐν τῷ μαλακῷ διατόνῳ κατὰ φθόγγον συγχορδίαὶ

Μὲ βάσιν τὴν θεμελιώδη κλίμακα τοῦ $\alpha_2 - \beta_2$, δυνάμεθα ἵνα διακρίνωμεν τὸ εἶδος τῆς συγχορδίας ἣτις ἀνήκει εἰς ἐκάστην βαθμίδα (φθόγγον) αὐτῆς· ἂν ᾦναι, δηλονότι, μείζων ἢ ἐλάσσων, ἠϋξημένη ἢ ἠλαττωμένη.

$\alpha_2 - \beta_2$ 22*	$\alpha_2 - \beta_2$ 18	$\alpha_2 - \beta_2$ 20*	$\alpha_2 - \beta_2$ 24	$\alpha_2 - \beta_2$ 22*	$\alpha_2 - \beta_2$ 18	$\alpha_2 - \beta_2$ 20*	$\alpha_2 - \beta_2$ 22
12	10	8	12	12	10	8	
$\alpha_2 - \beta_2$ I	$\alpha_2 - \beta_2$ II	$\alpha_2 - \beta_2$ III	$\alpha_2 - \beta_2$ IV	$\alpha_2 - \beta_2$ V	$\alpha_2 - \beta_2$ VI	$\alpha_2 - \beta_2$ VII	$\alpha_2 - \beta_2$
Τρίται				Συγχορδίαὶ			

Αων ἐλάσσονες (τμ. 18)

Βων ἐλάσσονες (τμ. 20)

Δων μείζονες (τμ. 22)

Γων μείζονες (τμ. 24)

IV ($\alpha_2 - \beta_2$) μείζων σκληροῦ διατόνου

I καὶ V (α_2 καὶ β_2) μείζονες μαλακοῦ διατόνου

II (α_2) ἐλάσσων σκληροῦ διατόνου

III (β_2) ἐλάσσων μαλακοῦ διατόνου

VI καὶ VII (α_2 καὶ β_2) ἠλαττωμέναι

Πέμπται

Πλαγίων καθαφαὶ

Πλ. Δ' $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Πλ. Α' $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Πλ. Β' $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Πλ. Γ' $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Κυρίων πλην Γ' καὶ Δ' ἠλαττωμέναι

Γου καθαρά $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Δου καθαρά $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 42)

Αου ἠλαττωμένη $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 40)

Βου ἠλαττωμένη $\alpha_2 - \beta_2$ (τμ. 38)

* Οἱ ἀστερίσκοι ἀναφέρονται εἰς τὰς μείζονας I, V (τμ. 22) καὶ ἐλάσσονας III καὶ IV (τμ. 20) τρίτας τοῦ μαλακοῦ διατόνου, διαφόρους τῶν μείζονων (τμ. 24) καὶ ἐλασσόνων (τμ. 18) τοῦ σκληροῦ τοιοῦτου.

ἡ δὲ ἐλάττωσις ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐλασσόνων καὶ ἐλαχίστων τόνων ἐν τῷ διατόνῳ.

Αἱ ἐν τῷ σκληρῷ διατόνῳ κατὰ φθόγγον συγχορδίαί

Ἐν τῷ σκληρῷ διατόνῳ —τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἐν συγκερασμῷ καὶ τὸ λαοῦτο— αἱ σχέσεις τῶν συμφωνιῶν, ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως μόνον τόνων καὶ ἡμιτόνων, εἶναι πλέον ἀπλάι.

Λαμβάνοντες, λοιπόν, ὡς βάσεις τοὺς τρίτους ἤχους τοῦ σκληροῦ διατόνου (C^{\flat} , E^{\flat} , G^{\flat} καὶ B^{\flat}) δυνάμεθα ἵνα διακρίνωμεν ἄν, δηλὸν ὅτι, μία συγχορδία ἦναι μείζων ἢ ἐλάσσων, ἠϋξημένη ἢ ἡλαττωμένη.

C^{\flat} F^{\flat} B^{\flat}) 24	E^{\flat} A^{\flat} D^{\flat}) 18	G^{\flat} B^{\flat} E^{\flat}) 18	B^{\flat} E^{\flat} A^{\flat}) 24	C^{\flat} F^{\flat} B^{\flat}) 24	E^{\flat} A^{\flat} D^{\flat}) 18	G^{\flat} B^{\flat} E^{\flat}) 18	B^{\flat} E^{\flat} A^{\flat}) 24
12	12	6	12	12	12	12	6
C^{\flat} ee I	E^{\flat} E II	G^{\flat} E III	B^{\flat} ee IV	C^{\flat} ee V	E^{\flat} E VI	G^{\flat} Hx VII	B^{\flat} ee

Τρίται

Γων μείζονες (τμ. 24)

Δων ἐλάσσονες (τμ. 18)

Αων ἐλάσσονες (τμ. 18)

Συγχορδίαί

I (C^{\flat}) IV (E^{\flat}) καὶ V (G^{\flat}) μείζονες

II (B^{\flat}) III (A^{\flat}) καὶ VI (D^{\flat}) ἐλάσσονες

VII (F^{\flat}) ἐλάσσων ἡλαττωμένη

Πέμπται: πᾶσαι καθαραί· πλήν τῆς ἐβδόμης (F^{\flat}) ἣτις εἶναι ἡλαττωμένη (F^{\flat} — C^{\flat}) τμ. 36.

Αἱ ἐν τῷ σκληρῷ χρώματι κατὰ φθόγγον συγχορδίαί

Τὸ σκληρὸν χρῶμα, ἀκολουθεῖ τὸ σκληρὸν διάτονον, ἀπὸ τοῦ φθόγγου C^{\sharp} (= C^{\flat}) βάσεως τοῦ ἤχου C^{\sharp} F^{\sharp} B^{\sharp} · πλήν λόγῳ τῶν διέσεων τῶν φθόγγων F^{\sharp} καὶ B^{\sharp} εἰς F^{\flat} καὶ B^{\flat} , ἄλλως ἔχουσιν εἰς αὐτὸ —ὡς ἀκολουθῶς— τὰ τῶν συγχορδιῶν :

C^{\sharp} F^{\sharp} B^{\sharp}) 18	F^{\sharp} C^{\sharp} E^{\sharp}) 24	B^{\sharp} F^{\sharp} C^{\sharp}) 24	C^{\sharp} F^{\sharp} B^{\sharp}) 18	F^{\sharp} C^{\sharp} E^{\sharp}) 18	B^{\sharp} F^{\sharp} C^{\sharp}) 24	C^{\sharp} F^{\sharp} B^{\sharp}) 24	F^{\sharp} C^{\sharp} E^{\sharp}) 18	B^{\sharp} F^{\sharp} C^{\sharp}) 12*
12	6	18	6	12	6	18	6	6
C^{\sharp} E ὑποδοιευτή	F^{\sharp} ee I	B^{\sharp} ee II	C^{\sharp} E III	F^{\sharp} E IV	B^{\sharp} Hx V	C^{\sharp} Hx VI	F^{\sharp} E VII _{να- τίσσει}	B^{\sharp} Hx VII

* Πρόκειται οὐχὶ περὶ τρίτης (διφωνίας), ἀλλὰ περὶ μελωδικῶν διαστημάτων ἡμιτόνων F^{\sharp} C^{\sharp} B^{\sharp} .

Τρίται

Συγχορδίαί

Δων ἐλάσσονες (τμ. 19)	✱ I ($\underline{\text{C}}$) II ($\underline{\text{D}}$) μείζονες
Βων μείζονες (τμ. 24)	✱ III ($\underline{\text{E}}$) IV ($\underline{\text{F}}$) καὶ VII ($\underline{\text{G}}$ ἢ $\underline{\text{A}}$) ἐλάσσονες
II καὶ VI μείζονες (τμ. 24)	✱ VI ($\underline{\text{B}}$) ἡδξημένη ($\underline{\text{B}}$ - $\underline{\text{C}}$ 5η ἡδξημένη)
VII δις ἐλάσσων (τμ. 12)	✱ V ($\underline{\text{D}}$) καὶ VII ($\underline{\text{E}}$) ἡλαττωμένοι ($\underline{\text{D}}$ - $\underline{\text{E}}$ καὶ $\underline{\text{E}}$ - $\underline{\text{F}}$ 5η ἡλαττωμένη)

Α ἰ ἐ ν τ ῶ μ α λ α κ ῶ χ ρ ῶ μ α τ ι κ α τ ᾶ φ θ ὄ γ γ ο ν σ υ γ χ ο ρ δ ι ᾶ ι

Τὸ μαλακὸν χρῶμα, παράγεται καὶ ἀκολουθεῖ τὸ μαλακὸν διάτονον, με βάσιν τοὺς ἀπὸ τοῦ $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ ἤχους πλ Β' ἢ λέγετον Βου $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ ζῶ $\underline{\text{C}}$ μαλακοὺς διατονικούς. Μόνον ὅτι, λόγφ τῶν διέσεων τῶν φθόγγων Δι $\underline{\text{D}}$ πρὸς τὸν $\underline{\text{E}}$ καὶ Πα $\underline{\text{F}}$ πρὸς τὸν $\underline{\text{G}}$, ἄλλως ἔχουσι τὰ τῶν συγχορδιῶν αὐτοῦ :

$\underline{\text{B}}$ $\underline{\text{C}}$ $\underline{\text{D}}$ 19 1/2	$\underline{\text{C}}$ $\underline{\text{D}}$ $\underline{\text{E}}$ 23 1/2	$\underline{\text{D}}$ $\underline{\text{E}}$ $\underline{\text{F}}$ 22 1/2	$\underline{\text{E}}$ $\underline{\text{F}}$ $\underline{\text{G}}$ 18 1/2	$\underline{\text{F}}$ $\underline{\text{G}}$ $\underline{\text{A}}$ 19 1/2	$\underline{\text{G}}$ $\underline{\text{A}}$ $\underline{\text{B}}$ 23 1/2	$\underline{\text{A}}$ $\underline{\text{B}}$ $\underline{\text{C}}$ 22 1/2	$\underline{\text{B}}$ $\underline{\text{C}}$ $\underline{\text{D}}$ 14 1/2	$\underline{\text{C}}$ $\underline{\text{D}}$ $\underline{\text{E}}$ 6 1/2
12	7 1/2	16	6 1/2	12	7 1/2	16	6 1/2	6 1/2
$\underline{\text{B}}$ Ε ὑποδοιυή	$\underline{\text{C}}$ ΕΕ I	$\underline{\text{D}}$ ΕΕ' II	$\underline{\text{E}}$ Ε III	$\underline{\text{F}}$ Ε IV	$\underline{\text{G}}$ ΕΕ V	$\underline{\text{A}}$ ΗΥΖ VI	$\underline{\text{B}}$ Ηλ. VII _{να- σιόσα}	$\underline{\text{C}}$ Ηλμ. VII

Αἱ συγχορδίαί εἶναι ἀνάλογοι πρὸς ἐκείνας τοῦ $\underline{\text{B}}$ ἤχου· μόνον ὅτι αἱ ἐλάσσονες τρίται τῶν μαλακῶν χρωματικῶν Τετάρτων ἤχων $\underline{\text{B}}$ - $\underline{\text{C}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ - $\underline{\text{D}}$ (τῶν χρωματικῶν Δευτέρων νοουμένων ἀπὸ τῶν φυσικῶν τῶν βάσεων $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$) εἶναι πλεοναστικά τμ. 19 (19 1/2) ἀντὶ 18 (17 1/2) τοῦ σκληροῦ διατόνου, αἵτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ λαοῦτου. Δι' ὃ καὶ, ὡς τὸ μέλος τῶν μαλακῶν χρωματικῶν Τετάρτων $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ φθάνει μέχρι τῆς διφωνίας αὐτῶν ἢ πενταφωνίας τῶν Δευτέρων, ἔχει τὰ διαστήματα $\underline{\text{B}}$ - $\underline{\text{C}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ - $\underline{\text{D}}$ (ἢ $\underline{\text{B}}$ - $\underline{\text{C}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ - $\underline{\text{D}}$ τῶν Δευτέρων νοουμένων ἀπὸ τῶν $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$), ἀντὶ ἐλαχίστων τόνων, ἡμίτονα διατονικά.

Ἡ κ α τ ᾶ μ ε θ α ρ μ ο γ ῆ ν ε ὕ ρ ε σ ι ς τ ῶ ν σ υ γ χ ο ρ δ ι ῶ ν

Λόγφ τοῦ χορδίσματος τοῦ λαοῦτου ἐπὶ τοῦ πλ. Δ' Νη $\underline{\text{D}}$ ἢ τῆς μεθαρμογῆς τῶν Δευτέρων ἤχων ἀντὶ τῶν $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν Τετάρτων $\underline{\text{D}}$ καὶ $\underline{\text{E}}$ ὡς $\underline{\text{D}}$ καὶ $\underline{\text{E}}$, ἠναγκασμένοι 'να ὑπολογίζωμεν ἀπὸ τῶν βάσεων τῶν Τετάρτων Νη καὶ Δι, τόσον τοὺς Τρίτους ἤχους (Ἦχος πλ. Γ' Νη $\underline{\text{F}}$ καὶ $\underline{\text{G}}$ Δι $\underline{\text{A}}$), ὅσον καὶ τοὺς μαλακοὺς Δευτέρους ἀπὸ τῆς αὐτῆς βάσεως (Ἦχος $\underline{\text{B}}$ καὶ $\underline{\text{C}}$ καὶ $\underline{\text{D}}$ καὶ $\underline{\text{E}}$), ἃς μεταφέρωμεν τὰς ιδιότητάς των καὶ τὰς συγχορδίας των ἐπὶ τῶν νέων τούτων ἐκ μεθαρμο-

περὶ τὸ διαπασῶν· ἐνῶ ἡ συγχορδία εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ὁ $\underline{\text{B}}$ εἶναι ἡ ἐλάσσων χρωματικὴ συγχορδία τοῦ χρωματικοῦ πλ. Δ', με τὸν Νη φυσικὸν-διατονικὸν $\underline{\text{B}}$ (= $\underline{\text{C}}$) $\underline{\text{B}}$ $\underline{\text{C}}$.

* Ἡλλοιωμένη (III, V ἡλαττωμένοι), ὡς κ' ἐν τῇ ἐβδόμῃ (VII) τῆς ἐν σελ. 191 κλίμακος τοῦ πλ. Β' $\underline{\text{D}}$ $\underline{\text{E}}$ $\underline{\text{F}}$.

γῆς βάσεων· συγχορδίας αἵτινες μένουσιν αἱ αὐταί, πλὴν, δύο τόνους χαμηλότερον διὰ τοὺς Δευτέρους, καὶ ἓνα τόνον ὑψηλότερον διὰ τοὺς Τρίτους, τῆς φυσικῆς βάσεως των.

§ ρλγ' Αἱ συγχορδαὶ ἐπὶ τοῦ λαούτου — Ἀναστροφαὶ συγχορδιῶν

Αἱ συγχορδαὶ εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ λαούτου, οὐχὶ κατ' εὐθείαν σειράν, ἀλλ' ἐν ἀναστροφῇ τῆς διφωνίας (τρίτης), διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὄξύ. Οὐχὶ π.χ. $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{G}_4$ ἢ $\text{C}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ἀλλὰ $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{G}_4$ ἢ $\text{C}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ καὶ τὰ καθ' ἑξῆς, εἰς διάστημα ἑκτῆς ($\text{C}_4 - \text{E}_4$ καὶ $\text{F}_4 - \text{A}_4$ ἀπὸ τῆς 4φωνίας) ἐξ οὗ καὶ «σὰξ» φραγκιστὶ ὀνομάζεται τὸ διάστημα παρὰ τοῖς λαϊκοῖς μας μουσικοῖς.

Ὡς δὲ εἶναι ἡρμοσμένον (χορδισμένον) τὸ λαοῦτο κατὰ 4φωνίαν (κατὰ πέμπτας) καὶ εἰς τέσσερα ζεύγη χορδῶν $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$, χορδαὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν ἄνα θεμελιωθῶσι συγχορδαί, εἶναι αἱ δύο πρῶται C_4 καὶ E_4 μεθ' ἑκάστην τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἕτεραι δύο χορδαὶ διὰ τοὺς ἄλλους δύο φθόγγους τῆς συγχορδίας: τετραφωνίαν (πέμπτην) καὶ διφωνίαν (τρίτην ἐν ἀναστροφῇ).

Εἰς ὄργανα πολύχορδα, ὅπως τὰ κλειδοκύμβαλα (πιάννα), αἱ πηκτίδες (σαντούρια) καὶ τὰ ψαλτήρια (κανονάκια), ἐκτελεῖται οἱαδήποτε συγχορδία· ἂν καὶ εἰς τὰ δύο τελευταῖα —σαντούρια καὶ ψαλτήρια— ἡ κροῦσις τῶν συγχορδιῶν γίνεται, συνήθως, διαδοχικῶς καὶ ἐπαλλήλως (ἄρποειδῶς) καὶ ὅχι ταυτοχρόνως.

Εἰς τὰ λαοῦτα, ὅμως, μία τετράφωνος συγχορδία ὑπάρχει, ἡ τοῦ $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ($\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ἢ $\text{C}_4 \text{G}_4$) πρὸς τὸν ὅποιον εἶναι τὸ ὄργανον ἡρμοσμένον (χορδισμένον). Ἀκόμη ἡ ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ C_4 συγχορδία τοῦ $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ($\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$) με ἀνοικτὴν τὴν χορδὴν τοῦ μέσου F_4 · ἐπίσης καὶ ἡ ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ E_4 συγχορδία τοῦ $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ($\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ἢ $\text{E}_4 \text{G}_4$), με συνηχοῦσαν τὴν ἀνοικτὴν χορδὴν τοῦ κάτω C_4 καὶ ἄλλως, με διπλασμόν τῆς τόνικῆς ($\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$).

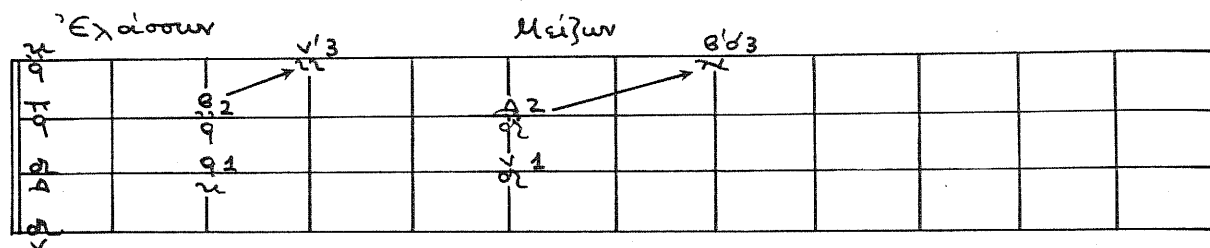
Ἔστιν ὅτε ἡ συγχορδία γίνεται τετράφωνος, ἐπαναλήψει οὐχὶ τῆς βάσεως (τῆς τόνικῆς), ἀλλὰ τῆς 4φωνίας (τῆς δεσποζούσης)· ὡς π.χ. ἐν τῇ συγχορδίᾳ τοῦ $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$ ἅγια, τῶν μὲν φθόγγων C_4 καὶ E_4 ἀνοικτῶν ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων τοῦ λαοῦτου χορδῶν, καὶ τοῦ F_4 διὰ τοῦ πρώτου δακτύλου ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ F_4 ἐνῶ ὁ ἀντίχειρ πατὰ τὸν φθόγγον A_4 ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ κάτω C_4 (συγχορδία $\text{C}_4 \text{E}_4 \text{F}_4 \text{A}_4$).

Αἱ λοιπαὶ εὐρίσκονται τρίφωνοι, πατωμένων: τῆς μὲν «βάσεως» καὶ τῆς «πέμπτης» (4φωνίας) διὰ τῶν δύο πρώτων δακτύλων (δείκτου καὶ μέσου) τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τῶν δύο πρώτων χορδῶν, αἵτινες θὰ μᾶς δώσουν τὴν τρίφωνον συγχορδίαν· τῆς δὲ «τρίτης» (διφωνίας) διὰ τοῦ τρίτου μὲν δακτύλου (παραμέσου) ἂν ἡ συγχορδία ᾗναι ἐλάσσων, τοῦ τετάρτου δὲ (μικροῦ), ἂν ἡ συγχορδία ᾗναι μείζων.

Ἐκάστη τῶν συγχορδιῶν κλίμακος τινός, φέρει τὸ ὄνομα τῆς βαθμίδος αὐτῆς: οἷον πρώτης, δευτέρας, τρίτης, τετάρτης, πέμπτης, ἑκτῆς καὶ ἑβδόμης, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπ' αὐτῆς θεμελιουμένου ἤχου, οἷον: Νεάγιο (C_4), Ἀνέανες (E_4), Λέγετος ἢ Νεχέανες (F_4 ἢ E_4 ἀντιστοίχως), Νανὰ ἢ Ἀανές (A_4), Ἄγιο (C_5), Ἀνανές (B_4) κ.ο.κ.

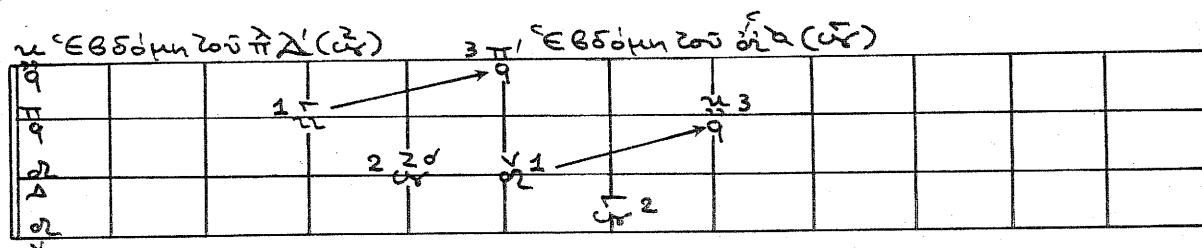
Εὐρίσκονται δὲ —ὡς καὶ προγενεστέρως ἐλέχθη— ἐπὶ τοῦ λαοῦτου αἱ συγχορδαί, πατωμένων ἐπὶ τοῦ πήχεος τοῦ ὄργανου: τῆς βάσεως καὶ τῆς πέμπτης διὰ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ μέσου τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἐπὶ τῆς α' (C_4) ἢ β' (E_4) χορδῆς τοῦ ὄργανου τῆς σχετικῆς τριφώνου συγχορδίας· τῆς δὲ τρίτης: ἂν μὲν ᾗναι ἡ συγχορδία ἐλάσσων, διὰ τοῦ

παραμέσου ἐπὶ τῆς τρίτης ἢ τετάρτης χορδῆς ἀναλόγως, ἂν δὲ μείζων, διὰ τοῦ μικροῦ. π.χ. Συγχορδαί τῶν φθόγγων Ἀνανῆς $\text{Ἀ} \text{ἄ}$ (ἐλάσσων) καὶ Νεάγιε $\text{Ν} \text{ἄ}$ (μείζων) ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ Ἀγία ($\text{Ἀ} \text{ἄ}$) :

- 1) δείκτης 3) παρά 1) δείκτης 3) μικρὸς
2) μέσος μέσος 2) μέσος

Αἱ ἡλαττωμέναι συγχορδαί τῆς VII ἑβδόμης, εὐρίσκονται ἀντιθέτως: διὰ τοῦ μέσου δακτύλου ἐπὶ τῆς πρώτης χορδῆς, τοῦ δείκτου ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ τοῦ μικροῦ ἐπὶ τῆς τρίτης. π.χ. Συγχορδαί ἑβδόμης τῶν ἤχων $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$ καὶ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$ ἐπὶ τῶν φθόγγων $\text{ἄ} \text{ἄ}$ καὶ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ ἡλαττωμέναι, ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ καὶ τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$.

- 1) δείκτης 3) μικρὸς 1) δείκτης 3) μικρὸς
2) μέσος 2) μέσος

Ἐβδόμη τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$ τὸ $\text{ἄ} \text{ἄ}$, ἑβδόμη τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$ τὸ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ κ.ο.κ.

Αἱ ἡλαττωμέναι συγχορδαί τῆς ἑβδόμης, εἶναι πάντοτε διάφωνοι καὶ ἀπαιτοῦσι λύσιν ἐπὶ τῆς τονικῆς: τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ εἰς τὸν $\text{ἄ} \text{ἄ}$ καὶ τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ εἰς τὸν $\text{ἄ} \text{ἄ}$.

Κύρια καὶ δευτερεύουσαι συγχορδαί

Ἐκ τῶν συγχορδιῶν ἐκάστης κλίμακος αἱ τῶν πρώτης, τετάρτης καὶ πέμπτης βαθμίδων, καλοῦνται κύρια, αἱ δὲ λοιπαὶ δευτερεύουσαι. Ἐκ τῶν κυρίων, αἱ τετάρτης καὶ πέμπτης εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν καὶ ἐξάρτησιν πρὸς τὴν πρώτην, τὴν τονικὴν· καθ' ὅσον, ἡ μὲν τῆς τετάρτης εἶναι ἡ συγχορδία τοῦ τριφώνου, ἥτοι τοῦ πλαγίου ἤχου τῆς τονικῆς, ἡ δὲ τῆς πέμπτης τοῦ κυρίου της. π.χ.

Ἐν τῷ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$, ἡ μὲν συγχορδία τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ εἶναι ἡ συγχορδία τοῦ τριφώνου τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$, ἄλλως τοῦ πλαγίου του (πλάγιος τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$), ἡ δὲ συγχορδία τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ}$ εἶναι ἡ συγχορδία τοῦ κυρίου του $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$ · διὰ τῶν δύο δὲ τούτων συγχορδιῶν τετάρτης καὶ πέμπτης ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν, ἥτοι, ἐν προκειμένῳ, τὴν συγχορδίαν τοῦ $\text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ} \text{ἄ}$.

Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὰς φράσεις «Ὁν καὶ βλέπων ἐν μήτρᾳ Σου — λαβόντα

δούλου μορφήν — ἐξίσταμαι κραυ — γάζειν Σοι» τοῦ τροπαρίου «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς λαβὼν ἐν γνώσει», ὅπου :

τοῦ μέλους εὐρισκομένου εἰς τὸν $\pi \alpha \eta \epsilon$ ($\alpha \epsilon \alpha$), εἰς τὸ «λαβόντα δούλου μορφήν» μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ $\pi \alpha \eta$ εἰς τὸν πλάγιόν του ἤχον $\pi \alpha \phi$ ($\pi \alpha \alpha \alpha$)· εἰς δὲ τὸ «ἐξίσταμαι κραυ», εἰς τὸν κύριόν του ἤχον $\alpha \Delta \alpha$ ($\alpha \alpha \alpha$), διὰ ἵνα καταλήξῃ εἰς τὸ «γάζουσα» εἰς τὸν $\pi \alpha \eta \epsilon$, ἥτοι τὸν ἤχον τὸν ἀρχικόν. Ἔχομεν, δηλαδὴ, ἀλληλουχίαν συγχορδιῶν I πρώτης, IV τετάρτης, V πέμπτης, I πρώτης.

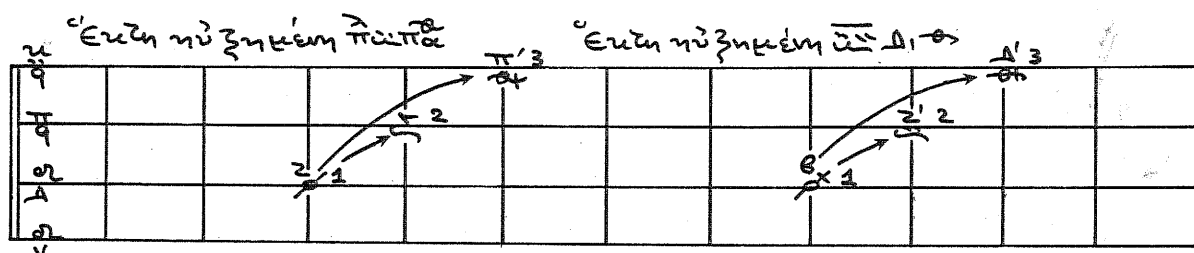
Εἰς τὴν τονικὴν ἐπίσης φερόμεθα καὶ διὰ τῆς συγχορδίας τῆς ἐβδόμης, ἥτις, ὡς καὶ ἡ τῆς πέμπτης, διὰ τοῦ μικροῦ της διαστήματος $\alpha - \alpha$ τῆς μείζονος ἐβδόμης πρὸς τὴν ὀγδόην, ὁδηγεῖ πρὸς τὴν τονικὴν ($\alpha \epsilon \alpha$).

Τὴν VII ἐβδόμην οἱ Δυτικοὶ καλοῦσι, διὰ τοῦτο, sensible, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον εὐαίσθητον ἢ «αἰσθητικὴν», ὡς ἀπεδόθη ὁ ὅρος παρὰ τῶν ἡμετέρων, διὰ τοῦ «πυκνοῦ» (τοῦ μικροῦ της διαστήματος) προεισάγουσαν τὴν αἴσθησιν εἰς τὴν συγχορδίαν τῆς τονικῆς, ἐξ οὗ καὶ «προσαγωγεὺς» ὁ φθόγγος τῆς VII βαθμίδος τῶν ὀξυπύκνων κλιμάκων· ἰδιότης τὴν ὁποίαν ἔχει ἀντιστρόφως ἡ δευτέρα βαθμὶς ἐπὶ κλιμάκων βαρυπύκνων: τὸ α π.χ. πρὸς τὴν τονικὴν π ἐν τῷ $\pi \alpha \eta \epsilon$ τοῦ σκληροῦ διατόνου :-

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὰς συγχορδίας μείζονας, ἐλάσσονας καὶ τὰς ἡλαττωμένας ὡς καὶ τὰ τῆς δακτυλοθεσίας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦτου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀσυνήθεις ηὔξημένας συγχορδίας ἑκτῆς τῶν κατὰ τὸ διαπασῶν —καὶ ὅχι κατὰ τὸ διὰ πέντε— βαϊνόντων χρωματικῶν ἤχων $\alpha \Delta \alpha$ καὶ $\pi \alpha \phi$ ἥτοι $\alpha \Delta \alpha$ διὰ τὸν πρῶτον καὶ $\pi \alpha \phi$ διὰ τὸν δεύτερον, αὗται εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ λαοῦτου, πατωμένων διαδοχικῶς ἐφ' ἐκάστης τῶν τριῶν χορδῶν : τῆς ἑκτῆς π.χ. α διὰ τοῦ δείκτου, τῆς δεκάτης Δ διὰ τοῦ μέσου ἢ παραμέσου, καὶ τῆς ὀγδόης α διὰ τοῦ μικροῦ.

Ἴδου καὶ σχηματικὴ παράστασις τῆς δακτυλοθεσίας τῶν δύο τούτων ηὔξημένων συγχορδιῶν :

Καὶ αἱ ηὔξημένα αὗται συγχορδαί εἶναι πάντῃ διάφωνοι, ἀπαιτοῦσαι λύσιν, ἐπὶ τῶν συγχορδιῶν πέμπτης π καὶ α ἀντιστοίχως.

Ἀναστροφαι συγχορδιῶν

Ἀναστροφή συγχορδίας εἶναι ἡ κατ' ἄλλην ἢ τὴν συνήθη ἐπ' εὐθείας: τονικὴ, τρίτη, πέμπτη (βάσις, διφωνία, τετραφωνία) «ἀνάστροφος» διάταξις τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν δεσποζόντων φθόγγων ἤχου τινός.

Ἄν ἡ βάση τῆς συγχορδίας μετατεθῇ ἐπταφωνίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, ὥστε βασικὸς φθόγγος ἵνα φαίνεται πλέον ἢ τρίτη, ἀκολουθοῦσης τῆς πέμπτης καὶ τῆς ὀγδόης βαθμίδος τῆς

κλίμακος, π.χ. $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ (ἀντί $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$) ἐν τῷ $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$, τότε ἔχομεν τὴν μορφήν τῆς πρώτης ἀναστροφῆς· π.χ. ἐκτὸς τοῦ $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ ἐν τῷ πλ. Δ', καὶ $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ (ἀντί $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$) ἐν τῷ πλ. Α', $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ (ἀντί $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$) ἐν τῷ πλ. Β', $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ (ἀντί $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$) ἐν τῷ $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ τοῦ σκληροῦ διατόνου κ.ο.κ.

Ἐάν, ἐξ ἄλλου, τόσον ἡ βάσις (τονική) ὅσον καὶ ἡ τρίτη μετατεθῶσι διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὅξυ π.χ. $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ (ἀντί $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$) ἐν τῷ $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$, τότε ἔχομεν τὴν μορφήν τῆς δευτέρας ἀναστροφῆς, συνήθους εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, εἰς ἤχους χαρακτηριζομένους ὡς τριφωνοῦντας, ὁπότε μεταξὺ πέμπτης (βάσεως τοῦ τριφωνοῦντος ἤχου) καὶ τῆς τονικῆς (τῆς τριφωνίας) παρέχεται συμφωνικὸν ὑπόβαθρον διπλοῦ ἴσου κατὰ τὸ «διὰ τεσσάρων». π.χ. $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ ἐν τῷ πλ. Α', $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ ἐν τῷ πλ. Β', $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$ ἐν τῷ Γ' ἤχῳ κ.ο.κ. Παράδειγμα :

Ἐκ τοῦ «ὁ Ἄγγελος ἐβόα» τοῦ Πάσχα - Ἦχος ᾠ π α ρ

Ἐν πρώτῃ δὲ ἀναστροφῇ (τρίτῃ, πέμπτῃ, ὀγδόῃ) εὐρισκόμεθα, ὅταν εἰς τοὺς διατονικοὺς δευτέρους, πρὸς τὸ βασικὸν ἴσον, συμπορεύεται καὶ ἕτερον εἰς τὴν διφωνίαν ἢ πενταφωνίαν· ὅταν π.χ. τὸ ᾠ τοῦ βαρέος ἀκολουθῇ καὶ δεύτερον ἴσον ἐπὶ τῆς πενταφωνίας ᾠ ἢ διφωνίας ᾠ (συγχορδία $\text{ᾠ} \text{ᾠ}$ ἐν ἀναστροφῇ).

Παράδειγμα : Εἰρμός τῆς Πεντηκοστῆς — Ἦχος $\text{ᾠ} \text{ᾠ} \text{ᾠ}$

Αἱ ἀναστροφὸι συγχορδίαὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ του

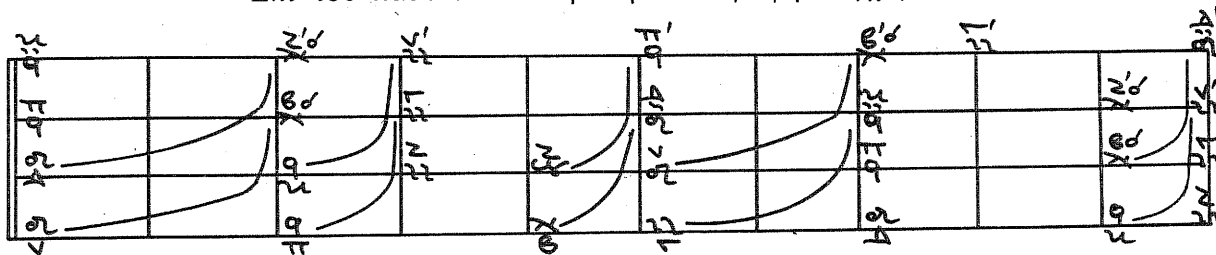
Αἱ ἀναστροφᾶι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ λαοῦ του καὶ πάλιν ἀνάστροφα καὶ ὄχι καθ' ἣν προεξετέθη σειρὰν.

Ι — Πρώτη ἀναστροφὴ

Ὡς πρὸς τὴν πρώτην ἀναστροφὴν, (τρίτη, πέμπτη, πρώτη), αὕτη εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ λαοῦ του ὡς τρίτη, πρώτη, πέμπτη· π.χ.

Μεῖζων τοῦ $\gamma\delta$: $\gamma\delta$ $\beta\alpha$ $\alpha\gamma$ α' ἀνάστρ. $\beta\alpha$ $\gamma\delta$ $\alpha\gamma$ εὐρίσκεται ὡς $\beta\alpha$ $\gamma\delta$ $\alpha\gamma$ τῆς μὲν τρίτης πατωμένης διὰ τοῦ δείκτου ἐπὶ τῆς πρώτης χορδῆς, τῶν δὲ πρώτης καὶ πέμπτης διὰ τοῦ μέσου καὶ παραμέσου ἐπὶ τῶν δὺ ἐπομένων χορδῶν, ἐὰν ἡ συγχορδία ἦναι μεῖζων· ἂν δ' ἐλάσσων, διὰ τοῦ μικροῦ :

Ἐπὶ τοῦ λαοῦ του — Πρώτη ἀναστροφὴ συγχορδιῶν

Κατ' ἀκολουθίαν, αἱ ἐπόμεναι συγχορδίαὶ ἐπ' εὐθείας καὶ κατὰ πρώτην ἀναστροφὴν, εὐρίσκονται ὡς ἀκολουθῶς ἐπὶ τοῦ λαοῦ του :

α) Μεῖζων	$\gamma\delta$	α' ἀνάστρ.	$\beta\alpha$	ἐπὶ τοῦ λαοῦ του	$\beta\alpha$
β) »	$\delta\alpha$	»	$\gamma\delta$	»	$\gamma\delta$
γ) »	$\alpha\gamma$	»	$\beta\alpha$	»	$\beta\alpha$
δ) »	$\beta\alpha$	»	$\gamma\delta$	»	$\gamma\delta$
ε) Ἐλάσσων	$\sigma\gamma$	»	$\sigma\delta$	»	$\sigma\delta$
στ) »	$\epsilon\delta$	»	$\beta\alpha$	»	$\beta\alpha$
ζ) Μεῖζων	$\epsilon\delta$	»	$\beta\alpha$	»	$\beta\alpha$
η) Ἐλάσσων	$\epsilon\delta$	»	$\beta\alpha$	»	$\beta\alpha$

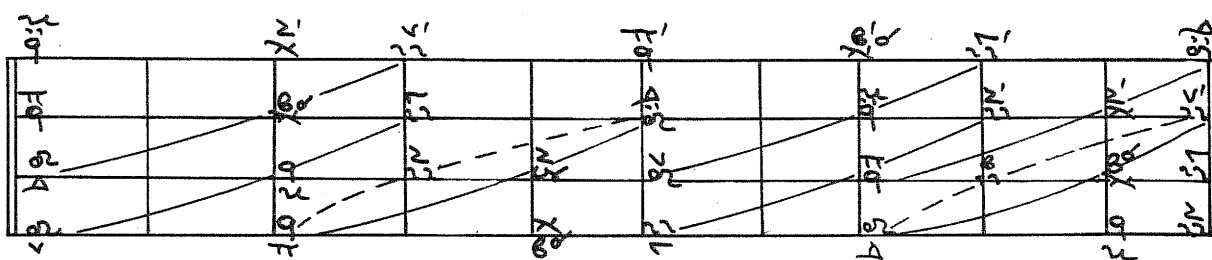
K.O.K.

ΙΙ — Δευτέρα ἀναστροφὴ

Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ἀναστροφὴν (πέμπτη, πρώτη, τρίτη), αὕτη εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ λαοῦ του ὡς πέμπτη, τρίτη, πρώτη π.χ.

Ἡ μεῖζων τοῦ $\gamma\delta$: $\gamma\delta$ $\beta\alpha$ $\alpha\gamma$ β' ἀνάστρ. $\alpha\gamma$ $\beta\alpha$ $\gamma\delta$ ἐπὶ τοῦ λαοῦ του πατωμένων διαγωνίως· τῆς πέμπτης $\alpha\gamma$ διὰ τοῦ δείκτου, τῆς τρίτης $\beta\alpha$ διὰ τοῦ μέσου μὲν ἐὰν ἡ συγχορδία ἦναι ἐλάσσων ἢ διὰ τοῦ παραμέσου ἂν ἦναι μεῖζων, καὶ τῆς πρώτης (ὀγδόης) $\gamma\delta$ διὰ τοῦ μικροῦ, ἐπὶ τριῶν διαφορῶν (μᾶς δι' ἕκαστον φθόγγον) χορδῶν.

Ἐπὶ τοῦ λαοῦτου — Δευτέρα ἀναστροφή συγχορδιῶν

Κατ' ἀκολουθίαν, αἱ ἐπόμεναι συγχορδαὶ ἐπ' εὐθείας καὶ κατὰ δευτέραν ἀναστροφήν, εὐρίσκονται ὡς ἀκολουθῶς ἐπὶ τοῦ λαοῦτου :

α) Μείζων	β' ἀναστρ.	ἐπὶ τοῦ λαοῦτου
γδ δα λζ	γδ δα λζ	γδ δα λζ
β) »	»	»
γ) »	»	»
δ) »	»	»
ε) Ἐλάσσων	»	»
στ) »	»	»
ζ) Μείζων	»	»
η) Ἐλάσσων	»	»

K.O.K.

§ ρλδ' Αἱ συγχορδαὶ ἐπὶ τοῦ ταμπουρά

Αἱ συγχορδαὶ ἐπὶ τοῦ ταμπουρά, εὐρίσκονται ὡς καὶ εἰς τὸ λαοῦτο, ἐν ἀναστροφῇ τῆς διφωνίας ἐπὶ τὸ ὄξυ (εἰς διάστημα 6ης ἀπὸ τῆς δεσποζούσης - τῆς τετραφωνίας), καὶ ἐπὶ τῶν βασικῶν φθόγγων τῆς ἀπὸ τοῦ δ βαρείας χορδῆς :

Ἐπ' εὐθείας	Ἐπὶ τοῦ ταμπουρά	Ἐπ' εὐθείας	Ἐπὶ τοῦ ταμπουρά
γδ δα λζ	γδ δα λζ	γδ δα λζ	γδ δα λζ
β) »	»	»	»
γ) »	»	»	»
δ) »	»	»	»
ε) Ἐλάσσων	»	»	»
στ) »	»	»	»
ζ) Μείζων	»	»	»
η) Ἐλάσσων	»	»	»

μέ τον δείκτην και τον μέσον ἐπὶ τῆς 1ης καὶ 5ης καὶ τον παράμεσον (διὰ τὰς ἐλάσσονας) ἢ τον μικρὸν (διὰ τὰς μείζονας συγχορδίας) ἐπὶ τῆς 3ης. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐδῶ —εἰς τον ταμπουράν— λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν δεσμῶν, εἶναι δυνατὴ ἡ αἰσθητοποίησις καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου εἶδους τῶν ἐλασσόνων ἢ μειζόνων συγχορδιῶν· ἄν, δῆλον ὅτι, αὗται ἦναι τοῦ σκληροῦ ἢ τοῦ μαλακοῦ διατόνου ἢ χρώματος. Διότι :

ἄλλο τὸ		σκληροῦ διατόνου :		τμ. 18
» »		μαλακοῦ χρώματος :		» 19
» »		» διατόνου :		» 22
» »		σκληροῦ χρώματος :		» 23*
καὶ » »		» διατόνου :		» 24

Ἀ ν α σ τ ρ ο φ α ἰ σ υ γ χ ο ρ δ ι ῶ ν - π ρ ὶ μ ῆ ἄ ν α σ τ ρ ο φ ῆ

Καὶ εἰς τον ταμπουράν, αἱ ἀναστροφαὶ τῶν συγχορδιῶν γίνονται : Ἡ μὲν πρώτη, μέ τον δείκτην ἐπὶ τῆς 3ης (διφωνίας) ὡς εἰς φθόγγον βασικόν, —πενταφωνίαν ἐλάσσονα κάτω τῆς τονικῆς— τον μέσον ἐπὶ τῆς τονικῆς, καὶ τον παράμεσον ἐπὶ τῆς 5ης (4φωνίας) ἢ μέ μόνον τον παράμεσον ἐπὶ τῆς τονικῆς καὶ τῆς πέμπτης : ἢ κ.ο.κ. ἂν ἡ συγχορδία ἦναι μείζων.

Ἄν δὲ ἦναι ἐλάσσων, μέ τον ἀντίχειρα ἐπὶ τῆς (ἐλάσσονος) τρίτης ὡς εἰς φθόγγον βασικόν —ἔκτην μείζονα κάτω τῆς τονικῆς— τοῦ μέσου ἐπὶ τῆς τονικῆς καὶ τοῦ παραμέσου ἐπὶ τῆς πέμπτης, ἢ μόνου τοῦ παραμέσου ἐπ' ἀμφοτέρων π.χ. , κ.ο.κ.

Δ ε υ τ ῆ ρ α ἄ ν α σ τ ρ ο φ ῆ

Καὶ ἡ δευτέρα ἀναστροφή εὐρηται ὡς καὶ εἰς τὸ λαοῦτο, μέ τον ἀντίχειρα ἐπὶ τῆς 5ης ὡς εἰς φθόγγον βασικόν. Ἐπειτα τον δείκτην ἐπὶ τῆς 3ης, ἂν ἡ συγχορδία ἦναι ἐλάσσων ἢ τον μέσον ἂν ἦναι μείζων καὶ τέλος μέ τον παράμεσον ἢ τον μικρὸν ἐπὶ τῆς τονικῆς ἀναστροφῶν ἐπὶ τὸ ὀξύ (ἐν ἑπταφωνίᾳ) : ἢ , ἢ κ.ο.κ.

§ ρ λ ε ' Περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἰσοκρατημάτων

Ἄπαντες οἱ φθόγγοι μιᾶς συγχορδίας, ἀνάγονται εἰς τὴν βάσιν, τὴν τονικὴν· εἰς αὐτὴν δὲ ἔχουσι τὴν ἀναγωγὴν καὶ οἱ φθόγγοι μιᾶς συνθέσεως, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μελωδίας. Εἰς αὐτὴν ἀνάγεται ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου καὶ ἡ αἴσθησις, ὡς εἰς βασικὸν κριτήριον ἀσφαλοῦς ἐκτελέσεως, πορείας καὶ στάσεως ἐκάστοτε τῶν μελωδουμένων.

* Ἀκριβέστερον 23 1/2, τὸ ὁποῖον, μὴ ὑφισταμένου ἰδιαιτέρου δεσμοῦ διὰ τὰς χρωματικὰς διφωνίας, ἐπὶ τοῦ ὄργανου, ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐπομένην διφωνίαν τοῦ σκληροῦ διατόνου τμ. 24, ἂν μὴ καὶ ἐκείνην τοῦ μαλακοῦ βαρέος ἢ λεγέτου, πρὸς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται πλησιέστερον ἐπὶ τοῦ ὄργανου.

Αὐτὴν τὴν αἰσθητικὴν ἀνάγκην ἐξυπηρετεῖ ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μέλους συνυπὴ-
χισις τῆς ἐκάστοτε φράσεως τοῦ ἤχου, παρὰ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσοκρατημάτων, ἢ
«βασταμάτων» ὡς τ' ἀπεκάλουν οἱ παλαιοὶ βυζαντινοὶ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ (καὶ οἱ
ἰσοκράται «βαστακταί»), ἅτινα, ἀπὸ τὴν ὀργανικὴν ἐκτέλεσιν μεταφερθέντα εἰς τὴν φωνη-
τικὴν ψαλμωδίαν, εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Διότι, ἄλλο τὸ 'να κάμνη
κάνεις, διὰ τῆς φαντασίας, ἀναγωγὴν εἰς τινα φθόγγον βασικόν, καὶ ἄλλο 'να ᾄῃναι ὁ
φθόγγος οὗτος, ὡς ὑπόβαθρον συμφωνικόν, δεδομένος.

Τὰ ἰσοκρατήματα γίνονται πάντοτε ἐπὶ τῆς τονικῆς· ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς τετραφωνίας
(δεσποζούσης) καὶ τριφωνίας (ὑποδεσποζούσης) πολλάκις, μετὰ τῶν ὁποίων αὕτη ἀπαρτί-
ζει συμφωνικὸν ὑπόβαθρον κατὰ τριφωνίαν ἢ τετραφωνίαν (4ης καὶ 5ης).

Ἄς φέρωμεν μερικὰ —ἀρκετὰ μᾶλλον— παραδείγματα :

Α) Εἰς τὸ ἀλλαχοῦ παρατεθὲν παράδειγμα ἐκ τοῦ τροπαρίου «Τὸ προσταχθὲν μυστι-
κῶς» καὶ εἰς τὰς φράσεις :

α) «Ὀν καὶ βλέπων ἐν μήτρᾳ Σου» —ἤχος $\tilde{\pi} \tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ — ἴσον εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$

β) «λαβόντα δούλου μορφὴν» —ἤχος $\tilde{\pi} \tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ — ἴσον εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$

γ) «ἐξίσταμαι κραυ» —ἤχος $\tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ — ἴσον εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$

δ) «γάζειν Σοι, Χαῖρε Νύμφη ἀνύμ» ἤχος $\tilde{\pi} \tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ ἴσα εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$ καὶ εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$.

ε) «φευτε» ἤχος $\tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ τοῦ ὁποίου ὁ $\tilde{\alpha}$ πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ φορὰ καὶ ἡ στάσις
τῆς καταληκτικῆς θέσεως, εἶναι ἡ δεσπόζουσα τῆς συγχορδίας $\tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ — ἴσον εἰς
τὸν κάτω $\tilde{\alpha}$, ἵνα

στ) ἐπανεέλθῃ ἐν τέλει εἰς τὸν $\tilde{\alpha}$, βάσιν τοῦ ἀρχικοῦ ἤχου $\tilde{\pi} \tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$ *.

Κατὰ ταῦτα, ἔχει οὕτω, μετὰ ἰσοκρατημάτων τὸ ποίημα :

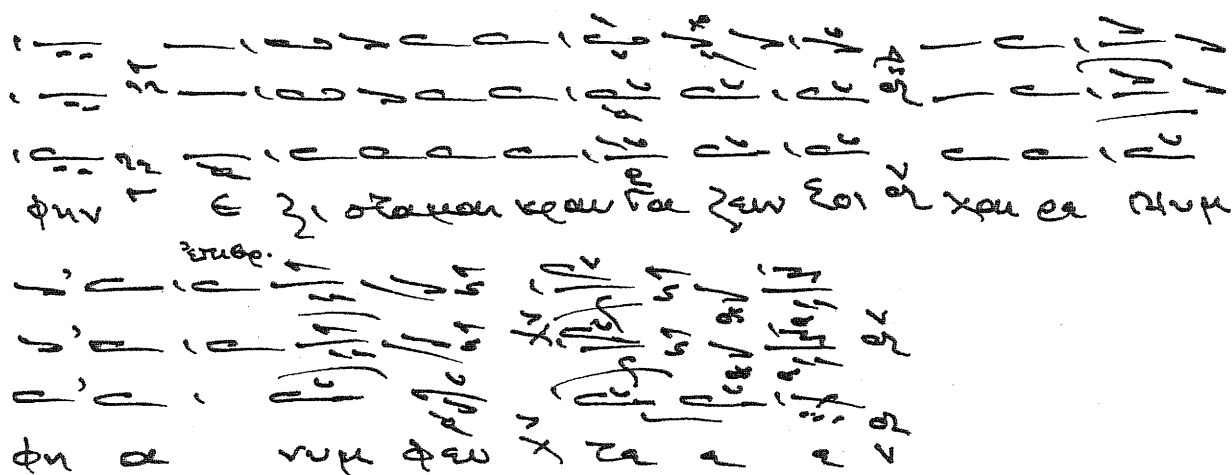
ἤχος $\tilde{\pi} \tilde{\alpha} \tilde{\nu} \tilde{\eta} \tilde{\epsilon}$

Ὀν καὶ βλέπων ἐν μήτρᾳ Σου λαβόντα δούλου μορφὴν

* Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ συμφωνικὴ συνοδεία —τὰ ἴσα— τῶν τραγουδιῶν μας· μόνον ὅτι εἰς αὐτά, δὲν
ὑποβάλλεται εἰς τὸν τραγουδιστὴν μόνον ἡ βάσις τῆς μελωδίας, ἀλλὰ διὰ τῶν συγχορδιῶν, ἡ ὅλη τονικότης
τῶν κατὰ φράσεις τονικῶν μεταπτώσεων αὐτῆς. ("Ἴδε ταῦτα, εἰς τὰ περὶ τραγουδιῶν).

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ἀνάγκην τῆς σημάνσεως χρονικῆς ἀγωγῆς καὶ ρυθμοῦ ὡς καὶ τὴν ἀνάγκην κατα-
γραφῆς κάτωθι τῆς μελωδίας τῶν οἰκείων ἰσοκρατημάτων συνίστα καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἐπιτροπὴ ἀναθεωρή-
σεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Τυπικοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ
Προλόγῳ αὐτοῦ, ὑποδεικνύουσα καὶ τὴν ἀνάγκην ἀσκήσεως τῶν Κανοναρχῶν καὶ Ἰσοκρατῶν τρεῖς καθ' ἑβδομάδα.

Καὶ ἡ μὲν τῆς Ἐπιτροπῆς σύστασις ἰσχύει εἰσέτι· ἡ δὲ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῶν ἰσοκρατημάτων σήμανσις καὶ
καταγραφὴ χωλαίνει κακοτέχνως ἐξ ἀγνωσίας. Κάτι χρειάζεται καὶ ἡ γνώσις.

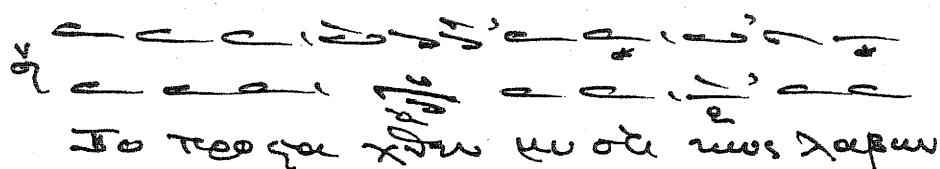
Εἰς στάσιν ἢ κατάληξιν εἰς φθόγγον τινά, ἐξεταστέον :

α) Ἐὰν ἡ στάσις ἢ κατάληξις ᾖ εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἤχου ἢ τοὺς ἤχους τοὺς πρὸς αὐτὸν σχετικούς, ὅτε ἡ πρὸς αὐτοὺς μετάβασις τοῦ ἴσου, εἶναι αὐτονόητος.

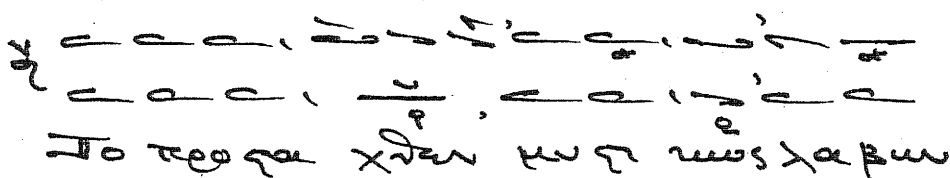
β) Ἐὰν πάλιν εἰς φθόγγους ἀσχέτους πρὸς τὴν τονικότητα αὐτοῦ, τότε πάλιν ἐξεταστέον ἂν οἱ φθόγγοι οὗτοι ἀνήκωσιν εἰς συγχορδίας ἤχου τινὸς συγγενοῦς τοῦ βασικοῦ ἢ ἀποτελῶσι βάσεις ἤχων ἀσχέτων πρὸς τὸν βασικόν, κι' ἐπομένως πρόκειται περὶ μεταβολῆς τῆς τονικότητος εἰς ἄλλον ἤχον ἀσχετον πρὸς τὸν ἀρχικόν. Π.χ. εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνωτέρω τροπαρίου :

α) «Τὸ προστα» καὶ «κῶς λαβὼν ἐν γνώσει» ἀνήκουσιν εἰς τὸν $\pi \epsilon \alpha \mu \epsilon$ καὶ τὸ ἴσον εἶναι εἰς τὸν α . ἐνῶ

β) τὰ «χθὲν μυστι» καὶ «νῆ τοῦ Ἰω» φέρονται πρὸς τὸν π ἀσχετον μὲν πρὸς τὸν $\pi \epsilon \alpha \mu \epsilon$ ἀλλὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κορυφὴν τῆς συγχορδίας τοῦ $\alpha \iota \alpha$ ἤχου καὶ τὸ ἴσον μεταφέρεται εἰς τὸν κάτω α .

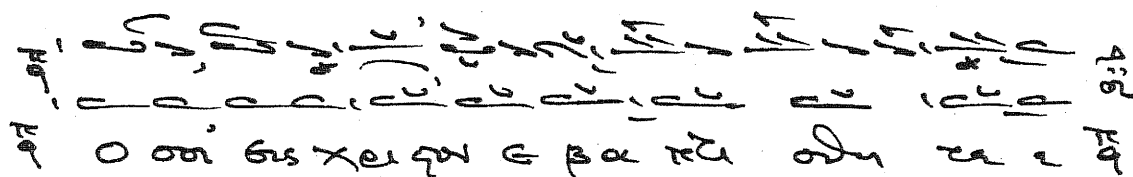

ἢ θεωρεῖται βάσις πρώτου ἤχου, καὶ τὸ ἴσον μεταφέρεται ἐπὶ τοῦ π :

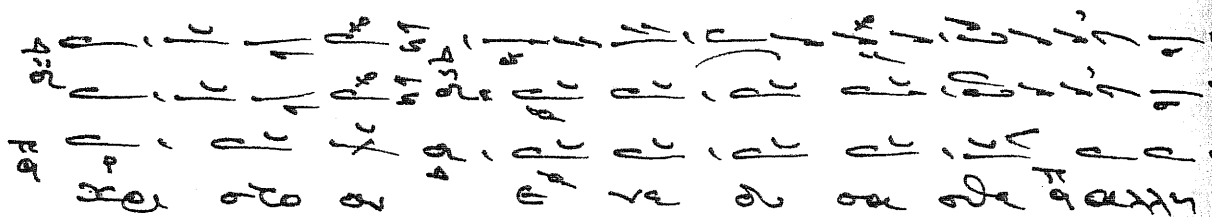

Β) Εἰς τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε» ἤχου Ἑσώ Πρώτου $\alpha \iota \alpha \mu \epsilon$:

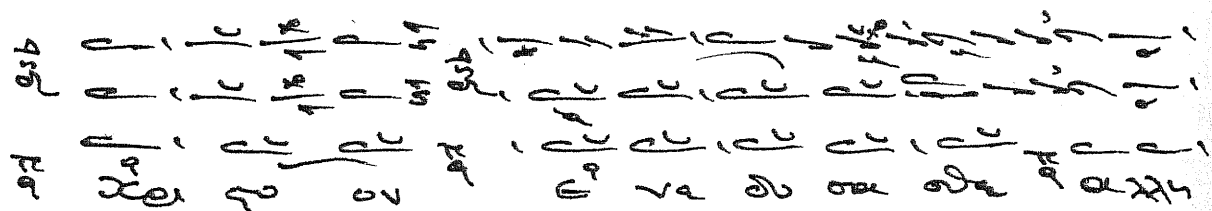
Ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ αὐτοῦ εἶναι Ἦχος $\alpha \iota \alpha \mu \epsilon$ καὶ τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ π

εἰς δὲ τὸ «Χριστὸν ἐνεδύσασθε», ἀπὸ τοῦ «ἐνεδύσασθε», μεταπίπτει πρὸς τὸν $\text{Δι } \alpha$
καὶ τὸ ἴσον θὰ τραπῇ πρὸς αὐτόν· εἴτε ὀριστικῶς, ἐν διπλασμῷ ἀντιφώνως

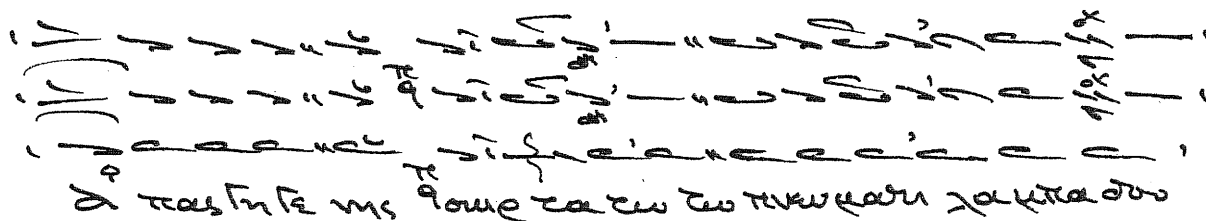
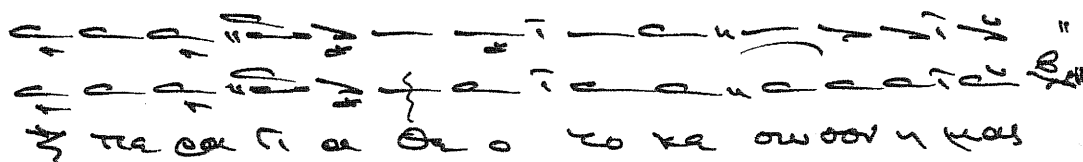
εἴτε ὡς δευτερεῦον ἴσον ἐν τῷ $\text{Πα } \varphi$ ἤχῳ, πλέον σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἥτις δὲν εὐνοεῖ τὰς συχνὰς τῶν τόνων μεταβολὰς καὶ μεταλλαγὰς, καὶ τῶν ἴσων τὰ χοροπηδήματα :

Γ) Εἰς τὸν εἰρμόν «Ἄπας γηγενής» ἤχου Λεγέτου Βουξ

- α) Ὁ προηγούμενος τοῦ τροπαρίου στίχος «Ὑπεραγία Θεοτόκε...» ἤχος λέγετος ξ
— ἴσον ἐπὶ τοῦ Δι
β) «Ἄπας γηγενής» — ἤχος $\text{Πα } \varphi$ — ἴσον Πα
γ) «σκιρτάτω τῷ πνεύματι λαμπαδουχούμενος» — ἤχος λέγετος ξ — ἴσον Δι
δ) «πανηγυρίζετω δὲ» — ἤχος $\text{Πα } \varphi$ — ἴσον Πα
ε) «ἀύλων Νόων φύσις γεραίρουσα, τὴν ἱερὰν πα» ἤχος λέγετος ξ — ἴσον Δι
στ) «νήγυριν τῆς Θεομήτορος καὶ βοάτω» ἤχος $\text{Δι } \alpha$ — ἴσον Δι
ζ) «Χαίροις παμμακάριστε Θεοτόκε κ.τ.λ.» ἤχος λέγετος Βου ξ — ἴσον Δι τὸ ἀρχικόν.

ἤχος λέγετος βουξ ξ

Σημειώτέον ὅτι, ἡ ἐπὶ τοῦ γ κατάβασις καὶ πάλιν ἀνοδος εἰς τὸν γ κατὰ τὸ «καθ' ἐ», προβάλλει ἔτι πλέον τὴν τονικότητα τοῦ Γ' ἤχου, ὡς τὸ ἀπήχημα αὐτοῦ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$.

Τάχος $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$

$\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$, $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$, $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 δι νει τα δυ τον γι τω μπα νω ε χο ρω ται νει

$\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 τα δυ τον γι χορ θους η ορ γαι νω

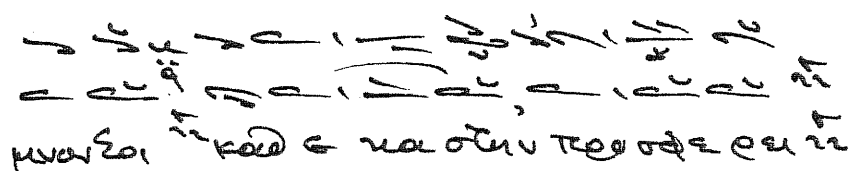
$\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 τω σω ρω σω χει ρε σω μεν ται δα να του κρα τος γε

$\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 λυ ται η δι α βο χου το κρα τος κα τερ γη

$\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$
 ται ε γ γαι νος δε αν θεω τειν ται τι ρει σω ζο με νον ται ν

* Ἐπειδὴ πιθανὸν ν' ἀνησυχήσῃ κανεῖς φδειακὸς βυζαντινὸς ἀρμονιστής, ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει, τυχόν, διαφωνία, πληροφοροῦμεν ὅτι, τὸ τάχος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς, καθιστᾷ αὐτὴν ἀνεπαίσθητον· χρειάζονται, ἄλλως τε καὶ τινες διαφωνίαι, ὥστε 'να γίνεται κατόπιν πλέον εὐχάριστον τὸ ἄκουσμα τῶν συμφωνιῶν.

** Κι' ἐδῶ, οὐδεμία διαφωνία· διότι ἡ ὀξεῖα πατὰ $\gamma \gamma \gamma \gamma \gamma \gamma$ δι κέδι γα βου γα καὶ ὄχι ἀπλῶς δι γα.

Ε) Εἰς τὸ σύντομον στιχερὸν τοῦ πλ. Γ' $\overline{\omega\omega}$ Γα φ ἤχου «Ἀνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν» :

α) «Ἀνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν», στάσις εἰς τὴν κορυφὴν $\overline{\omega\omega}$ τῆς μεθ' ἑβδόμης $\overline{\omega\omega}$ συγχορδίας τοῦ πλ. Δ' ($\overline{\omega\omega}$ $\overline{\omega\omega}$ $\overline{\omega\omega}$ $\overline{\omega\omega}$), ἣτις φέρει τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ $\overline{\omega\omega}$

β) «θανάτου τὰ δεσμά» ἤχος $\overline{\omega\omega}$ Γα φ — ἴσον $\overline{\omega\omega}$

γ) «Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν» ἤχος πλ. Α' $\overline{\omega\omega}$ — ἴσον $\overline{\omega\omega}$

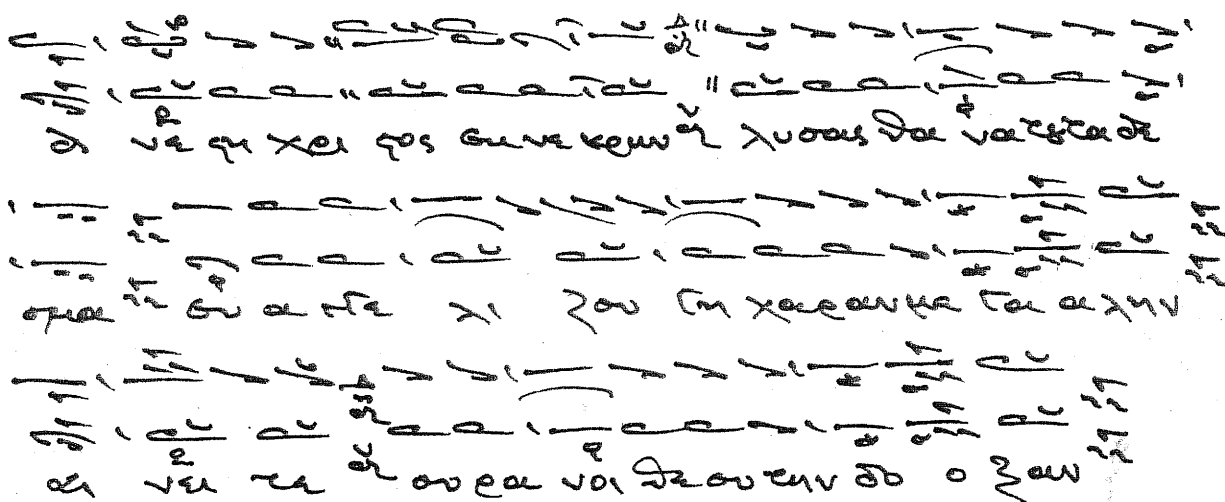
δ) «μεγάλην», ἀκολουθοῦμεν τὴν μελωδίαν μέχρι τοῦ $\overline{\omega\omega}$

ε) «αἰνεῖτε οὐρα» ἤχος πλ. Δ' $\overline{\omega\omega}$ — ἴσον $\overline{\omega\omega}$

στ) «νοὶ Θεοῦ» ἤχος πλ. Α' $\overline{\omega\omega}$ — ἴσον $\overline{\omega\omega}$

ζ) «τὴν δόξαν» ἀκολουθοῦμεν τὴν μελωδίαν πρὸς τὸν $\overline{\omega\omega}$ τὸν ἤχον τὸν ἀρχικόν.

ἤχος $\overline{\omega\omega}$ Γα φ

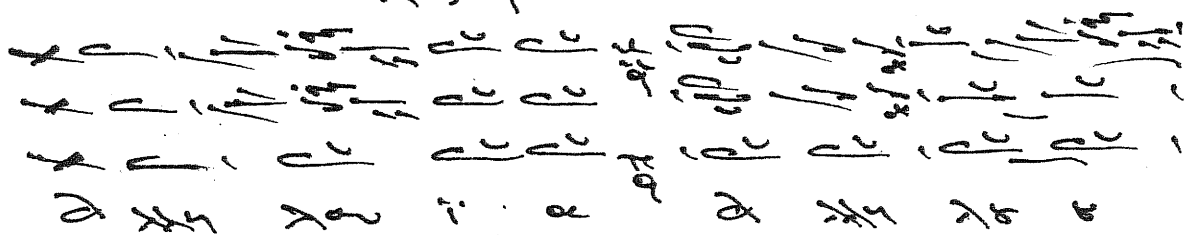

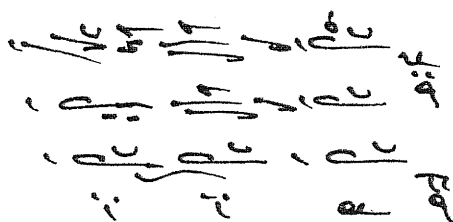
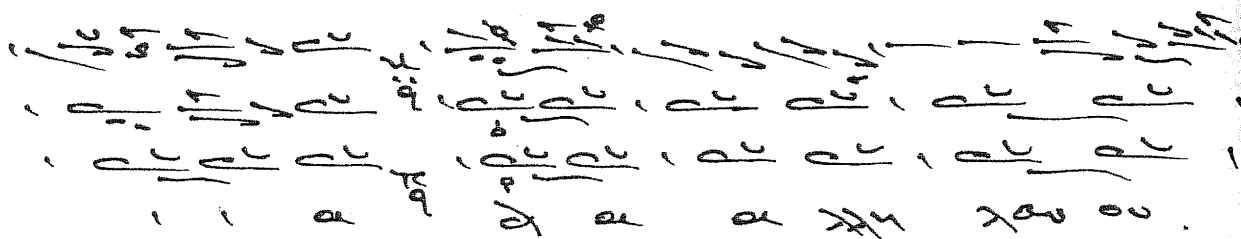
ΣΤ) Εἰς τὸν Ἑξω $\overline{\omega\omega}$ 4φωνον ἤχον, εἰς τὸ ἀλληλουϊάριον τοῦ Ἀποστόλου :

α) Εἰς τὸ πρῶτον «Ἀλληλούϊα» ἤχος Α' τετράφωνος — βασικὸν ἴσον $\overline{\omega\omega}$

β) Εἰς τὸ δεύτερον «Ἀλληλούϊα» καὶ ἐφεξῆς, ὅπου ὁ ἤχος τετραφωνεῖ, καὶ δεύτερον ἴσον ἐπὶ τοῦ $\overline{\omega\omega}$ διὰ τοῦ ὁποίου προβάλλεται, ἔτι μᾶλλον, τὸ τετράφωνον τῆς μελωδίας.

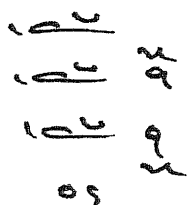
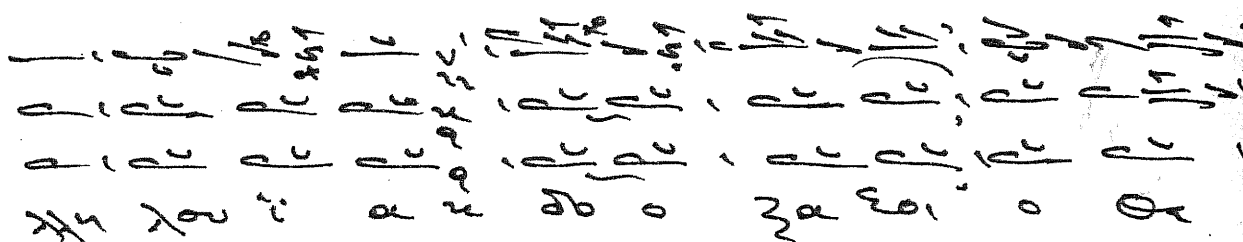
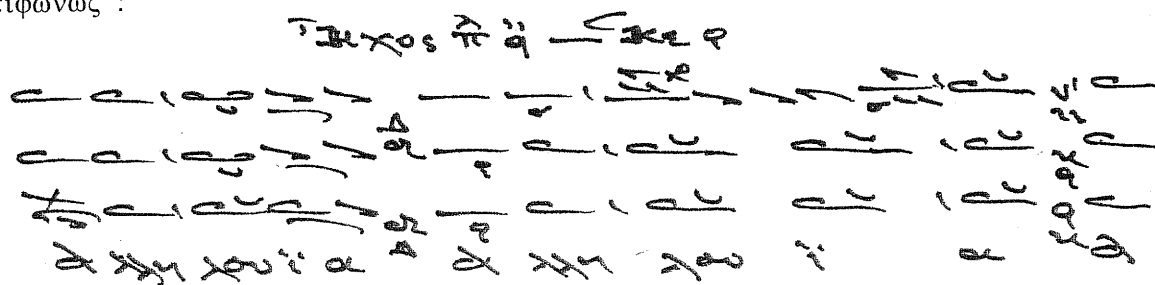
ἤχος $\overline{\omega\omega}$ 4φωνος

Ἐποτιθεμένη διαφωνία διὰ τοῦ φθόγγου ϕ' (κατὰ τὸ 5χορδον) τοῦ τρίτου «Ἀλλη-
λουΐα», λύεται διὰ τοῦ ὑποκειμένου κατὰ πέμπτας συμφωνικοῦ ὑποβάθρου $\phi - \phi^2$ *

Z) "Αν οἱ ἤχοι ἦναι ὑψηλοί, κύριοι ἢ τετράφωνοι καὶ ἐπτάφωνοι, τὸ ἴσον διπλάζεται ἀντιφώνως :

* Ὁ μελετητὴς δύναται νὰ συμβουλευέται σχετικῶς, τοὺς, ἐκ μέρους τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου, ἐκδιδόμενους ἐκάστοτε δίσκους βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

3 2 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

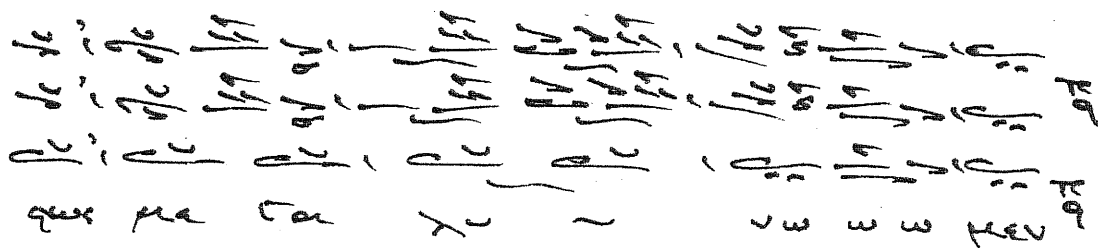
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

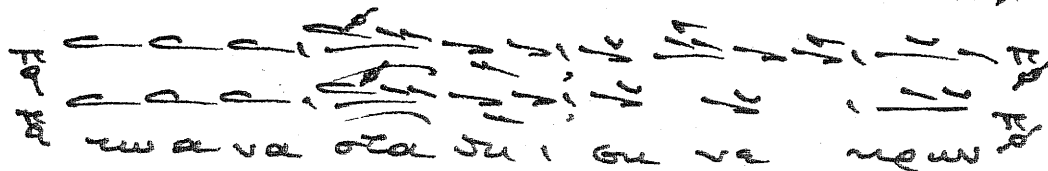

α) «τῶν πειρασμῶν ἀγριαίνουσιν»· καὶ διατονικὴ ἵνα ᾦτο ἡ μελωδία, πάλιν τὸ ἴσον θὰ ᾦτο εἰς τὸν B^{\flat} τοῦ Ἑσῶ Πρώτου ἤχου, ὅστις διὰ τῆς φθορᾶς παρίσταται ὡς πλάγιος τοῦ Δευτέρου χρωματικὸς (B^{\sharp})· καθ' ὅσον αἱ μελωδαὶ κινεῖνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ 4χόρδου, μὲ βάσιν κοινὴν τὸν Πα.

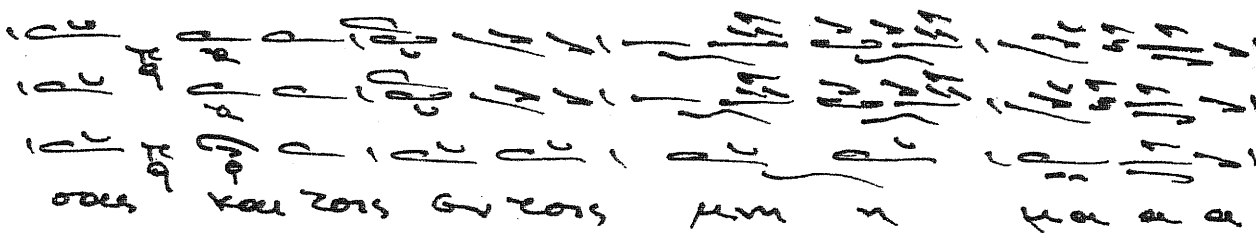
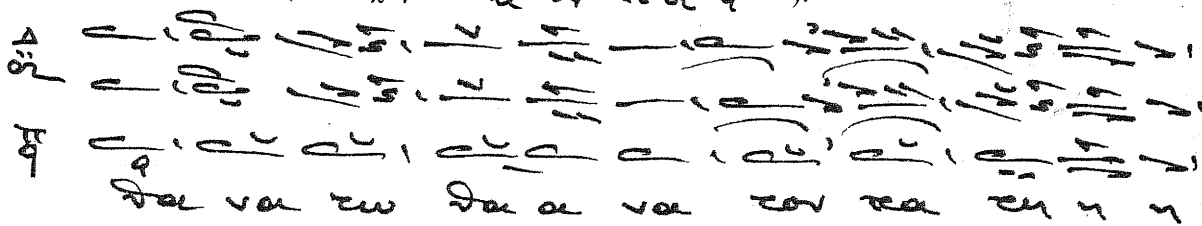
β) «κατασβέσαι»· πάλιν εἰς τὸν Νη θὰ ᾦτο τὸ ἴσον, ἐφ' ὅσον ὁ αὐτὸς ἐπ' αὐτοῦ ἐδράζεται πλάγιος τοῦ τετάρτου, διατονικὸς Νη B^{\flat} καὶ χρωματικὸς Νη B^{\sharp} .

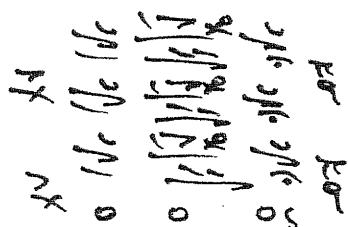
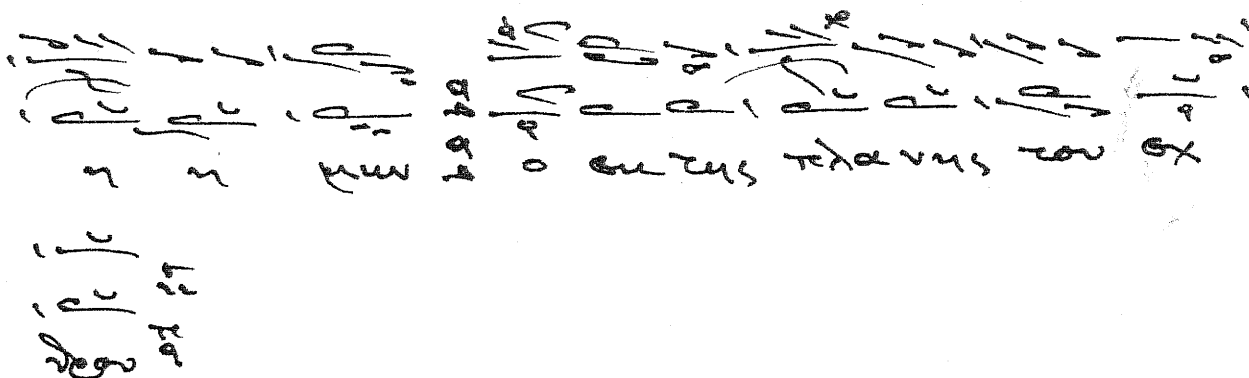
γ) «ἀγριαίνουσιν»· πάλιν εἰς τὸν Πα καὶ εἰς τὸν Κε θὰ ᾦσαν τὰ ἴσα τοῦ τετραφώνου Ἑσῶ Πρώτου ἤχου, ὅστις ἐδῶ, διὰ τῆς φθορᾶς παρίσταται ὡς ἤχος B^{\flat} B^{\sharp} C^{\sharp} D^{\sharp} 4φωνος· ὁμοίως καὶ διὰ τὰ λοιπά.

Β') Εἰς τὸ ἀναστάσιμον στιχερὸν ἤχου Α' «Κυκλώσατε λαοὶ Σιών» καὶ κατὰ τὴν φράσιν «τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν», διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ Νενανῶ ἐπὶ τοῦ B^{\flat} βάσεως τοῦ Ἑσῶ Πρώτου ἤχου, δημιουργεῖται ἐπ' αὐτοῦ ἤχος τρίφωνος τοῦ Πλαγίου Δευτέρου, μὲ βάσιν τὸν κάτω Κε 'που θ' ἀκουσθῇ ὡς βάσις χρωματικοῦ πενταχόρδου C^{\flat} D^{\flat} E^{\flat} F^{\flat} G^{\flat} .

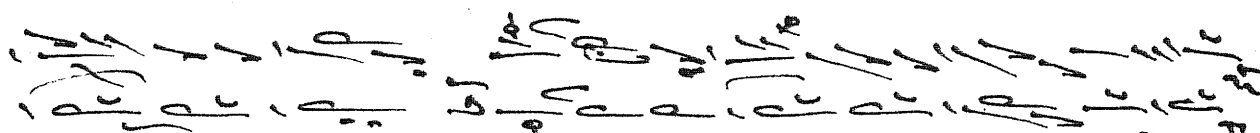

Τοῦτ' αὐτὸ θὰ συνέβαινε, καὶ ἂν διατονικὸν ᾦτο τὸ μέλος, ὡς π.χ. εἰς τὸν κατὰ τετράχορδον συνημμένως πλαγιάζοντα πλ. Α' εἰς τὸ στιχερὸν «Ἀναστάσεως ἡμέρα» καὶ κατὰ τὴν φράσιν «καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι», ὅπου ἡ αὐτὴ εἰς τὸν κάτω B^{\flat} θὰ ἐγίνετο κατάβασις τοῦ ἴσου (πεντάχορδον C^{\flat} D^{\flat} E^{\flat} F^{\flat} G^{\flat}).

[illegible]

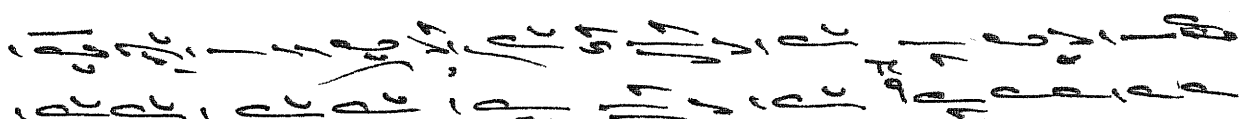
$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & i \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$

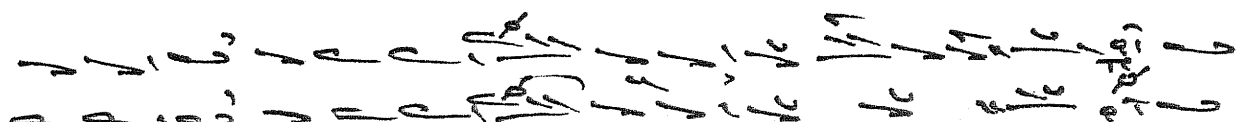

 ἢ ἢ κεν ἄ ο σκευς πλανης του εχθρου

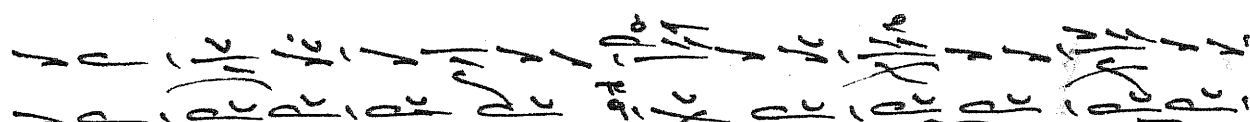
Ἴδου καὶ τὸ ὅλον στιχερὸν, μετὰ τῶν ἰσοκρατημάτων αὐτοῦ :

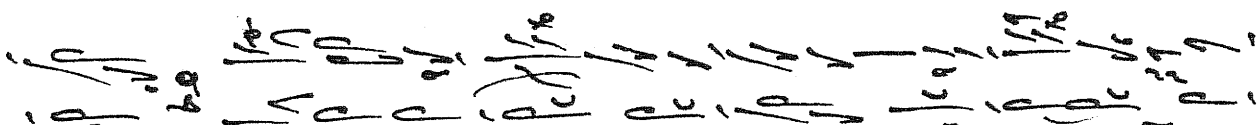
Ἰσχυρος ὦν ἄ πταρ

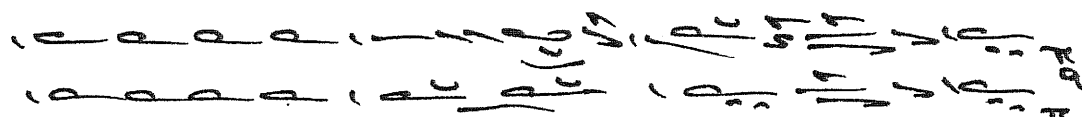

 Κυ κλῶσα τα λα οι οι ςι ι ω κ περι

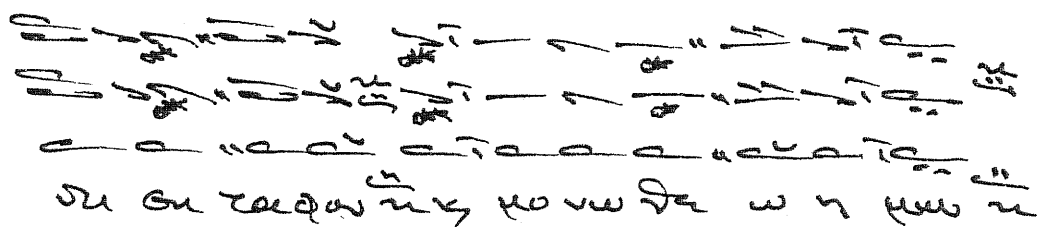
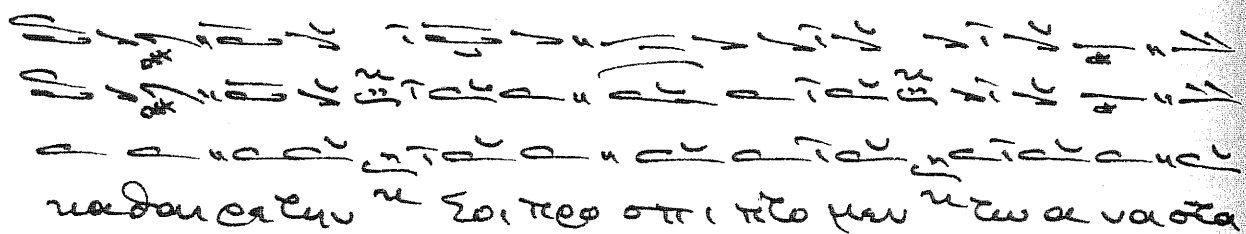

 λαβα τα α α αυ εν ἄ κ δο τα δο ζαν

 εν αυτη τω ανα στα θυι θε να κεν ο

 τα αυτος ε στι ιν ἄ ο δε ο ος ἢ ἢ

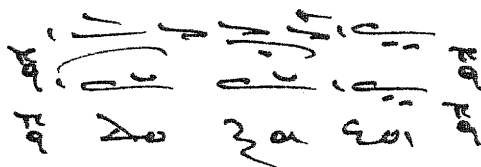

 κεν ἄ ο χυ τευ σα μα νος ἢ κα αι ἄ θε

 τω ανο μι ω ω ἢ ἢ ἢ κεν

Τυχόν νομιζόμεναι διαφωνίαι μείζονος ἐβδόμης Δ^{\flat} - Δ^{\sharp} ως πρὸς τὸ σταθερὸν ἀντίφωνον ἴσον Δ^{\flat} δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν· ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπου λόγῳ ἑλξεων ἢ χειρονομιῶν, φαίνονται, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν διαφωνίαι πρὸς τ' ἀκίνητα ἴσα.

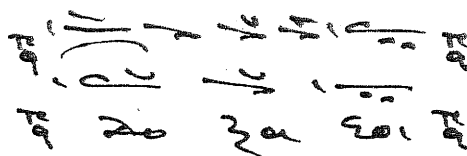
ὅπως εἰς τὰς φράσεις :

, ὅπου οἱ

ᾠδειακοί, ἀγνοοῦντες τῆς χειρονομίας τοῦ ἀντικενώματος τὴν ἀνάλυσιν φαντάζονται διαφωνίαν, καταβιβάζοντες τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ Δ^{\flat} κατὰ τρόπον ἀντίθετον πρὸς

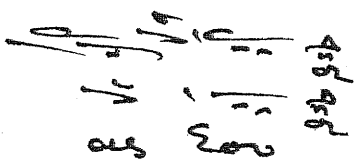
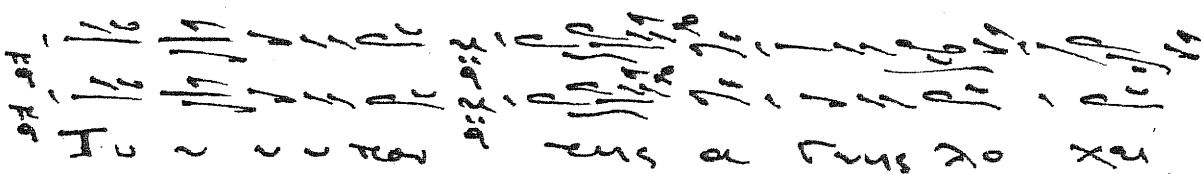
τὴν παράδοσιν τῶν ἰσοκρατημάτων

, διὰ 'να κάμουν

«ἁρμονίαν»!

Κατὰ ᾠδειακὴν συνέπειαν, καὶ τὴν ἐπομένην φράσιν «Τύπον τῆς ἀγνῆς λοχείας Σου», ὡς ἀκολούθως δεόν 'να συνοδεύσουν δι' ἰσοκρατημάτων, πρὸς ἀποφυγὴν διαφωνιῶν :

Ἄλλ' ἢ ἔλξης τοῦ Κε \times ἐν τῷ ἁγία ($\xi \Delta \iota \alpha$), ἀποκλείει τὴν διαφωνίαν.

Ξεχνοῦμεν ἢ ἀγνοοῦμεν καὶ δὲν ἐκτελοῦμεν —ἐκτὸς τῆς ἀκριβείας τῶν διαστημάτων— τὰς χειρονομίας καὶ τὰς μελωδικὰς ἔλξεις (τὰς «ἀνατολικὰς ἡδυπαθείας» κατὰ τὴν ἔκφρασιν σημαίνοντος Πρωτοψάλτου)· κι' ἔπειτα πιστεύομεν ὅτι κάμνομεν βυζαντινὴν καὶ ἐν γένει ἑλληνικὴν μουσικὴν, μὲ τὰς ξηροφωνίας.

Ἄς δοκιμάσουν, λοιπόν, τὰ πραγματικὰ ἴσα τῆς προηγηθείσης καταβασίας οἱ ὠδειακοί, καὶ ἃς ἀφήσουν τὰς περὶ «ἁρμονίας» —καὶ τί ἁρμονίας!— τῶν Ὁδειακῶν Σχολῶν θεωρίας, εἰς τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν.

Ἦχος ἀΐπας

Σὺ περ τοῦ χου μα μ βα α τος θ

ε δε ζε α φλα κτως

Παρατηρήσεις:

Περαίνοντες τὴν περὶ τῶν κατ' ἤχους ἰσοκρατημάτων ἔκθεσίν μας, ἐπιθυμοῦμεν ἵνα διαγράψωμεν μερικὰς βασικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἰσχύουν ἐπὶ τῶν ἰσοκρατημάτων:

α) Τὰ ἰσοκρατήματα δὲν πρέπει ἵνα ᾖναι ἡχηρά, ἐπισκιάζοντα τὴν μελωδίαν, ἀλλὰ μαλακά καὶ ἀπαλά.

β) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν πρέπει, οὔτε τὰ ἴσα —καὶ πολὺ περισσότερον ἢ μελωδία— ἵνα ᾖναι κατὰ τὰς φράσεις ἢ τὰς λέξεις διακεκομμένα, εἰς βάρος τῆς μελικῆς, καὶ πρὸ παντὸς τῆς ρυθμικῆς καὶ λογικῆς συνοχῆς τῶν μελωδουμένων· ὅπως, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν ἐπιτρέπεται, τὴν ὥραν ὅπου παίκτης π.χ. πνευστοῦ ὀργάνου πάρῃ ἀναπνοήν, ἵνα σταμα-

τήση τὸ λαοῦτο τὴν ῥυθμικὴν καὶ συμφωνικὴν ὑπόκρουσιν τοῦ τραγουδιοῦ.

γ) Δὲν πρέπει τὸ ἴσον ἵνα ᾖ συλλαβικόν, ἐπαναλαμβάνον ἐν ἰσότητι τοῦ μέλους τὰς συλλαβάς, ἀλλὰ ἵνα ᾖ συνεχὲς —ὡς πνευστὸν ὄργανον— καὶ μόνον τῶν κατὰ συλλαβὰς φωνηέντων ἐναλλακτικόν. Ἡ συνήθης εἰς βυζαντινὰς ἐκκλησιαστικὰς Χορωδίας συλλαβικὴ ἐκτέλεσις τῶν ἰσοκρατημάτων, εἶναι δυσάρεστος εἰς τὴν αἴσθησιν· διότι εἶναι ἀδύνατον, εἰς μίαν ὁμάδα ψαλλόντων, ἵνα συμπέσουν χρονικῶς αἱ φωναὶ ἴσων καὶ μελωδίας· θὰ παρατηρηθῇ κάποια μικρὰ καθυστέρησις καὶ τὸ ἄκουσμα θὰ ὁμοιάζῃ πρὸς κινημένην φωτογραφίαν κατὰ τὴν φωτογράφησιν.

δ) Εἰς τὰ ἰσοκρατήματα ἀρμόζουν φωναὶ βαρεῖαι, βαρυτόνων καὶ βαθυφώνων, μὲ τὰ ἴσα εἰς τὴν ἀντιφωνίαν —εἰ δυνατόν— τοῦ βασικοῦ ἴσου τῶν ψαλλομένων. Ἐνας - δύο φυσικοὶ βαθύφωνοι, εἶναι δυνατόν ἵνα κρατήσουν συμφωνικὰ ὁλόκληρον Χορωδίαν.

ε) Ὡς πρὸς τὸ β' ἴσον ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, τοῦτο ὀφείλει ἵνα ᾖ μαλακόν. Δύο ἕως τρεῖς τὸ πολὺ εἰς τὴν β' φωνήν, ἀρκοῦν εἰς μίαν μεγάλην Χορωδίαν· ἕνας καὶ μόνος, ἀκριβὴς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν β' ἴσου καὶ μελωδίας, εἶναι ἀρκετὸς εἰς μικράν.

στ) Γυναικεῖαι ἢ παιδικαὶ φωναί, δεόν ἵνα ᾖ εἰς ἀναλογίαν 1:2 ἢ 1:3 (μία φωνὴ γυναικεῖα ἢ παιδικὴ καὶ 2-3 ἀνδρικαί), καὶ πάλιν αἱ γυναικεῖαι φωναὶ ἵνα μὴ ᾖ ὀξεῖαι καὶ ὀχληραί, πρὸ παντὸς εἰς τὴν ψαλμωδίαν, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος ἀπαιτεῖ συστολὴν καὶ κατανυκτικότητα. Ἀνάγκη, ἐπίσης, αἱ γυναικεῖαι φωναὶ καὶ εἰς τὰ τραγούδια —ὅπου ἡ ἀναλογία ἐμπορεῖ ἵνα ᾖ 2:3 (δύο γυναικεῖαι καὶ τρεῖς ἀνδρικαί), ὅπως καὶ πάλιν ᾖ γλυκεῖαι καὶ μαλακαί, οὐχὶ ὀξεῖαι καὶ τραχεῖαι· συμπληρωματικαὶ τῶν ἀνδρικῶν φωνῶν καὶ ὄχι προεξάρχουσαι.

Ταῦτα διὰ τὰς Χορωδίας· διότι, καλοφωνοῦντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀνάγκη ἵνα ἔχωσι φωνὴν καὶ γλυκεῖαν καὶ ἡχηράν· ἂν καὶ τὰ σύγχρονα τεχνικὰ φωνοληπτικὰ καὶ ἀκουστικὰ μηχανήματα, ἐμποροῦν ἵνα τὴν ἐνισχύσουν, συνήθως ὁμως εἰς βάρος τῆς ποιότητος τῆς φωνῆς. Τοῦτ' αὐτὸ κι' ἐπὶ ὀργανικῆς ἐκτελέσεως, μὲ «βεντουῖζες» ἐπὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ μεγαφώνων, ὅπου ἀκούει κανεὶς μόνον μουσικὰ γρατσουνίσματα καὶ ὄχι τῶν μουσικῶν ὀργάνων τὸν ἦχον τὸν φυσικόν.

Ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἴσων ἰσχύοντα, θὰ ἰσχυρισθοῦν πολλοὶ ὅτι τὰ γνωρίζουν, μόνον ὅπου δὲν καταδέχονται ἵνα τὰ ἐκτελέσουν. Ἐπὶ 33 ἔτη εἰς τὸ Ραδιόφωνον, προσεπαθήσαμε ἵνα ἐμπνεύσωμεν τὴν ἔφεσιν εἰς τοὺς διευθύνοντας βυζαντινὰς ἐκκλησιαστικὰς Χορωδίας, πρὸς βελτίωσιν τῆς δι' ἰσοκρατημάτων συνοδείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελωδιῶν· εἰς μάτην ὁμως.

Οἱ ψάλται, προβάλλουν συνήθως, τὸ ὅτι ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ τάδε μουσικοῦ διδασκάλου —ἐπαινοὶ ἐπὶ πατραγαθία ἀντὶ ἐπ' ἀνδραγαθία· οἱ ὀφθαλμοὶ προβάλλουν καὶ τὰ διπλώματα «ἁρμονίας»!— κι ἐπομένως τὰ ξεύρουν· ἐνῶ ἡ κατάστασις βαίνει ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χειρότερον.

Ψαλμωδία μὲ διακοπὴν λέξεων καὶ φράσεων τοῦ λεκτικοῦ καὶ μουσικοῦ κειμένου (κοφτὸ μακαρονάκι), ἀρρυθμίαι, ἀπρόοπτοι διακοπαὶ καὶ ἐπανεμφανίσεις τοῦ ἴσου, καὶ μωσαϊκὸν ἀναβοκαταβασμάτων του— τὰ προσκομιζόμενα ἄλλοτε κείμενα βυζαντινῆς μουσικῆς εἰς τὸ Ραδιόφωνον, μετὰ ἰσοκρατημάτων ἢ μᾶλλον ἀνισοκρατημάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελωδιῶν— κατάστασις ὀφειλομένη εἰς τὴν παντελεῖ ἄνοιαν τῶν συμφωνικῶν σχέσεων καὶ μεταπτώσεων τῶν διαφορῶν ἤχων ἐν τῇ ἑλληνικῇ μουσικῇ. Καὶ μόνη εὐχὴ

που ἐξ ἐνδιαφέροντος καὶ τώρα διατυποῦμεν, συνάμα δὲ καὶ μόνη ἐλπίς διορθώσεως θὰ ἦτο ἐὰν οἱ κ.κ. ἱεροψάλται, ἀφήνοντες τὰ ὀδειακὰ διπλώματα καὶ τὰς «ἁρμονίας», ἐμελέτων τὰ ἐθνικά μας τραγούδια καὶ τὰ εἰς αὐτὰ ἰσχύοντα ἐξ ἀπόψεως συμφωνικῶν ὑπηγήσεων, ὥστε ἵνα τοῖς χρησιμεύσουν ὡς παράδειγμα καὶ δίδαγμα καὶ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν.

§ ρλστ' Ἡ μὴ κατὰ σύστημα —«παράχορδος»— σύνδεσις τῶν μελωδιῶν

Κ α τ ὰ τ ο ὕ ς ἤ χ ο υ ς Ἔ σ ω Β ο υ καὶ Μ έ σ ο ν Β ο ὗ

Καὶ ταῦτα, ὅταν, ὡς ἐλέχθη, διὰ τῶν χρωματισμῶν δὲν ἐπέρχεται διατάραξις εἰς τὰς σχέσεις τῶν τετραχόρδων.

Ἐὰν ὅμως, παρ' ἐλπίδα, οὐχὶ κατὰ σύστημα, ἀλλὰ «παραχόρδως»* γίνωνται, ὅχι μόνον οἱ χρωματισμοί, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀπὸ ἤχους εἰς ἄλλους ἤχους μεταβάσεις;

Ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ὡς κλασικὸν παράδειγμα, οἱ διπλοὶ κανόνες τῶν Θεοφανείων «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα» καὶ «Στίβει θαλάσσης»· παράδειγμα καὶ πρόβλημα συνάμα, τὸ ὁποῖον —ὡς εἶδομεν ἐν τῷ προλόγῳ— ὠδήγησε τοὺς ἐκκλ. μουσικοὺς τοῦ ιη' καὶ ἀρχῶν τοῦ ιθ' αἰῶνος, ἵνα διατυπώσουν τὴν ἄποψιν ὅτι «ὁ Β' ἤχος βαίνει κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν». Δι' ὃ καὶ ἄλλως ἕκαστος παριστᾷ τὰ μέλη αὐτῶν διὰ τῆς γραφῆς, καὶ ἄλλως —καθὼς ἐκάστῳ δοκεῖ— ἐκτελοῦνται**.

Ὁ πρῶτος τῶν κανόνων τούτων, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν μελωδίαν του, εἶναι εἰς ἤχον Ἔσω Δεύτερον (πλάγιον τοῦ δευτέρου μαλακὸν χρωματικόν)· πλὴν ὅχι ἐκ τοῦ κάτω βάσεως τοῦ ἤχου τούτου (τέσσαρας φωνὰς κάτω τοῦ Δι) ὅχι ἐκ τοῦ Ἔσω Νη διότι εἶναι χαμηλός, ἀλλ' ἐκ τῆς μεσότητος τοῦ κυρίου , φυσικῆς βάσεως τοῦ Ἔσω δευτέρου ἤχου-τοῦ κυρίου θεωρουμένου ἀπὸ τοῦ -ὡς Ἦχος Ἔσω Βοῦ (=).

Ὁ δεύτερος κανὼν, εἶναι εἰς ἤχον κύριον δεύτερον πλὴν οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ζῶ ὡς θ' ἀπῆται ἡ τάξις, τέσσαρας φωνὰς ὑψηλότερον τοῦ ἀπὸ τοῦ Βοῦ Ἔσω Δευτέρου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διφωνίας αὐτοῦ· ὅχι ἐκ τοῦ ζῶ , διότι εἶναι ὑψηλός, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Δι Δι .

Καὶ τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ Δι Δι δεύτερον ἤχον γνωρίζομεν ἐκ τοῦ στιχεραρίου· τὸν δὲ Ἔσω δευτέρου ἐκ τῆς φυσικῆς του βάσεως Βοῦ Βοῦ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ εἰρμολογίου ὡς Ἔσω Βοῦ (=).

Ἀντί, λοιπόν, τῆς κατὰ τὸ ὕχορδον κανονικῆς σχέσεως Ἔσω Βοῦ καὶ Ἐξω ζῶ ἢ Ἐξω Δι καὶ Ἔσω Νη , ἐπεκράτησεν εἰς

* Ὁ ὅρος εἶναι τῶν νεωτέρων ψαλτῶν, μὴ ἔχων ἐννοιολογικὴν σχέσιν πρὸς ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν «πρόσχορδα» καὶ «παράχορδα», ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄσμα καὶ τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν.

** Παράδειγμα τοιαύτης ψαλτικῆς ἀβελτηρίας, ἔστω τὸ ἐλάχιστον εἰς ἑκτασιν κοντάκιον «Ἐπεφάνης σήμερον»· που κακοποιεῖται παρὰ τῶν ψαλτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πλεῖστον τὸ παραμορφώνει. Διότι, ἐνῶ εἶναι ἤχου λεγέτου Βοῦ , καταλήγον ἐπὶ τὸν πλ. Δ' Νη , οἱ ψάλται, συγχέοντές το πρὸς τὸ «Ἡ Παρθένος σήμερον» ἤχου Μέσου Γ', ἢ ναυαγοῦν ἢ τὸν λέγετον θεωροῦντες ὡς Πρῶτον ἤχον (Βοῦ) ἐκ τοῦ Βοῦ, τὸ τελειώνουν, ἀντὶ δύο, μίαν φωνὴν κάτω ἐπὶ τοῦ Πα ὡς εἰς πλάγιον τοῦ τετάρτου (πλ. Δ' Πα).

τὴν μουσικὴν πρᾶξιν ὁ συσχετισμὸς τῶν δύο συγγενῶν ἤχων, οὐχὶ συστηματικῶς, ἀλλὰ «παραχόρδως» κατὰ διφωνίαν: Ἐξω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$ — Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$.

Ὡς ἐκ τούτου, εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δι κλίμακα τοῦ Β' ἤχου ($\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$) τοῦ Β' κανόνος, ὁ μὲν κύριος ἔχει ὡς βάσιν τὸν $\bar{\alpha}$, ὁ δὲ Ἐσω δευτέρος ὁ πλάγιός του (Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$) τοῦ Α' κανόνος, βάσιν τὴν μεσότητα $\bar{\beta}$. ἔχοντες κοινὴν μόνον τὴν βάσιν $\bar{\alpha}$ τὴν ὁποίαν, ὁ μὲν Ἐσω δευτέρος $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$ ἔχει καὶ συμφωνικὴν — ἴσον ἐπὶ τοῦ Βου ($\bar{\beta}$) — ἐνῶ ὁ ἀπὸ τοῦ $\bar{\alpha}$ κύριος, ὡς μέσος, ἐπὶ τοῦ Βου ($\bar{\beta}$), ἔχει μόνον μελωδικήν, τοῦ ἴσου του φερομένου εἰς τὴν ἀντιφωνίαν τοῦ κυρίου, κάτω $\bar{\alpha}$.

Ἴδου καὶ αἱ κλίμακες τῶν δύο τούτων ἀνωμάλως, μόνον κατὰ τὴν βάσιν $\bar{\alpha}$ ἢ $\bar{\beta}$ συμφωνούντων ἤχων· ἂν καὶ λέγεται συνήθως — ὡς εἶδομεν — ὅτι συμφωνοῦν (!) «κατὰ διφωνίαν».

$\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$		$\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Β' μέσος		$\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$			
7 1/2	16	6 1/2	12	7 1/2	16	6 1/2	12
$\bar{\alpha}$	$\bar{\theta}$	$\bar{\beta}$	$\bar{\gamma}$	$\bar{\alpha}$	$\bar{\theta}$ ($\bar{\beta}$)	$\bar{\beta}$	$\bar{\gamma}$
7 1/2	16	6 1/2	12	7 1/2	16		
$\bar{\beta}$	$\bar{\gamma}$	$\bar{\alpha}$	$\bar{\theta}$	$\bar{\alpha}$	$\bar{\theta}$	$\bar{\beta}$	$\bar{\gamma}$
Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Β' $\bar{\theta}$		καὶ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$		$\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\beta}$			

Συνδέομεν δὲ αὐτοὺς, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$ ἀνερχόμενοι τριημίτονον χρωματικόν, πρὸς τὸν κύριον $\bar{\beta}$ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\alpha}$.

ἀπὸ δὲ τοῦ κυρίου $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$, με δίσιν τοῦ $\bar{\alpha}$ χωροῦμεν πρὸς τὸν διατονικὸν Κε τοῦ Α' ἤχου ὡς Νενανῶ $\bar{\nu}$, ὁπόθεν κατερχόμεθα χρωματικῶς, ὡς εἰς πλάγιον τοῦ δευτέρου μαλακοῦ ἐπὶ τὴν μεσότητα $\bar{\beta}$:

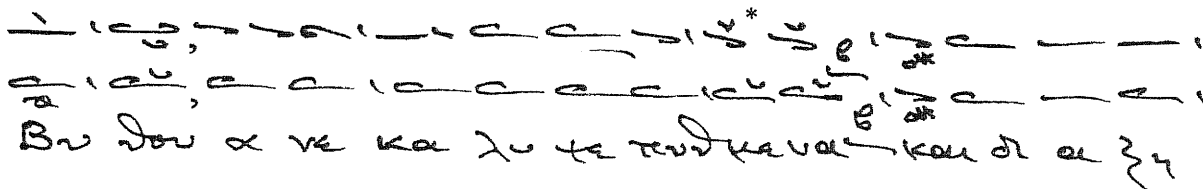

Μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀπηχήματος ἐναρχόμενοι, ἃς ἀνασκοπήσωμεν εἰρμούς τινας τῶν δύο κανόνων, ἵνα ἴδωμεν τὰς τυχόν ὁμοιότητας καὶ διαφοράς:

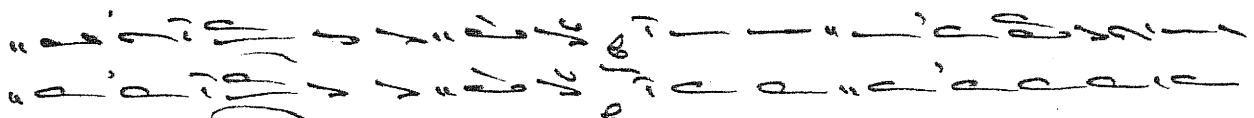
Ἰσα: τοῦ μὲν Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$ ὁ $\bar{\beta}$

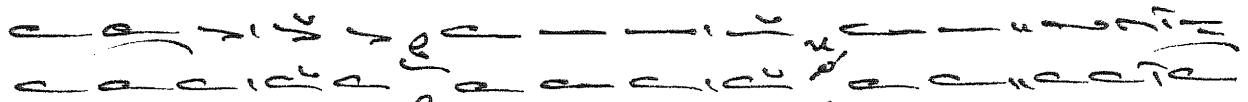
τοῦ δὲ κυρίου δευτέρου $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Δι $\bar{\theta}$ ὁ κάτω $\bar{\alpha}$.

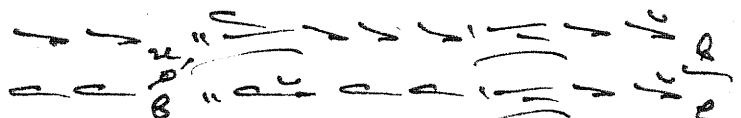
Ἦχος Ἐσω $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ Βου $\bar{\theta}$ (= $\bar{\theta}$)

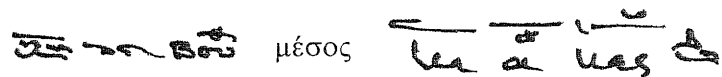

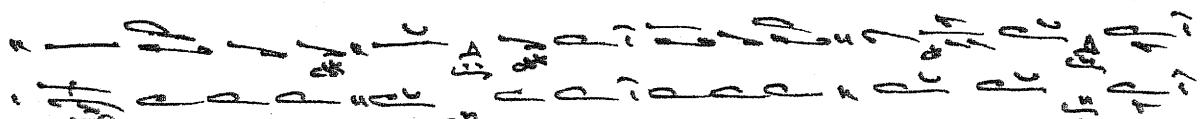
* Οὔτε ἐδῶ ὑπάρχει διαφωνία λόγῳ τοῦ τζακίσματος $\bar{\mu}\bar{\nu}$ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\beta}$ καὶ οὐδεὶς ψάλτης σώζων μουσικὴν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ψάλλει ξηρόφωνα, ὥδειακά $\bar{\mu}\bar{\nu}$ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\beta}$, ἀλλὰ $\bar{\mu}\bar{\nu}$ $\bar{\alpha}\bar{\omega}$ $\bar{\alpha}$.

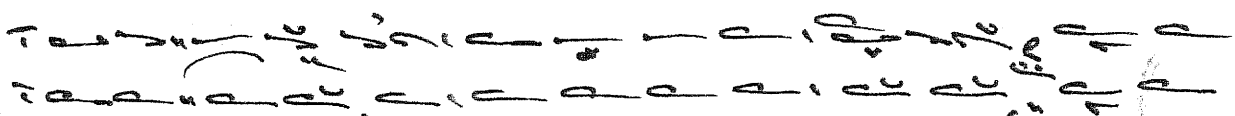

 ρας οι παιεις εχαι — εν αυτω κατακαλυ

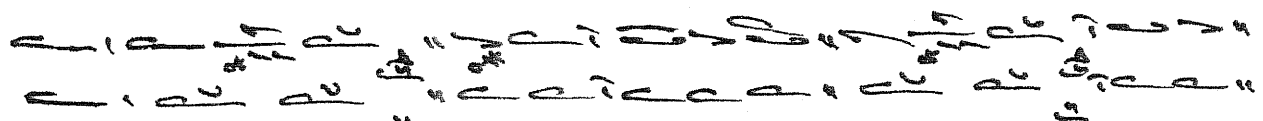

 φας αδιπαχους ο κραταιος — εν το χειμοισκου

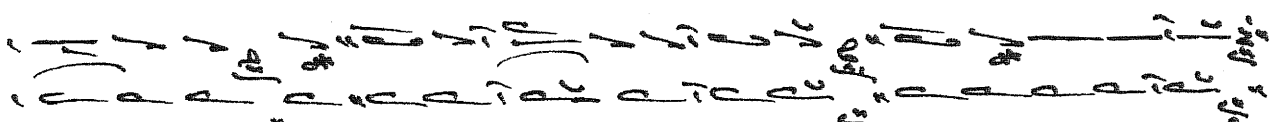

 ει ος — ο υ δε θυζαται

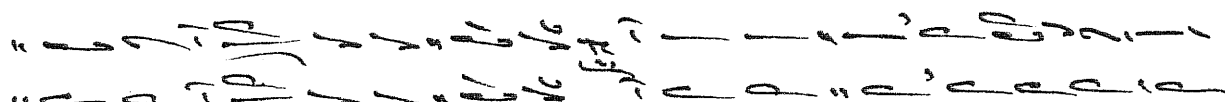
 μέσος — — — — —

 ο σαι καλαι εν — εν λε χυμα θα προ χυν — — — — —

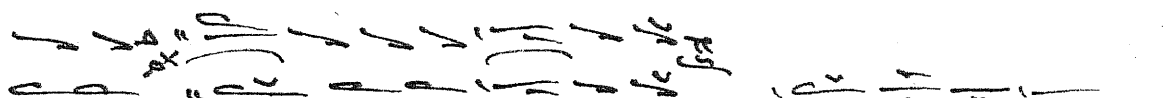

 εν λε ο δυν — εν τα θαλασμε νυν κυχας — — — — —

 χι ω μαν — και πλατυνωμαν στο μα — — — — —

 πλεκοται — εν λοφω με χωδαι — — — — —

 ρας οι παλαιους θηκη εν αυτω κατακαχυ

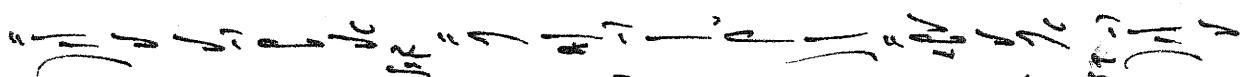
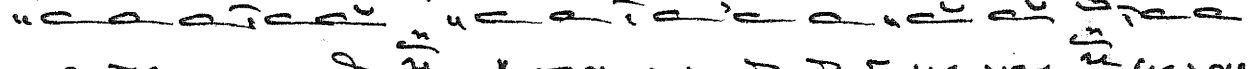

 χας αληταχους ο κραταιος εν το λεκους κυ

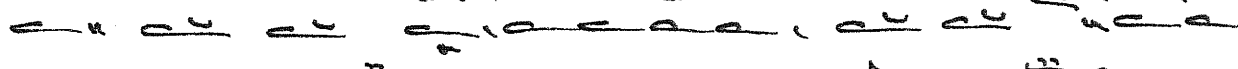

 ει ος ο τι δε δοξασαι να αμας

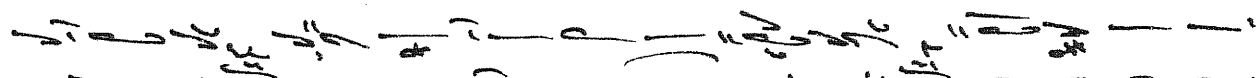
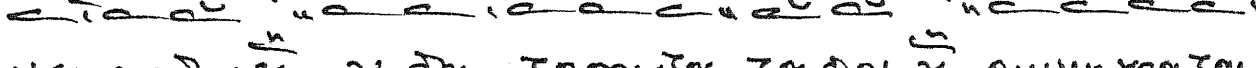
Θεοφανείων Κανών Β'

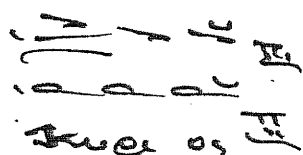
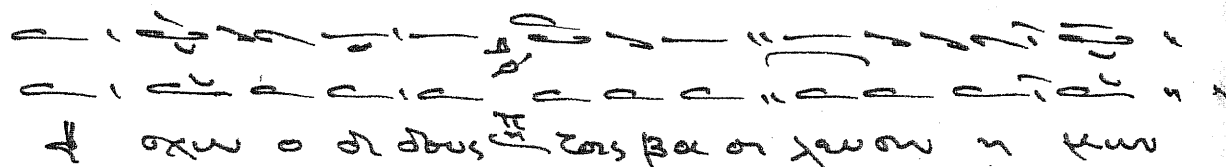
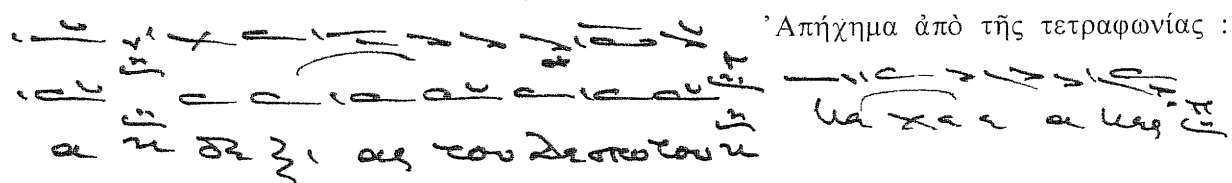
Ήχος πλ. κα. (πλ. πλ. πλ. πλ.)

 Ελευθε διαχουσαι νημα του μα νου σου χον

 η παρ ανωθεν ποτα η δε δεχ με νοι μεχας

 δε πο ποτος τευ σταται δε το πει μνηθου

 αν αρδην η ν θα το γεωτος ταφος η ομη κραται

κ.τ.λ.

§ ρλζ' Παράχορδος καὶ μὴ κατὰ σύστημα ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως ψαλμωδία τῶν δύο Κανόνων τῆς Πεντηκοστῆς, ἤχων Βαρέος Γα ϕ καὶ Λεγέτου Γα ξ

Ἀνάλογον πρὸς τὸ προμνημονευθὲν πρόβλημα ἐκτελέσεως προκύπτει, ὅταν, ἐνίοτε, οἱ ψάλται, ἐκ παραδόσεως παλαιότερας κινούμενοι, ἐκτελοῦν ἀπὸ τῆς αὐτῆς βάσεως καὶ τοὺς δύο Κανόνας τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς :

«Πόντῳ ἐκάλυψε Φαραὼ σὺν ἄρμασιν» ἤχου Γα ϕ καὶ
«Θεῖῳ καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωσσος γνόφῳ» Λεγέτου Βουξ (= ρλζ) με ἀνομοιογένειαν μουσικῶν κλιμάκων :

τοῦ μὲν πρώτου τῶν ὁποίων ἡ κλίμαξ —σκληρὰ διατονικὴ— βαίνει κατὰ δίτονον μείζον καὶ λείμμα, ἀνὰ τετράχορδον, ἐνῶ τοῦ δευτέρου —μαλακὴ— κατὰ τόνους ἐλάχιστον, μείζονα καὶ ἐλάσσονα.

Γα ϕ	12	12	5½	12	12	12	5½

Χετος Βουξ							
8	12	10	12	8	12	10	8
Β	12	Α	9	12	12	9	8

Ἐάν, λοιπόν, ἠθέλωμεν ἵνα θεμελιώσωμεν τὸν Λέγετον ξ τοῦ δευτέρου Κανόνος,

ἐπὶ τοῦ Γα τοῦ Βαρέος ἤχου τοῦ πρώτου Κανόνος, αἱ περισσότεραι φωναὶ θὰ ἐπιπτον ἐπὶ ἡμιφωνιῶν (Δι⁸ Κε⁸ — ζώ⁸ — πά⁸ καὶ βού⁸)

Ἰσχυρός ὤ ⁸ Γα φ											
12	6	12	6	6	12	12	8	12	6	12	6
8	12	10	12	12	8	12	10	12	10	12	10
χ ¹	α ¹	β ¹	γ ¹	δ ¹	ε ¹	ς ¹	ζ ¹	η ¹	θ ¹	ι ¹	κ ¹
Ἰσχυρός λγέλος Γα ξ											

Τὰ πάντα εἶναι, τώρα, ἀνομοιογενῆ, πλὴν τῶν βάσεων καὶ τῶν κορυφῶν τῶν τετραχόρδων τῶν δύο κλιμάκων (Γα - ζώ καὶ νή - γά) καὶ τότε,

ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ ὄργάνου θὰ ἦτο δυσχερὴς ἡ ἐκτέλεσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φωνή, μὴ ἐμπείρου ψάλτου, ἤθελε χάσει, βαθμηδόν, τὸν προσανατολισμὸν της, μὲ τὴν ἐνιαίαν βάσιν ᾧ⁸ ἢ ᾧ⁷ εἴτε χαλαρομένην, εἴτ' ἐπιτεινομένην.

Ἀπλοῦν παράδειγμα ἐναλλαγῆς — ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως — τῶν δύο ἤχων, πιστοποιεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων :

Ἰσχυρός ὤ⁸ Γα φ

Πο ο δνω θ καχυ τε φασα ω σω αρμασαν

ο σω τρι βαν το λεε κος ε ευ ν η η χω βρα χι ο

νι ρ αυ τω ω μο νω α σω μεν ο τι σε δο ο

ζα σται

Ἰσχυρός λγέλος Γα ξ

Θι ω κα χυ φ νει ο βρα θυ ν γω στος Γνω φω χ θε σι

τω ρω σε ε ταν τε ο ο γρα φαι νο μεν χ ι χυ Γαρ θε

ται να α ζα ε ο μ μα τος νο ο ου ο ρα ταν

ο δα και μυ ε ται πνευματος γνωσιν χ γα ραι
 ρεν αν δε ε σι τας αμασι χ

Ήχος υψ γα ε α α υς

το δι α ταν φοβον σου χη φθεν κει ε η εν γα
 σται των περφυτων κη η εν σ τει της ης εστρευμα
 σωτηρι ι ας

Ἀντ' αὐτοῦ, προτιμητέα ἴσως, ἢ ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως ἐκάστου ἤχου ἐκτέλεσις τῶν δύο Κανόνων, μετὰ προτάξεως, δι' ἑκαστον, τοῦ σχετικοῦ ἀπηχήματος :

Ήχος υψ γα ε α α υς

το ο δω ε μα χη ε φα ρα ω σιν αρ μα σιν

Ήχος λείος βουζ χε γα βος χ

Θει α και φθεν ο βραδυ γλωσσος γνωσιν

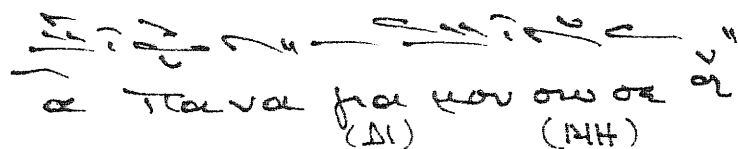
Ήχος υψ γα ε α α υς

το δι α ταν φοβον σου χη φθεν κει ε η

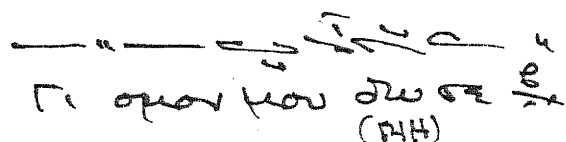
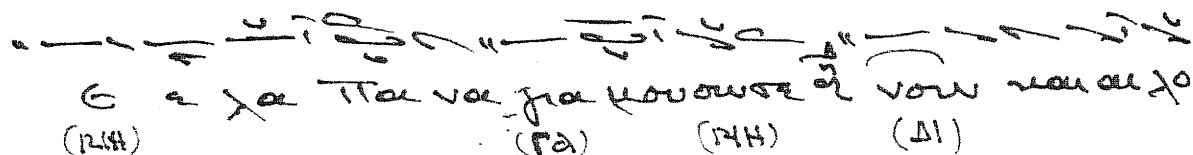
K.O.K.

Οὕτω, ἀκινδύνως μεταβαίνοντες ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον ἤχον, κατὰ τὸ διαπασῶν, οὐδεμίαν συναντῶμεν δυσχέρειαν ἢ ἀνωμαλίαν.

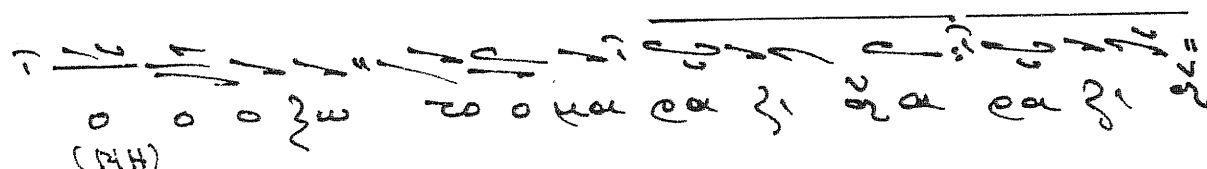
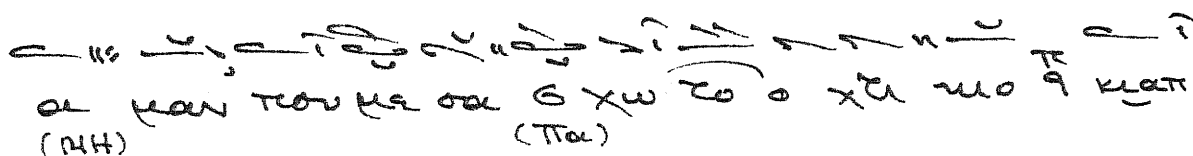
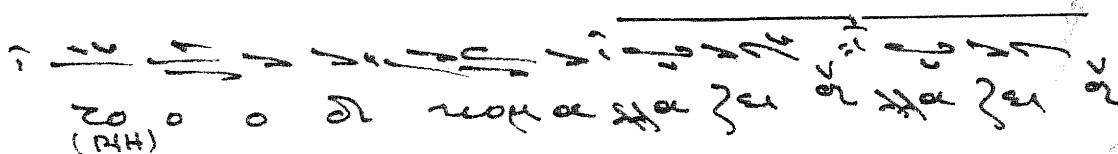
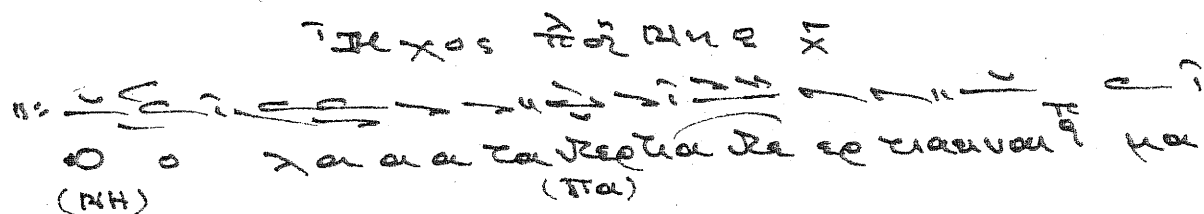
Ὅμως, τὸ ἄθλημα τῆς ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως ἐκτελέσεως καὶ τῶν δύο ἤχων, πρόκειται ἐκ παραδόσεως καὶ οἱ δυνάμενοι ἵνα τὸ ἀναλάβουν, ἅς μὴ παραβλέπουν ἵνα τὸ ἐπιχειροῦν :-

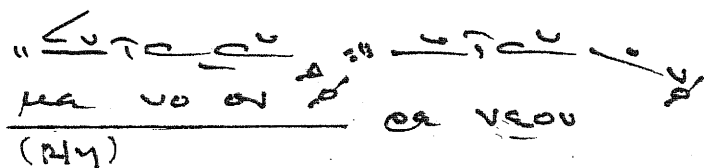
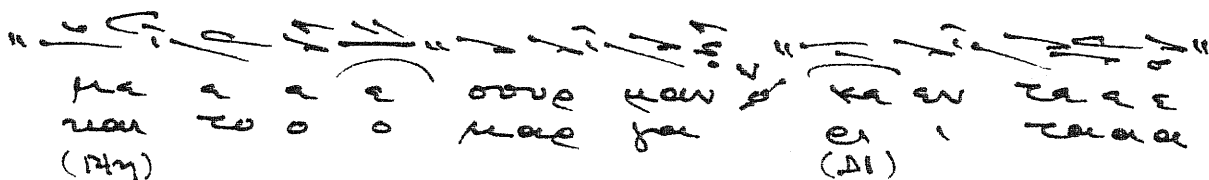
Στάσεις ἐπὶ τοῦ $\overline{\alpha}$ 4φώνου τοῦ α' Δι' α' φέρουν τὸ ἴσον εἰς τὴν συγχορδίαν τοῦ κάτω α' ($\alpha' \alpha' \alpha' \alpha'$) καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν τονικὴν τοῦ α' .

Μεταπτώσεις εἰς ἤχους Γ' καὶ Δ' καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν τονικὴν — Μείζονες συγχορδία α' μείζων ($\alpha' \beta' \gamma'$), β' μείζων ($\beta' \gamma' \delta'$), γ' μείζων ($\gamma' \delta' \epsilon'$), δ' μείζων ($\delta' \epsilon' \zeta'$), ϵ' μείζων ($\epsilon' \zeta' \eta'$), ζ' μείζων ($\zeta' \eta' \theta'$), θ' μείζων ($\theta' \iota' \kappa'$).

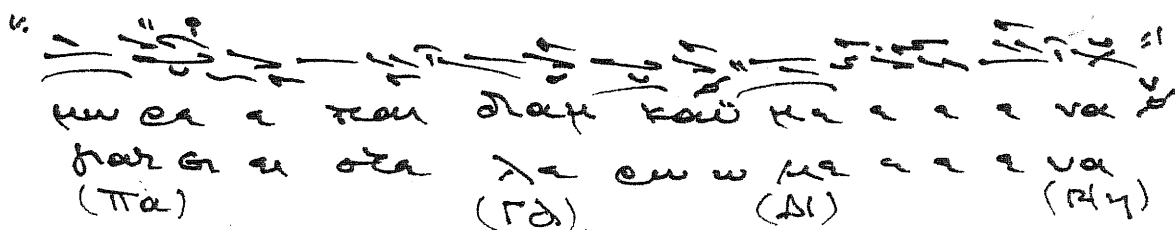
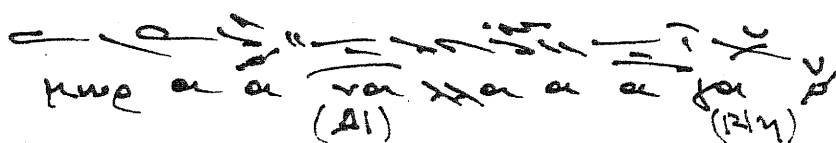
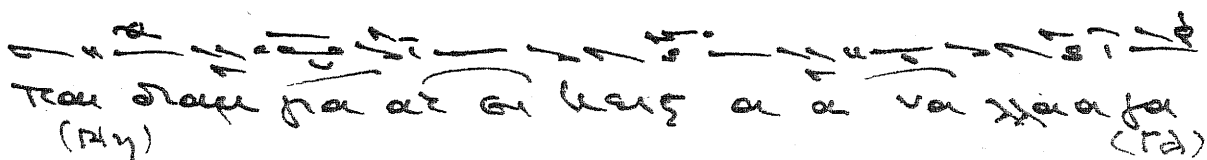
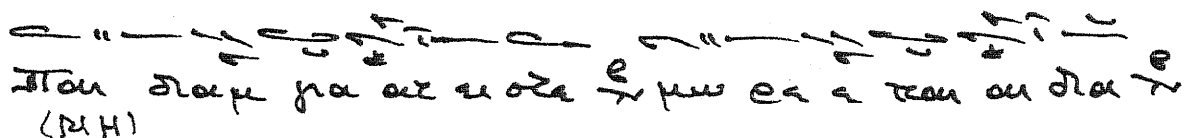

Στάσεις ἐπὶ τοῦ $\overline{\alpha}$, ἤχος Α' συγχορδία ἐλάσσων ἐπὶ τοῦ $\overline{\alpha}$ ($\alpha' \beta' \gamma'$) καὶ

Ἦχος $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ μείζων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$). Μετάπτωσις εἰς τὸν $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ ἐλάσσων χρωμ. ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$). Ἐκεῖθεν διὰ τῆς συγχορδίας τοῦ κυρίου των $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ μείζων διατ. ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$) ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$) τοῦ τέλους τοῦ τραγουδιοῦ.

Ἦχος $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ ἡμέτ. $\kappa\epsilon\kappa\iota\nu$.

Ἦχος $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ μείζων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$). $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ ἐλάσσων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$). Μεταπτώσεις εἰς ἤχους $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ ἐλάσσων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$) $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ μείζων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$) $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ μείζων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$) καὶ τέλος εἰς τὸν $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ συγχ. $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ ἐλάσσων ($\alpha\acute{\alpha}\alpha$).

Πάντως, εἰς τὴν τονικὴν τοῦ $\pi\epsilon\acute{\alpha}\lambda\eta\epsilon$ ἢ $\alpha\acute{\alpha}\alpha$ φερόμεθα, ἐνίοτε μὲν καὶ ἀπὸ ἄλλων

$$F^{\sigma} = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} \phi_0 & \phi_a & \phi_b & \phi_c \end{pmatrix}$$

"C A H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z"

μα ρ α α δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ ω ω φ ψ
(ΙΤΑ) (ΡΥΗ)

" 0 1 2 3 " 4 5 6 7 8 9

$\frac{1}{\rho_0} \frac{d\rho_0}{dt} = \frac{1}{\rho_0} \frac{d\rho_0}{d\tau} \frac{d\tau}{dt} = \frac{1}{\rho_0} \frac{d\rho_0}{d\tau} \frac{1}{\gamma}$
 και $\frac{d\rho_0}{d\tau} = \gamma \frac{d\rho_0}{dt}$

[illegible]

$\overline{\text{ITa}} \quad \overline{\Delta 1} \quad \overline{\text{ITa}} \quad \overline{\Delta 1}$

$\frac{1}{s} = \frac{1}{s} \cdot \frac{s}{s} = \frac{s}{s^2}$

$\frac{1}{\mu} \frac{1}{\rho} = \frac{1}{\mu\rho}$

[illegible]

$\text{ε ε } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ στα η η λιο και } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ λια α } \overset{\Delta}{\text{ζο}} \text{ τα α νε}$
 (ΠΗ) (Πα)

$\text{μω ε α λια } \overset{\Delta}{\text{ζο}} \text{ τα α νε ε } \overset{\Delta}{\text{π}}$
 (ΠΗ) (Πα)

Ήχος ᾠή Πα ρ ρ

$\text{δε χι μη νια καρχι χορ νια}$

(Πα) φη χη μου δεν τερ χι βα νια

$\text{μα α ρ χ η } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ καρ χ η } \overset{\Delta}{\text{καρ}} \text{ χορ νο ς } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ βι χ η}$
 (Δι) (ΠΗ)

$\text{στα βι χ η στα με τα ρο } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ νο ς } \overset{\Delta}{\text{π}}$
 (Πα)

$\text{δε χ η πε β η και ο } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ χ η ι ι ρο ο ς } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ (Δι)}$
 (ΠΗ) (Πα)

α ρ ο ς και πνευ μα τι ι ι νο ο ς στη η

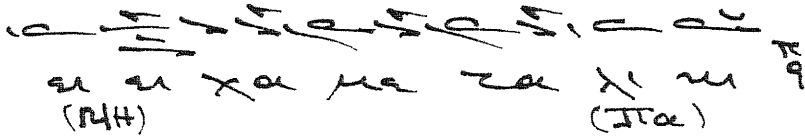
$\text{μη } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ στη } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ να περ κα τη η ση } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ και τον κο ζ τον}$
 (ΠΗ)

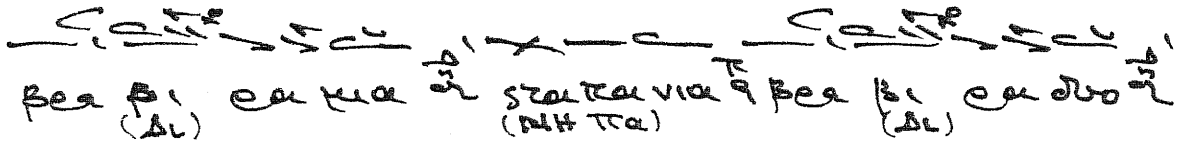
$\text{κο ο ρο να φω } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ τη ση } \overset{\Delta}{\text{α}}$
 (Πα)

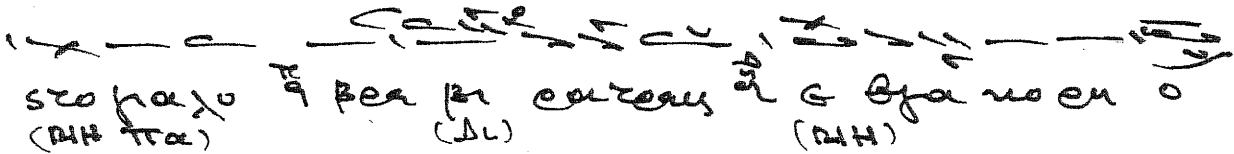
Ήχος ᾠή Πα ρ ρ

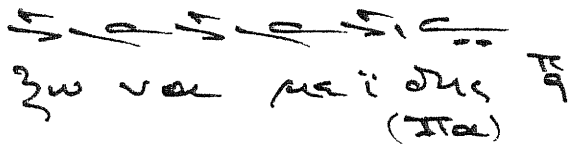
$\text{η και χ η η σα την τρα τα μου } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ με σ τη } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ Θε ο σα}$
 (Πα) (Δι) (Πα)

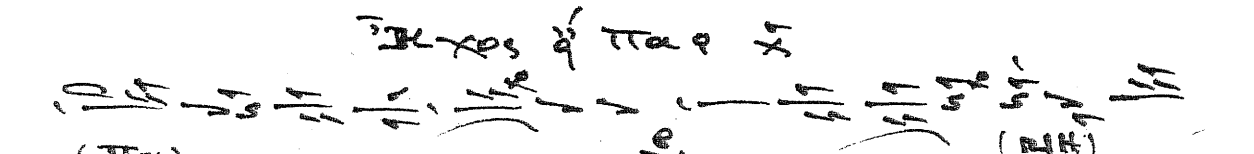
$\text{χο ο νι μη } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ κως ο του να ρ χ η με σ τη } \overset{\Delta}{\text{α}} \text{ χιο δεν}$
 (Δι) (Πα)

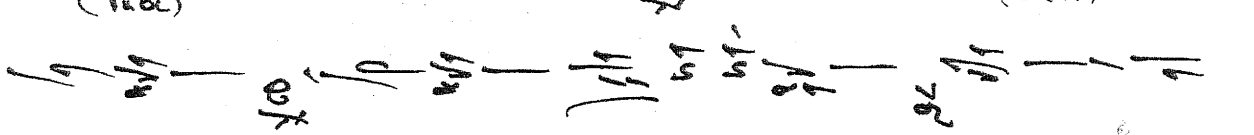

 η η χα με τα χι μ
 (MH) (Ira)

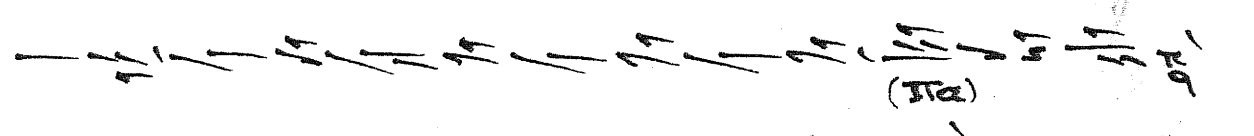

 βε βι σε μα στα και νια βε βι σε δυ
 (Δι) (MH Ira) (Δι)

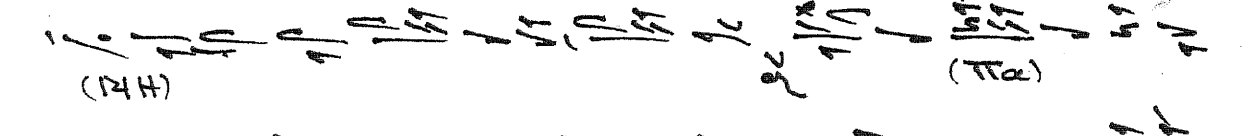

 στο χα λυ βε βι σε ταυ ε θυ α νο εν ο
 (MH Ira) (Δι) (MH)

 ζω να με ι της
 (Ira)

 (Ira)

 (Ira)

 (Ira)

 (MH) (Ira)

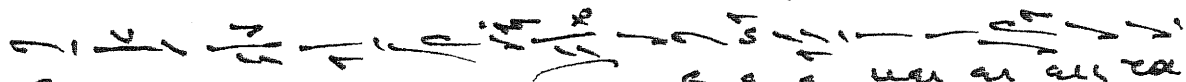

 (MH)

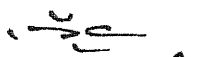

 (Ira)

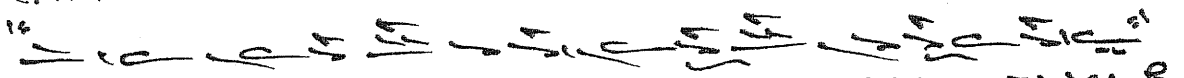

 (Ira)

 χα ει τα να χα ει σω ω κε ρα
 κο ορο ζε οριενζη σω ω κε ρα
 (Γα) (Δι) (ΠΗ)

Ήχος λγελος βουζ χ

 ε χα α να πα α αμ β ε ε και αι αι τα
 σε να α ει κο ο οριενζη η σα α α α
 (ΠΗ) (Δι)

 ου ο ρ
 η ι
 (ΠΗ)

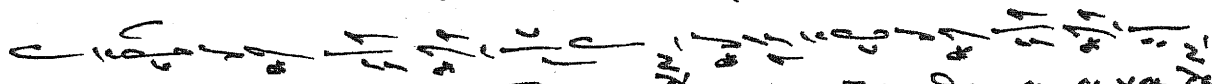

 ε χα να παμ ε και αι που ου χει ρ
 που και νου τα που χα α φω ω λ η ε ρ
 (Γα) (Δι) (ΠΗ)

Ήχος λγελος βουζ χ

 Γα α χα α ζια και χ ε ε Γα χα αι
 ζια αι που ει ναι η θα α χα οσα
 (ΠΗ) (Δι) (ΠΗ) (ΠΗ)

 ημε ρα πα αι νο οριενζη και ρα
 σα ρα τω ω σε εν αι αι ναι και και
 (ΠΗ) (Δι) (ΠΗ)

Ήχος λγελος βουζ χ κρατ.

 α νο και α α δε αν α α πα θα α α να ρα
 (ΠΗ) (Δι) (ΠΗ) (Δι)

 να να τω τα κα οια μου ε ρ χα βα οια
 (ΠΗ) (Δι)

βα ρια ρ
(NH)

βα ρια βα ρια βα ρυ τα ρα χ να σα ρα κυ
(NH) (ΔΙ) (NH) (ΔΙ)

να λυ υ τα ρα ρ
(NH)

ἦχος λελος βουξ ᾠλ. κρατ.

α κε την πο α κε την πο λι κως θ δυ ω
(NH) (ΔΙ)

ε

θα α πλω σω κα τη φρεσες ρ θ χα το μι
(NH)

προ ρα ρια α κα ρια α
(ΔΙ) (NH)

§ ρμβ' ἦχος Τέταρτος ἐκ τοῦ Πα Στιχεραρικὸς

ἦχος ᾠστα ρ

Ὁ τέταρτος ἦχος ἀπὸ τοῦ ᾠ εἶναι ἦχος μικτὸς μετὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ Δι τετάρτου ἦχου
Δι ρ καὶ τοῦ λεγέτου Βου ξ. Ἐπομένως τὰ ἴσα θὰ πίπτουν πότε ἐπὶ τῆς ἐλάσ-
σονος συγχορδίας (ρ ι ρ) τοῦ ᾠστα ρ, πότε ἐπὶ τῆς μείζονος (ρ ρ ρ)
τοῦ Δι ρ καὶ πότε —διὰ τὸν λέγετον— ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ ρ ρ ρ
(ρ ρ ρ).

ἦχος ᾠστα ρ

ο ο σο και κυ ω ρ και κυ μω κη λε τα ρ και
(ΓΑ) (ΔΙ) (NH-ΓΑ) (ΔΙ) (NH)

$$\frac{1}{\cos \mu \eta} \mu \phi \quad \frac{1}{\sin \mu \eta} \mu \eta$$
[illegible]

५६
(IIa)

Πολυος δ' $\pi\alpha\theta$ $\chi\chi$

1. $\frac{1}{2} \text{C}_2\text{H}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\frac{1}{2} \text{C}_2\text{H}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$
 $\Delta \text{var} \chi_{\text{O}_2} \text{ ος και } \Delta \text{var} \beta_{\text{C}_2\text{H}_4} \text{ και } \Delta \text{var} \chi_{\text{H}_2\text{O}}$
 (14H) (17a)

$\frac{1}{11}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{11}$

(A) (H) (Ta)

$\rightarrow \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---}$

ce e xanxaxaxax

γ H₂O₂ - Gelbes Pulver

(C — — — — —) $\frac{1}{2}$ C — — — — —
 Ηε δη καε δη νοι $\frac{1}{2}$ η τα οσε εις μουζουσι x
 φο μο να να νε ηι δυ κου νια οτα ει
 (PH)

$\frac{1}{\Delta \epsilon} = \frac{1}{\Gamma_{\text{πα}}} + \frac{1}{\Gamma_{\text{ΗΗ}}} + \frac{1}{\Gamma_{\text{ΠΑ}}}$

$\pi \times 10^8 \text{ of } \pi \alpha \phi \frac{\mu^2}{x}$

[illegible]
$$= \frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_0^{\infty} \frac{e^{-x^2}}{x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}}$$

"C O T O C" = "X O Z I C" = "A B C D E F G H"
το πωρ η με τη γ δορ α α α α α α
(MH) (Πα) (MH)

[illegible]

7. $\frac{1}{2} \times 10 \times \frac{1}{2} \times 10 \times \frac{1}{2} \times 10 \times \frac{1}{2} \times 10$

[illegible]

$\frac{1}{11}, \frac{1}{12}, \frac{1}{16}, \frac{1}{17}, \frac{1}{18}$
 Σα που μου το χορεύουνε
 στον άπο βασιλιάμ,

(24)
 (πα)

Ἰσχυος ἁλβος} πλαγιάζων x

$$\gamma \quad \pi_0 \quad c \quad \epsilon_H \quad n_V \quad \pi_{0R} \quad \alpha \quad \sigma \quad \pi_{0L} \quad v_W \quad \chi^0 \quad H_i \quad K_H$$

(Πα) (Δι) (ΡΗ) (Πα)

$\rightarrow \frac{1}{\sqrt{2}} \left(\begin{array}{c} |0\rangle \\ |1\rangle \end{array} \right) = \frac{1}{\sqrt{2}} \left(\begin{array}{c} |0\rangle \\ |1\rangle \end{array} \right)$

μω ρε α α φα τη κ ρα σου ρε α α φα τη φα ει το
(στα)

να α σου ρε
(μη)

§ ρμγ' Ἦχος Ἐσω Τρίτος

Ἦ χ ο ς Γ α φ

Τοῦ τρίτου ἤχου αἱ συνηγήσεις, κυμαίνονται μεταξύ τῆς τονικῆς τοῦ ρε συγχορδία μείζων (ρε ρε ρε) καὶ τοῦ παραμέσου τοῦ ρε συγχορ. μείζων (ρε ρε ρε) ἢ ἔαν καὶ μεσάζῃ, καὶ τοῦ μέσου τοῦ ρε συγχορ. ἐλάσσων (ρε ρε ρε), σπανίως δὲ καὶ τοῦ πλαγίου τοῦ ρε συγχορ. μείζων (ρε ρε ρε)· ὁπότε ἀπ' αὐτῶν, τῶν δύο τελευταίων, διὰ τῆς μείζονος συγχορδίας τοῦ παραμέσου ρε (ρε ρε ρε) ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν ρε.

Ἦχος Γ α φ κρατ.

α κα τα χη κρον ε ε α ε ι ι ρε ο
και α στε χος και βρο τω α αι κη η
(στα) (μη)

τα χου κα νοι ε ε οι οι ρε
ρε και ρε να ε α τη η η
(στα)

Ἦχος Γ α φ

ε ε πε ρι βο χι ε ε ο ρα α α χ ο ο ρε
ρε στω λα βε ρη μο ο να α α χ ο ο
(στα) (μη) (στα)

ρε στω λα βε ρη μο να α χ ο ρε και τε ε ε και ρε
(στα) (στα) (μη)

ε ε ο α ρε ο ρε
(στα)

Ἰσχυος πῶ τῃ Γαφ μεσάζων χ

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ τις σε τούτῃ
(Γα) (πΗ)

σου οὐ γα
(Γα)

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(Πα) (πΗ)

ἐν φαί το ναι α α
(Πα)

Ἰσχυος πῶ τῃ Γαφ διφωνῶν χ

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(Γα) (πΗ) (Γα)

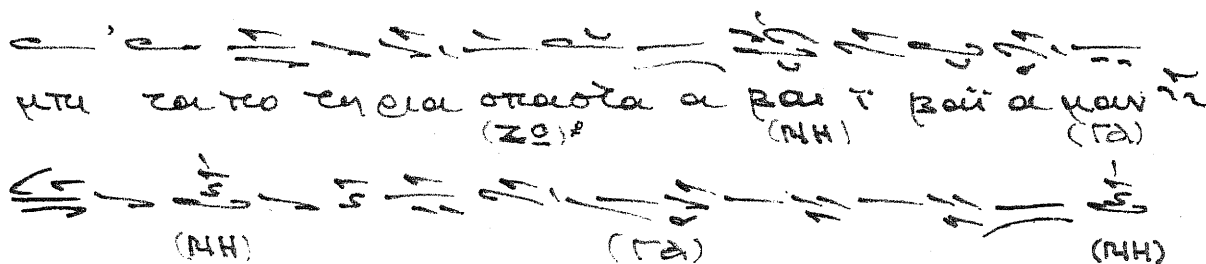
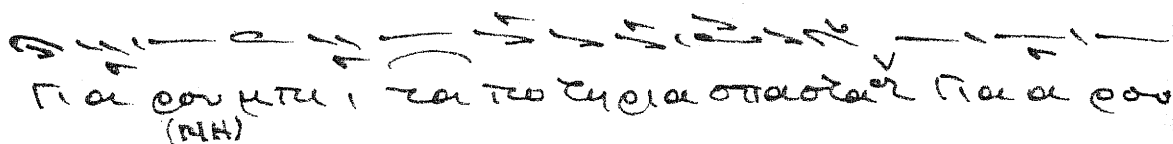
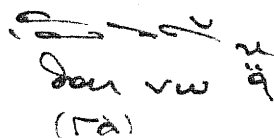
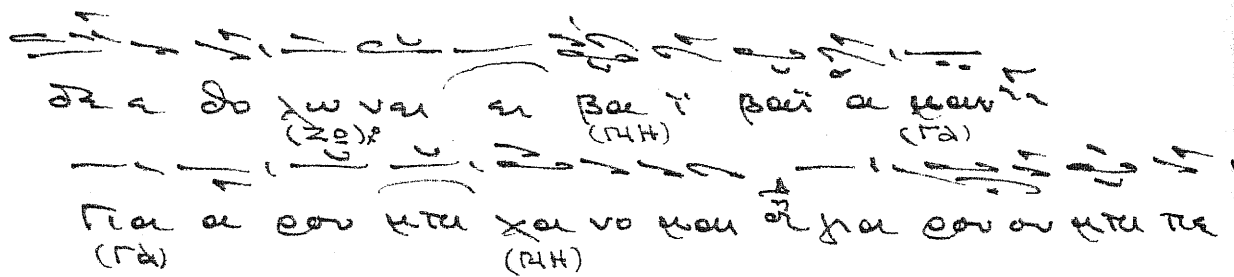
ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(πΗ) (Γα)

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(Ζα) (πΗ) (Γα)

Ἰσχυος πῶ τῃ Γαφ κτ

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(Γα)

ὅς σε τούτῃ σου οὐ Γαα ἤ σου οὐ καὶ
(πΗ)

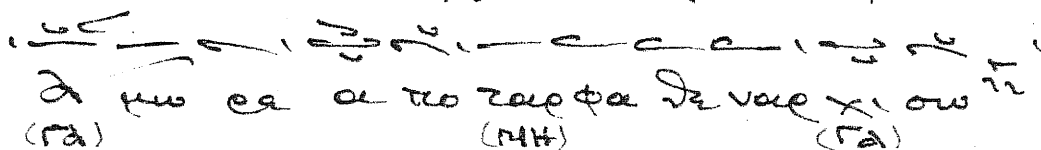
§ ρμδ' Ήχος Βαρύς Τετράφωνος ή Πλάγιος του Τρίτου εκ του Γα

Ή χ ο ς $\overline{\alpha\beta}$ (—) Γα φ

Του από του $\overline{\alpha\beta}$ Βαρέος ή πλαγίου τρίτου ήχου αί συνηχήσεις —ώς κι' έν τῷ τρίτῳ ήχῳ— ή θα ήναι άπλαι επί του $\overline{\alpha\beta}$ συγχ. μείζων ($\overline{\alpha\beta} \overline{\gamma\delta} \overline{\epsilon\zeta}$) ή θα μεταπίπτουν εις τόν μέσον $\overline{\gamma\delta}$ συγχ. ελάσσων ($\overline{\gamma\delta} \overline{\alpha\beta} \overline{\epsilon\zeta}$) ή τόν παραμέσον $\overline{\epsilon\zeta}$ συγχ. μείζων ($\overline{\epsilon\zeta} \overline{\alpha\beta} \overline{\gamma\delta}$) ή θα πλαγιάζουν επί του κάτω $\overline{\alpha\beta}$ έν ύφέσει συγχορ. μείζων ($\overline{\alpha\beta} \overline{\gamma\delta} \overline{\epsilon\zeta}$), όπόθεν διά της μείζ. συγχορδίας του παραμέσου $\overline{\epsilon\zeta}$ ($\overline{\alpha\beta} \overline{\gamma\delta} \overline{\epsilon\zeta}$) επανερχόμεθα εις την τονικήν $\overline{\alpha\beta}$.

Στάσεις επί του $\overline{\alpha\beta}$ φέρουν την συνήχησιν εις την βάσιν του $\overline{\alpha\beta} \overline{\gamma\delta} \overline{\epsilon\zeta}$

Ήχος $\overline{\alpha\beta}$ Γα φ $\overline{\gamma\delta}$ όλ. κρατ.

απο τα φαθα ενα χι σου
 ποει μου να οαα αφα τη ου
 (NH) (ΓΔ)

Τεχος υπ Γαφ Χ

στην πορτα σου ζε φο οια νη η
 στην πορτα σου ζε νη χτη οαα
 (ΖΘ) (NH) (ΓΔ)

στην πορτα σου ζε α νη νη νη χτη οαα ημε
 να βα οε χτη η μω ω ω (ΓΔ) να
 (ΓΔ) (NH) (ΓΔ)

Τεχος υπ Γαφ Χ

της φα α χα νη ης το φο ορε μα η της ου
 (ΓΔ) (NH)

οαα το ο φου οαα α νη η
 (ΓΔ)

Τεχος υπ Γαφ Χ

ζου ου ου τει η χου ου ου τει ου φε ρα μα α η
 (ΓΔ) (NH) (ΓΔ)

νυ φη μου ετη η νυ φη μου στην αυ χη σου η
 (ΓΔ) (NH) (ΓΔ)

το λε νε ταμ ο να μα η κα τω στα οα ματα η
 πως μα φα τας που χι μου δεν θι ναι τε ματα η
 (ΓΔ) (NH) (NH)

Ήχος πρῶτος Γα ε χ.

— — — — —
 με ι νον κα ε ε κα χο ο βα ε ε ταν
 (Γα)

— — — — —
 και με βα α α χαν στα ε α σα

— — — — —
 αχ και φω φα του αχ και φω ω φα α του
 αχ και φω φα του ο ο σα τω ο χο ο —
 (ΠΗ)

— — — — —
 ο
 (Γα)

Ήχος πρῶτος Γα ε χ

— — — — —
 μα ζω τα τε ωχ α και μα α και
 μα ζω τα τε ε ε στα φα α σου
 (Γα) (ΠΗ)

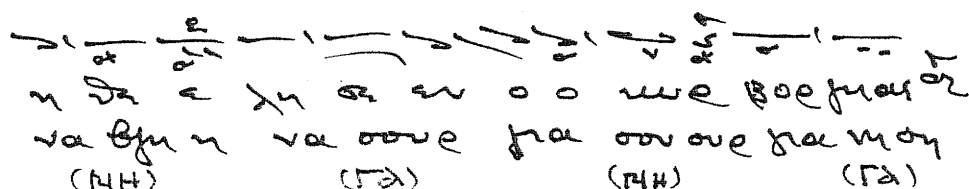
— — — — —
 μα α ζω τα τε ε ε στα φα α σου
 (Γα)

— — — — —
 χο δαι στανω λη ι νον
 (ΠΗ) (Γα)

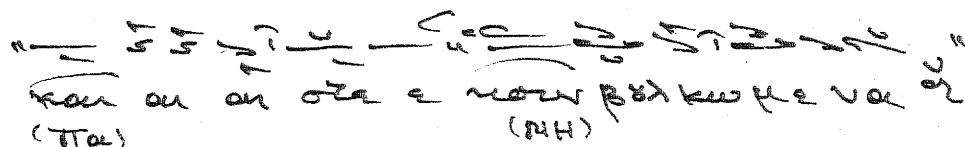
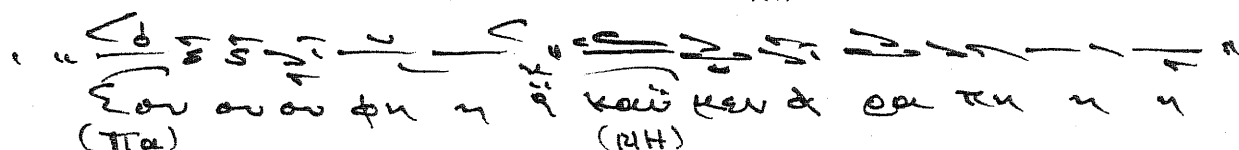
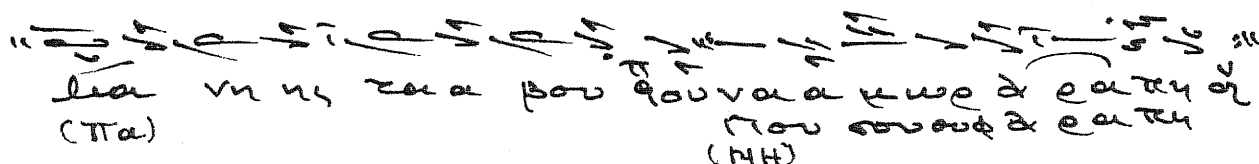
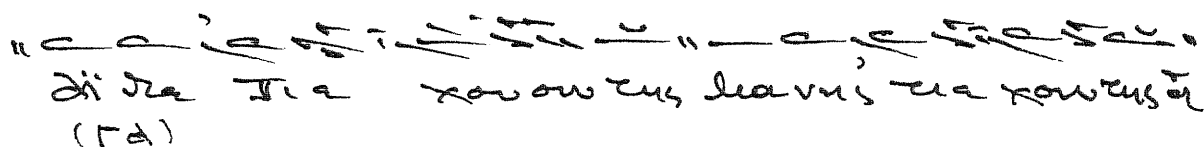
Ὁ αὐτὸς ἦχος ὡς δίφωνος τοῦ Ἑσω Πρώτου ἦχου

Ήχος δ΄ τσα ε χ

— — — — —
 με δε λη σε κρα και αν σε α και
 η δε λη σαν ο κυ νε βο ορ ηαι
 (Δι) (ΠΗ) (Πα)

Ἦχος π̣α̣ γ̣α ε̣ κεκιν. μεσάζων καὶ παραμεσάζων

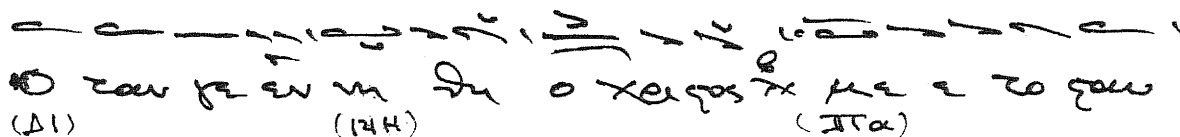
§ ρμστ' Ἦχος Τέταρτος τῆς Παπαδικῆς

Ἦχος Δι' α̣

Ὁ ἐκ τοῦ Δι' τέταρτος ἦχος, ἔχει ἀνάλογον, ὡς πρὸς τὰς συνηγήσεις, τὸν πλάγιόν του, τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου. Καί :

Ἡ θὰ ἦναι ἀπλοῦς Δι' α̣ συγχ. μείζων (Δι' α̣) ἢ θὰ μεσάζη εἰς τὸν ρ̣, ὅτε τὸ ἴσον ἐπὶ τῆς μείζ. συγχορδίας τοῦ πλαγίου του ρ̣ Δι' α̣ (ρ̣ Δι' α̣) ἢ θὰ παραμεσάζη, ὅτε τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ ρ̣, διὰ τῆς μείζονος (Δι' α̣ ρ̣) ἢ καὶ τῆς ἐλάσσονος (ρ̣ Δι' α̣) συγχορδίας τοῦ ὁποίου καὶ ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν τονικὴν Δι' α̣.

Ἦχος Δι' α̣

ο ορωχαι (ΔΙ)

ο χατακαοτρα βλομσε με ε ε το δε (ΠΗ) (Πα)

ζι τουχαι (ΔΙ)

Τεχος δι δια ΚΕΚΙΝ.

Θα λαισ α α μα αν α μην ε θα λαισ α η (ΔΙ)

ι νου τα απει η

θα λαισ α η ι νου τα απει η ε θα λαισ α η (ΔΙ) (Πα) (ΠΗ) (Πα)

νου με λι (ΔΙ)

Τεχος δι δια

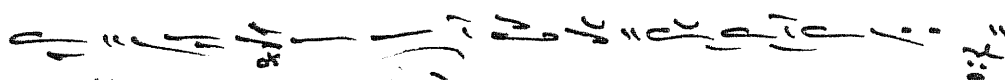
λεπ ζα ε ι σαι κωρ μα αν να (ΔΙ)

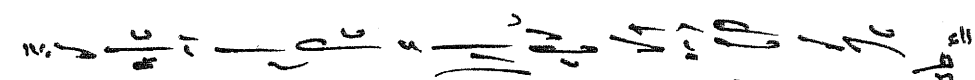
κτι ζα ε ι σαι κωρ μα αν να και ημ λια (Πα) (ΠΗ) (ΔΙ)

 να α κε νω ω
 (Ια) (Δι)

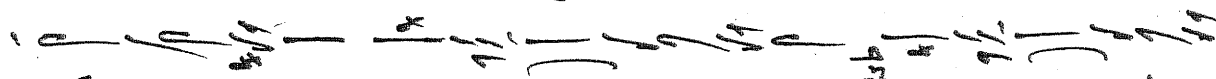
Τεχος διὰ ἐπιφωνῶν χ

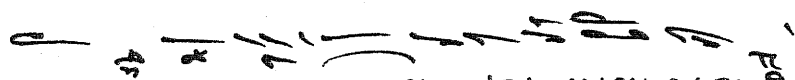

 κι νη η ο τω ρος διὰ κα α η στα βρο χα
 (Δι)

 και μα α ε νη δ να ρα σι α
 (Κε)

 παρ στα βα ερ φα παρ στα ζε να
 κα α να α πα ρα ση πα ρα
 (Δι) (Πα) (Δι)

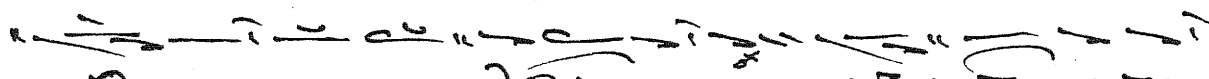
Τεχος διὰ παραμεσάζων χ

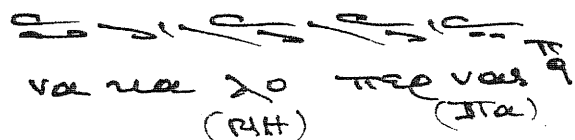

 ε ω χα μ ι ρω λ ι γνος διὰ κα μα ρ
 (Δι)

 να διὰ κα μα ρ υ ν να κα ρ

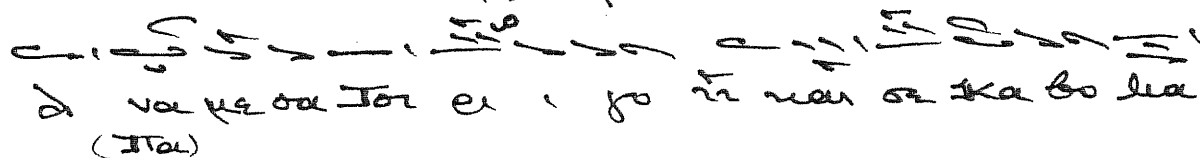

 του πα να α ρη με στα ελ νε
 του μι χα α χει να τοι πο
 (Ια) (Δι)

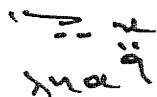
Τεχος διὰ παραμεσάζων χ

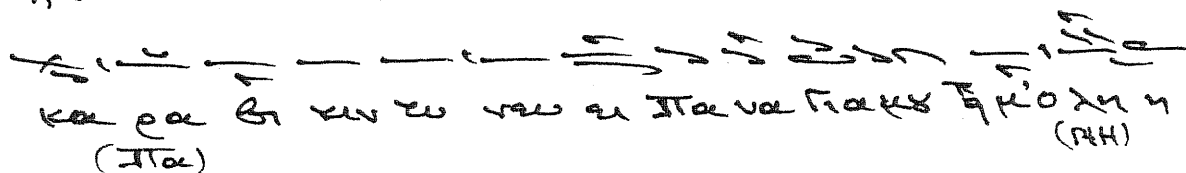

 ο χη η μαρ ω χη η νυ χα τι ιρ κα
 (Δι)

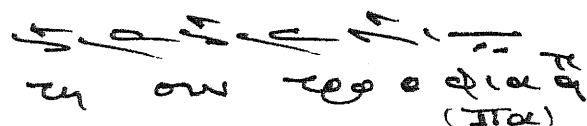

 να να χο περ να q
 (RH) (TA)

Ήχος π' α' ταρ χ

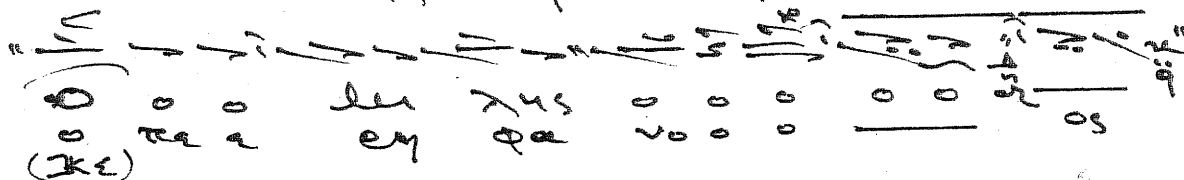

 δ να με σα τοι ει ι φο τι να σε κα βο λια
 (TA)

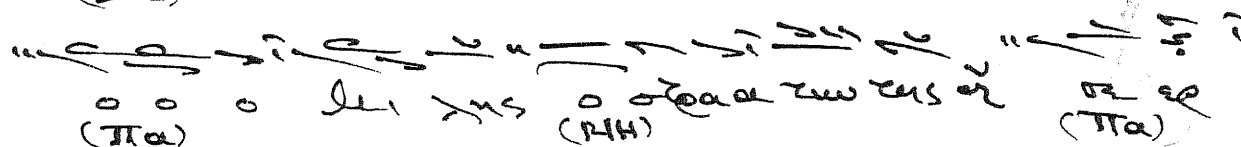

 να q

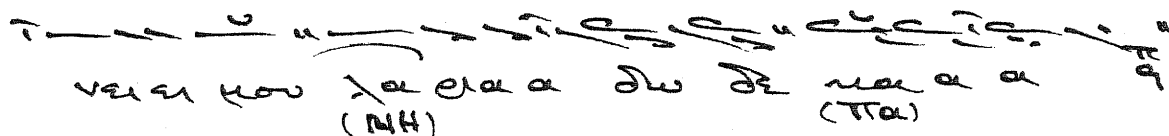

 κα ρα βι εν τυ να ι τα να τα κα q
 (TA) (RH)

 τι ον τε ο φια q
 (TA)

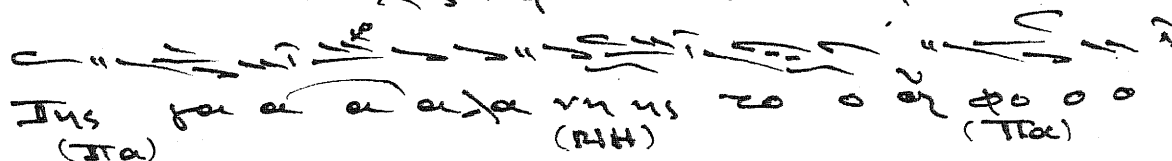
Ήχος π' α' ταρ χ

 ο ο ο λει χις ο ο ο ο ο ος
 (KE)

 ο ο ο λει χις ο ο ο α α α α α α
 (TA) (RH) (TA)

 νει ει μου χα ρα α δο δε να α α
 (RH) (TA)

Ήχος π' α' ταρ τριφωνών χ

 Τις φα α α α χις νι χις το ο ο ο ο ο
 (TA) (RH) (TA)

ο ο ρα μα α της ρ χου κα λα α χ της ρου
(ΠΗ)

σα ας το ο φου σα α νι
(Πα)

πα πα ρα φτα α α ρι να μου να ζη συ
(Δι) (Πα) (Δι)

ης πα α πα χη να μου
(Πα) (Δι)

Ίκχος π ῳ παρ τριφωνῶν

Παρ νο ζα ζα ρα μα α με ρι και πα να μ η η
(Δι) (Πα)

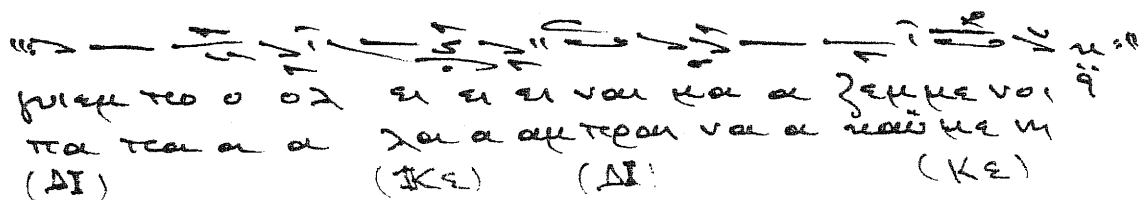
μη ου
(Δι)

λα ρους περ θμα για να α θω και τε ου να ρυ
(Πα) (Δι) (Πα)

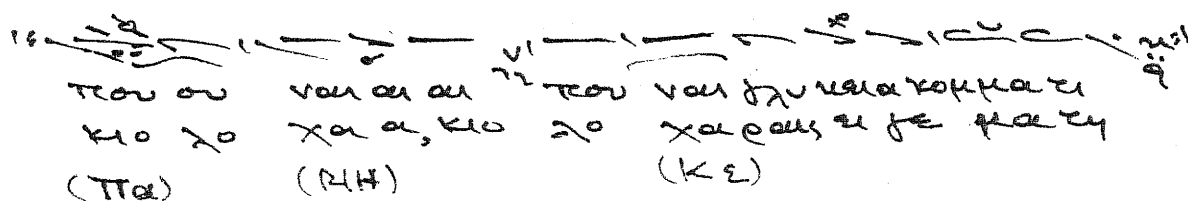
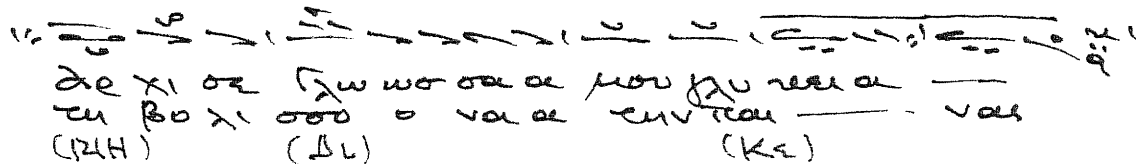
ει ου
(Δι)

Ίκχος π ῳ παρ τετραφωνῶν με κεκιν.

Ελου πα πα λα πα πα λα α αμ πα να α
στον πα πα λαμ προν ου τι η ην αω χη η
(Πα) (Χε) (Δι) (Χε)

Τεχος π' α' πα ρ — τετράφωνος (2¹) χ^2 ΚΕΚΙΝ.

§ ρμη' Ήχος Πλάγιος τοῦ Πρώτου Δίφωνος Χρωματικὸς ἐκ τοῦ Πα

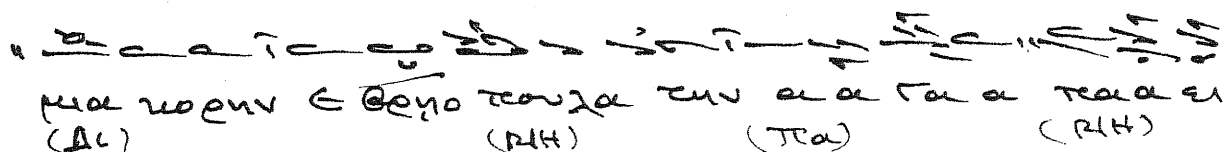
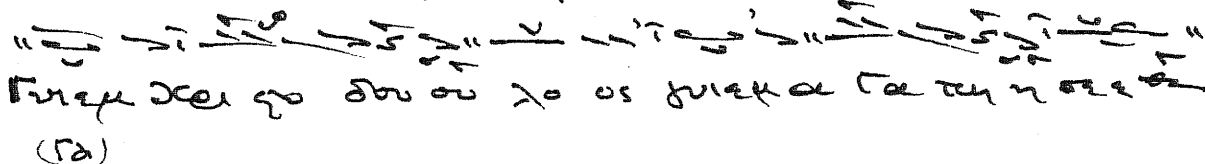
Ή χ ο ς π' α' πα ρ

Ὁ δίφωνος χρωματικὸς πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου, παρουσιάζεται, συνήθως, μὲ τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελωδίας του ἐπὶ τῆς διφωνίας — ἴσον $\underline{\sigma\epsilon}$ συγχ. μείζων ($\underline{\sigma\epsilon} \ \underline{\alpha'} \ \underline{\nu'}$) καὶ τὸ δεύτερον ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ διατονικοῦ πλαγίου πρώτου — ἴσον $\underline{\alpha'}$ συγχορδία ἐλάσσων ($\underline{\alpha'} \ \underline{\tau\epsilon} \ \underline{\alpha'}$).

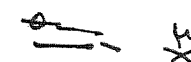
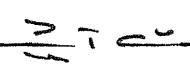
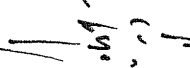

Κάποτε ἡ χρωματικὴ κλίμαξ καὶ τριφωνεῖ ἐπὶ τοῦ $\underline{\tau\epsilon}$ τοῦ πλ. Γ' ἤχου — ἴσον κάτω $\underline{\tau\epsilon}$ ὕφεις — συγχ. μείζων ($\underline{\tau\epsilon} \ \underline{\alpha'} \ \underline{\tau\epsilon}$) ἐκεῖθεν δὲ καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις διὰ τῆς μείζ. συγχορδίας τοῦ $\underline{\alpha'}$ τοῦ πλαγίου τετάρτου ($\underline{\alpha'} \ \underline{\chi} \ \underline{\alpha'}$), ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν $\underline{\alpha'}$.

Ἀνάλογα συμβαίνουν μεταξὺ συγχορδιῶν $\underline{\alpha'}$ καὶ $\underline{\alpha'}$, ὅταν ὁ δίφωνος πλάγιος τοῦ πρώτου ἔχει βάσιν τὸν Κε ($\underline{\pi} \ \underline{\alpha'} \ \underline{\chi\epsilon\epsilon\epsilon}$).

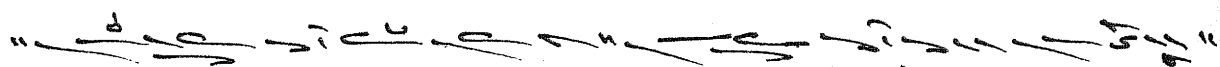
Τεχος π' α' πα ρ — χ^2 ΚΕΚΙΝ.

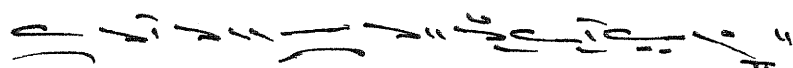

 τω α φα α πα α α
 (ττα)

ὁμοῦχος πᾶ' ἰταρ
 " " "
 το ον κυρ θα νας μαναρ τσον κυρ
 (Γδ)

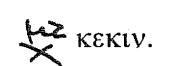

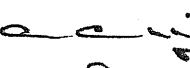

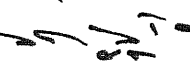

 θα να α α α α α α

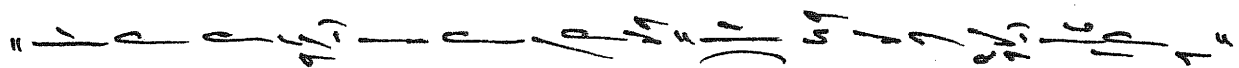

 τ ο ο ν κυρ θα α να α α α μαν να αμ
 (ττα)

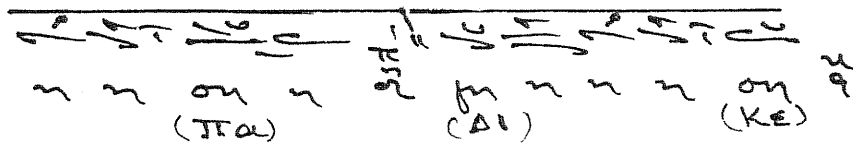

 των πε ε εν η φα α νο ο ν μαν να αμ ταν
 (νη)

 πε ε εν η φα α νο ο ο ν
 (ττα)

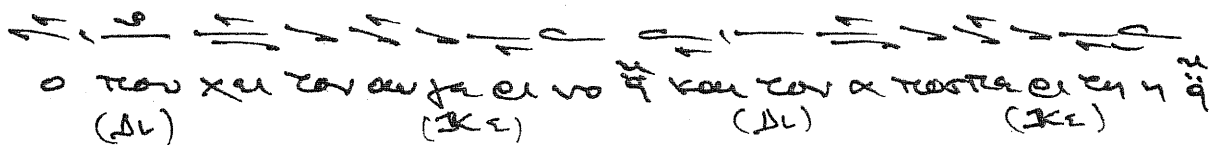
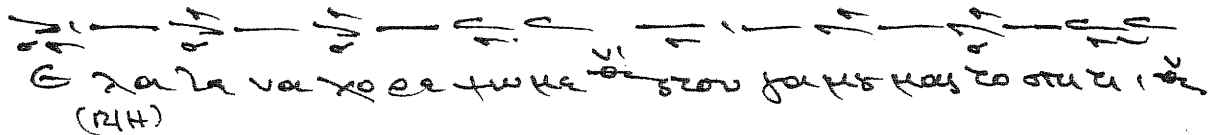
Ἴδου καὶ σπάνιον παράδειγμα ἑμμονῆς εἰς τὴν διφωνίαν :

ὁμοῦχος πᾶ' ἰταρ   κεκιν.
 " " "
 μαραδη η κε κε τσο χε ε μο ο να α α
 (Γδ)

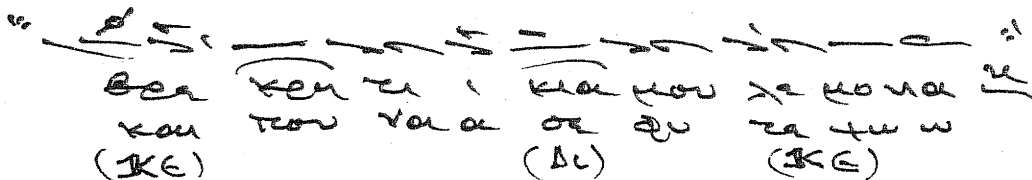
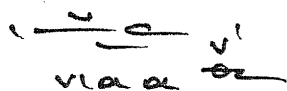
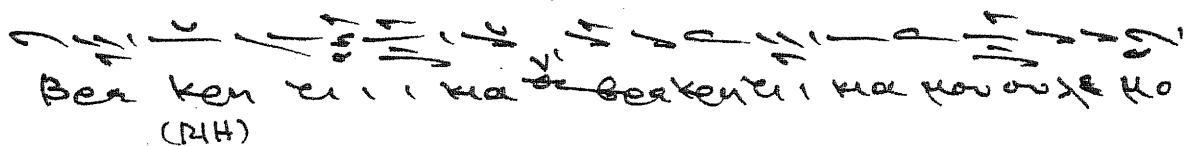

 μαραδη η κε τα χη χα α μ ι μαναρ

ἦχος πρῶτος κε ρ

ἦχος πρῶτος κε ρ

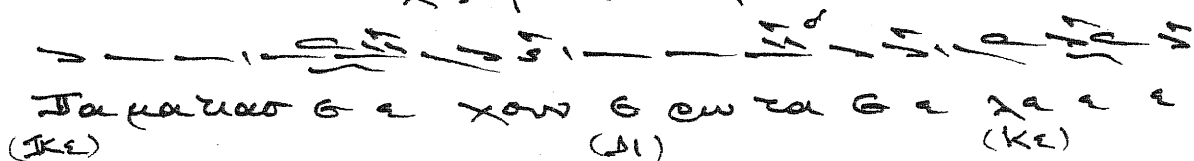

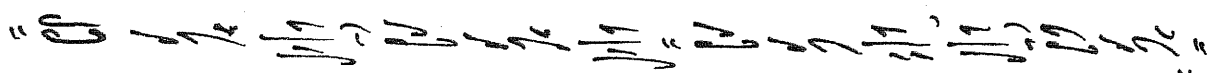
§ ρν' ἦχος Πρῶτος Τετράφωνος ἐκ τοῦ Κε

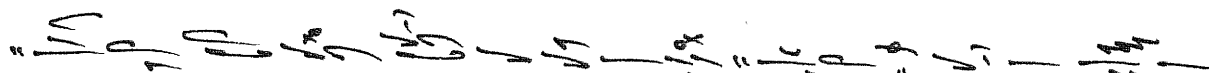
ἦχος ᾠδὴ κε δ

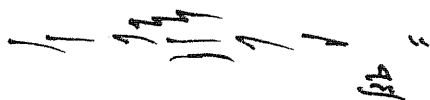
Ὁ ἀπὸ τοῦ ᾠδὴ τετράφωνος πρῶτος ἦχος, μεταπίπτει, εἴτε εἰς τὸν πλάγιόν του ᾠδὴ πα ρ ἴσον τῷ συγχορδία ἐλάσσων (τῷ ᾠδὴ), εἴτε εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν ἦχον τέταρτον ᾠδὴ ἰα ρ, — ἴσον τῷ, διὰ τῆς μείζονος (τῷ ᾠδὴ) ἢ ἐλάσσονος (τῷ ᾠδὴ) — ἀναλόγως — συγχορδίας τοῦ ὁποίου καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν ᾠδὴ ἢ ᾠδὴ. Βασικὴ συγχορδία (τῷ ᾠδὴ ᾠδὴ) μετὰ τὸν ᾠδὴ ὑψωμένον.

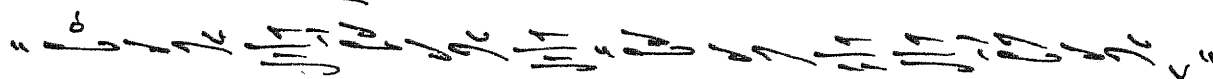
ἦχος ᾠδὴ κε δ

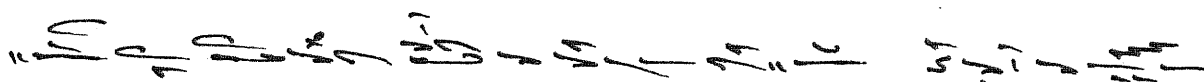

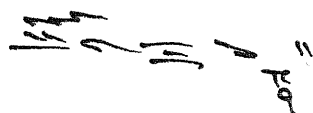

 και λα μαρ μα τω ω μα να α και θα με ς
 (Πα) (ΠΗ) (Πα) (ΠΗ)

 μω ρα και να φαι νη α α ε ψα
 Πα (Δε)

 και να φαι να και α ευ σου σω και θα μου ς
 (Πα) (ΠΗ) (Πα) (ΠΗ)

 μω ρα ευ τρο μοι χι ι ι τσα ς
 (Πα)

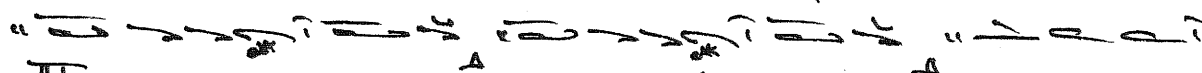

ξ ρνα' Ἦχος Δεύτερος Μαλακὸς Χρωματικὸς ἐκ τοῦ Δι

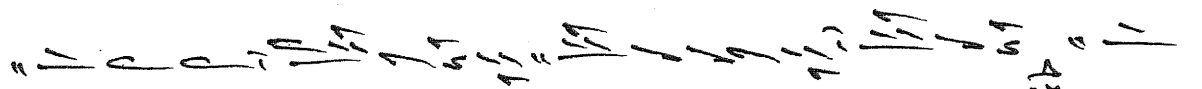
Ἦ χ ο ς Δι ο

Ὁ ἀπὸ τοῦ Δεύτερος χρωματικὸς ἦχος, ἔχει ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ μείζονα (χρωματικὴν) συγχορδίαν ( ) μεταπίπτων εἰς τὴν τριφωνίαν μὲ συγχορδίαν ἐλάσσονα ( ) ὡς νενανώ, ἢ πλαγιάζων ἐπὶ τοῦ κάτω μὲ συγχορδίαν μείζονα ( ) ἢ καὶ ὑποφωνῶν ἐπὶ τοῦ ὡς νεάγιε χρωματικοῦ, διὰ τῆς ἐλάσσονος συγχορδίας ( ) τοῦ ὁποίου καὶ μεταφερόμεθα εἰς τὴν τονικὴν .

Ἦχος Δι ο με ΚΕΚΙΝ.

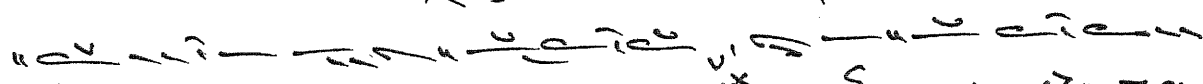

 Πας μου ποιη μαρνα ποιη μαρτου ρα να περ μου ποια
 (ΔΙ) (ΠΗ)

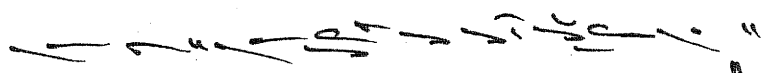

 μα α α αν να σα και να ε
 (ΔΙ) (Γα) (ΔΙ)

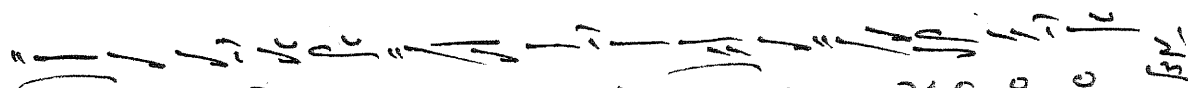

 πρεβ μου τσια μα α αν να σε να α νε ε ε και
 (MH) (ΔΙ) (Γα) (ΔΙ) (MH)

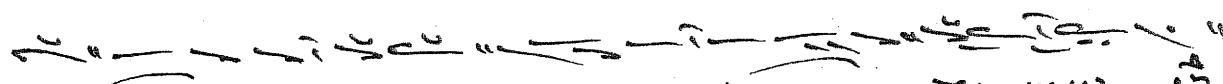

 σε ολαι χα ε ε σε με να νε ε
 (ΔΙ) (Γα) (ΔΙ)

Ήχος $\overline{\alpha\omega}$ Δι-θ χ

 Ιμα α εμ υ υρ νηα α α μα ξμω μα στο πα
 (ΔΙ) (MH) (ΔΙ)

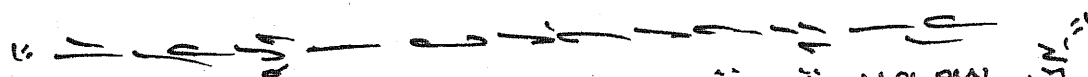

 ραι α θυ υ υ υ αι

 πο ο υ ζε βρα σ χ ο ο
 (MH) (Γα) (ΔΙ)

 και ραι έν ται κα τια και α ραι α α κω ω
 (MH) (Γα) (ΔΙ)

Στάσις ἐπὶ τοῦ χ φέρει εἰς τὴν αὐτὴν ὑπὸ τὸν $\overline{\alpha\omega}$ Δι-θ ἐλάσσονα συγχορδίαν
 νενανώ ἢ $\pi\alpha\gamma\alpha\chi$ (χ χ χ').

Ήχος $\overline{\alpha\omega}$ Δι-θ χ

 Ήω ρα α το σεβ νημ ι ι μα αν
 τω ρα α το βρα θυ βρα α θα νη
 (MH) (ΔΙ)

11.

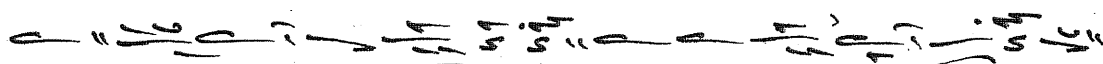
τω ρα το ο βρα ου βρα θα νη

πε ρα σα α σι νο σου να νη

(Δ1)

(Γα)

Ήχος Δι-Θ ^{κεκλιν.}

12.

οι τα ας μα α α τι μα α κε κε κε κε

(Νη)

(Δ1)

13.

τι η νη α α σι ο φα α α ρια α α

(Γα)

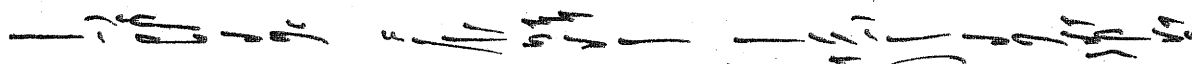
(Δ1)

14.

οι τα ας μα α τι ν α α α σι ο

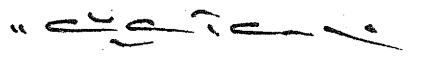
(Γα)

(Δ1)

15.

φε ρια μα το ο ο χαμ πο φα α α

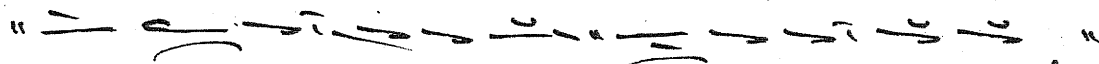
(Γα)

16.

τα α ει

(Δ1)

Ήχος Δι-Θ

17.

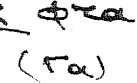
Ποιος ο ι δε ε χα σι φα α νι χαμ

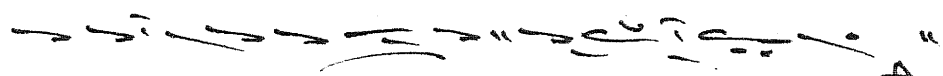

(Δ1)

18.

ποιος ο ι πλα νη ι ι

(Γα)

 τα λου λου δια τα κου φα τα
 (ΔΙ) (ΓΑ)

 μι ι πελα νι ι φα α αν
 (ΔΙ)

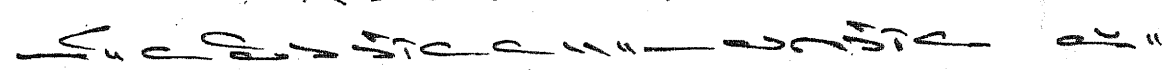

§ ρνβ' Ἦχος Μέσος τοῦ Δευτέρου (καὶ Μέσος τοῦ Τετάρτου) Χρωματικὸς ἐκ τοῦ Βου

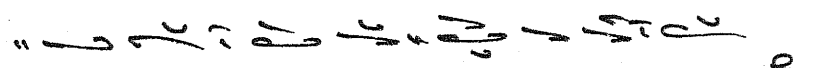

Ἦχος Βου

Ὁ μέσος Βου καθ' ὅσον μὲν τὸ μέλος ἐνδιατρίβει εἰς τὸ πεντάχορδον - τὸ ἴσον εἶναι ἐπὶ τοῦ συγχορδία μείζων ( ), καθ' ὅσον δὲ φέρεται ἐπὶ τῆς μεσότητος τὸ ἴσον βαδίζει πρὸς τὸν εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μεταφέρεται τοῦτο, συγχορδία μείζων ( )*.

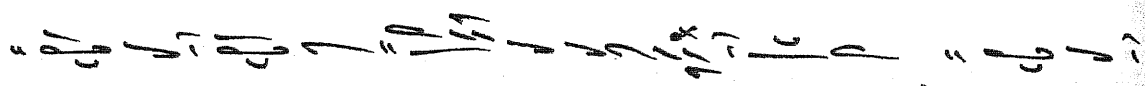
Ἦχος ΔΙ^θ μεσάζων

 Πανωστον πε ρα μα α α χα λ α α
 (ΔΙ) (ΠΗ) (ΔΙ)

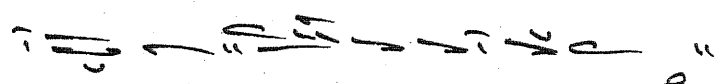

 νω στην κεν ν ν α βεν ν ν σι ι
 (ΠΗ)

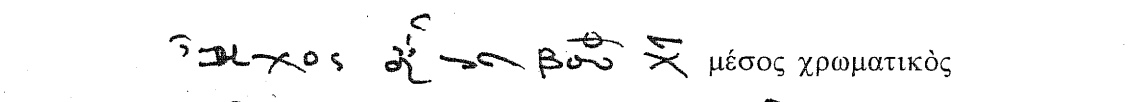
Ἦχος Βου^θ μέσος

 Σου το το ο ο σε τι ι πουρ θα α με
 (ΔΙ)

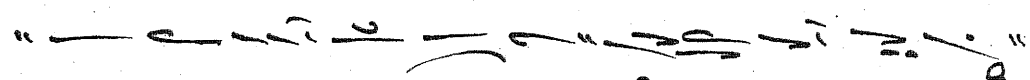

 τρα να μη ρα ι' ι' ι' ση
 (ΓΑ) (ΔΙ) (ΠΗ)

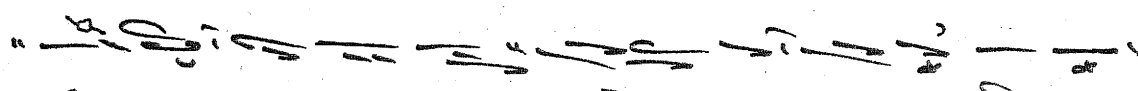
* Όσα περὶ τοῦ Μέρου Δευτέρου ἐλέχθησαν, ἰσχύουν κί' ἐπὶ τοῦ χρωματικοῦ Μέρου Τετάρτου ΔΙ Βου .

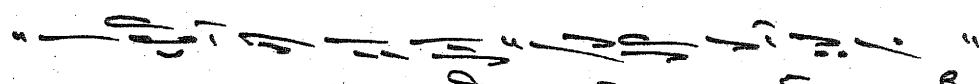

 Ε λ α Ε λ α μ ε τ α α μ ε ν α ^Δ να παρ
 (Γα) (ΔΙ) (Γα)

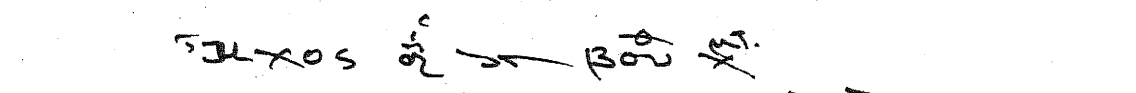

 ν α ς χ α ρ ι τ ω μ ε ν α ^Ε
 (ΔΙ) (ΡΗ)

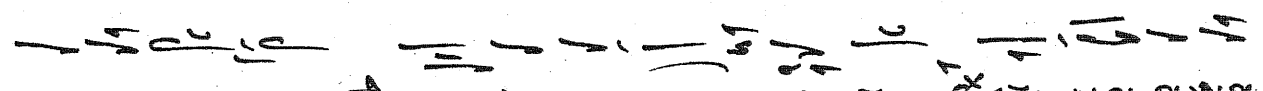
Ήχος ^Ε μέσος χρωματικός
 Ε ε ν α μ α α ν α ε ε ν α α ε φ ω
 (ΔΙ) (ΡΗ)

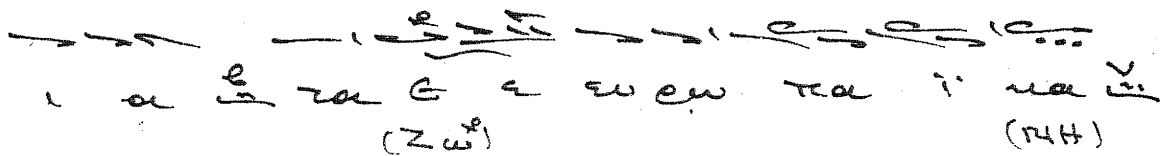

 ψ ω μ α α κ υ ν α ς τ α α ζ α α ε ν α ^Ε
 (ΔΙ) (ΡΗ)

 Ε ν α μ ε ε ν α σ υ υ ο ο θ α σ ε
 (ΔΙ) (Πα) (ΡΗ)

 π α σ ω μ α ι α θ α φ υ υ τ ω ^Ε
 (ΔΙ) (Πα) (ΡΗ)

Ήχος ^Ε
 Ε σ υ ς κ ο υ λ α μ α ^Δ ο κ ο υ τ η χ α κ ε τ α
 (ΡΗ) (ΔΙ)

 α α τ α α ^Δ μ η λ ο σ ο ν η η σ ε τ α ^Ε σ υ μ μ α α ν α
 (Γα) (ΔΙ)

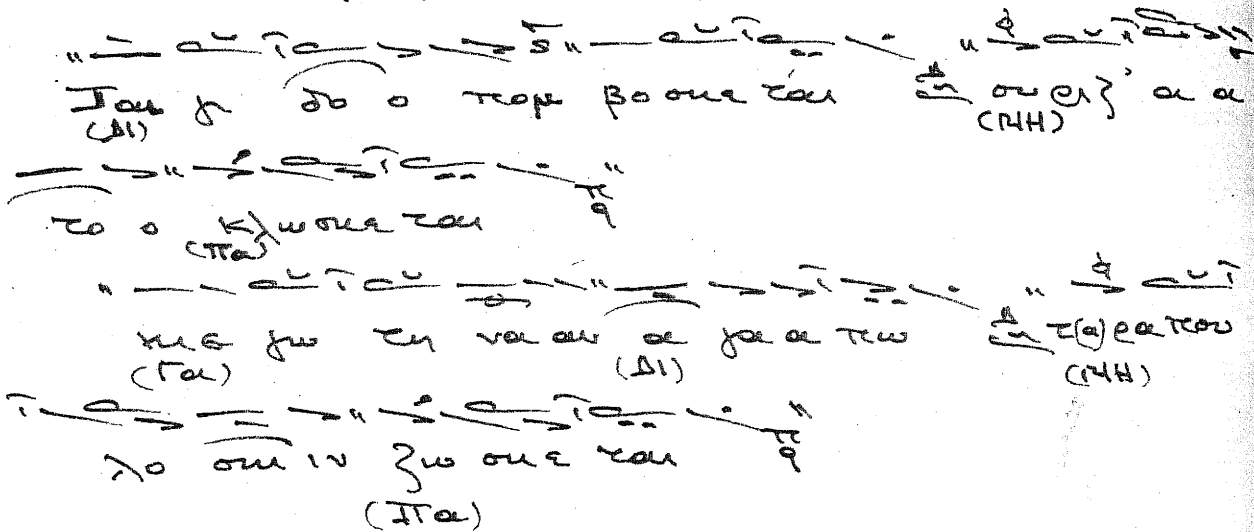

§ ρνγ' Ἦχος Δεύτερος Χρωματικός, διατονικῶς Παραμεσάζων

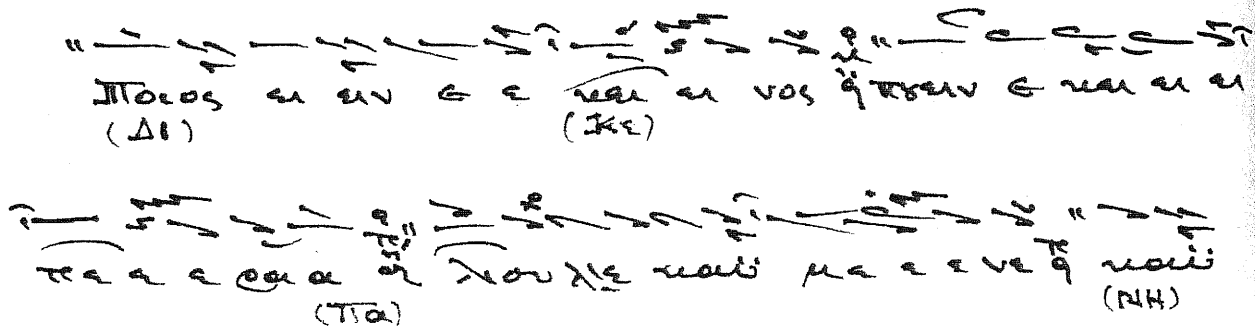
[illegible]

Ὁ παράμεσος Β' ἤχος B^{\flat} ἂν μὲν ἐνδιατρίβῃ εἰς τὸ χρῶμα τοῦ B^{\flat} ἤχου, ἔχει ἴσον τὸν B^{\flat} μείζων συγχορδία ($\text{B}^{\flat} \text{D}^{\flat} \text{F}^{\flat}$) μὲ προσαγωγέα τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν τοῦ Νενανῶ ἀπὸ τοῦ B^{\flat} ($\text{B}^{\flat} \text{D}^{\flat} \text{F}^{\flat}$). ἔαν δὲ μεταπίπτῃ εἰς τὸν παράμεσον B^{\flat} τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ B^{\flat} ἐλάσσων συγχορδία ($\text{B}^{\flat} \text{D}^{\flat} \text{F}^{\flat}$) μὲ προσαγωγέα τὴν μείζονα συγχορδίαν ($\text{B}^{\flat} \text{D}^{\flat} \text{F}^{\flat}$) τοῦ B^{\flat} .

Ἰσχυὸς $\overline{\alpha\epsilon\delta\iota\theta}$ $\chi\eta$ διατονικῶς παραμεσάζων

Ἰ. Χ. ο. σ. ὁ Π. α. ρ. (μετὰ $\frac{1}{6}$) $\frac{2}{3}$ ΚΕΚΙΝ.

μα ε να ε δι ου λ ι ε α
(ΔΙ)

δι ε λ ι ε α ε μου ου το μα ε νου σα α
(ΠΗ) (Πα) (ΔΙ)

μι α τα στερ ο ο σου ου το βα ε λε σα
(ΠΗ) (Πα) (ΠΗ) (Πα)

ου
μι π
9

ευ ρα τα τα μι μου ου ου τα τα
μω ε να σε ι χα α στο ο ο δε
(Πα) (ΠΗ) (Πα)

μι ι ι με π
μι ι ι με 9

§ ρνδ' Ἦχοι Πλάγιος τοῦ Πρώτου καὶ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου, διατονικῶς Πενταφώνουντες

Ἦ χ ο ι π ᾶ πα ρ $\leq \xi$ καὶ π ῦ πα ρ $\leq \xi$

Οἱ πεντάφωνοι ἦχοι εἶναι σύνθετοι ἐξ ἤχων δύο· ἐκείνου τῆς βάσεως καὶ τοῦ ἄλλου τῆς τριφωνίας αὐτῶν. Ἐν προκειμένῳ :

Ὁ π ᾶ πα ρ $\leq \xi$ πεντάφωνος, τοῦ πρώτου τραγουδιοῦ «Τὸ караβάκι ποῦρχεται» :

Ὅταν μὲν εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐνδιατρίβῃ εἰς τὴν πενταφωνίαν μὲ καταλήξεις τοῦ διατονικοῦ $\alpha \Delta \alpha$ τριφώνου τοῦ πλ. Α', τότε ἀκολουθεῖ τοῦ τετάρτου τὰς συγχορδίας, μὲ βασικὴν τοιαύτην ἀπὸ τοῦ α · μείζονα μὲν ἐν ἀνόδῳ ($\alpha \alpha'$), ἐλάσσονα δὲ ἤχου $\alpha \Delta \alpha$ ἐν καθόδῳ ($\alpha \alpha'$) ἥτοι ($\alpha \alpha' \alpha'$ καὶ $\alpha \alpha' \alpha'$).

Ὅταν δὲ εἰς τὸ δεύτερον μέρος βασιζέται ἐπὶ τοῦ πενταχόρδου $\alpha - \alpha'$ ἀκολουθεῖ τὰς ιδιότητας καὶ τὰς συγχορδίας τοῦ πλ. Α', μὲ βασικὴν τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν αὐτοῦ ($\alpha \alpha' \alpha'$) καὶ προσαγωγέα τὴν μείζονα τοιαύτην ($\alpha \alpha' \alpha'$) τοῦ $\alpha \alpha' \alpha'$.

§ ρνε' Ἦχος Πλάγιος τοῦ Πρώτου Σκληροῦ Διατονικοῦ

Ἦχος π' ἁ Πτα ρ

Ὁ πλάγιος τοῦ Πρώτου ἤχος τοῦ σκληροῦ διατόνου (γ_1' καὶ β_1 ὑφesis) ἔχει τὰς φωνάς του εἰς τὰς ἡμιφωνίας τοῦ λαοῦτου· καί, τὰς μὲν συγχορδίας πρώτης γ_1' (γ_1' β_1 α_1) τετάρτης δ_1 (δ_1 γ_1' β_1) καὶ ἐβδόμης ϵ_1 (ϵ_1 δ_1 γ_1') ἔχει ἐλάσσονας· μείζονας δέ, τὰς τῶν δευτέρας β_1 (β_1 α_1 γ_1') τρίτης γ_1' (γ_1' β_1 α_1) καὶ ἑκτῆς γ_1' (γ_1' β_1 α_1)· τέλος, τὴν τῆς πέμπτης δ_1 (δ_1 γ_1' β_1) ἡλαττωμένην. Καί, πότε μὲν πενταφωνεῖ, μὲ τὸ ἴσον ἐπὶ τῆς μείζ. συγχορδίας τοῦ πλ. Γ' κάτω γ_1' , πότε τριφωνεῖ μὲ τὸ ἴσον ἐπὶ τῆς ἐλάσσονος τοῦ Δ' δ_1 · καὶ τέλος, διὰ τῆς ἐλάσσονος τοῦ πλ. Δ' ϵ_1 (ϵ_1 δ_1 γ_1') περατοῦται εἰς τὴν τονικὴν γ_1' .

Ἦχος π' ἁ Πτα ρ

Κα λως τὴ ν α ε ν ν ο ε ν τ α ρ α τ ο ν η ο
(2ος)

χω ε ν και αι πα που τ ο ι α δε εν θ φ ο ρ ε ι
(Πτα) (Πη) (Πτα)

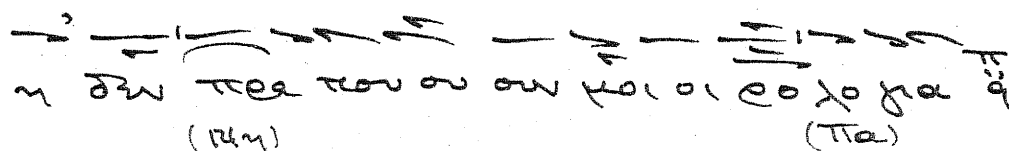
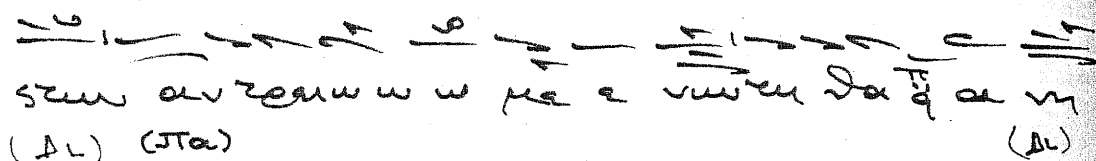
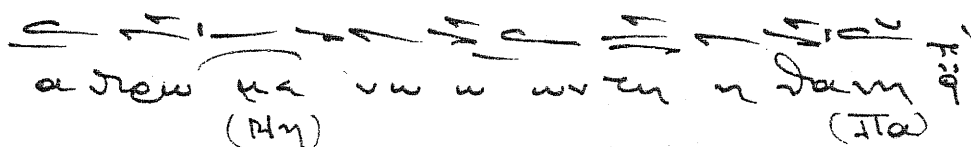
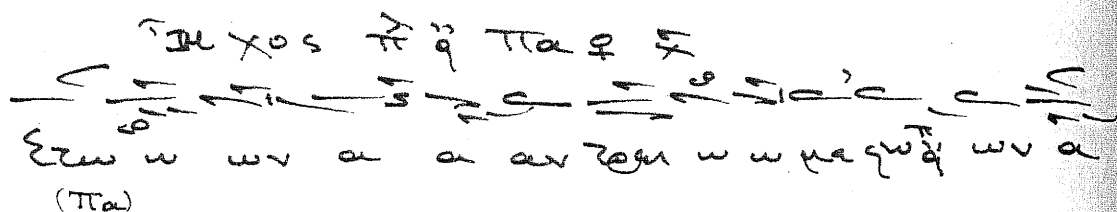
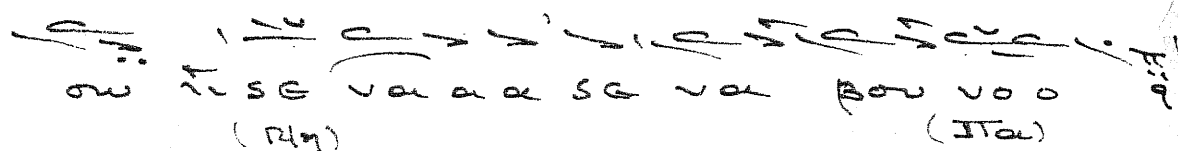
δ α ε ν δ ω σ ω τ α α σ ι πα με ν ν α χ ο
(Δι) (Πη) (Πτα) (Δι)

ε α ς η πα ρ σ ι πα μου
(Πη) (Πτα)

Ἦχος π' ἁ Πτα ρ Ἰωνικοί

πα φ υ ψ ω δ α ε ε λ ω ω κ α κ α ε τ ο ο ω
(Πτα)

ε ο κ ο σ μ ο ο ν α πα α α ν α ζ η
(Δι) (Πτα)

§ ρυστ' Ἦχος Πλάγιος τοῦ Δευτέρου Σκληρὸς Χρωματικὸς

Ἦ χ ο ς $\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$ (ε' ε' α')

Ὁ ἦχος πλάγιος τοῦ Δευτέρου, ἀνήκει εἰς τὴν σκληρὰν χροὰν τοῦ χρωματικοῦ Γένους· ἐπομένως τὰ διαστήματά του —καὶ ὅσων ἤχων χρωματικῶν ἐξαρτῶνται ἐξ αὐτοῦ— εὐρίσκονται εἰς τὰς ἀκεραίας φωνὰς καὶ τὰς ἡμιφωνίας (ὑφέσεις καὶ διέσεις) τοῦ λαοῦτον· ἔχει δὲ εἰς τὴν βάσιν αὐτοῦ μείζονα συγχορδίαν ($\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}$).

Δεδεμένος —ὅπως καὶ ὁ Ἑσὼ Πρῶτος— πρὸς τὸν διατονικὸν τέταρτον ἦχον ἀπὸ τοῦ Δι ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$ καὶ $\overset{\lambda}{\alpha}$) μετὸν ἄνω νη' διατονικὸν ($\overset{\lambda}{\alpha}$), ἔχει φυσικὸν προσαγωγέα τὴν ἀντιφωνίαν αὐτοῦ κάτω Νη, βάσιν τοῦ χρωματικοῦ πλαγίου τετάρτου ($\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}$), διὰ τῆς ἐλάσσονος συγχορδίας τοῦ ὁποίου ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$) καταλήγει εἰς τὴν τονικὴν $\overset{\lambda}{\pi}$.

Τριφωνῶν εἰς τὸν νενανῶ ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$) μεταπίπτει εἰς τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν αὐτοῦ ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$) καὶ ἀπ' αὐτῆς, καὶ πάλιν, διὰ τῆς ἐλάσσονος συγχορδίας τοῦ $\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}$ ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$) φερόμεθα πρὸς τὴν τονικὴν $\overset{\lambda}{\pi}$. Τέλος :

Τετραφωνῶν μεταπίπτει εἰς τὴν μείζονα συγχορδίαν ($\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}$) τοῦ τετραφώνου του $\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\pi}\overset{\lambda}{\alpha}$ μετὸν ἄνω νη' ἐν διέσει ($\overset{\lambda}{\alpha}$), ὁπότε, ἡ μένομεν ἐπ' αὐτῆς ἢ διὰ τῆς ἀντιφωνίας τῆς ($\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}\overset{\lambda}{\alpha}$) ὁδηγούμεθα εἰς τὴν τονικὴν $\overset{\lambda}{\pi}$:-

Ἰσχος πῆμα παρὰ τὸ

Ἰσχος πῆμα παρὰ τὸ
 (Πα) πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα

πὺ φῶς
 (Δι)

Ἰσχος πῆμα παρὰ τὸ
 (Πα) πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα
 (Δι) (Πα) (Δι) (Πα)

πα α α πα πα
 (Πα) (Πα)

Ἰσχος πῆμα παρὰ τὸ ΚΕΚΙΥ.

Ἰσχος πῆμα παρὰ τὸ
 (Δι) πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα πα
 (Πα) (Πα) (Πα) (Πα)

παί - π
 - π

παί - π
 (Πα) (Δι) (Πα) (Δι)

παί - π
 (Πα) (Πα)

$$\tau \circ \sigma \rightarrow \tau = \frac{\pi}{2} \text{ } \left(\begin{array}{c} \downarrow \\ \uparrow \end{array} \right) \quad /$$

$\in v \in a \quad \partial w \quad w \quad w$

($\mu\eta$) ($\pi\alpha$)

EJ

$\pi^+ \rightarrow \mu^+ + \bar{\nu}_\mu$ $\pi^- \rightarrow \mu^- + \nu_\mu$

(π_d) (Δ_L)

[illegible]

$\frac{1}{\sqrt{2}} \left(\frac{1}{\sqrt{2}} + i \frac{1}{\sqrt{2}} \right) = \frac{1}{2} (1 + i)$

$\frac{1}{\sigma_a} \quad \text{II}$
 (πa)

$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & -i \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$

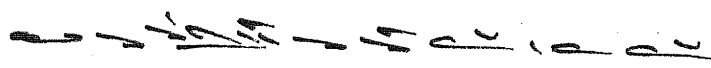
$\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}, \frac{1}{6}, \frac{1}{7}, \frac{1}{8}, \frac{1}{9}, \frac{1}{10}$
 Bra or Ka or a or a or a or a or a or a or a
 (Hy)

$\frac{1}{2} \frac{1}{4} \frac{1}{8} \frac{1}{16} \frac{1}{32} \frac{1}{64} \frac{1}{128} \frac{1}{256} \frac{1}{512} \frac{1}{1024} \frac{1}{2048} \frac{1}{4096} \frac{1}{8192} \frac{1}{16384} \frac{1}{32768} \frac{1}{65536} \frac{1}{131072} \frac{1}{262144} \frac{1}{524288} \frac{1}{1048576} \frac{1}{2097152} \frac{1}{4194304} \frac{1}{8388608} \frac{1}{16777216} \frac{1}{33554432} \frac{1}{67108864} \frac{1}{134217728} \frac{1}{268435456} \frac{1}{536870912} \frac{1}{1073741824} \frac{1}{2147483648} \frac{1}{4294967296} \frac{1}{8589934592} \frac{1}{17179869184} \frac{1}{34359738368} \frac{1}{68719476736} \frac{1}{137438953472} \frac{1}{274877906944} \frac{1}{549755813888} \frac{1}{1099511627776} \frac{1}{2199023255552} \frac{1}{4398046511104} \frac{1}{8796093022208} \frac{1}{17592186044416} \frac{1}{35184372088832} \frac{1}{70368744177664} \frac{1}{140737488355328} \frac{1}{281474976710656} \frac{1}{562949953421312} \frac{1}{1125899906842624} \frac{1}{2251799813685248} \frac{1}{4503599627370496} \frac{1}{9007199254740992} \frac{1}{18014398509481984} \frac{1}{36028797018963968} \frac{1}{72057594037927936} \frac{1}{144115188075855872} \frac{1}{288230376151711744} \frac{1}{576460752303423488} \frac{1}{1152921504606846976} \frac{1}{2305843009213693952} \frac{1}{4611686018427387904} \frac{1}{9223372036854775808} \frac{1}{18446744073709551616} \frac{1}{36893488147419103232} \frac{1}{73786976294838206464} \frac{1}{147573952589676412928} \frac{1}{295147905179352825856} \frac{1}{590295810358705651712} \frac{1}{1180591620717411303424} \frac{1}{2361183241434822606848} \frac{1}{4722366482869645213696} \frac{1}{9444732965739290427392} \frac{1}{18889465931478580854784} \frac{1}{37778931862957161709568} \frac{1}{75557863725914323419136} \frac{1}{151115727451828646838272} \frac{1}{302231454903657293676544} \frac{1}{604462909807314587353088} \frac{1}{1208925819614629174706176} \frac{1}{2417851639229258349412352} \frac{1}{4835703278458516698824704} \frac{1}{9671406556917033397649408} \frac{1}{19342813113834066795298816} \frac{1}{38685626227668133590597632} \frac{1}{77371252455336267181195264} \frac{1}{154742504910672534362390528} \frac{1}{309485009821345068724781056} \frac{1}{618970019642690137449562112} \frac{1}{1237940039285380274899124224} \frac{1}{2475880078570760549798248448} \frac{1}{4951760157141521099596496896} \frac{1}{9903520314283042199192993792} \frac{1}{19807040628566084398385987584} \frac{1}{39614081257132168796771975168} \frac{1}{79228162514264337593543950336} \frac{1}{158456325028528675187087900672} \frac{1}{316912650057057350374175801344} \frac{1}{633825300114114700748351602688} \frac{1}{1267650600228229401496703205376} \frac{1}{2535301200456458802993406410752} \frac{1}{5070602400912917605986812821504} \frac{1}{10141204801825835211973625643008} \frac{1}{20282409603651670423947251286016} \frac{1}{40564819207303340847894502572032} \frac{1}{81129638414606681695789005144064} \frac{1}{162259276829213363391578010288128} \frac{1}{324518553658426726783156020576256} \frac{1}{649037107316853453566312041152512} \frac{1}{1298074214633706907132624082305024} \frac{1}{2596148429267413814265248164610048} \frac{1}{5192296858534827628530496329220096} \frac{1}{10384593717069655257060992658440192} \frac{1}{20769187434139310514121985316880384} \frac{1}{41538374868278621028243970633760768} \frac{1}{83076749736557242056487941267521536} \frac{1}{166153499473114484112975882535043072} \frac{1}{332306998946228968225951765070086144} \frac{1}{664613997892457936451903530140172288} \frac{1}{1329227995784915872903807060280344576} \frac{1}{2658455991569831745807614120560689152} \frac{1}{5316911983139663491615228241121378304} \frac{1}{10633823966279326983230456482242756608} \frac{1}{21267647932558653966460912964485513216} \frac{1}{42535295865117307932921825928971026432} \frac{1}{85070591730234615865843651857942052864} \frac{1}{170141183460469231731687303715884105728} \frac{1}{340282366920938463463374607431768211456} \frac{1}{680564733841876926926749214863536422912} \frac{1}{1361129467683753853853498429727072845824} \frac{1}{2722258935367507707706996859454145691648} \frac{1}{5444517870735015415413993718908291383296} \frac{1}{10889035741470030830827987437816582766592} \frac{1}{21778071482940061661655974875633165533184} \frac{1}{43556142965880123323311949751266331066368} \frac{1}{87112285931760246646623899502532662132736} \frac{1}{174224571863520493293247799005065324265472} \frac{1}{348449143727040986586495598010130648530944} \frac{1}{696898287454081973172991196020261297061888} \frac{1}{1393796574908163946345982392040522594123776} \frac{1}{2787593149816327892691964784081045188247552} \frac{1}{5575186299632655785383929568162090376495104} \frac{1}{11150372599265311570767859136324180752990208} \frac{1}{22300745198530623141535718272648361505980416} \frac{1}{446014$

Παλιος Έρωτας

Ο δάσκαλος που σου τραγουδούσε
(ΔΙ) (ΠΑ)

$\rho = \frac{1}{2} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}} \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}}$
 Ηο στο μα των σου τρα α του δι σε εν δι
 (Δι) (ΠΔ)

 το ρο ει ι σω τα σω Π
 (Μη) (Πα)

 Για σε τα λα ω και μου σου οτα Π
 πα ρα καρτι και τρα ψα ε τα
 (Μη) (Πα)

Ἦχος Νενανὼ ἢ Τέταρτος Σκληρὸς Χρωματικὸς

 Παι να σα μω ρου σα κε Π παι να σα
 (Μη) (Πα) (Μη)

 μη δε λο κλη ρα Π
 (Πα)

 παι να α σα μη δε λου σου κλη ρα Π
 δε λου την πα πα ο ο του χα
 (Δι) (Μη) (Πα)

§ ρξ' Ἦχος Νενανὼ ἢ Τέταρτος Σκληρὸς Χρωματικὸς

Ἦχος Νενανὼ ἢ Δ ι ρ (μετὰ Δ ι ρ ἢ ἀμιγῆς Δ)

Ὁ Νενανὼ ἢ τέταρτος ἦχος σκληρὸς χρωματικὸς Δ ι ρ δεδεμένος πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ Πά πλάγιον τοῦ Δευτέρου Δ ι ρα, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἄρχεται καὶ τὸ ἀπήχημα αὐτοῦ Δ ι ρα, μεταπίπτει πότε εἰς αὐτὸν — ἴσον ἐπὶ τῆς μείζ. συγχορδίας τοῦ Π (Π Σ Σ) — καὶ πότε εἰς τὸν τετράφωνόν του Δ ι ρα συγχορδίας τοῦ Π (Π Σ Σ) αἱ ἐπὶ τοῦ ὁποῦ στάσεις, ὁδηγοῦν μᾶλλον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Π μείζονα συγχορδίαν τοῦ Δ ι ρα.

Ἐνίοτε πλαγιάζει, μὲ ἐλάσσονα συγχορδίαν ἐπὶ τοῦ Δ ι ρ (Δ ι ρ Δ ι ρ Δ ι ρ) τοῦ χρωματικοῦ Δ ι ρα τὴν ὁποίαν ἔχει μείζονα, τριφωνῶν ἐπὶ τοῦ Δ ι ρ, ἐπταφωνίας τοῦ πλαγίου του.

Καί, διὰ μὲν τοῦ Δ ι ρα ὁδεύει εἰς τὸν Δ ι ρα δι' ἐκείνου δὲ τῆς μείζονος συγχορδίας (Π Σ Σ), ὁδεύει πρὸς τὴν τῆς τονικῆς του ἐλάσσονα συγχορδίαν (Δ ι ρ Δ ι ρ Δ ι ρ).

Τεχὸς Καλαμὸς Διὰ π

βῆ να α ψη λα π πα πα οὐ λα μου π βῆ
(ΠΑ) (Δι)

να α ψη λα π λα στον θ λυ μο π
(ΠΑ) (Δι)

κί φαι να τα τσο ο ὕρω π πα πα δι μη
(Πη) (ΠΑ) (Δι)

τσο που λα π

Τεχὸς σ Διὰ π

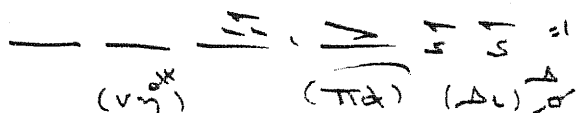
Πη σα το κα λα θα μι π με π κυχα μου α
(Δι) (ΚΕ) (Δι)

μου που λα μι π μου π

αχ μι πε η η φα να φα ρα φω π μου ρα
(Δι) (ΠΑ)

μα σ μου ρα μα να να θα χε ζω π
(Δι)

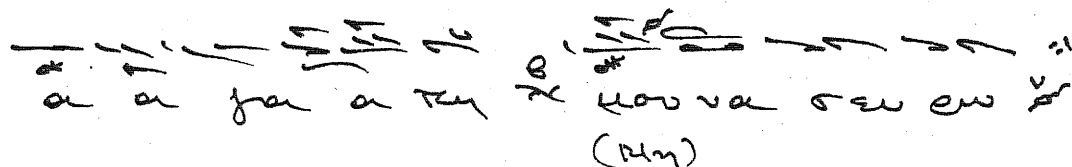
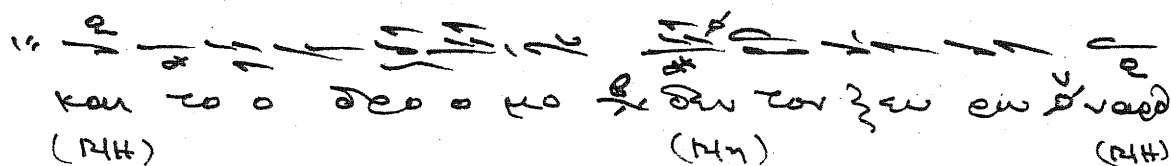
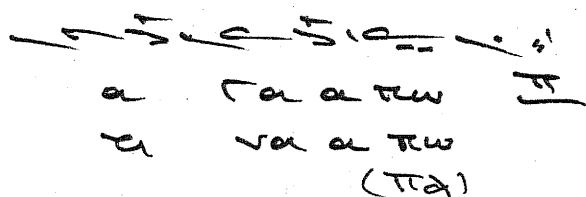
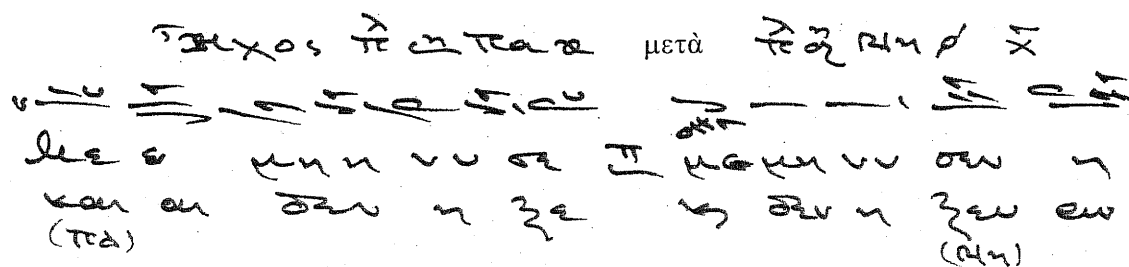
Ο Νενανὸ παρουσιάζεται ἐνίοτε καθαρὸς, ἄνευ μεταπτώσεως εἰς τὸν διατονικὸν σ Διὰ. Συγχορδιακὰ ἴσα εἰς τὸν σ συγχ. ἐλάσσων (σ σ σ). Μετάπτωσις εἰς τὸν π π π ἢ σ συγχ. μείζων (σ π π). Τυχὸν πενταφονία ἐπὶ τοῦ ἄνω σ φέρει τὸ ἴσον εἰς τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν τοῦ π σ σ (σ σ σ). Στάσις δὲ εἰς τὸν π φέρει εἰς τὴν μείζονα συγχορδίαν τοῦ π π π (π π π) διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν σ .

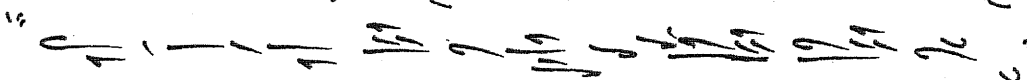
§ ρξα' Ἦχος Πλάγιος τοῦ Τετάρτου Χρωματικὸς

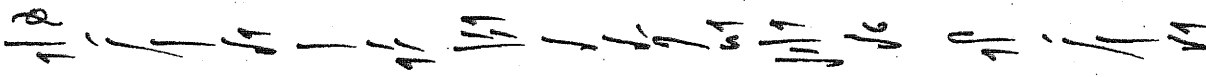
Ἦχος Π^α ρξα' μνησ

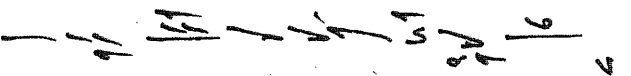
Ὁ χρωματικὸς πλάγιος τοῦ Τετάρτου ἦχος, πλάγιος τοῦ ἀπὸ τοῦ Δ χρωματικοῦ τετάρτου (Δ) ἢ Νενανώ, ἔχει εἰς τὴν τονικὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν (Δ)· δεδεμένος δέ, τόσον πρὸς τὸν κύριόν του — ἴσον εἰς τὴν ἐλάσσονα συγχορδίαν τοῦ Δ (Δ) ὅσον καὶ πρὸς τὸν Δ — ἴσον εἰς τὴν μείζονα συγχορδίαν τοῦ Δ (Δ), τελειοῦται καταλήγων ἐκτὸς τῆς τονικῆς Δ ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν Δ τοῦ πλ. Β' ἰδίως εἰς τὰ στεριανὰ κλέφτικα τραγούδια. Ὡς καθαρὸς Δ μνησ — ἔχων εἰς τὸ ἄνω τετράχορδον τῆς κλίμακος αὐτοῦ Δ καὶ Δ φυσικὸν — βαίνει πρὸς τὴν τονικὴν Δ διὰ τῆς μείζονος διατονικῆς συγχορδίας τοῦ Δ ἤχου (Δ). Ἔστιν ὅτε, κάμει ἐναλλαγὴν πρὸς τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως διατονικὸν Δ μνησ ἔχοντα τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως συγχορδίαν μείζονα διατονικὴν (Δ).

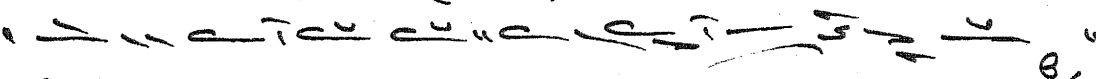
Ήχος πέφυκε μετὰ ῥεῖται καὶ ῥεῖται μὲ

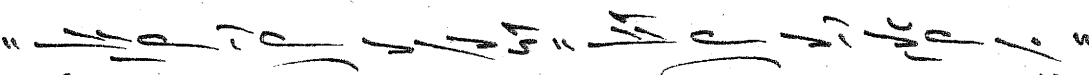
" "
Γὰρ κτερε εἰς νῦν φη να γὰρ παύει
(144)

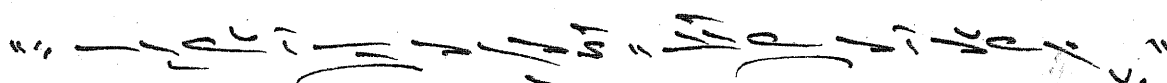

να καὶ εἰς νῦν καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
(144)

εἰς νῦν καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
(144)

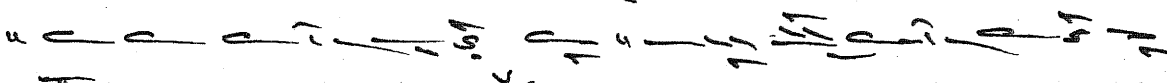
Ήχος πέφυκε καθαρός ῥ

" "
κα α ρα να λε να ρα α α
(144)

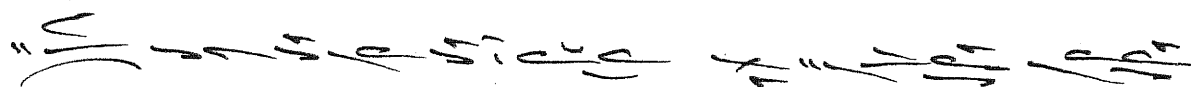
"
βα α τούου κα τα βα α να ε
"

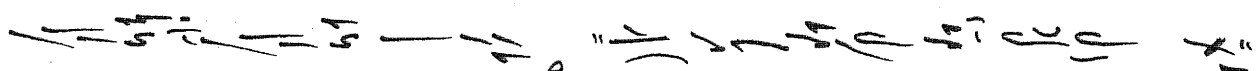
" "
λε ε βα ε ου σα βα α ο λε
ση ης το ο λης τα κρο ο γα ζα
(144)

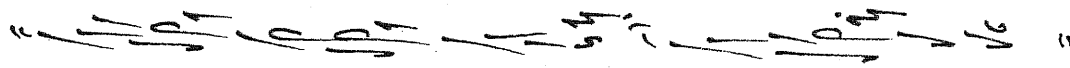
Ήχος πέφυκε μὲ

" "
Παύει καὶ εἰς τα πού καὶ εἰς
(144)

"
τα πού καὶ εἰς εἰς εἰς εἰς εἰς εἰς εἰς
(144) (144) (144)

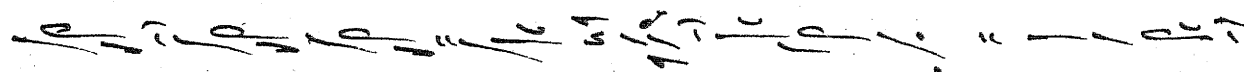

 τα πους και ει πεδρ σου λα
 (ΠΔ) (ΜΗ)

 α μου ου ου ρε νεε θαα πτα
 (ΠΔ)

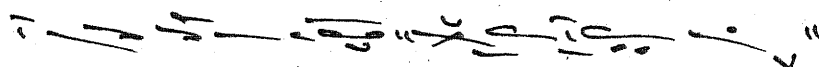

 με ναα αα ναααα
 (ΜΗ)

Τεχος πρ^ς ΜΗ ρ^ς Χ^ς

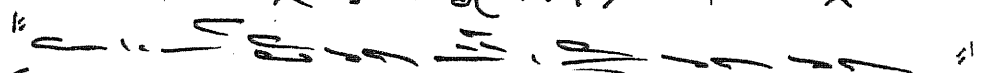

 θα με λα χει η η η η ρ^ς μια
 (ΜΗ)

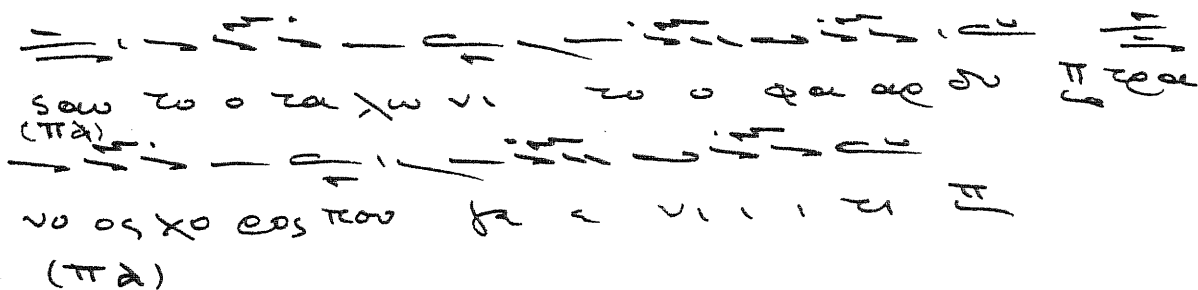

 με λα χει η η η η ρ^ς μια με
 (Ζω)

 λα χει η η η η η ρ^ς με πεεε
 (ΜΗ) (ΔΙ)

 το ο ο φι λι ι
 (ΜΗ)

Τεχος πρ^ς ΜΗ ρ^ς επιφωνων Χ^ς

 Σαυ το τα χω η χε ηη μου
 Σαυ το τα χω νι το φαρ ο
 (ΜΗ)

§ ρξβ´ Ἦχος Διατονικὸς Πλάγιος τοῦ Τετάρτου, μετὰ Μαλακοῦ χρώματος εἰς τὴν τετραφωνίαν

$\pi^0 \rightarrow \gamma \gamma$

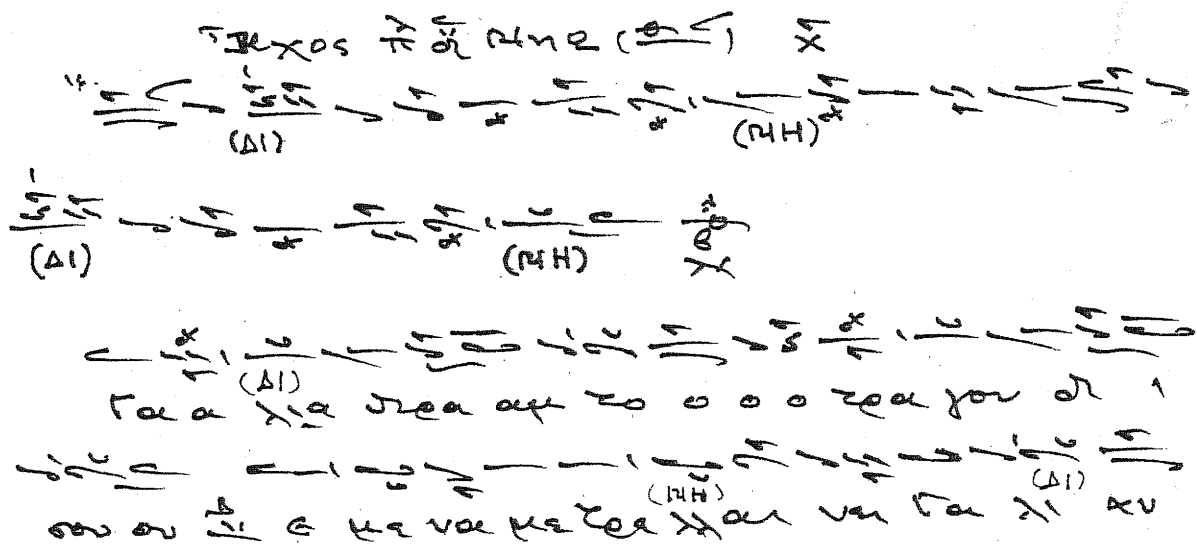
Ὁ μετὰ μαλακοῦ χρώματος εἰς τὴν τετραφωνίαν ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου μαλακὸς διατονικός:

διατονικός:

Καθ' ὅσον μὲν ἐνδιατρίβῃ εἰς τὸ πεντάχορδον τοῦ $\text{C}-\text{D}-\text{E}-\text{F}-\text{G}$ με καταλήξεις εἰς τοὺς $\text{C}-\text{D}-\text{E}$ σώζει τὰς ιδιότητας καὶ τὰς συγχορδίας αὐτοῦ, διὰ τῆς μείζονος συγχορδίας τῆς πέμπτης ($\text{C}-\text{F}$) ἢ τῆς ἡλαττωμένης τῆς ἐβδόμης ($\text{C}-\text{G}$) τελειούμενος εἰς τὴν τονικὴν C .

Καθ' ὅσον δὲ ἐνδιατρίβῃ εἰς τὸ ἀπὸ τῆς τετραφωνίας καὶ ἐφεξῆς χρωματικὸν πεντάχορδον $\text{A}^{\flat} - \text{B}^{\flat} - \text{C}^{\flat} - \text{D}^{\flat} - \text{E}^{\flat}$ ἤχου $\text{B}^{\flat} - \text{C}^{\flat} - \text{D}^{\flat} - \text{E}^{\flat} - \text{F}^{\flat}$ με καταλήξεις εἰς τοὺς φθόγγους $\text{A}^{\flat} - \text{B}^{\flat} - \text{C}^{\flat} - \text{D}^{\flat} - \text{E}^{\flat}$, ἔχει τὰς ιδιότητας καὶ τὰς συγχορδίας τοῦ ἤχου τούτου, με βασικὴν τὴν μείζονα συγχορδیان $\text{A}^{\flat} - \text{C}^{\flat} - \text{E}^{\flat}$, διὰ τῆς ὁποίας καὶ φέρεται εἰς τὴν τονικὴν A^{\flat} .

διαν ( ), δια της οποίας και φερεται εις την τριτονην .
Σημειωτέον ὅτι ἐὰν ὁ ἤχος ἐπταφωνήσῃ χρωματικῶς ὡς Νενανῶ, τρίφωνος τοῦ ἀπὸ τοῦ Β' ἤχου, τότε ἡ συγχορδία τοῦ κάτω Νη, ἀπὸ μείζων τοῦ πλ. Δ' ( ) θὰ μεταβληθῇ εἰς ἐλάσσονα ( ) κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἄνω νη' Νενανῶ νη . Εἰς τὸ ἀκόλουθον τραγούδι ὁ ἤχος ἐμφανίζεται μᾶλλον ὡς μέσος τοῦ τετάρτου χρωματικῶς (Βου) ταυτίζων τὸν χρωματικὸν πρὸς τὸν διατονικὸν τοῦ πλ. Δ'.

τρα α μου α ^(μΗ) $\frac{\text{α}}{\text{α}}$

καὶ στὸ καφάσι σου μπορᾶς ὅσιν σιχαίβω σου μὲ δίνει
Γαλιλάζου με

Γαλιλάζου μου χει σο ο που συ χι, $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ που καχα

δεν να δε α που ω ω ^(μΗ) $\frac{\text{α}}{\text{α}}$

§ ρξγ' Ἦχος Βαρὺς τοῦ Μαλακοῦ Διατόνου

Ἦχος $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ (B' διατονικὸς)

Διὰ τὸν Δεύτερον διατονικὸν ($\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$) ἢ λόγῳ τῆς θέσεώς του εἰς τὴν βάσιν τοῦ μέσου διαπασῶν $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ καὶ βαρὺν τοῦ μαλακοῦ διατόνου καλούμενον ἦχον θεωρούμενον ὡς μέσον μεταξὺ τῶν Πρώτων $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ἢ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ καὶ τοῦ ὑποκειμένου εἰς αὐτοὺς Τετάρτου ἦχου $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ($\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$), ἰσχύουσιν ὅσα καὶ διὰ τὸν λέγετον, ὡς πρὸς τὰς συνηγήσεις.

Ὅτι, δηλαδὴ, ἀκούεται ὑπ' αὐτὸν ἡ μείζων συγχορδία τοῦ τετάρτου ἦχου ($\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$), τῆς ὁποίας παρουσιάζεται τὸ ἴσον του, $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ὡς διφωνία :

Ἦχος $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$

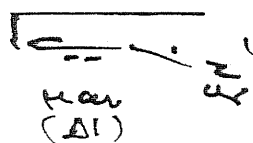
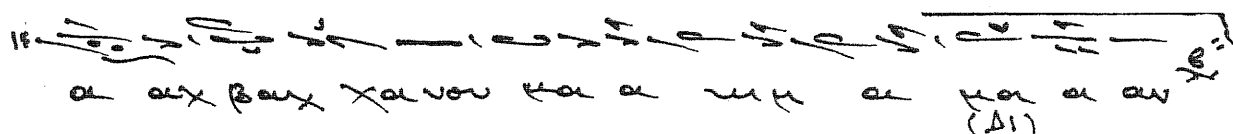
α πο ο τα με α να νια α α πε φτω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
νη α α α ρα τη μου φω ω ω να ζει $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
(ΔΙ)

πε φτω ω για να α α σιω ο ο τω δυ α $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
τια ο α α των ρα α τω ο ον δε $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ο $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
(ΠΔ) (ΔΙ)

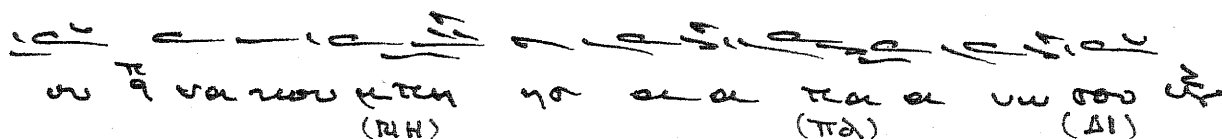
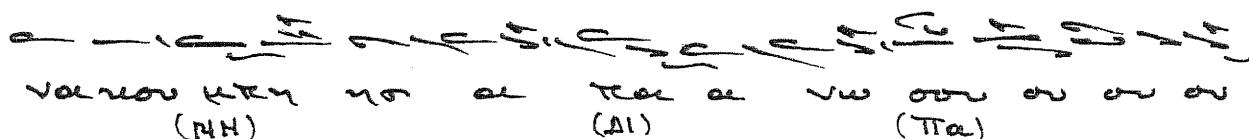
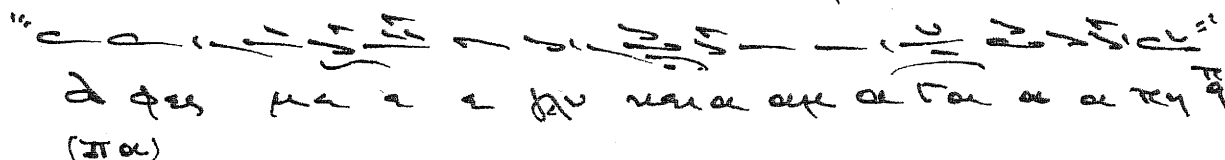
Ὡς μέσος τῶν πρώτων ἦχων, κάμει στάσεις εἰς αὐτούς, μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ἐλάσσονα συγχορδίαν ($\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$).

Ἦχος $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ($\frac{\text{α}}{\text{α}}$) $\frac{\text{α}}{\text{α}}$ ΚΕΚΙΥ.

ε τοι μου χα τα α α τεν τε ρι μου να χα α ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
και με ρο χα α α μι να κτω να σαρ πα α ζω $\frac{\text{α}}{\text{α}}$
(Πα)

Τεχος α' Παφ με

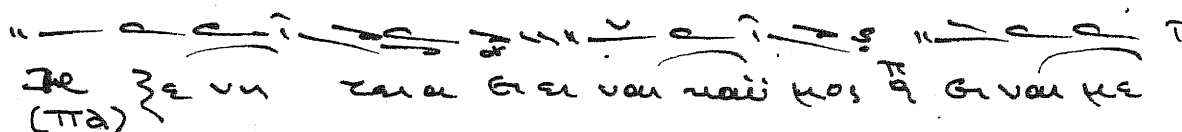
Ἀκόμη καὶ ὡς τετράφωνος $\alpha\beta\gamma\delta$ $\zeta\omega$ $\xi\kappa$ καὶ ἐπτάφωνος $\alpha\beta\gamma\delta$ $\zeta\omega$ $\xi\kappa$ με τὸν Γα ἐν διέσει ($\alpha\beta$), διὰ τῆς μείζονος συγχορδίας, τοῦ καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ $\alpha\beta\gamma\delta$ τετάρτου ἤχου ($\alpha\beta\gamma\delta$) καταλήγει εἰς τὴν τοῦ τετάρτου ἤχου ἀπὸ τοῦ Δι α συγχορδίαν ($\alpha\beta\gamma\delta$), τοῦ ὁποίου δίφωνος θεωρεῖται ὁ ἀπὸ τοῦ $\alpha\beta$ βαρὺς τοῦ μαλακοῦ διατόνου. Καὶ ἄλλως :

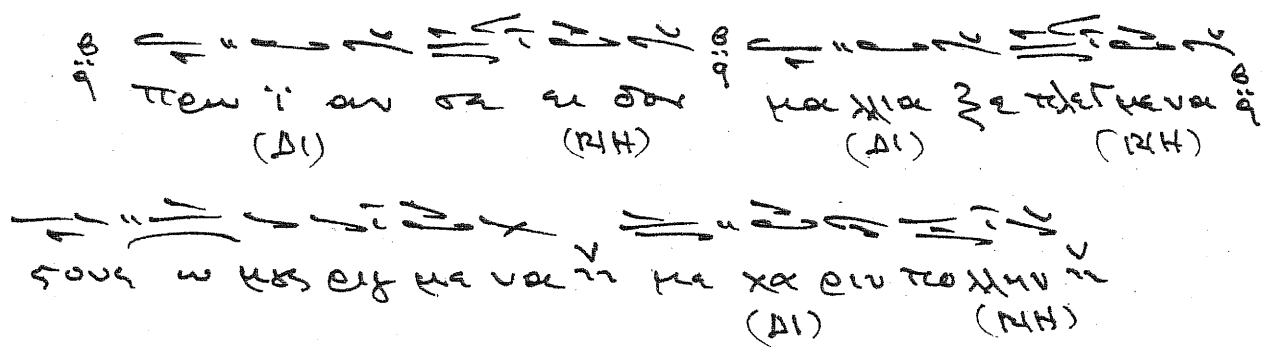
Τυχὸν με βασικὸν φθόγγον τὸν $\alpha\beta$ ἀνάστροφος συγχορδία ($\alpha\beta\gamma\delta$), πάλιν τὸ ἄκουσμα τοῦ ἀπὸ τοῦ $\alpha\beta$ τετάρτου ἤχου θ' ἀπέδιδεν —ἐν ἀναστροφῇ— τοῦ ὁποίου, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ὡς δίφωνος θὰ ἠκούετο ὁ βαρὺς συγχ. ἐλάσσων ($\alpha\beta\gamma\delta$).

Ἀντιθέτως, ὡς τετράφωνος με τὸν $\alpha\beta$ ἐν διέσει, ἐμπορεῖ ἵνα ἔχη ὡς βασικὴν συγχορδίαν τῆς τετραφωνίας αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ $\alpha\beta$ μείζονα τοιαύτην τοῦ $\alpha\beta\gamma\delta$ ἤχου ($\alpha\beta\gamma\delta$)· καί· εἴτε ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῆς, εἴτε καὶ διὰ τῆς μείζονος τοιαύτης τοῦ $\alpha\beta\gamma\delta$ ($\alpha\beta\gamma\delta$) ἵνα καταλήγῃ εἰς τὸν βαρὺν $\zeta\omega$ $\xi\kappa$ ($\alpha\beta\gamma\delta$).

Ἴδου ὁ τετράφωνος βαρὺς, καὶ ὡς μέσος τοῦ ἀπὸ τοῦ $\alpha\beta\gamma\delta$ τετάρτου ἤχου :

Τεχος $\alpha\beta\gamma\delta$ $\zeta\omega$ $\xi\kappa$ με.

§ ρξστ' Ἦχος Τέταρτος τοῦ Σκληροῦ Διατόνου

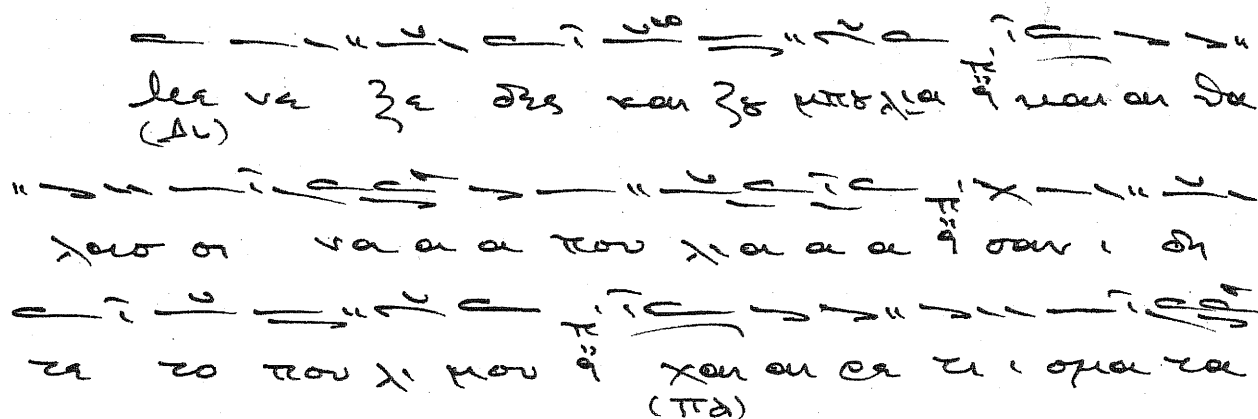
Ἦ χ ο ς $\Delta \iota \alpha \tau \acute{o} \nu \nu$ ($\Delta \iota$ καὶ $\epsilon \iota$ ἐν ὑφέσει)

Ὁ ἐκ τοῦ $\Delta \iota \alpha \tau \acute{o} \nu \nu$ τέταρτος ἦχος τοῦ σκληροῦ διατόνου, μέσος καὶ σχετικὸς πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ $\text{Ζω} \delta$ πλάγιον τοῦ τρίτου ἢ $\text{Ζω} \delta$, ὅστις διαφέρει τοῦ μαλακοῦ $\Delta \iota \alpha \tau \acute{o} \nu \nu$ κατὰ τὸ ὅτι ἔχει ὡς βασικήν, ἐλάσσονα συγχορδίαν ($\Delta \iota \epsilon \iota$) — ἀντὶ μείζονος ($\Delta \iota \epsilon \iota$) — ὁμοιάζει ὅμως πρὸς αὐτόν, κατὰ τὸ ὅτι: λόγῳ τῆς ἐν τῇ ὑποτονικῇ ἐλξεως τοῦ $\Gamma \alpha$ ἐν διέσει, καὶ αὐτός, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχει τὴν συγχορδίαν τοῦ παραμέσου του* μείζονα ($\Delta \iota \epsilon \iota$), ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι δι' αὐτῆς, ὡς καὶ ὁ μαλακὸς $\Delta \iota \alpha \tau \acute{o} \nu \nu$ ἐπανέρχεται εἰς τὴν τονικὴν $\Delta \iota$.

Συγχορδίαί: Πρώτης $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) Τετάρτης $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) καὶ Πέμπτης $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) ἐλάσσονες.

Τρίτης $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) Ἑκτῆς $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) μείζονες: καὶ Δευτέρας $\Delta \iota \epsilon \iota$ ($\Delta \iota \epsilon \iota$) καὶ Ἑβδόμης $\Delta \iota \epsilon \iota$ μὲ τὸν $\Gamma \alpha$ ἐν διέσει ($\Delta \iota \epsilon \iota$) ἡλαττωμένοι.

Στάσις ἐπὶ τοῦ $\Gamma \alpha$ ἢ $\Delta \iota$ σημαίνει συγχορδίαν μείζονα τοῦ $\Pi \alpha$ ($\Pi \alpha$) διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν τονικὴν $\Delta \iota$.

Ἦχος $\Delta \iota \alpha \tau \acute{o} \nu \nu$

* Ὅχι τῆς δεσποζούσης $\Delta \iota$ διότι αὕτη εἶναι ἐλάσσων ($\Delta \iota$).

→ → = $\frac{2 \times 10^3}{(1.6)}$ $\frac{1}{\text{cm}}$

[illegible]

$\frac{d^2}{dt^2} = \frac{d}{dt}$ και κανονικά διακρίματα
0 λα πούλησε τα $\frac{d}{dt}$ (Δ6)

§ ρξξ' Ὁ αὐτὸς ἦχος Τέταρτος τοῦ Σκληροῦ Διατόνου ἐκ τοῦ Κε

Ἡ χ ο ς $\frac{1}{2}$ κε^α ($\frac{1}{2}$) καὶ $\frac{1}{2}$ ἐν διέσει σ)

Τοῦ πλ. Γ' ἢ μεσος, μέσος εἶναι ὁ Τέταρτος τοῦ σκληροῦ διατόνου Δι
περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν προγενεστέρως· καὶ τούτου μεταφορὰ κατὰ τόνον ὑψηλό-
τερον, εἶναι ὁ μέσος τοῦ, ὡς ἄνω, ἀπὸ τοῦ Νη ο πλ. Γ' τοῦ σκληροῦ διατόνου Τέταρτος
σκληρὸς διατονικὸς ἀπὸ τοῦ Κε (κε).

Και ὁ μὲν ψαλμὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τοῦ Do ματζόρε πρωτογενῇ μείζονα κλίμακα τῶν Δυτικῶν· ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Ke ψαλμὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, πρὸς τὴν τοῦ La μινόρε πρωτογενῇ ἐλάσσονα κλίμακα τῶν ἰδίων.

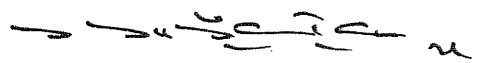
πρωτογενή ελάχισσωνα κλίμακα τῶν ἰδίων.
 Συγχορδίαί : Τρίτης ($\text{C}_4, \text{E}_4, \text{G}_4$) Ἑκτης ($\text{C}_4, \text{F}_4, \text{A}_4$) καὶ Ἑβδόμης
 ($\text{C}_4, \text{G}_4, \text{B}_4$) μείζονες· Πρώτης ($\text{C}_4, \text{D}_4, \text{E}_4$) Τετάρτης ($\text{C}_4, \text{E}_4, \text{G}_4$)
 καὶ Πέμπτης ($\text{C}_4, \text{F}_4, \text{A}_4$) ελάχισσωνες. Αἱ δὲ Δευτέρας ($\text{C}_4, \text{D}_4, \text{F}_4$) ὡς καὶ
 Ἑβδόμης ($\text{C}_4, \text{E}_4, \text{B}_4$) —ἐὰν ἔχη ὡς αἰσθητικὴν τὸ Δι (C_4, D_4) ἐν διέσει—
 εἶναι ἡλαττωμένοι.

“Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κινήσεις τῶν συγχορδιῶν, ἰσχύουσιν ὅσα καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἐκ τοῦ Δι () ἐξετέθησαν. Ἴδου καὶ τὸ προηγούμενον τραγούδι «Μενεξέδες καὶ ζουμπούλια», κατὰ μίαν φωνὴν ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦ Κε () :-

$\frac{\text{ΤΗ ΧΟΣ } \frac{c}{\lambda} \text{ ΚΕΤΑ } \frac{\mu\epsilon}{X}}$
 $\frac{1}{\lambda} = \frac{1}{\lambda_0} + \frac{1}{\lambda_1} = \frac{1}{\lambda_0} + \frac{1}{\lambda_2}$
 Για να ζα δες και ζουμτες για q που αν δα
 (Κε)

$\frac{1}{\lambda} \rightarrow \frac{1}{\mu} = \frac{\lambda^2}{\lambda^3}$

 τα το του χι μου χαίρει τι σμαίνα
 (Βού)

 α πο χα α α
 (Κε)

 δα ε χης κ πα χια ε χω ρα δια κε λε γ
 (Κε)

 ο χα του λη σα τα καντα δρα χερ
 (Βού) (Κε)

§ ρξη' Ήχος Τέταρτος Παράμεσος Σκληρός Διατονικός κατὰ μεθαρμογήν ἐπὶ τοῦ Πα

Ήχος εἰς Πα

Τοῦ πλαγίου Γ' νοουμένου ἀπὸ τοῦ ὁ μέσος αὐτοῦ Τέταρτος σκληρὸς διατονικός*, ἐδράζεται ἐπὶ τοῦ Πα ὡς με συγχορδίαν ἐλάσσονα () καὶ τὸ ὑψωμένον ὡς ἀνανές.

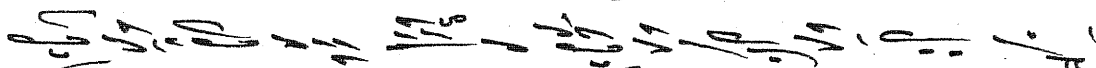
Συγχορδία: Πρώτης () Τετάρτης () καὶ Πέμπτης () ἐλάσσονες.

Τρίτης () Ἑκτης () μείζονες. Δευτέρας δὲ () καὶ Ἑβδόμης () - ἐφ' ὅσον παρουσιάζεται ὡς αἰσθητικὴ ἐν διέσει πρὸς τὴν τονικὴν () ἡλαττωμένα.

Στάσις εἰς τὸν Νη ἢ τὸν σημαίνει συγχορδίαν μείζονα τοῦ ΚΕ' () διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐπαναφερόμεθα εἰς τὴν τονικὴν . Ἐνῶ, στάσις εἰς τὴν μικρὰν ἐβδόμην μᾶς μεταφέρει εἰς τὴν μείζονα () διὰ τῆς ὁποίας καὶ ὀδηγούμεθα εἰς τὴν τονικὴν () ὡς ἐν τῷ Ἐσω Πα ἢ τῷ Πα.

Κι' ἓνα ἑλληνικὸ τραγούδι ἐπὶ τοῦ ἤχου αὐτοῦ, ὅστις κακῶς συγχέεται πρὸς τὸν Πα τοῦ μαλακοῦ διατόνου.

Ήχος εἰς Πα

 χα λου νε ε σα α του χια
 (Πα)

* Ἄλλως ἀντίφωνος τοῦ ἐπὶ τοῦ ἄνω πα' () τετραφώνου τοῦ εἰς Δι.

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{νυ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χτα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ευ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{αι}}}$
 (Δι) (ΡιΗ) (Πα)

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{νυ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{νυ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χτα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$
 (Δι) (Πα) (Δι)

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ει}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χαι}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{σα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{τα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$
 (ΡιΗ) (Πα) (Κε) (Πα)

Ἦχος ὧ Παῖα $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{βοο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{κου}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φαι}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{τεν}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{σα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μια}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ζη}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λεμν}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$
 (Πα)

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ση}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{ενν}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{φαι}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πη}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{σα}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πο}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χυ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{η}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{μεν}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$
 (ΡιΗ) (Πα)

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χαι}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λη}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{το}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{πον}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χι}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{να}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{χε}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{νιν}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$
 (Κε) (Πα)

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$

§ ρξθ' Ἦχος Τέταρτος Σκληρὸς Χρωματικὸς, ἢ Νενανὼ παράμεσον ἐκ τοῦ Πα

Ἦχος ὧ ἢ Νενανὼ Πα $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ ($\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$)

“Ὅσα ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ Δι τετάρτου $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{Δι}}}$ σκληροῦ χρωματικοῦ ἤχου, ἰσχύουσι κι' ἐπὶ τούτου τοῦ κατὰ μεθαρμογὴν παραμέσου Νενανὼ ἀπὸ τοῦ Πα $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ τοῦ ὁποίου ἡ κλίμαξ, ἐκτὸς τῶν τῆς τοῦ ὁμωνύμου τοῦ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{Πα}}}$ σκληροῦ διατονικοῦ: $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ ὑψωμένου καὶ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ ἐν ὑφέσει, ἔχει προσθέτως, κι' ἐν διέσει τὸν Δι $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ πρὸς τὸν $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ καὶ τὸν νη' $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ πρὸς τὸν ἄνω $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$, βαίνουσα κατὰ τόνον μείζονα $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ — $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ καὶ δύο συνημμένα τετράχορδα $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ — $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ — $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$ ἤχου πλ. $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{α}}}$.

Εἶναι δεδεμένοι πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ κάτω Κε τετράφωνον Πλάγιον τοῦ Δευτέρου ἐν

ἐπὶ τοῦ Κε (Νενανὼ Κε ς), καὶ τὸ ἄνω τετράχορδόν του $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$ διατονικόν :

Ἰσχυρός ῥ' Πα ρ								
12	10	8	12	12	10	8	12	
γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}
Ἰσχυρός π' ῥ' Πα ρ								
12	12	5 1/2	18	6 1/2	12	10	8	
γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}
Ἰσχυρός ῥ' Πα ρ (1/2) διφωνῶν								
12	10	8	12	7 1/2	16	6 1/2	12	
γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}	β^{\flat}	α^{\flat}	π^{\flat}	γ^{\flat}

ἔχει εἰς τὴν βάσιν συγχορδίαν ἐλάσσονα ($\pi^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat}$), εἰς τὴν δευτέραν μείζονα τοῦ πλ. Β' ($\beta^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat}$), εἰς τὴν πέμπτην μείζονα διατονικὴν ἤχου $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$ ($\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) μὲν ἐν ἀνόδῳ, ἐλάσσονα δὲ ἤχου $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$ ἐν καθόδῳ ($\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) μὲ τὸν ἄνω νή διατονικόν· ἐνῷ διὰ τῆς μείζονος συγχορδίας τῆς πέμπτης ($\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) ἢ ($\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) τελειοῦται εἰς τὴν τονικὴν π^{\flat} .

Ἐὰν εὑρεθῇ, ἐκ τῆς αὐτῆς βάσεως Πα, μετὰ Ἐσῶ Πρώτου ῥ' Πα ρ ἤχου, ὡς εἰς τὸ ἐν ξ ριε' ἐκτεθὲν τραγούδι τῆς Καραγκούνας, ἡ μὲν συγχορδία τῆς βάσεως εἶναι ἡ αὐτὴ ἐλάσσων, δι' ἀμφοτέρας τὰς ἀποχρώσεις ($\pi^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat} = \pi^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat}$) ἢ δὲ τῆς τετραφωνίας αὐτῶν, ἐλάσσων ($\pi^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat} \beta^{\flat}$) (ἢ $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) = $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$ διὰ τὸν ῥ' Πα ρ ἐν κατιούσῃ φορᾷ) καὶ ἐν ἀνιούσῃ —διὰ τὸν $\pi^{\flat} \alpha^{\flat} \gamma^{\flat} \beta^{\flat}$ — μείζων ($\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$) ἤχου $\gamma^{\flat} \beta^{\flat} \alpha^{\flat} \pi^{\flat}$ τοῦ μαλακοῦ διατόνου.

Ἰσχυρός π' ῥ' Πα ρ μετ' Ἐσῶ ῥ' Πα ρ τριφωνοῦντος χ κρατ.

(Πα) λα ρια δι ζα ρο π^{\flat} λα ρια δο λα ρια δι π^{\flat}
 ριε ἐμ με την κα τα θα στα σε γ^{\flat}
 ου ου σα πο ρημ τα μα χια σε
 — Ιτοῖες δὲν ἐματ' ἐβασα λα ρια δι
 ρι ἐμ καὶ κατεβάζε τὴν ρα, ἐβαν να σέ ιο δὲ μιὰ ὥρα

Ἑ π ί λ ο γ ο ς

Τὰ μέχρι τοῦδε, θεωρητικὰ κεφάλαια, φίλοι ἀναγνώσται, ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ τὴν πρᾶξιν —τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν— τῆς μουσικῆς μας παραδόσεως. Διότι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα θεωρητικώτερα καὶ ἐξ ἴσου ἐνδιαφέροντα αὐτὴν, ὡς τέχνην καὶ ἐπιστήμην, ὅπως :

α) Τὰ «Φυσικὰ» καὶ τὰ περὶ «κανόνος κατατομῆς», κατὰ τὰ διάφορα Γένη μουσικά, ὡς καὶ τὰς κατὰ καιροὺς χρησιμοποιηθείσας πρὸς τοῦτο μεθόδους ἐρεῦνης, ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς· πρόβλημα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῶν μουσικῶν διαστημάτων καὶ τὸ γνήσιον ἄκουσμα τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς μας παραδόσεως.

β) Τὰ «Παλαιογραφικά», ἥτοι ἡ μελέτη καὶ ἡ εἰς τὴν σημερινὴν μουσικὴν γραφὴν ἐξήγησις, τῶν εἰς διαφόρους, πρὸ τῆς σημερινῆς, μουσικὰς γραφᾶς ἐκκλησιαστικῶν μελωδιῶν, τῶν εἰς τοὺς μουσικοὺς κώδικας, βυζαντινοὺς καὶ μεταβυζαντινοὺς, εὑρισκομένων.

γ) Τὰ περὶ μελοποιίας καὶ συνθέσεως τῶν ἑλληνικῶν μελωδιῶν, κατὰ διαφόρους ἤχους καὶ ῥυθμοὺς καὶ εἶδη μελοποιίας, ἀφ' ἑνός· καὶ ἀφ' ἑτέρου,

δ) Ἡ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς, παρ' ἡμῖν, μουσικῆς ὀρθογραφίας, πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἀπόδοσις καὶ καταγραφή τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πρὸ παντὸς τῶν λαϊκῶν μελωδιῶν —τῶν ἐθνικῶν μας τραγουδιῶν— ἐκ μέρους ὧσων ἠθέλον ἀσχοληθῆ με τὸ ἐπίμοχθον, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀναγκαῖον, ἔργον τῆς μουσικῆς μας λαογραφίας.

ε) Τὰ περὶ ἑλληνικῶν μουσικῶν ὀργάνων, καὶ τοῦ τρόπου τῆς δι' αὐτῶν ἐν μελικτῇ ἐτεροφωνίᾳ, ἀποδόσεως τῶν ἑλληνικῶν λαϊκῶν μελωδιῶν.

στ) Τὰ «Ρυθμικά», ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ εἶδη καὶ τὰς ποικιλίας τῶν κατὰ περιοχὰς ἐθνικῶν μας χορῶν, ὡς καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐν ῥυθμικῇ ἐτεροφωνίᾳ, ἀποδόσεως τῶν διαφόρων ῥυθμικῶν σχημάτων, παρὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων συνοδείας.

ζ) Τὰ περὶ ἤχων μικτῶν (καὶ ἄλλων κατὰ μεθαρμογὴν), τῶν ὁποίων —κατὰ τὸν παρὰ τοῦ διδασκάλου Πρίγκηπος Δημητρίου Καντεμίρη δοθέντα ὀρισμὸν τῶν ἀνατολικῶν μουσικῶν «ἔμμα κὶ τερκιμπὰτ νιχαγιέτ γιόκ»— οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· πάντα ταῦτα, ἐλπίζομεν, ἂν ὁ ἅγιος Θεὸς μᾶς δώσῃ «ζωὴν καὶ χρόνον» —κατὰ τὸν αὐτὸν Καντεμίρην— ν' ἀποτυπώσωμεν εἰς τὰ «θεωρητικώτερα» τῆς μουσικῆς μας :-

Ἑ ρ ρ ω σ θ ε

ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ OFFSET: Σ.ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ - Σ.ΠΑΠΑΔΑΜΗΣ -Χ.ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.
Έμμ. Μπενάκη 76 Τηλ.: 36.22.928 - 36.15.213